

Literatūra 4.–9. klasei

Mācību priekšmeta programmas paraugs

Valsts izglītības satura centrs | ESF projekts Nr.8.3.1.1/16/1/002
Kompetenču pieeja mācību saturā

Literatūra 4.–9. klasei

Mācību priekšmeta programmas paraugs

Mācību priekšmeta programma ir izstrādāta Eiropas Sociālā fonda projekta "Kompetenču pieeja mācību saturā" (turpmāk – Projekts) ietvaros.

Mācību satura izstrādi pirmsskolas, pamatizglītības un vispārējās vidējās izglītības pakāpē Projektā vadīja **Dace Namsone** un **Zane Oliņa**.

Mācību priekšmeta programmas izstrādi un sagatavošanu publicēšanai Projektā vadīja **Rita Dementjeva** un **Inga Krišāne**.

Mācību priekšmeta programmu izstrādāja **Signe Ābola**, **Inese Lāčauniece** un **Lita Silova**.

Mācību priekšmeta programmas izstrādē piedalījās arī **Māris Bušmanis** un **Rūta Dortāne**.

Mācību priekšmeta programmu izvērtēja ārējie eksperti: mācību satura recenzente **Vija Cerusa** un zinātniskā recenzente **Daiga Celmiņa**.

Projekts izsaka pateicību visām Latvijas izglītības iestādēm, kas piedalījās mācību satura aprobācijā.

ISBN **978-9934-540-43-1**

Saturs

ievads	4	Pielikumi	212
Mērķis un uzdevumi	6	1. pielikums. Mācību priekšmetu programmu paraugos lietotie kodi	212
Mācību saturs	7	2. pielikums. Plānotie skolēnam sasniedzamie rezultāti caurviju prasmēs, beidzot 3., 6. un 9. klasi	213
Mācību sasniegumu vērtēšanas formas un metodiskie paņēmieni	8	3. pielikums. Skolēnam attīstāmie ieradumi literatūrā	219
Ieteikumi mācību darba organizācijai	11	4. pielikums. Literatūras programmas tematu pārskats	220
Mācību satura apguves norise	12	5. pielikums. Tematu apkopojums kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā mācību jomā 1.–9. klasei	223
4. klase	14	6. pielikums. Mācību satura apguvei izmantojamie mācību līdzekļi	231
5. klase	47		
6. klase	81		
7. klase	115		
8. klase	145		
9. klase	179		

Ievads

Mācību priekšmeta programmas struktūra

Mācību priekšmeta programmas paraugs literatūrā (turpmāk – programma) ir veidots, lai palīdzētu skolotājiem īstenot Ministru kabineta 2018. gada 27. novembra noteikumos Nr. 747 “Noteikumi par valsts pamatizglītības standartu un pamatizglītības programmu paraugiem” (turpmāk – standarts) noteiktos sasniedzamos rezultātus skolēnam kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā mācību jomā.

Programmā iekļauti:

- mācību priekšmeta mērķis un uzdevumi;
- mācību saturs;
- mācību sasniegumu vērtēšanas formas un metodiskie paņēmieni;
- ieteikumi mācību darba organizācijai;
- mācību satura apguves norise.

Katram programmas tematam piedāvāti gan plānotie skolēnam sasniedzamie rezultāti, gan to apguvei aptuveni paredzētais laiks, izmantojamās mācību metodes un nepieciešamie mācību līdzekļi. Apkopojošs mācību satura apguvei izmantojamo mācību līdzekļu uzskaitījums pievienots 6. pielikumā.

Programmā mācību saturs ir veidots atbilstoši standartā noteiktajiem kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā mācību jomas plānotajiem sasniedzamajiem rezultātiem, no tiem atvasinot mācību priekšmetā apgūstamos sasniedzamos rezultātus katrā klasē.

Mācību satura apguves norisē parādīts, kā pakāpeniski tiek sasniegtas standarta prasības zināšanu apgūvē, izpratnes veidošanā, kā arī prasmju un vērtībās balstītu ieradumu attīstīšanā. Ieteicamā mācību satura apguves norise veidota ar detalizētiem tematiem. Katrā tematā ir norādīti plānotie skolēnam sasniedzamie rezultāti, to skaitā, **ziņas**, kas izsaka, ko skolēni zinās un būs izpratuši temata apguves rezultātā, **prasmes**, **vērtībās balstīti ieradumi** un **kompleksi sasniedzamie rezultāti**. Katra temata ietvarā iekļautas arī nozīmīgākās skolēna darbības, kas nepieciešamas šo rezultātu sasniegšanai. Literatūras programmas tematu pārskats pievienots 4. pielikumā. Kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā jomas tematu pārskats pievienots 5. pielikumā.

Mācību priekšmeta apguvei paredzētas 175 stundas 4.–6. klasē un 210 stundas 7.–9. klasē. Skolai ir iespējams saskaņā ar standartu par 10% (par 25% valsts ģimnāzijas) samazināt vai palielināt stundu skaitu mācību priekšmetā. Ieteikumus mācību darba organizācijai skatīt programmas sadaļā “Ieteikumi mācību darba organizācijai”.

Programmas paraugam ir ieteikuma raksturs. Skolotāji var izvēlēties šo programmu vai arī pēc šī parauga izstrādāt savu programmu.

Mācību satura un pieejas akcenti

Pamatizglītības satura īstenošanas mērķis ir vispusīgi attīstīts un lietpratīgs skolēns, kurš ir ieinteresēts savā intelektuālajā, sociāli emocionālajā un fiziskajā attīstībā, dzīvo veselīgi un droši, mācās ar prieku un interesi, sociāli atbildīgi līdzdarbojas sabiedrības norisēs un uzņemas iniciatīvu, ir Latvijas patriots.

Lietpratība jeb kompetence ir indivīda spēja kompleksi lietot zināšanas, prasmes un paust attieksmes, risinot problēmas reālās dzīves mainīgās situācijās. Tā ir spēja adekvāti lietot mācīšanās rezultātu noteiktā kontekstā (izglītības, darba, personiskajā vai sabiedriski politiskajā). Lietpratība jeb kompetence ir kompleksa – tā ietver zināšanas, prasmes un ieradumus, kas saistīti ar motivāciju un gribu.

Lai katrā mācību priekšmetā ikvienam skolēnam nodrošinātu mūsdienīgas lietpratības izglītību, būtiski ikvienam skolotājam neatkarīgi no mācību priekšmeta plānot un vadīt skolēna mācīšanos, izvirzot skaidrus sasniedzamos rezultātus, izvēloties atbilstošus un daudzveidīgus uzdevumus, sniedzot atbalstošu un attīstošu atgriezenisko saiti un iespēju mācīties iedziļinoties – skaidrot darbību gaitu, domāt par mācīšanos un sasniegto rezultātu; veidot mācību vidi, kas ir fiziski un emocionāli droša; regulāri sadarboties ar kolēģiem, kopīgi plānojot mācību satura īstenošanu un sekojot katra skolēna attīstības dinamikai, un veikt nepieciešamos uzlabojumus mācību procesā, ņemot vērā katra skolēna individuālās mācīšanās un attīstības vajadzības.

Literatūras mācību priekšmeta programma veidota, ņemot vērā kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā mācību jomas mācību satura un pieejas uzsvarus:

- mācību saturs un tā apguvei plānotais mācību process jomas mācību priekšmetos veidots, ņemot vērā kopīgās mākslu raksturojošās pazīmes un to nozīmi kultūras izpaušmēs;
- realizēt skolēna pašizpaušmi konkrētā mākslas veidā tā, lai skolēnam veidotos kompleksa kultūras izpratne un konkrētas zināšanas un prasmes tiktu apgūtas primāri vienā mācību priekšmetā, bet citos tās attīstīt un papildināt;
- mācīšanās primāri plānota kā kultūras piedzīvošana klātienē, gan iepazīstot konkrēto mākslas veidu (literatūra, vizuālā māksla, mūzika, teātra māksla) tā profesionālajās izpaušmēs mūsdienās un vēsturiskā attīstībā, gan skolēnam pašam mērķtiecīgi darbojoties un iepazīstot konkrētā mākslas veida izteiksmes līdzekļu nozīmi ideju atklāšanai pašizpaušmē; tas nepieciešams, lai nodrošinātu skolēnam nepastarpinātu informācijas ieguvu, iespēju veidot savu izpratni, darbojoties praktiski;
- kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā mācību jomā skolēnam, apgūstot katra mākslas veida specifiskās prasmes, veidojot un attīstot atbilstošus ieradumus;
- attīstot jaunrades un uzņēmējspējas, sadarbības un pašvadītas mācīšanās caurviju prasmes, lielu nozīmi ierādot sociāli emocionālajam mācīšanās procesam; pārējās caurviju prasmes attīstot mācību procesā pakārtoti un atbilstoši mākslas veida specifikai – veidojot estētisko, emocionālo, radošas darbības un mērķtiecīgas sadarbības pieredzi;
- sniedzot mērķtiecīgu atbalstu, īpašu nozīmi pievēršot regulāram, sistemātiskam un jēgpilnam skolēna un skolotāja refleksijas procesam.

Mācību satura un pieejas akcenti literatūrā pamatskolā nosaka, ka skolēna – ieinteresētā lasītāja – tapšanā vissvarīgākā ir iespēja mācību procesā pašam skolēnam

- daudzveidīgi darboties ar tekstu, izzinot daudzveidīgus literatūras un folkloras žanru piemērus;
- saprast un pilnveidot gan savas rīcības un emociju kontekstu, gan teksta interpretācijā noskaidrotās atziņas;
- apgūt brīvas izvēles un vadītas izvēles ceļu uz augstvērtīgas daiļliteratūras iespaidu un vērtību pasaules pieredzi.

leinteresētais lasītājs pamata izglītības pakāpē

- lasīšanas, teksta veidošanas un rakstīšanas gaitā mācās iedziļinoties, lai daudzveidīga radošas darbības pieredze ar literatūras un folkloras veidu un žanru piemēriem attīstītu individuālo talantu;
- veido un attīsta sadarbības prasmes, personīgo atbildību, mācību procesā savstarpēji izsakot un uzklausot motivējošu viedokli;
- patstāvīgi izmēģina aktīvas darbības formas, eksperimentē, piedalās ar daudzveidīgu literāro procesu saistītās norisēs;
- mācību procesā veido kopsakarības ar citu mākslas veidu un citu mācību jomu mācību priekšmetos, kā arī citā pieredzē apgūto;
- mācību uzdevumu veikšanas nolūkā un paša interešu motivēts patstāvīgi lasa sev interesējošu literatūru, izmanto bibliotēkas savas literārās pieredzes veidošanai, izvēlas drošticamu informāciju un kvalitatīvus resursus digitālajā vidē;
- apzinās iespējas un raksturo savu interešu lokā esošās literatūras parādības un izpaušmes literatūras stundās, izmēģina radošas un analītiskas darbības iespējas, izzinot dažādu kultūras laikmetu zīmes laikmetīgajā literatūrā.

Mērķis un uzdevumi

Kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslu jomas mērķis – skolēns praktiski darbojas, iztēlojas un gūst prieku radošajā procesā, atklāj un pilnveido savus radošos talantus, zināšanas, prasmes un tehnikas dažādos mākslas veidos, vērtē un interpretē daudzveidīgus radošās izpaušmes veidus, mācoties izprast kultūras atšķirības un veidojot savu kultūras identitāti, piedzīvo klātienē kultūras notikumus, gūstot emocionālo un estētisko pieredzi un attīstot personiskās kultūras vajadzības, līdzdarbojas kultūras mantojuma saglabāšanā un tradīciju pārmantošanā.

Literatūras mācību priekšmeta mērķis – veidot ieinteresēta lasītāja pieredzi un attīstīt emocionālo inteliģenci, praktiski un radoši darbojoties ar daudzveidīgiem literāriem tekstiem; veidot ikviena skolēna individuālo stilu, dodot iespēju iesaistīties daudzveidīgos eksperimentos ar tekstiem un paplašinot valodas stilistiskā lietojuma spektru.

Literatūras mācību priekšmeta uzdevumi.

- Veidot izpratni par literatūru kā vārda mākslu, tās veidu un žanru daudzveidību, satura un formas vienotību, māksliniecisko un valodas līdzekļu nozīmi mākslas darba uztverē.
- Veicināt skolēnu prasmes literāro darbu uztverē, vērtēšanā un interpretēšanā.
- Attīstīt prasmi daudzveidīgi un radoši pašizpausties literatūras apguves procesā.
- Veicināt skolēnu lasīšanas kultūras pilnveidi, rosinot savas individualitātes un spēju apzināšanos, pilnīgojot lasītāja intereses, emocionālo un estētisko pieredzi.
- Attīstīt sapratni par literatūru kā kultūras mantojuma veidu, rosinot interesi par savas un citu tautu literatūru un folkloru, piedzīvojot klātienē kultūras notikumus, attīstot prasmi saskatīt literatūras saistību ar citām mākslām un zinātņu jomām.
- Pilnveidot prasmi literatūras apguves un pētniecības procesā izmantot daudzveidīgus informācijas avotus.

Mācību saturs

Mācību saturs ir veidots, fokusējoties uz skolēnam būtisko, lai veidotos lietpratība (kompetence) kā komplekss skolēna mācīšanās rezultāts ilgākā periodā. Mācību saturs ir organizēts saskaņā ar mācību satura būtiskākajiem pamatjēdzieniem jeb lielajām idejām (Li), kas skolēnam jāapgūst, lai veidotos vienota izpratne par apkārtējo pasauli un sevi tajā. Lielās idejas veido obligātā mācību satura strukturālo ietvaru; tām atbilstoši aprakstītas prasības mācību satura apguvei jeb plānotie skolēnam sasniedzamie rezultāti, pabeidzot noteiktu izglītības pakāpi.

Kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslu jomas četras lielās idejas, par kurām skolēns veido izpratni arī literatūras mācību priekšmetā.

- Konkrētā mākslas veida unikalitāte (1. lielā ideja – Katram mākslas veidam ir tam raksturīgi izteiksmes līdzekļi).
- Skolēnu radošo darbību lasītāja pieredzes veidošana (2. lielā ideja – Ideju, emociju un viedokļa paušanā nepieciešama drosmē, neatlaidība un gatavība izmēģināt dažādas pieejas).
- Tradīcijas un laikmetīguma saikne jaunrades eksperimentos (3. lielā ideja – Radošajā darbībā cilvēks pēta un pauž savu identitāti, izprot atšķirīgus pasaules uzskatus un tradīcijas, novērtē mantojumu un mākslinieciskas inovācijas).
- Literatūras ietekme un popularitāte, veicinot aktīvu attieksmi pret norisēm sabiedrībā (4. lielā ideja – Mākslas darbi rodas noteikta laikmeta un kultūras mijiedarbībā. Tie veido daudzveidīgu pieredzi, attīsta estētisko un kultūras izpratni un spēj radīt pārmaiņas sabiedrībā).

Standartā plānotie skolēnam sasniedzamie rezultāti mācību jomā un no tiem atvasinātie sasniedzamie rezultāti mācību priekšmeta programmā ir kompleksi – galarezultāts veidojas darbībā, kura ietver gan mācību jomas zināšanas, izpratni un pamatprasmes, gan caurviju prasmes, gan vērtībās balstītus ieradumus. Katra mācību priekšmeta skolotāja viens no uzdevumiem ir visu to attīstīt.

Caurviju prasmju apguve un izmantošana ikdienā ir nozīmīgs priekšnoteikums dziļākas izpratnes veidošanai mācību priekšmetā. Vingrinoties izmantot caurviju prasmes mācību

priekšmetam specifiskos veidos un situācijās, skolēns vienlaikus ir ieguvis vispārīgas prasmes, kuras varēs izmantot visu dzīvi.

Standartā plānotie skolēnam sasniedzamie rezultāti caurviju prasmēs, beidzot 3., 6. un 9. klasi, pievienoti 2. pielikumā. Skolēnam attīstāmie ieradumi literatūras mācību priekšmeta apgūvē pievienoti 3. pielikumā.

Mācību sasniegumu vērtēšanas formas un metodiskie paņēmieni

Vērtēšanas pieeja un pamatprincipi

Viens no svarīgākajiem priekšnoteikumiem, īstenojot mūsdienīgu izglītību, kuras rezultāts ir patiesa izpratne, pārnese, lietpratība, ir esošās vērtēšanas prakses pārvērtēšana, atbilstoši saskaņojot vērtēšanas mērķi, formu un saturu.

Vērtēšanas uzsvars mainās no rezultātu novērtēšanas uz vērtēšanu mācīšanās uzlabošanai. Vērtēšana mācīšanās uzlabošanai ir efektīvas atgriezeniskās saites sniegšana skolēnam, dodot viņam iespēju un laiku uzlabot savu sniegumu, atbilstoši plānotajiem sasniegumiem rezultātiem un vērtēšanas kritērijiem.

Vērtēšana primāri ir neatņemama mācīšanās sastāvdaļa, kas ļauj plānot gan skolotājam, gan skolēnam uzlabojumus mācību procesā, nevis vērtējuma izlikšana, piemēram, atzīmes veidā.

Vērtēšanas uzsvaru maiņa ir svarīga arī skolas līmenī. Kļūst nozīmīgi veidot sistēmas, kuras ļauj sekot līdzi katra skolēna izaugsmei un sniegt atbalstu tieši tajā laikā un vietā, kur tas ir nepieciešams.

Vērtēšanai Pamatizglītības standartā ir noteikti pamatprincipi.

1. Sistēmiskuma princips – mācību snieguma vērtēšanas pamatā ir sistēma, kuru raksturo regulāru un pamatotu, noteiktā secībā veidotu darbību kopums.
2. Atklātības un skaidrības princips – pirms mācību snieguma demonstrēšanas skolēnam ir zināmi un saprotami plānotie sasniedzamie rezultāti un viņa mācību snieguma vērtēšanas kritēriji.
3. Metodiskās daudzveidības princips – mācību snieguma vērtēšanai izmanto dažādus vērtēšanas metodiskos paņēmienus.
4. Iekļaujošais princips – mācību snieguma vērtēšana tiek pielāgota ikviena skolēna dažādajām mācīšanās vajadzībām, piemēram, laika dalījums un ilgums, vide, skolēna snieguma demonstrēšanas veids, piekļuve vērtēšanas darbam.
5. Izaugsmes princips – mācību snieguma vērtēšanā, īpaši mācīšanās posma noslēgumā, tiek ņemta vērā skolēna individuālā mācību snieguma attīstības dinamika.

Vērtēšanas norises laiku mācību procesā un biežumu, saturu, uzdevuma veidu, vērtēšanas formu un metodiskos paņēmienus, vērtēšanas kritērijus, vērtējuma izteikšanas veidu un dokumentēšanu izvēlas atbilstoši vienam no trim vērtēšanas mērķiem – diagnosticējošā, formatīvā vai summātīvā vērtēšana. Informācija par tiem ir apkopota tabulā.

Vērtēšanas veidi Vērtēšanas aspekti	Diagnosticējošā vērtēšana	Formatīvā vērtēšana	Summatīvā vērtēšana
Vērtēšanas mērķi	Noteikt skolēna apgūtās zināšanas, izpratni, prasmes, vērtībās balstītus ieradumus un kompleksus sasniedzamos rezultātus (turpmāk – plānotos skolēnam sasniedzamos rezultātus) mācību procesa plānošanai un pilnveidei, piemēram, turpmāko plānoto skolēnam sasniedzamo rezultātu precizēšanai, mācību uzdevumu izvēlei.	Noteikt skolēna apgūtos sasniedzamos rezultātus atgriezeniskās saites sniegšanai skolēnam un skolotājam, lai uzlabotu skolēna sniegumu un plānotu turpmāko mācību procesu. Veicināt skolēna mācību motivāciju attīstīt pašvadītas mācīšanās prasmes, iesaistot viņu vērtēšanas procesā.	Noteikt skolēna apgūtos sasniedzamos rezultātus mācību rezultāta novērtēšanai un dokumentēšanai. Summatīvās vērtēšanas rezultātus var izmantot, piemēram, arī lai uzlabotu skolēna sniegumu, izvērtētu mācību procesā izmantotās metodes, pieņemtu lēmumus par turpmāko darbu.
Norises laiks mācību procesā un biežums	Ieteicams veikt temata, mācību kursa vai mācību gada sākumā.	Veic mācību procesa laikā. Skolotājs to organizē pēc nepieciešamības.	Veic mācīšanās posma (piemēram, temata, vairāku tematu vai temata loģiskās daļas, mācību gada, izglītības posma vai pakāpes) noslēgumā.
Vērtēšanas saturs	Saturu veido iepriekšējā mācīšanās posmā plānotie skolēnam sasniedzamie rezultāti, kuri nepieciešami turpmākā mācību satura apgūvē.	Saturu veido plānotie skolēnam sasniedzamie rezultāti mācīšanās posma laikā.	Saturu veido plānotie skolēnam sasniedzamie rezultāti mācīšanās posma noslēgumā.
Vērtēšanas uzdevumu veidi	Uzdevuma veidu skolotājs izvēlas atbilstoši plānotajam skolēnam sasniedzamajam rezultātam. Tas var būt, piemēram, atbilžu izvēles uzdevums, īso atbilžu uzdevums, strukturēts uzdevums, esejas tipa uzdevums, uzdevums, kurā skolēns var demonstrēt savu sniegumu darbībā vai izstrādājot produktu.		
Vērtēšanas formas un metodiskie paņēmieni	Mutiski, rakstiski, praktiski vai kombinēti. Novērošana, saruna, aptauja, uzdevumu risināšana, darbs ar tekstu, demonstrējums, vizualizēšana, esēja, projekts, diskusija, etīde u. tml.		
Vērtēšanas kritēriji, to izvide	Kritēriji nepieciešami vērtēšanas objektivitātes nodrošināšanai. Kritērijus izstrādā skolotājs atbilstoši plānotajam skolēnam sasniedzamajam rezultātam, vērtēšanas formai un metodiskajam paņēmienam. Kritēriju izstrādē un vērtēšanā var iesaistīt skolēnus, lai pilnveidotu skolēna pašvadītas mācīšanās prasmes.		
Vērtējuma izteikšanas veids un dokumentēšana	Vērtējumu izsaka, dokumentē un komunicē atbilstoši mērķauditorijai (piemēram, skolēns, kolēģis, atbalsta personāls, skolas vadība, vecāks), lai mērķtiecīgi atbalstītu skolēna mācīšanos un sekotu līdzi skolēna sniegumam ilgtermiņā. Vērtējumu var izteikt apguves līmeņos, procentos, punktos, ieskaitīts/neieskaitīts u. tml.	Vērtējumu 1.–3. klasē izsaka apguves līmeņos atbilstoši nozīmīgākajiem plānotajiem skolēnam sasniedzamajiem rezultātiem mācību jomā, 4.–9. klasē vērtējumu izsaka 10 ballu skalā katrā mācību priekšmetā.	

Vērtēšanas saturs, kritēriji, formas un metodiskie paņēmieni

Mācību priekšmeta programmā tematu ietvaros izdalīti četru veidu skolēnam plānotie sasniedzamie rezultāti: ziņas, prasmes, vērtībās balstīti ieradumi, kompleks rezultāts. Plānojot vērtēšanu, skolotājam svarīgi izvēlēties sasniedzamajam rezultātam atbilstošus kritērijus, metodiskos paņēmienus un vērtēšanas formas.

Ziņas apguve parāda skolēna izpratni. Tā attiecas uz standartā plānotajiem skolēnam sasniedzamajiem rezultātiem, kuri parasti sākas ar darbības vārdiem “apraksta, skaidro, pamato...”. Piemērs: “Izzina un atbilstoši noteiktiem kritērijiem novērtē mākslas (literatūra, vizuālā un audiovizuālā māksla, mūzika, teātris, dizains un arhitektūra) darbu personisko nozīmību”; plānoto skolēnam sasniedzamo rezultātu apguvi skolēns parāda, veicot uzdevumus, risinot problēmas, piedaloties sarunās vai diskusijās u. tml. Piemērs: “Rakstot un vērtējot aprakstu, skolēns pēta un pauž savu identitāti, izprot atšķirīgus uzskatus par vērtībām”. To vērtē atbilstoši kritērijiem.

Prasmju apguvi skolēns demonstrē darbībā (saskata, raksturo, salīdzina, vērtē, raksta); to vērtē, izmantojot snieguma līmeņu aprakstu (turpmāk – SLA) konkrētās prasmes apguvei. Prasmju formulējuma piemērs: “Darbojoties viens un pāri, raksturo, salīdzina, vērtē tēlu rīcību un izsaka savas domas par literārajā pasākā paustajām atziņām”.

Ieradumus, kas balstīti vērtībās, skolēns demonstrē darbībā; tos vērtē, novērojot skolēna darbību ilgākā laikposmā, īpaši situācijās, kas ietver izvēles iespējas. Ieraduma formulējuma piemērs: “Attīsta ieradumu klausīties un lasīt literārās pasakas, lai pilnveidotu savu emocionālo pasauli un izpratni par sev būtiskām vērtībām”. Ieradumus vērtē, izmantojot snieguma līmeņa aprakstu.

Kompleksu sasniedzamo rezultātu apguvi skolēns demonstrē darbībā. Piemēram: “Raksta aprakstu, izmantojot apgūtos tēla veidošanas līdzekļus (tēlainība, izskats, raksturīgās īpašības)”. Kompleksa sasniedzamā rezultāta vērtēšanai izmanto dažādas formas – rakstveida, mutvārdu vai kombinēts pārbaudes darbs, individuāls vai grupas projekts u. c. Kompleksam sasniedzamajam rezultātam raksturīgs vairāku pazīmju kopums, ko vērtē, izvirzot atbilstošas snieguma vērtēšanas dimensijas un ar katru dimensiju saistītus kritērijus. Kompleksu sasniedzamo rezultātu vērtē, izmantojot snieguma līmeņu aprakstu.

Ieteikumi mācību darba organizācijai

Mācību procesu literatūras stundās vislabāk organizēt t. s. dubultstundu sistēmā, lai mērķtiecīgi izmantotu visas radošās gaitas iespējas, ietverot arī teksta (vai fragmenta) lasīšanu, radošo izpēti, interpretāciju un patstāvīgos eksperimentus.

Literatūras apguves procesu iespējams organizēt visur, kur pieejami lasīšanai un darbam ar tekstu piemēroti apstākļi, tādējādi ne tikai mācību kabinetu, bet arī, piemēram, datorkabinetu, skolas vai pilsētas bibliotēku, skolas pagalmu, kāda rakstnieka muzeju u. c. ir iespējams uzskatīt par mērķtiecīgi izvēlētu mācību vidi. Situācijas izvēli nosaka sasniedzamais rezultāts un konkrēti jāpildītie uzdevumi, kuri veicami dažādās vietās.

Noteiktu mācību projektu realizācijai literatūras apgūvē ir mērķtiecīgi izvēlēta sadarbība ar citiem mākslas priekšmetiem, ir ieteicams vienu reizi mācību gada vai mācību posma ietvaros organizēt skolas līmeņa radošo projektu.

Mācību satura apguves norise

Programmā 4.–9. klasēm piedāvātā apgūstamā sistēma ir veidota, definējot tematiskās interešu grupas, pakāpeniski saskaņojot tās ar citu mākslas priekšmetu apguves norisi, kā arī apzinoties iespējamās atbalsta punktus citu jomu mācību priekšmetos. Katram skolotājam ir patstāvīga un loģiska iespēja organizēt tematu apguves secību atbilstoši sadarbības sistēmai savā skolā, kā arī apzināti un mērķtiecīgi mainīt konkrēto literāro vai folkloras piemēru klāstu, individualizējot mācīšanās procesu, to piemērojot savu skolēnu interesēm, spējām, prioritātēm.

Līdzās latviešu valodas mācībām, kuras skolēns uzsāk 1. klasē, literatūras apguvi kā patstāvīgu procesu uzsāk 4. klasē, veidojot izpratni par veidiem un žanriem folklorā, latviešu un cittautu klasiskajā un laikmetīgajā literatūrā.

Literatūras mācīšanās procesā ir būtiski respektēt proporciju starp latviešu literatūru (un folkloru) un cittautu literatūru, paredzot, ka latviešu literatūra kā valsts kultūras viena no pamatvērtībām ir $\frac{2}{3}$ no iepazīstamo darbu kopskaita katrā klašu grupā. Svarīgs arī līdzsvars starp laikmetīgo un klasisko literatūru, lai, no vienas puses, bagātinātu lasītāju pieredzi par pagātnes vērtībām, no otras – aktualizētu tagadnes izpratni un modelētu nākotnes attīstības iespējas.

Līdzās tam, cik svarīgi ir iesaistīt skolēnus apgūstamo literāro darbu izvēlē, literatūras mācīšanās procesā skolotājam ir jāpārredz sistēma, lai kvalitatīvi, savlaicīgi, secīgi un mērķtiecīgi veidotos dažādo literatūras un folkloras veidu un žanru apguve.

Mācību satura apguves norise ietver

- 1) katrā mācību gadā apgūstamos tematus;
- 2) tajos plānotos skolēnam sasniedzamos rezultātus;
- 3) apguvei paredzēto laiku;
- 4) nepieciešamās skolēna darbības sasniedzamo rezultātu apguvei;
- 5) tematu apguvei izmantojamās mācību līdzekļus un metodiskos paņēmienus.

Katra temata ievadā parādīta tematu secība viena mācību gada apjomā un konkrētā temata vieta tajā. Mācību procesā saskaņā ar skolas prioritātēm un dažādu mācību priekšmetu sadarbības plānojumu iespējamās izmaiņas gan apgūstamo tematu secībā, gan paredzētajā stundu skaitā, gan apgūstamo literāro darbu izvēlē.

Šajā sadaļā ar detalizētu tematu ietvaru palīdzību parādīts, kā pakāpeniski tiek sasniegtas standarta prasības zināšanu apgūvē, izpratnes veidošanā, prasmju un vērtībās balstītu ieradumu attīstīšanā.

Katra temata ietvaru parāda temata ietvara struktūras paraugs.

Programmā lietoto kodu skaidrojums pievienots 1. pielikumā.

Temata ietvara struktūras paraugs

Temata numurs un nosaukums	Temata numurs un nosaukums	Temata numurs un nosaukums	Temata numurs un nosaukums	Temata numurs un nosaukums
----------------------------	----------------------------	----------------------------	----------------------------	----------------------------

Temata apguvei ieteicamais laiks

Temata apguves mērķis – tematā plānoto skolēnam sasniedzamo rezultātu kopums un apguves pamatojums.

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes
Apraksta nozīmīgākās temata apguves rezultātā iegūtās zināšanas un izpratni par mācību jomas lielajām idejām. Iekavās norādīts kods standarta attiecīgās mācību jomas plānoto skolēnam sasniedzamo rezultātu tabulā, uz kuru lielo ideju attiecas konkrētā ziņa.	Mācību priekšmetam specifiskās un vispārīgās jeb caurviju prasmes, ko skolēns apgūs attiecīgajā tematā.
Komplekss sasniedzamais rezultāts	Ieradumi
Skolēna spēja koordinēti lietot zināšanas, prasmes un ieradumus jaunās, neierastās situācijās. Iekavās norādīts kods no standarta attiecīgās mācību jomas plānoto skolēnam sasniedzamo rezultātu tabulas. Ja tematā tiek sasniegts tabulā minētais plānotais skolēnam sasniedzamais rezultāts pilnībā, pirms koda iekļauta vienādības zīme.	Vērtībās balstīti ieradumi, kuru attīstīšanai plānots pievērst pastiprinātu uzmanību attiecīgajā tematā.
Jēdzieni – nozīmīgākie jēdzieni, par kuriem skolēns gūs izpratni tieši šajā tematā.	

Temata apguves norise

Temata vienuma nosaukums	Temata vienuma nosaukums	Temata vienuma nosaukums	Temata vienuma nosaukums	Temata vienuma nosaukums
Tematā plānoto skolēnam sasniedzamo rezultātu apguvei nepieciešamās skolēna darbības. Tabula veidota, grupējot apgūstamos sasniedzamos rezultātus un katrai sasniedzamo rezultātu grupai jeb temata vienumam piedāvājot nepieciešamās skolēna darbības. Tabulā nav uzskaitītas visas iespējamās skolēna darbības, norādīts uzdevumu skaits, vingrināšanās ilgums vai intensitāte. Galvenā uzmanība pievērsta skolēna darbību veidiem un būtībai.				

Mācību līdzekļi – tieši šī temata apguvei nepieciešamo mācību līdzekļu uzskaitījums.

Starppriekšmetu saikne – norāda, kā skolēns apgūs ar attiecīgo tematu saistītus sasniedzamos rezultātus kontekstā ar citiem mācību priekšmetiem.

Metodiskais komentārs – attiecīgā mācību priekšmeta nozīmīgu saturisku vai metodisku jautājumu skaidrojums, kas aktuāls tieši šī temata apgūvē.

Papildiespējas – papildu idejas un ieteikumi, kā vēl paplašināt un padziļināt skolēna mācīšanās pieredzi attiecīgajā tematā, piemēram, ieteikumi mācību ekskursijām, pētniecības projektiem.

4. klase

4.1. Mājas Kā rada literāru tēlu un ar tā palīdzību atklāj mājas un ģimenes vērtības?	4.2. Daba Kā folkloras teksti (tautasdziesmas, mīklas, ticējumi, teikas) veido izpratni un saudzīgu attieksmi pret dabu?	4.3. Spēle Kā dažādu laiku literārajos darbos atklājas cilvēku savstarpējās attiecības un ētiskās vērtības?	4.4. Laiks Kā literārajā pasākā ietvertos tēlus, motīvus un atziņas par vērtībām izmanto citos mākslas veidos?	4.5. Fantāzija Kā ar personificācijas palīdzību veido tēlu, akcentējot būtiskas īpašības?	4.6. Māksla Kā atšķiras literārajā darbā un citu mākslas veidu darbos izmantotie izteiksmes līdzekļi un paņēmieni?	4.7. Draugi Kā radīt sev nozīmīgas lietas stāstu, izmantojot iztēli vai realitātē veidotu spilgtu tēlu?	4.8. Skola Kā rakstnieku pieredzes stāstos atklājas skolas ikdiena dažādos laikos?	4.9. Pasaule Kā, iepazīstot literārus darbus un citus avotus par svešām zemēm un valstīm, veido piederības izjūtu dzimtajai vietai?
---	--	---	--	---	--	---	--	---

4.1. Mājas. Kā rada literāru tēlu un ar tā palīdzību atklāj mājas un ģimenes vērtības?

Ieteicamais laiks temata apguvei: 4 mācību stundas. (Apraksta rakstīšanu ieteicams plānot arī latviešu valodas stundās.)

Temata apguves mērķis: lasot un analizējot latviešu autora literāro pasaku, iepazīt literāra tēla veidošanas paņēmienus un bagātināt priekšstatus par ģimenes un māju vērtību.

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes
<ul style="list-style-type: none"> Literārajai pasakai un literārajam tēlam ir savi raksturīgie veidošanas un izteiksmes līdzekļi. (K.Li.1.) Raksturojot tēlu, ir svarīgs tā portrets jeb izskats un rakstura īpašības, kas atklājas darbībā. (K.Li.1.) Rakstot un vērtējot aprakstu, skolēns pēta un pauž savu identitāti, izprot atšķirīgus uzskatus par vērtībām. (K.Li.3.) 	<ul style="list-style-type: none"> Pilnveido klausīšanās un lasīšanas prasmes – uztver svarīgo, savdabīgo, atšķirīgo. (K.6.1.1.) Darbojoties viens un pāri, raksturo, salīdzina, vērtē tēlu rīcību un izsaka savas domas par literārajā pasakā paustajām atziņām. (K.6.1.8.) Pēta un salīdzina literāro tēlu izskatu, raksturīgās īpašības, rīcību. (K.6.1.8.) Raksta aprakstu par mājām, izvēloties vienu no piedāvātajiem uzdevumiem. (K.6.3.1.) Vērtē savu darbu, izmantojot noteiktus kritērijus. (K.6.3.4.)
Komplekss sniedzamais rezultāts	Ieradumi
<ul style="list-style-type: none"> Raksta aprakstu, izmantojot apgūtos tēla veidošanas līdzekļus (portrets jeb izskats, raksturīgās īpašības). (K.6.3.1.) Izmanto radošo rakstīšanu savu emociju, vērtību un ideju paušanai. (K.6.3.3.) 	<ul style="list-style-type: none"> Attīsta ieradumu klausīties un lasīt literārās pasakas, lai pilnveidotu savu emocionālo pasauli un izpratni par sev būtiskām vērtībām. (Tikumi – atbildība, drosme; vērtība – brīvība) Ar skolotāja atbalstu attīsta ieradumu analizēt un vērtēt literārajai pasakai un tēla veidošanai raksturīgos paņēmienus (tēlainība, tēla portrets jeb izskats, raksturīgās īpašības). (Tikums – gudrība; vērtība – kultūra) Attīsta ieradumu patstāvīgi izvēlēties uzdevuma grūtības pakāpi. (Tikums – atbildība; vērtība – brīvība) Ar skolotāja atbalstu attīsta ieradumu izvērtēt savu radošā literārā darba procesu un rezultātu, izmantojot noteiktus kritērijus. (Tikumi – taisnīgums, tolerance; vērtība – kultūra)
<p>Jēdzieni: apraksts, atslēgas vārdi, literārā pasaka, literārais tēls, portrets jeb izskats, rakstura īpašības.</p>	

Temata apguves norise

Klausīšanās un lasītprasmes pilnveide	Literārajā pasakā paustās vērtības	Literāra tēla veidošanas līdzekļi	Apraksta rakstīšana	Savas radošās darbības izvērtēšana
<ul style="list-style-type: none"> Klausoties vai lasot pasaku pirmo reizi, atzīmē atslēgas vārdus (tēlu būtiskās pazīmes). Klausoties vai lasot pasaku otro reizi, pievērš uzmanību tēlu specifiskajām īpašībām. Veido un uzdod jautājumus par tekstu. Atbild uz citu uzdotajiem jautājumiem. 	<ul style="list-style-type: none"> Domā un atbild uz jautājumiem: ko nozīmē mājas, kā jūtas mājās. Lasot literāro pasaku, analizē un vērtē tēlu rīcību. Izsaka savu viedokli un uzklausa citu viedokļus par tēlu rīcību. 	<ul style="list-style-type: none"> Atzīmē katra literārā tēla izskatam raksturīgos elementus. Pēta, kā literārie tēli raksturo cits cita izskatu, secina, kā šis raksturojums atklāj tēlu savstarpējās attiecības. Pēta un analizē tēlu raksturīgākās īpašības. 	<ul style="list-style-type: none"> Izvēlas vienu no apraksta rakstīšanas uzdevumiem. Raksta aprakstu, izsakot savas emocijas un demonstrējot izpratni par tēla veidošanas iespējām, ievēro uzdevuma rakstīšanai paredzētās norādes. 	<ul style="list-style-type: none"> Vērtē savu radošo darbu – aprakstu –, izmantojot kritērijus. Uzklausa citu vērtējumu, uzlabo savu darbu un izvirza mērķus turpmākai darbībai.

Mācību līdzekļi

Mācību materiāli

- Skola2030 mācību līdzeklis
- Cielēna, M. *Pilsētas pasakas un pasaules pasakas*. Rīga : Preses Nams, 2001. 77 lpp. ISBN 9984004287, 9789984004280
- Uldis Lavrinovičs stāsta pasaku “Pilsētas māja un lauku māja” [tiešsaiste]. 2015. g. [skatīts 2019. g. 5. septembrī]. Pieejams: <http://lr1.lsm.lv/lv/raksts/labu-nakti/uldis-lavrinovics-stasta-pasaku-pilsetas-maja-un-lauku-maja.a59261/>
- Izmantojamas mācību grāmatas literatūrā 4. klasei no Valsts izglītības satura centra apstiprinātā mācību literatūras saraksta, sk. Apstiprinātās un izdotās mācību literatūras saraksts [tiešsaiste]. 2014. g. [skatīts 2019. g. 5. sept.]. Pieejams: <https://visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/maclit.shtml>

Starppriekšmetu saikne

Latviešu valoda	Iepazīstas ar apraksta veidošanas principiem, plāna veidošanu, pareizrakstības un interpunkcijas vērtēšanas kritērijiem.
Sociālās zinības	Pārrunā mājas un ģimenes vērtības.

Metodiskais komentārs

Saturs	<p>Skolēni pasaku klausās vai lasa atkarībā no skolotāja piedāvātajām iespējām. Iespējami varianti: vispirms klausīties un veikt uzdevumus, lasīt otrreiz un precizēt atbildes. Pēc tam pārrunā, kuram vieglāk uztvert klausoties, kuram – lasot. Tas palīdzēs skolēniem apzināties, kāds ir viņu uztveres tips un kura mācīšanās stratēģija ir viņam vispiemērotākā.</p> <p>Teksta lasīšanas vai klausīšanās laikā skolēns atzīmē tēlam būtiskas pazīmes (atslēgas vārdus), kas palīdz veidot priekšstatu par tēla izskatu un raksturu. Ieradums atzīmēt atslēgas vārdus, iepazīstot svešu tekstu, palīdz to labāk uztvert un izprast, kā arī formulēt jautājumus, galveno domu vai atziņas.</p> <p>Radošajā darbībā skolēns apliecina, ka ir sapratis, ko nozīmē tēla izskats jeb portrets, kā atklājas tēla rakstura īpašības. Skolēns izvēlas uzdevumu atbilstoši savām vēlmēm un grūtības pakāpei, ievēro uzdevuma rakstīšanai paredzētās norādes. Izmanto radošo rakstīšanu, lai izteiktu savas emocijas un demonstrētu izpratni par tēla veidošanas iespējām.</p>
Vērtēšana	<p>Skolēns mācību procesā pievērš uzmanību temata apguves secībai. Izmantojot snieguma līmeņu aprakstu (turpmāk – SLA), novērtē, kā izdevusies tēlu izpēti un apraksta rakstīšana. Skolēns mācās pats sevi novērtēt, kas viņam izdodas labi, kas vēl jā mācās un kā rīkoties, lai uzlabotu savas prasmes.</p>
Caurviju prasmes	<p>Šajā tematā aktualizētas šādas caurviju prasmes: kritiskā domāšana un problēmrisināšana; jaunrade un uzņēmējspēja; pašvadīta mācīšanās.</p>
Papildiespējas	<p>Skolotājs var brīvi izvēlēties citu literāro pasaku, piemēram, Vecenāne, I. <i>Vectētiņš Antontiņš un mēs</i>. Rīga : Liels un mazs, 2009. 104 lpp. ISBN 9789984820118</p>

<p>4.1. Mājas</p> <p>Kā rada literāru tēlu un ar tā palīdzību atklāj mājas un ģimenes vērtības?</p>	<p>4.2. Daba</p> <p>Kā folkloras teksti (tautasdziesmas, mīklas, ticējumi, teikas) veido izpratni un saudzīgu attieksmi pret dabu?</p>	<p>4.3. Spēle</p> <p>Kā dažādu laiku literārajos darbos atklājas cilvēku savstarpējās attiecības un ētiskās vērtības?</p>	<p>4.4. Laiks</p> <p>Kā literārajā pasākā ietvertos tēlus, motīvus un atziņas par vērtībām izmanto citos mākslas veidos?</p>	<p>4.5. Fantāzija</p> <p>Kā ar personificācijas palīdzību veido tēlu, akcentējot būtiskas īpašības?</p>	<p>4.6. Māksla</p> <p>Kā atšķiras literārajā darbā un citu mākslas veidu darbos izmantotie izteiksmes līdzekļi un paņēmieni?</p>	<p>4.7. Draugi</p> <p>Kā radīt sev nozīmīgas lietas stāstu, izmantojot iztēli vai realitātē veidotu spilgtu tēlu?</p>	<p>4.8. Skola</p> <p>Kā rakstnieku darbos un cilvēku pieredzes stāstos atklājas skolas ikdiena dažādos laikos?</p>	<p>4.9. Pasaule</p> <p>Kā, iepazīstot literārus darbus un citus avotus par svešām zemēm un valstīm, veido piederības izjūtu dzimtajai vietai?</p>
--	---	--	---	--	---	--	---	--

4.2. Daba. Kā folkloras teksti (tautasdziesmas, mīklas, ticējumi, teikas) veido izpratni un saudzīgu attieksmi pret dabu?

Ieteicamais laiks temata apguvei: 4 mācību stundas.

Temata apguves mērķis: lasot latviešu tautas folkloras tekstus, veidot izpratni par folkloras žanriem un izteiksmes līdzekļiem, lai atklātu dabas nozīmi cilvēka dzīvē.

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes
<ul style="list-style-type: none"> Folkloras žanriem ir raksturīgās pazīmes un izteiksmes līdzekļi. (K.Li.1.) Folklorā ir tautas nemateriālās kultūras mantojums, kas nozīmīgs gan visas tautas, gan atsevišķa cilvēka identitātes saglabāšanai. (K.Li.3.) 	<ul style="list-style-type: none"> Pēta un salīdzina dažādu folkloras žanru (tautasdziesmas, mīklas, teikas, ticējumi) pazīmes. (K.6.1.10.) Pazīst valodas (deminutīvs, pārnestā nozīme, onomatopoēze) un tēlainās izteiksmes līdzekļus (salīdzinājums, epitets, personifikācija), kuri izmantoti folkloras tekstu (ticējums, mīkla) izveidē, un lieto tos savā radošajā darbībā. (K.6.1.9.) Iepazīst un mācās izmantot dažādus uzziņu avotus, to skaitā tīmekļa resursus. (K.6.4.4.) Savstarpējā un pašvērtējumā noskaidro savas stiprās puses, saskata progresu un pilnveides iespējas. (K.6.2.2.)
Komplekss sniedzamais rezultāts	Ieradumi
<ul style="list-style-type: none"> Pazīst folkloras žanrus, izprot to pazīmes. (K.6.1.10.) Pazīst folklorā izmantotos valodas un tēlainās izteiksmes līdzekļus un lieto tos savā radošajā darbībā. (K.6.1.9.) 	<ul style="list-style-type: none"> Attīsta ieradumu lasīt patstāvīgi un ar skolotāja atbalstu izvēlēties sev piemērotāko lasīšanas stratēģiju atbilstoši uzdevumam. (Tikumi – centība, gudrība; vērtības – kultūra, latviešu valoda) Ar skolotāja atbalstu attīsta ieradumu izmantot dažādus uzziņu avotus, to skaitā tīmekļa materiālus, un veidot priekšstatu par autortiesībām. (Tikumi – godīgums, atbildība; vērtība – cilvēka cieņa) Attīsta ieradumu pilnveidot savu emocionālo pasauli, lasot un interpretējot folkloras tekstus. (Tikums – gudrība; vērtība – kultūra)
<p>Jēdzieni: deminutīvs, epitets, folklorā, mīkla, onomatopoēze (skaņu atdarinājums), pārnestā nozīme, personifikācija, tautasdziesma, teika, ticējums.</p>	

Temata apguves norise

Zina un izprot folkloras žanrus un to pazīmes	Pazīst valodas un tēlainās izteiksmes līdzekļus un lieto tos savā radošajā darbībā	Savas un citu skolēnu darbības vērtēšana
<ul style="list-style-type: none"> Lasa un salīdzina informāciju dažādos tekstos. Pēta, prognozē un noskaidro teikas pazīmes. Pēta ticējumu pazīmes, sacer savus joku ticējumus. Pēta mīklu veidošanas paņēmienus, min un sacer mīklas. Pēta tautasdziesmas un skaņu atdarinājumus tajās. 	<ul style="list-style-type: none"> Saskata vārdus pārnestā nozīmē, epitetus, salīdzinājumus, personifikācijas mīklās. Izmanto apgūtos izteiksmes līdzekļus savas mīklas sacerēšanā. Salīdzina tautasdziesmās atveidotās putnu dziesmas ar putnu balsu ierakstiem un secina, kā veidota onomatopoēze. 	<ul style="list-style-type: none"> Izveido pārskata atgādni par folkloras žanriem. Savstarpēji vērtē sacerētās mīklas un ticējumus. Pašvērtējumā noskaidro savas radošās prasmes un pētnieciskās iemaņas.

Mācību līdzekļi

Mācību materiāli

- *Skola2030* mācību līdzeklis
- Ancelāne, A. sast. *Latviešu tautas teikas: Izcelšanās teikas*. Rīga : Zinātne, 1991. 494 lpp. ISBN 5796607197
- Barons, K., Visendorfs, H. *Latvju dainas, IV*. Rīga : Zinātne, 1993. 646 lpp.: faks. ISBN 579661018X
- Birkerts, P. *Latviešu tautas mīklas*. Z. Stikutes redakcijā. Rīga : Zvaigzne, 1992. 110 lpp. ISBN 545011185
- *Latviešu tautas dzīvesziņa, 2*. Sast. A. Rudzīte. Rīga : Latvijas Tautas izglītības ministrija, 1990. 157 lpp. ISBN 5405007285
- Muktopāvels, V. *Dindaru, dandaru: Latviešu rotaļas un spēles*. Rīga : Avots, 1989. 135 lpp. ISBN 5401001177
- Izmantojamas mācību grāmatas literatūrā 4. klasei no Valsts izglītības satura centra apstiprinātā mācību literatūras saraksta, sk. Apstiprinātās un izdotās mācību literatūras saraksts [tiešsaiste]. 2014. g. [skatīts 2019. g. 5. sept.]. Pieejams: <https://visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/maclit.shtml>

Mācību vide

Skolēnam (vai grupai) ir pieejamas planšetes vai datori darbam ar tīmekļa resursiem.

Starppriekšmetu saikne

Dabaszinības	Iepazīt Latvijas putnus, klausīties putnu balsu ierakstus, izmantojot, piemēram, Latvijas putni. Putnu balsis [tiešsaiste]. b. g. [skatīts 2019. g. 28. sept.]. Pieejams: www.putni.lv
Mūzika	Dabas tēlu atspoguļošana mūzikā, tautasdziesmās, instrumentālajā mūzikā.

Metodiskais komentārs

Saturs	Skolēni salīdzina dažādos tekstos sniegto informāciju par putna izskatu, pazīmēm un secina, kā dabā novērotais radoši izmantots, sacerot teikas, mīklas, ticējumus. Svarīgi pievērst skolēnu uzmanību tam, ka rūpīga dabas vērošana ir nozīmīga ne vien tās izziņāšanā, bet arī saudzīgas attieksmes veidošanā, ētisko un estētisko vērtību izkopšanā. Skolotāja vadībā skolēni apgūst prasmes izmantot interneta resursus folkloras un uzziņu informācijas iegūšanai. Pētot tautas ticējumu un mīklu uzbūves principus, skolēni skaidro pārnestā nozīmē lietotus vārdus, analizē personifikācijas un salīdzinājumus, secina, kā dabā novērotais uz līdzības pamata tiek attēlots folkloras tekstos. Izmantojot apgūtos principus, skolēns pats sacer ticējumus un mīklas.
Vērtēšana	Skolēni savstarpēji dalās pieredzē, kā izmantot internetu, kādas ir grūtības, kā tās izdodas pārvarēt. Pašvērtējumā noskaidro savas stiprās puses (radošumu, asprātību, lasīšanas un klausīšanās, sadarbības un pētnieciskās prasmes).
Caurviju prasmes	Šajā tematā aktualizētas šādas caurviju prasmes: digitālā pratība; jaunrade un uzņēmējspēja; pašvadīta mācīšanās.

<p>Papildiespējas</p>	<p>Paplašinot prasmi darboties ar dažādu folkloras žanru informāciju, ieteicams izmantot: Latviešu literārās valodas vārdnīca [tiešsaiste]. 1972–1996 [skatīts 2019. g. 15. sept.]. Pieejams: www.tezaurs.lv; Latvijas putni. Putnu balsis [tiešsaiste]. b. g. [skatīts 2019. g. 28. sept.]. Pieejams: www.putni.lv; Latviešu folkloras krātuve. Elektroniskie resursi. Pasakas un teikas [tiešsaiste]. b. g. [skatīts 2019. g. 28. sept.]. Pieejams: www.lfk.lv</p> <p>Tematu turpinot, var pievērsties putnu tēlam mūsdienu dzejā, piemēram, Uldis Auseklis. <i>Kad tik dažādi putni pasauli bur!</i>; Pēters Brūveris. <i>Putnu sasaukšanās dziesma</i>.</p> <p>Ieteicams plašāks projekta darbs <i>Gatavošanās Putnu dziesmu svētkiem</i>, kurā vēlams sadarboties visu mākslas jomu pedagogiem.</p> <p>Sadarbībā ar vizuālās mākslas skolotāju skolēni var gatavot sejas masku vai cimdiņlelli.</p> <p>Sadarbībā ar mūzikas skolotāju skolēni var iestudēt vai paši komponēt dziesmu. Ieteicams izmantot, piemēram, šādas tautasdziesmas par putniem: <i>Skaisti dziedi, lakstīgala; Kur tu skriesi, vanadziņi; Cielava baltgalve; Cīrulis un pūcīte (Zvirbulis un pūcīte); Krauklīt`s sēž ozolā; Balodītis (Parād, mazais balodīti, kā sēj magonītes)</i>.</p>
------------------------------	---

<p>4.1. Mājas Kā rada literāru tēlu un ar tā palīdzību atklāj mājas un ģimenes vērtības?</p>	<p>4.2. Daba Kā folkloras teksti (tautasdziesmas, mīklas, ticējumi, teikas) veido izpratni un saudzīgu attieksmi pret dabu?</p>	<p>4.3. Spēle Kā dažādu laiku literārajos darbos atklājas cilvēku savstarpējās attiecības un ētiskās vērtības?</p>	<p>4.4. Laiks Kā literārajā pasākā ietvertos tēlus, motīvus un atziņas par vērtībām izmanto citos mākslas veidos?</p>	<p>4.5. Fantāzija Kā ar personificācijas palīdzību veido tēlu, akcentējot būtiskas īpašības?</p>	<p>4.6. Māksla Kā atšķiras literārajā darbā un citu mākslas veidu darbos izmantotie izteiksmes līdzekļi un paņēmieni?</p>	<p>4.7. Draugi Kā radīt sev nozīmīgas lietas stāstu, izmantojot iztēli vai realitātē veidotu spilgtu tēlu?</p>	<p>4.8. Skola Kā rakstnieku darbos un cilvēku pieredzes stāstos atklājas skolas ikdiena dažādos laikos?</p>	<p>4.9. Pasaule Kā, iepazīstot literārus darbus un citus avotus par svešām zemēm un valstīm, veido piederības izjūtu dzimtajai vietai?</p>
---	--	---	--	---	--	---	--	---

4.3. Spēle. Kā dažādu laiku literārajos darbos atklājas cilvēku savstarpējās attiecības un ētiskās vērtības?

Ieteicamais laiks temata apguvei: 4 mācību stundas.

Temata apguves mērķis: saskata un novērtē spēles lomu savstarpējo attiecību un personības īpašību veidošanā senākos laikos un mūsdienās, savas idejas atklāj radošā darbībā.

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes
<ul style="list-style-type: none"> Literārā darbā atspoguļojas konkrētam laikam raksturīgās ētiskās un estētiskās vērtības, atklājot cilvēka pārdzīvojumus un savstarpējās attiecības noteiktos kultūras un apkārtējās vides apstākļos. (K.Li.4.) Ar radošas darbības palīdzību cilvēks pauž un pēta savu identitāti, izprot un novērtē savus un citu pasaules uzskatus, tradīcijas, kultūras mantojumu un inovācijas. (K.Li.3.) 	<ul style="list-style-type: none"> Saskata un analizē literārā darba leksiskās īpatnības (vārdi pārnestā nozīmē, sinonīmi, vecvārdi, jaunvārdi), vērtē vārdu izvēles ietekmi uz teksta saturu. (K.6.1.9.) Salīdzina un diskutē par spēles lomu savstarpējo attiecību un personības īpašību veidošanā senākos laikos un mūsdienās. (K.6.3.3.) Radošā darbā realizē savu ideju ar atbilstošiem, mērķtiecīgi atlasītiem valodas izteiksmes līdzekļiem un kompozīcijas principiem. (K.6.3.4.)
Komplekss sniedzamais rezultāts	Ieradumi
<ul style="list-style-type: none"> Raksturo un diskutē par dažādu laikmetu literārajos darbos aktualizētajām problēmām un vērtībām, saistot tās ar personīgo pieredzi un mūsdienās notiekošo. (K.6.4.1.) Raksta dzejoli, izmantojot piedāvāto shēmu, un demonstrē savu radošo darbu. (K.6.3.4.) 	<ul style="list-style-type: none"> Ar skolotāja atbalstu attīsta ieradumu lasīt dažādu kultūras laikmetu literāros tekstus, saskatīt un salīdzināt laikmetiem raksturīgās zīmes. (Tikumi – laipnība, tolerance; vērtība – kultūra) Attīsta ieradumu dalīties pārdomās un ar skolotāja atbalstu diskutēt par literārā darba tēmas aktualitāti. (Tikums – solidaritāte; vērtības – latviešu valoda, cilvēka cieņa)
Jēdzieni: dzejolis, jaunvārdi, proza, sinonīmi, tēlojums, vecvārdi.	

Temata apguves norise

Literārā darba leksisko īpatnību analīze	Spēles lomas izpratne personības īpašību veidošanā dažādos laikos	Radošā darbība	Savas un citu radošās darbības izvērtējums
<ul style="list-style-type: none"> Lasa prozas teksta fragmentu un noskaidro nezināmu vārdu nozīmi, izmantojot vārdnīcas. Meklē sinonīmus un vērtē, kā vārdu izvēle ietekmē teksta saturu. Analizē, ar kuriem valodiskiem paņēmieniem dzejolī panākta emocionālā iedarbība uz lasītāju. 	<ul style="list-style-type: none"> Diskutē par tekstos aprakstīto spēļu popularitātes iemesliem. Izstrādā spēles noteikumus, pārrunā drošības noteikumu ievērošanas nepieciešamību un aktualitāti arī mūsdienās. Diskutē un izsaka idejas, kā risināt problēmas, ko rada nepārdomāta rīcība internetā. 	<ul style="list-style-type: none"> Sadarbojoties pārī, izstrādā spēles aprakstu un noteikumus. Balso par populārākajām bērnu spēlēm mūsdienās. Radoši eksperimentē ar valodas līdzekļiem vai izmanto piedāvātos noteikumus, sacerot dzejoli. 	<ul style="list-style-type: none"> Apspriež un vērtē citu skolēnu izstrādātās spēles aprakstu un noteikumus. Pašvērtējums: “Nepabeigtie teikumi”.

Mācību līdzekļi

Mācību materiāli

- *Skola2030* mācību līdzeklis
- Jaunsudrabiņš, J. *Baltā grāmata*. Rīga : Valters un Rapa, 2005. 485 lpp. ISBN 9984768678; ISBN 9789984768670
- Samauska, I. *Skaļā klase*. Rīga : Pētergailis, 2015. 71 lpp. ISBN 9789984334165
- Izmantojamas mācību grāmatas literatūrā 4. klasei no Valsts izglītības satura centra apstiprinātā mācību literatūras saraksta, sk. Apstiprinātās un izdotās mācību literatūras saraksts [tiešsaiste]. 2014. g. [skatīts 2019. g. 5. sept.].
Pieejams: <https://visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/maclit.shtml>

Starppriekšmetu saikne

Latviešu valoda	Iepazīstas ar vārdnīcu uzbūvi, lietošanu, lai noskaidrotu vecvārdu nozīmi, atrastu sinonīmus, vārdu pārnestās nozīmes. Apgūst jēdzienus: vecvārdi un jaunvārdi.
Sociālās zinības un vēsture	Mācās salīdzināt norises senos laikos un mūsdienās.

Metodiskais komentārs

Saturs	<p>Mācību materiālā piedāvāts strādāt ar J. Jaunsudrabiņa tēlojumu un I. Samauskas dzejoli, kurā atklājas emocijas, attieksmes un attiecības bērniem svarīgā dzīves jomā – spēlēs. Skolotājs brīvi var piedāvāt arī citus pieejamus tekstus, kuros atklājas tādas cilvēciskas vērtības kā godīgums, atbildība, sadarbība saistībā ar spēlēm.</p> <p>Darbā ar literāru tekstu uzmanība tiek pievērsta valodai: vecvārdiem, jaunvārdiem kā sava laika lieciniekiem.</p> <p>Radošajā darbībā skolēni izmanto savu pieredzi, kā tiek izveidoti spēles noteikumi, kāpēc tādi ir nepieciešami. Rakstot savu jaunrades darbu – dzejoli –, skolēni valodu izmanto kā spēles elementu.</p>
Vērtēšana	Savstarpēji apspriež un vērtē citu skolēnu izstrādātās spēles aprakstu un noteikumus. Pašvērtējumā izmanto nepabeigto teikumu principu, lai izvērtētu savu izpratni par apgūto tematu.
Caurviju prasmes	Šajā tematā uzmanība tiek pievērsta šādām prasmēm: sadarbība; digitālā pratība; jaunrade un uzņēmējspēja.

<p>4.1. Mājas</p> <p>Kā rada literāru tēlu un ar tā palīdzību atklāj mājas un ģimenes vērtības?</p>	<p>4.2. Daba</p> <p>Kā folkloras teksti (tautasdziesmas, mīklas, ticējumi, teikas) veido izpratni un saudzīgu attieksmi pret dabu?</p>	<p>4.3. Spēle</p> <p>Kā dažādu laiku literārajos darbos atklājas cilvēku savstarpējās attiecības un ētiskās vērtības?</p>	<p>4.4. Laiks</p> <p>Kā literārajā pasakā ietvertos tēlus, motīvus un atziņas par vērtībām izmanto citos mākslas veidos?</p>	<p>4.5. Fantāzija</p> <p>Kā ar personificācijas palīdzību veido tēlu, akcentējot būtikas īpašības?</p>	<p>4.6. Māksla</p> <p>Kā atšķiras literārajā darbā un citu mākslas veidu darbos izmantotie izteiksmes līdzekļi un paņēmieni?</p>	<p>4.7. Draugi</p> <p>Kā radīt sev nozīmīgas lietas stāstu, izmantojot iztēli vai realitātē veidotu spilgtu tēlu?</p>	<p>4.8. Skola</p> <p>Kā rakstnieku darbos un cilvēku pieredzes stāstos atklājas skolas ikdiena dažādos laikos?</p>	<p>4.9. Pasaule</p> <p>Kā, iepazīstot literārus darbus un citus avotus par svešām zemēm un valstīm, veido piederības izjūtu dzimtajai vietai?</p>
--	---	--	---	---	---	--	---	--

4.4. Laiks. Kā literārajā pasakā ietvertos tēlus, motīvus un atziņas par vērtībām izmanto citos mākslas veidos?

Ieteicamais laiks temata apguvei: 4 un vairāk mācību stundu, sadarbībā īstenojot arī teātra mākslas, vizuālās mākslas, mūzikas u. c. mācību jomās sasniedzamos rezultātus.

Temata apguves mērķis: lasot dažādu autoru literārās pasakas, rosināt skolēnus Ziemassvētku gaidīšanas laikā domāt par mūžīgajām vērtībām.

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes
<ul style="list-style-type: none"> Literāra darba interpretācijā (tēla vai sižeta atveidē mūzikā, vizuālajā mākslā, teātrī un kino) izmanto gan līdzīgus, gan atšķirīgus izteiksmes līdzekļus. (K.Li.1.) Literāra darba interpretācija citos mākslas veidos paplašina estētisko pasaules izjūtu un ētisko vērtību izvēli. (K.Li.3.) 	<ul style="list-style-type: none"> Lasa, klausās, skatās mācīšanās mērķim atbilstošus dažādus mākslas darbus. Izsaka par tiem savu viedokli. (K.6.4.4.) Salīdzina, kā atšķiras viena un tā paša sižeta un tēla atspoguļojums dažādos mākslas veidos. (K.6.3.3.) Raksturo tēlus, analizē tēlu rīcību, salīdzina tēlu un savas vērtības un intereses. (K.6.4.5.) Diskutē, apspriež idejas, individuāli, pāri vai grupā veido radošu darbu – vērtīgo īpašību plakātu. (K.6.3.1.) Raksta jaunrades darbu – pasaku, izmantojot skolotāja dotās norādes vai patstāvīgi. (K.6.2.1.) Vērtē sava radošā literārā darba procesu un rezultātu, uzklausa citu viedokļus un izsaka argumentētu vērtējumu citiem. (K.6.2.2.)
Komplekss sniedzamais rezultāts	Ieradumi
<ul style="list-style-type: none"> Pauž savu viedokli par literāru darbu un mācās izprast tā māksliniecisko kvalitāti salīdzinājumā ar citiem mākslas darbiem. (K.6.3.3.) Radošajā darbībā (plakāts, pasaka) pauž savas emocijas, vērtības un idejas. (K.6.2.1.) 	<ul style="list-style-type: none"> Attīsta ieradumu lasīt pilna apjoma daiļliteratūras darbus. Veidot pierakstus (tēla ceļojuma shēmu) par izlasīto tekstu atbilstoši izstrādātajiem kritērijiem. (Tikums – centība; vērtības – kultūra, ģimene, dzīvība) Attīsta ieradumu radoši rakstīt saskaņā ar piedāvāto paraugu vai patstāvīgi. (Tikums – gudrība; vērtība – darba tikums) Attīsta ieradumu izvērtēt sava radošā literārā darba procesu un rezultātu, uzklausi dažādus viedokļus un izteikt argumentētu vērtējumu citiem. (Tikumi – savaldība, godīgums, taisnīgums; vērtības – darba tikums, tolerance, cilvēku cieņa, brīvība)
<p>Jēdzieni: plakāts, sižets, tēla ceļojuma shēma, tēla raksturojums.</p>	

Temata apguves norise

Tēla raksturošanas paņēmieni dažādos mākslas veidos	Ētisko vērtību izpratne, iepazīstot literāru darbu	Radošā darbība – pasakas rakstīšana	Jaunrades darba – pasakas – vērtēšana
<ul style="list-style-type: none"> Patstāvīgi lasa pilnā apjomā literāro pasaku un veido piezīmes – galvenā tēla ceļa shēmu. Sadarbībā (pārī vai grupā) pārrunā un analizē galvenā varoņa raksturīgākās īpašības un rīcību. Pēta un salīdzina literārā tēla interpretāciju citos mākslas veidos. Saskata līdzīgos un atšķirīgos izteiksmes līdzekļus. 	<ul style="list-style-type: none"> Diskutē par pasakā ietvertajām ētiskajām vērtībām, salīdzinot ar savu pieredzi un izpratni. Sadarbojoties grupā, veido vērtīgo īpašību plakātu, pamatojot savu ideju. Demonstrē savu plakātu klasē. 	Raksta jaunrades darbu – pasaku, izmantojot skolotāja piedāvātās norādes vai izvēloties patstāvīgu risinājumu.	<ul style="list-style-type: none"> Izmantojot pasakas vērtēšanas kritēriju tabulu, vērtē savu un klasesbiedra darbu, sniedz argumentētu vērtējumu un ieteikumus darba uzlabošanai. Uzklausa klasesbiedra ieteikumus, uzlabo pasaku un iesniedz vērtēšanai skolotājam.

Mācību līdzekļi

Mācību materiāli

- Skola2030 mācību līdzeklis
- Andersens, H., K. *Sniega karaliene*. Rīga : Zvaigzne ABC, 1978. 40 lpp. ISBN 9789934028854
- Muravjova, I. *Andersens*. Rīga : Liesma, 1968. 254 lpp.
- Andersens, H., K. *Sniega karaliene* [tiešsaiste]. Rīga : Latvijas Leļļu teātris, 2014. g. [skatīts 2019. g. 10. sept.]. Pieejams: <https://www.youtube.com/watch?v=4Sx-h8xqKLE>
- Lūsēns, J., Zandere, I. *Sniega karaliene* [tiešsaiste]. Apvienība ARS NOVA, 2012. g. [skatīts 2019. g. 10. sept.]. Pieejams: https://www.youtube.com/watch?v=BhZZ_sABvto
- Izmantojamas mācību grāmatas literatūrā 4. klasei no Valsts izglītības satura centra apstiprinātā mācību literatūras saraksta, sk. Apstiprinātās un izdotās mācību literatūras saraksts [tiešsaiste]. 2014. g. [skatīts 2019. g. 5. sept.]. Pieejams: <https://visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/maclit.shtml>

Starppriekšmetu saikne

Latviešu valoda	Iepazīstas ar pasakas vērtēšanas kritērijiem. Plāno un raksta savu jaunrades darbu – pasaku. Pēc nepieciešamības pilnveido savu darbu.
Sociālās zinības un vēsture	Pedalās svētku organizēšanā un norisē, gatavo apsveikumus un piedalās labdarības akcijās.
Teātra māksla	Dialoga veidošana, radio iestudējums.

Metodiskais komentārs

Saturs	<p>Literāro pasaku (piemēram, H. K. Andersens. <i>Sniega karaliene</i>) teksta apjoma dēļ skolēni lasa patstāvīgi, pirms par darbu tiks runāts mācību stundās. Tādēļ skolotājs, piedāvājot uzdevumu patstāvīgai lasīšanai, skolēnus savlaicīgi iepazīstina ar sižeta shēmas (galvenā varoņa ceļa shēmas) veidošanas nosacījumiem.</p> <p>Šī temata ietvaros ļoti nepieciešama sadarbība ar teātra mākslas, latviešu valodas, sociālo zinību, vizuālās mākslas skolotājiem, lai skolēniem būtu pietiekami daudz laika iepazīt un izprast, kā literārs darbs var tikt interpretēts citos mākslas veidos un kā tādējādi iespējams paplašināt estētisko pasaules izjūtu un daudzveidīgi atklāt ētiskās vērtības.</p>
Vērtēšana	Izmantojot pasakas vērtēšanas kritēriju tabulu, vērtē savu un klasesbiedra darbu, sniedz argumentētu vērtējumu un ieteikumus darba uzlabošanai.
Caurviju prasmes	Šajā tematā aktualizētas šādas caurviju prasmes: sadarbība; kritiskā domāšana un problēmrisināšana; pašvadīta mācīšanās; jaunrade un uzņēmējspēja.
Papildiespējas	<p>Brūvere, I. <i>Dominante. Rakstniece, ilustratore Margarita Stāraste</i>, 2004 [tiešsaiste]. 2014. g. [skatīts 2019. g. 10. sept.]. Pieejams: https://www.youtube.com/watch?v=13o5EgnVBhQ</p> <p><i>Margaritas Stārastes 100 gadu jubilejas svinības</i> [tiešsaiste]. Ventspils: Ventspils bibliotēka, 2014. g. [skatīts 2019. g. 10. sept.]. Pieejams: https://www.youtube.com/watch?v=ME4BRCtYFtg</p> <p>Stāraste, M. <i>Ziemassvētku pasakas</i> [tiešsaiste]. Biedrība <i>Ideju forums</i> [skatīts 2019. g. 10. sept.]. Pieejams: http://www.pasakas.net/autori/m/margarita_staraste/</p>

<p>4.1. Mājas Kā rada literāru tēlu un ar tā palīdzību atklāj mājas un ģimenes vērtības?</p>	<p>4.2. Daba Kā folkloras teksti (tautasdziesmas, mīklas, ticējumi, teikas) veido izpratni un saudzīgu attieksmi pret dabu?</p>	<p>4.3. Spēle Kā dažādu laiku literārajos darbos atklājas cilvēku savstarpējās attiecības un ētiskās vērtības?</p>	<p>4.4. Laiks Kā literārajā pasākā ietvertos tēlus, motīvus un atziņas par vērtībām izmanto citos mākslas veidos?</p>	<p>4.5. Fantāzija Kā ar personifikācijas palīdzību veido tēlu, akcentējot būtiskas īpašības?</p>	<p>4.6. Māksla Kā atšķiras literārajā darbā un citu mākslas veidu darbos izmantotie izteiksmes līdzekļi un paņēmieni?</p>	<p>4.7. Draugi Kā radīt sev nozīmīgas lietas stāstu, izmantojot iztēlē vai realitātē veidotu spilgtu tēlu?</p>	<p>4.8. Skola Kā rakstnieku darbos un cilvēku pieredzes stāstos atklājas skolas ikdiena dažādos laikos?</p>	<p>4.9. Pasaule Kā, iepazīstot literārus darbus un citus avotus par svešām zemēm un valstīm, veido piederības izjūtu dzimtajai vietai?</p>
---	--	---	--	---	--	---	--	---

4.5. Fantāzija. Kā ar personifikācijas palīdzību veido tēlu, akcentējot būtiskas īpašības?

Ieteicamais laiks temata apguvei: 4 mācību stundas.

Temata apguves mērķis: izmantojot personifikāciju, radīt literāru tēlu un akcentēt tam būtiskas īpašības.

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes
<ul style="list-style-type: none"> Literatūrā ikviens priekšmets, parādība var tapt par personificētu tēlu. (K.Li.1.) Izmantojot literatūrai raksturīgus izteiksmes līdzekļus, katrs var radīt un realizēt radošas un mākslinieciskas idejas sev aktuāliem mērķiem. (K.Li.2.) 	<ul style="list-style-type: none"> Atrod tekstā tēlainās izteiksmes līdzekļus, tostarp personifikāciju, un veido izpratni, kāpēc tie literāros darbos ir būtiski. (K.6.1.1.) Patstāvīgi rada vienu no tēlainās izteiksmes līdzekļiem – personifikāciju. (K.6.2.1.) Sadarbojoties veido interviju ar personificētu tēlu, domājot par personībai nepieciešamām īpašībām. (K.6.3.1.) Sadarbojoties apkopo intervijas ar personificēto tēlu klases kopīgā krājumā, piemēram, žurnālā. (K.6.3.1.)
Komplekss sniedzamais rezultāts	Ieradumi
Veido interviju ar personificētu tēlu, atklājot personībai būtiskas īpašības, spējas un vērtības. (K.6.2.1.)	<ul style="list-style-type: none"> Attīsta ieradumu lasīt, lai pilnveidotu izpratni par sev un citiem būtiskām dzīves un mākslas vērtībām. (Tikumi – gudrība, centība; vērtība – kultūra) Attīsta ieradumu analizēt literatūras specifiskos līdzekļus un paņēmienus. (Tikums – gudrība; vērtības – kultūra, latviešu valoda)
Jēdzieni: intervija, persona, personifikācija, personība.	

Temata apguves norise

Tēlainas valodas līdzekļi, tostarp personifikācija, tekstā	Personifikācijai raksturīgais paša veidotos piemēros	Personifikācija paša veidotā personības intervijā	Personifikācijas izmantošanas izvērtējums
<ul style="list-style-type: none"> Nosaka literārā tekstā jau iepazītos tēlainās izteiksmes līdzekļus (salīdzinājums, epitets), īpašu uzmanību pievēršot personifikācijai. Secina, kas raksturīgs personifikācijai, kā padarīt dzīvus lasītāja priekšstatus par atveidojamo tēlu. Vērtē, kuras cilvēkam (personai) raksturīgas īpašības un rīcība piemīt teksta (literārās pasakas) tēliem. 	<ul style="list-style-type: none"> Rada piemērus, kur atveidojamo priekšmetu, augu, dzīvnieku, dabas parādību vai pat jēdzienu personificē, atveidojot to ar cilvēkam raksturīgām īpašībām vai spējām. Veidojot piemērus, pauž tajos savu attieksmi pret atveidojamo tēlu. Konstatē, ka personifikācija rada iespēju jebkurai lietai tapt par personību (skolēni mēģina skaidrot sakarību personifikācija – personība). 	Izvēlas reālajā dzīvē esošu priekšmetu, personificē to un veido interviju ar radīto tēlu.	<ul style="list-style-type: none"> Intervijas publicē klases izveidotā žurnālā (papīra vai digitālā formātā), ilustrē to. Reflektē, kāpēc tēlainība ir raksturīga un nepieciešama literatūrā, kā personifikācija palīdz lasītājā radīt pārdzīvojumu.

Mācību līdzekļi

Mācību materiāli

- *Skola2030* mācību līdzeklis
- Ziedonis, I. *Blēņas un pasakas*. Rīga : Zvaigzne ABC, 2015. 78 lpp. ISBN 9789934056048
- Ziedonis, I. *Pasaka par Pogū* [tiešsaiste]. Rīga : Latvijas Radio audioieraksts, 2013. g. [skatīts 2019. g. 10. sept.]. Pieejams: <https://lr1.lsm.lv/lv/raksts/labu-nakti/pasaka-par-pogu-stasta-edgars-liepinjsh.a40859/>
- Izmantojamas mācību grāmatas literatūrā 4. klasei no Valsts izglītības satura centra apstiprinātā mācību literatūras saraksta, sk. Apstiprinātās un izdotās mācību literatūras saraksts [tiešsaiste]. 2014. g. [skatīts 2019. g. 5. sept.]. Pieejams: <https://visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/maclit.shtml>

Starppriekšmetu saikne

Latviešu valoda	Jautājumu sagatavošana intervijai, atbilžu pierakstīšana un intervijas noformēšana, pareizrakstība.
Sociālās zinības un vēsture	Skolēns reflektē, kuras personību raksturojošas īpašības viņam piemīt, kā izprast sevi. Skolēni var veidot reklāmu par personificētajiem tēliem.
Dizains un tehnoloģijas	Gadījumā, ja tiek veidots digitāls žurnāls, skolēni mācās, kā apstrādā tekstu, ievieto attēlu.

Metodiskais komentārs

Saturs	Personifikācijas izpratnei var atsaukties uz tekstiem un uzdevumiem 4. klases tematā <i>Mājas</i> . Interviju ar personību var veidot pāri, vienam uzņemoties žurnālista lomu, otram – personības lomu. Abi kopā var gatavoties intervijai, radot idejas, kuras personības iezīmes varētu piemist intervējamajai personībai.
Vērtēšana	Jaunrades darbu vērtē, izmantojot jaunrades darba snieguma līmeņa aprakstu (SLA).
Caurviju prasmes	Šajā tematā aktualizētas šādas caurviju prasmes: sadarbība; pašvadīta mācīšanās; jaunrade un uzņēmējspēja; digitālā pratība.
Papildspējas	Skolēni var salīdzināt, kā personifikāciju atveido atbilstošā literārā darba vai tā fragmenta interpretācijā citās mākslās, piemēram, animācijas filmā vai grāmatas ilustrācijā.

<p>4.1. Mājas Kā rada literāru tēlu un ar tā palīdzību atklāj mājas un ģimenes vērtības?</p>	<p>4.2. Daba Kā folkloras teksti (tautasdziesmas, mīklas, ticējumi, teikas) veido izpratni un saudzīgu attieksmi pret dabu?</p>	<p>4.3. Spēle Kā dažādu laiku literārajos darbos atklājas cilvēku savstarpējās attiecības un ētiskās vērtības?</p>	<p>4.4. Laiks Kā literārajā pasākā ietvertos tēlus, motīvus un atziņas par vērtībām izmanto citos mākslas veidos?</p>	<p>4.5. Fantāzija Kā ar personificācijas palīdzību veido tēlu, akcentējot būtikas īpašības?</p>	<p>4.6. Māksla Kā atšķiras literārā darbā un citu mākslas veidu darbos izmantotie izteiksmes līdzekļi un paņēmieni?</p>	<p>4.7. Draugi Kā radīt sev nozīmīgas lietas stāstu, izmantojot iztēli vai realitātē veidotu spilgtu tēlu?</p>	<p>4.8. Skola Kā rakstnieku darbos un cilvēku pieredzes stāstos atklājas skolas ikdiena dažādos laikos?</p>	<p>4.9. Pasaule Kā, iepazīstot literārus darbus un citus avotus par svešām zemēm un valstīm, veido piederības izjūtu dzimtajai vietai?</p>
---	--	---	--	--	--	---	--	---

4.6. Māksla. Kā atšķiras literārā darbā un citu mākslas veidu darbos izmantotie izteiksmes līdzekļi un paņēmieni?

Ieteicamais laiks temata apguvei: 6 un vairāk mācību stundu, sadarbībā īstenojot arī mūzikā, vizuālajā mākslā, teātra mākslā un citās mācību jomās sasniedzamos rezultātus.

Temata apguves mērķis: izmantojot literatūras un citu mākslas veidu izteiksmes līdzekļus, paust savu ideju, emocijas radošā darbā.

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes
<ul style="list-style-type: none"> Mākslas darba piedzīvošana un analīze attīsta ētisko un estētisko izpratni, empātiju un veido dažādas pieredzes. (K.Li.4.) Ideju, emociju un viedokļa paušanā nepieciešama drosmē, neatlaidība un gatavība izmēģināt dažādas pieejas. (K.Li.2.) 	<ul style="list-style-type: none"> Atšķir mākslas darbā izteiksmes līdzekļus, raksturo tos un novērtē iespējas ar tiem radoši izpausties. (K.6.1.1.) Raksturo tēlus, salīdzina tēlu vērtības un intereses ar savām. (K.6.4.5.) Interpretē literāro darbu vecumposmam atbilstošā apjomā ar citu mākslu (vizuālās mākslas, mūzikas, drāmas un audiovizuālās mākslas) izteiksmes līdzekļiem, atklājot jaunas iespējas literārā darba interpretācijā. (K.6.3.3.)
Komplekss sniedzamais rezultāts	Ieradumi
Radoši interpretē literāro darbu ar cita mākslas veida līdzekļiem, izvēloties sev interesantu pašizpaušmes formu (sacer dziesmu vai veido filmas idejas plakātu, vai raksta operas libreta vai kino scenārija fragmentu, vai iestudē teksta fragmentu). (K.6.2.1.)	<ul style="list-style-type: none"> Veido un attīsta ieradumu nebaidīties kļūdīties un izmēģināt dažādas pieejas, izvērtējot sava radošā literārā darba procesu un rezultātu, uzklaudus viedokļus un izsakot argumentētu vērtējumu citiem. (Tikums – centība, vērtības – valoda, kultūra) Attīsta prasmi darboties ar literārajiem darbiem un papildu tekstiem, izmantojot bibliotēku un citus nepieciešamos (arī digitālos) resursus. (Tikums – gudrība, vērtība – kultūra) Ar skolotāja atbalstu attīsta ieradumu apmeklēt kultūras pasākumus, pievērs uzmanību pilsētvides mākslas objektiem. (Tikums – solidaritāte; vērtības – kultūra, Latvijas valsts)
Jēdzieni: dialogs, dramatisējums, dziesma, izteiksmes līdzekļi, kinoscenārijs, kultūras zīmes, librets, opera.	

Temata apguves norise

Literārā teksta lasīšana un informācijas meklēšana citos uzzīņu avotos	Literāro tēlu izpēte	Radošā darba izveide	Lasītāja un radošā darba veikšanas pieredzes izvērtējums
<ul style="list-style-type: none"> Lasa literāru darbu vai tā fragmentus, saskata un analizē tajā izmantotos valodas līdzekļus, vērtē to nozīmi satura atklāsmē. Izmantojot dažādus uzzīņu avotus, izpēta tekstā pieminētās kultūras zīmes. Lasot tekstu pilnībā, prognozē un fiksē notikumu gaitu. 	<ul style="list-style-type: none"> Lasot tekstu, izveido literārā tēla izpētes karti, kurā ietverts tēla vārds, portrets, uzsvērtas zīmīgas detaļas, raksturīgākās īpašības, parādīta saistība ar citiem tēliem. Vērtē tēlu rīcību, salīdzinot ar savu pieredzi un vērtībām. 	<ul style="list-style-type: none"> Radošas idejas iecere, plānošana, nepieciešamo resursu apzināšana un izvēle. Sadarbībā ar atbilstošā priekšmeta skolotāju precīzē ideju un realizācijas gaitu. Prezentē savu radošo ideju mācību stundā vai īpaši organizētā pasākumā. 	<ul style="list-style-type: none"> Apkopo savu lasītāja pieredzi, aizpildot anketu. Mutvārdos vai rakstiski izvērsti stāsta par saviem iespaidiem, pieredzi, ieguvumiem, izjūtām u. c.

Mācību līdzekļi

Mācību materiāli

- *Skola2030* mācību līdzeklis
- Zvirgzdiņš, J. *KNORKE! jeb Tobiass un Fufū meklē Mocartu*. Rīga : Liels un mazs, 2007. 79 lpp. ISBN 9789984984664
- Izmantojamas mācību grāmatas literatūrā 4. klasei no Valsts izglītības satura centra apstiprinātā mācību literatūras saraksta, sk. Apstiprinātās un izdotās mācību literatūras saraksts [tiešsaiste]. 2014. g. [skatīts 2019. g. 5. sept.]. Pieejams: <https://visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/maclit.shtml>

Starppriekšmetu saikne

Latviešu valoda	Valodas līdzekļi emociju izteikšanai.
Svešvaloda	Kā sazināties, nonākot svešas valodas vidē.
Mūzika	Mūzikas stundās apgūst tematu “opera”, apmeklē vai virtuāli iepazīstas ar operas teātri, apmeklē un iepazīst kādu mākslas muzeju.
Sociālās zinības un vēsture	Tolerance pret citādo, sadarbības prasmes problēmsituācijā (pārvietošanās svešā pilsētā, iepirkšanās, noteikumi lidostā, muzejā, operā u. c.).

Methodiskais komentārs

Saturs	Šī temata apgūvē ir iespējams un ļoti vēlams sadarboties gan literatūras un valodas, gan sociālo zinību, gan vizuālās mākslas, datorikas un īpaši mūzikas skolotājiem, veidojot kopprojektu. Radošo projektu skolēns izvēlas atbilstoši savām interesēm (sacer dziesmu vai veido filmas idejas plakātu, vai raksta operas libreta vai kino scenārija fragmentu, vai iestudē teksta fragmentu). Ar pedagoga atbalstu iespēju robežās skolēni apmeklē kultūras pasākumus, klātienē vai virtuāli iepazīst muzeju, kino, operu. Ar skolotāja atbalstu pievērš uzmanību un iepazīst pilsētvides objektus, mācās vērtēt to nozīmību. Skolēni literatūras stundās analizē daļu teksta, bet patstāvīgi lasa visu grāmatu, prognozējot notikumus un salīdzinot tos ar autora ieceri, kā arī veido detalizētu tēla izpētes karti.
Vērtēšana	Apkopo savu lasītāja pieredzi, aizpildot anketu. Mutvārdos vai rakstiski izvērsti stāsta par saviem iespaidiem, pieredzi, ieguvumiem, izjūtām.
Caurviju prasmes	Šajā tematā aktualizētas šādas prasmes: pašvadīta mācīšanās; kritiskā domāšana un problēmrisināšana; jaunrade un uzņēmējspēja.
Papildiespējas	Lai iepazītu un salīdzinātu dažādu mākslas veidu (literatūras, mūzikas, vizuālās mākslas) izteiksmes līdzekļus, ieteicams izmantot, piemēram, Annas Sakses <i>Pasakas par ziediem</i> un Vilhelma Purviša gleznu reprodukcijas vai Ineses Zanderes dzejoļus melodiju un rotaļu radišanai un Ūnas Laukmanes ilustrācijas.

<p>4.1. Mājas</p> <p>Kā rada literāru tēlu un ar tā palīdzību atklāj mājas un ģimenes vērtības?</p>	<p>4.2. Daba</p> <p>Kā folkloras teksti (tautasdziesmas, mīklas, ticējumi, teikas) veido izpratni un saudzīgu attieksmi pret dabu?</p>	<p>4.3. Spēle</p> <p>Kā dažādu laiku literārajos darbos atklājas cilvēku savstarpējās attiecības un ētiskās vērtības?</p>	<p>4.4. Laiks</p> <p>Kā literārajā pasākā ietvertos tēlus, motīvus un atziņas par vērtībām izmanto citos mākslas veidos?</p>	<p>4.5. Fantāzija</p> <p>Kā ar personificācijas palīdzību veido tēlu, akcentējot būtiskas īpašības?</p>	<p>4.6. Māksla</p> <p>Kā atšķiras literārajā darbā un citu mākslas veidu darbos izmantotie izteiksmes līdzekļi un paņēmieni?</p>	<p>4.7. Draugi</p> <p>Kā radīt sev nozīmīgas lietas stāstu, izmantojot iztēlē vai realitātē veidotu spilgtu tēlu?</p>	<p>4.8. Skola</p> <p>Kā rakstnieku darbos un cilvēku pieredzes stāstos atklājas skolas ikdiena dažādos laikos?</p>	<p>4.9. Pasaule</p> <p>Kā, iepazīstot literārus darbus un citus avotus par svešām zemēm un valstīm, veido piederības izjūtu dzimtajai vietai?</p>
--	---	--	---	--	---	--	---	--

4.7. Draugi. Kā radīt sev nozīmīgas lietas stāstu, izmantojot iztēlē vai realitātē veidotu spilgtu tēlu?

Ieteicamais laiks temata apguvei: 4 mācību stundas.

Temata apguves mērķis: meklējot literārajam tēlam realitātē un iztēlē spilgtas īpašības, kas varētu padarīt to populāru, radīt sev nozīmīgas lietas stāstu.

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes
<ul style="list-style-type: none"> Literāra tēla radīšanai izteiksmes līdzekļus var rast gan reālajā pasaulē, gan iztēlē. (K.Li.1.) Populārs mākslas darbs top saskaņā ar sabiedrībai un autoram būtiskām vērtībām un spēj ietekmēt sabiedrības gaumi. (K.Li.4.) 	<ul style="list-style-type: none"> Meklē idejas apkārtējā vidē un iztēlē, iedvesmojas no lasītajiem literārajiem darbiem, attīstot radošumu. (K.6.1.1.; K.6.3.1.) Literārā darba izveidē un prezentācijā attīsta tekstveides un stāstīšanas prasmes. (K.6.1.7.) Radoša darba prezentēšanā mācās izmantot audio iekārtas. (K.6.2.1.; K.6.2.3.)
Komplekss sniedzamais rezultāts	Ieradumi
Rada sev svarīgas lietas spilgtu tēlu, lai paustu sev un sabiedrībai nozīmīgus uzskatus un vērtības. (K.6.4.5.)	<ul style="list-style-type: none"> Attīsta prasmi saskatīt literāra darba māksliniecisko vērtību, izprotot augstvērtīgas literatūras nozīmi, daudzveidīgi interpretējot izlasītās grāmatas vai jaunrades procesus. (Tikums – gudrība; vērtības – kultūra, valoda) Attīsta ieradumu brīvi un patstāvīgi izkopt savas radošās prasmes, rakstot saskaņā ar piedāvāto paraugu vai patstāvīgi; ar izpratni lietojot autortiesību dažādos aspektus. (Tikumi – drosmē, centība; vērtības – cilvēka cieņa, tolerance)
Jēdzieni: dzīves fakti, stāsts, monologs, personvārds, popularitāte, uzskati, vērtības, valodas īpatnības, monologs.	

Temata apguves norise

Tēla popularitātes pētījumi	Literārā tēla radīšanai nepieciešamās informācijas organizēšana	Stāsta radīšana, kura centrā ir spilgts tēls	Stāsta publiskošana un radoša procesa un rezultāta vērtēšana
<ul style="list-style-type: none"> Dalās pieredzē par sabiedrībā populāriem tēliem. Meklē un dalās informācijā ar citiem, pastāstot arī par tēlu izcelsmi. Lasa uzziņu informāciju par Vinnija Pūka popularitāti pasaulē. Lasot fragmentus no A. A. Milna stāsta <i>Vinnijs Pūks un viņa draugi</i>, vērtē, kas Vinnija Pūku padara īpašu (portrets, rīcība, valoda, tam svarīgas lietas, vārds, uzskati, vērtības). 	<ul style="list-style-type: none"> Noskaidro un apkopo paša izvēlētās/novērotās sev svarīgas rotaļlietas/priekšmeta raksturojošus dzīves faktus. Atlasa rotaļlietas/priekšmeta spilgtākās īpašības, papildina ar citām, pēc autora domām, būtiskām rakstura īpašībām. 	<ul style="list-style-type: none"> Dod tēlam personvārdu, rada tēla portretu (atveido arī valodas īpatnības). Veido stāstījumu un tēlu runu (no tās noprotams arī tēla dzīves redzējums), paužot galvenajam tēlam raksturīgus uzskatus. Izveido vismaz vienu tēla uzskatus raksturojošu monologu. 	<ul style="list-style-type: none"> Stāsta paša radīto stāstu. Vērtē radošo procesu un rezultātu, tēla spilgtumu; stāsta elementus, kas varētu padarīt tēlu populāru.

Mācību līdzekļi

Mācību materiāli

- Skola2030 mācību līdzeklis
- Milns, A., A. *Vinnijs Pūks un viņa draugi*. Rīga : Zvaigzne ABC, 2008. 295 lpp. ISBN 9789984371214
- Milns, A., A. *Ēzeliša dzimšanas diena* [tiešsaiste]. Rīga : Latvijas Radio audioieraksts, 2014. [skatīts 2019. g. 10. sept.]. Pieejams: <http://lr1.lsm.lv/lv/raksts/labu-nakti/vinnijs-puks-un-vinja-draugi.-ezeliisha-dzimshanas-diena.a43996/>
- Izmantojamas mācību grāmatas literatūrā 4. klasei no Valsts izglītības satura centra apstiprinātā mācību literatūras saraksta, sk. Apstiprinātās un izdotās mācību literatūras saraksts [tiešsaiste]. 2014. g. [skatīts 2019. g. 5. sept.]. Pieejams: <https://visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/maclit.shtml>

Mācību vide

Darba prezentēšanai izmanto audio iekārtas.

Starppriekšmetu saikne

Latviešu valoda	Tēlu runas atveidē veido dialogus un monologus; atveido tēlam raksturīgas valodas īpatnības. Pievērš uzmanību lielo sākumburtu lietošanas nosacījumiem.
Datorika	Savus sacerētos stāstus ieraksta un atskaņo klases vai skolas pasākumā.

Metodiskais komentārs

Saturs	Tēla veidošanas paņēmienus skolēns jau pētījis 4. klases tematos “Mājas”, “Laiks”, “Fantāzija”, “Māksla”.
Vērtēšana	Vērtē radošo procesu un rezultātu (tēla izveidi, stāsta elementus) atbilstoši jaunrades darba vērtēšanas kritērijiem.
Caurviju prasmes	Šajā tematā aktualizētas šādas caurviju prasmes: jaunrade un uzņēmējspēja; digitālā pratība.
Papildiespējas	Pēc stāsta saplānošanas, uzrakstīšanas, rediģēšanas var veidot kopīgu klases audiotāstu vienumu. Sadarbojoties var ierunāt stāstu lomās, papildināt ar muzikālo partitūru. Sadarbojoties ar mūzikas skolotāju, katrs skolēns var radīt savu dungādziesmiņu.

<p>4.1. Mājas</p> <p>Kā rada literāru tēlu un ar tā palīdzību atklāj mājas un ģimenes vērtības?</p>	<p>4.2. Daba</p> <p>Kā folkloras teksti (tautasdziesmas, mīklas, ticējumi, teikas) veido izpratni un saudzīgu attieksmi pret dabu?</p>	<p>4.3. Spēle</p> <p>Kā dažādu laiku literārajos darbos atklājas cilvēku savstarpējās attiecības un ētiskās vērtības?</p>	<p>4.4. Laiks</p> <p>Kā literārajā pasākā ietvertos tēlus, motīvus un atziņas par vērtībām izmanto citos mākslas veidos?</p>	<p>4.5. Fantāzija</p> <p>Kā ar personificācijas palīdzību veido tēlu, akcentējot būtikas īpašības?</p>	<p>4.6. Māksla</p> <p>Kā atšķiras literārajā darbā un citu mākslas veidu darbos izmantotie izteiksmes līdzekļi un paņēmieni?</p>	<p>4.7. Draugi</p> <p>Kā radīt sev nozīmīgas lietas stāstu, izmantojot iztēli vai realitātē veidotu spilgtu tēlu?</p>	<p>4.8. Skola</p> <p>Kā rakstnieku darbos un cilvēku pieredzes stāstos atklājas skolas ikdiena dažādos laikos?</p>	<p>4.9. Pasaule</p> <p>Kā, iepazīstot literārus darbus un citus avotus par svešām zemēm un valstīm, veido piederības izjūtu dzimtajai vietai?</p>
--	---	--	---	---	---	--	---	--

4.8. Skola. Kā rakstnieku darbos un cilvēku pieredzes stāstos atklājas skolas ikdiena dažādos laikos?

Ieteicamais laiks temata apguvei: 4 mācību stundas.

Temata apguves mērķis: pilnveidot skolēnu izpratni par skolas un zināšanu nepieciešamību, lasot dažādu laiku un tautu rakstnieku literāros darbus.

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes
<ul style="list-style-type: none"> Mākslas darbi rodas noteikta laikmeta mijiedarbībā, tie veido daudzveidīgu pieredzi. (K.Li.4.) Ideju, emociju un viedokļa paušanā nepieciešama drošme, neatlaidība un gatavība izmēģināt dažādas pieejas. (K.Li.2.) 	<ul style="list-style-type: none"> Lasa un analizē mācīšanās mērķim atbilstošus dažādu laikmetu literāros darbus. Izsaka savu viedokli par lasīto. (K.6.4.4.) Raksturo tēlus, salīdzina tēlu un savas vērtības un intereses, balstoties uz savu skolas pieredzi. (K.6.4.5.) Rada mākslinieciskas idejas – skolas avīzes rakstu u. c. –, iedvesmojoties no notikumiem sabiedrībā, no literārajiem darbiem. (K.6.2.1.) Raksturo savu lasītāja pieredzes un skolas avīzes radīšanas procesu. (K.6.2.6.)
Komplekss sniedzamais rezultāts	Ieradumi
<p>Iepazīstot dažādu laikmetu literāros darbus, raksturo un salīdzina tēlus, situācijas, saistot ar savu pieredzi skolā. Apzina, apkopo informāciju pašu veidotā avīzē par notikumiem savā skolā; mērķtiecīgi izmanto iederīgus līdzekļus un paņēmienus avīzes noformēšanā; prezentē un izvērtē paveikto. (K.6.4.5.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> Attīsta ieradumu izmantot bibliotēku un citus nepieciešamos (arī digitālos) resursus darbā ar literārajiem un papildu tekstiem. (Tikumi – centība, gudrība; vērtība – kultūra) Attīsta ieradumu būt ziņošam, kulturālam un intelektuāli atvērtam, lasot dažādu kultūras laikmetu literāros tekstus, saskatot un salīdzinot citu laikmetu kultūras zīmes laikmetīgajā literatūrā, apzinoties tulkota literāra darba specifiku. (Tikumi – gudrība, atbildība, godīgums; vērtības – dzīvība, ģimene, kultūra)
<p>Jēdzieni: autortiesības, lasītāja pieraksti, raksts avīzei, skaidrojošā vārdnīca, skolas avīze.</p>	

Temata apguves norise

Dažādu laikmetu literāru darbu lasīšana un salīdzināšana	Savas pieredzes un interešu apzināšana, salīdzinot ar daiļdarbos tēlotajām situācijām	Radošais uzdevums: avīzes izveide par skolā aktuāliem jautājumiem	Lasītāja un radošā darba izpildes pieredzes izvērtējums
<ul style="list-style-type: none"> • Lasa dažādu laikmetu literāro darbu fragmentus, piemēram, I. Ķesteres stāsta <i>Skolas spoks</i> un Sudrabu Edžus stāsta <i>Dullais Dauka</i> fragmentus. • Izvēlas piemērotāko lasīšanas stratēģiju un iepazīst vienu no stāstiem pilnā apjomā. • Stāsta par iepazītajiem literārajiem tēliem, atstāta literārajos darbos iepazītās situācijas skolā dažādos laikmetos, izmantojot grafisko organizatoru – paša veidotus (pēc parauga) lasītāja pierakstus. • Analizē (salīdzina un vērtē) tēlus un to rīcību. • Patstāvīgi noskaidro nezināmo vārdu nozīmes, izmantojot vārdnīcas. 	<ul style="list-style-type: none"> • Diskutē ar vienaudžiem pāru vai grupu darbā par saskatītajām problēmām un vērtībām skolā agrāk un tagad. • Atklāti pauž un iecietīgi, ieinteresēti uzklaua citu viedokli par savu pieredzi, vērtībām un interesēm skolā. 	<ul style="list-style-type: none"> • Iesaistās un sadarbojas skolas avīzes izveidē: apkopo informāciju (vecāku interviju rezultāti), raksta par sev aktuālām tēmām (norisēm) skolā; plāno darbus, kā no idejas nonākt līdz gala rezultātam. • Diskutē grupā un apkopo viedokļus par autortiesību ievērošanu. 	<ul style="list-style-type: none"> • Apkopo savu lasītāja pieredzi, atbildot uz anketas jautājumiem. • Mutvārdos vai rakstiski izvērsti stāsta par saviem iespaidiem, pieredzi: ieguvumi, izjūtas u. tml.

Mācību līdzekļi

Mācību materiāli

- *Skola2030* mācību līdzeklis
- Ķestere, I. *Skolas spoks*. Rīga : Zvaigzne ABC, 2011. 136 lpp. ISBN 9789934021299
- Sudrabu, Edžus. *Dullais Dauka*. Rīga : Jumava, 2017. 70 lpp. ISBN 9789934200724 vai *Dullais Dauka* [tiešsaiste]. b. g. [skatīts 2019. g. 10. sept.].
Pieejams: <http://www.letonika.lv/literatura/Reader.aspx?r=351>
- Izmantojamas mācību grāmatas literatūrā 4. klasei no Valsts izglītības satura centra apstiprinātā mācību literatūras saraksta, sk. Apstiprinātās un izdotās mācību literatūras saraksts [tiešsaiste]. 2014. g. [skatīts 2019. g. 5. sept.].
Pieejams: <https://visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/maclit.shtml>

Starppriekšmetu saikne

Latviešu valoda	Dažādi leksikas slāņi (vecvārdi, barbarismi, sarunvalodas vārdi u. tml.), virtuālās vārdnīcas www.tezaurs.lv piedāvājuma izpēte un iegūtās informācijas izmantošana. Patstāvīgi rakstītā teksta rediģēšana, iejūtoties korektora un redaktora profesijā.
Dizains un tehnoloģijas	Skolas avīzes izveides vizuālie aspekti, tekstu izvietošanas strukturēšana, samērīgums starp tekstu un vizuālo noformējumu.

Metodiskais komentārs

Saturs	Izvēloties skolēniem ieteicamos literāros darbus, iespējams aktualizēt novadu literatūras aspektu, piemēram, Ineses Ķesteres pirmās grāmatas <i>Skolas spoks</i> pilns lasījums varētu būt aktuāls tieši Kurzemes reģiona skolēniem. Sadarbība ar dažādu mācību priekšmetu skolotājiem (latviešu valodas, vizuālās mākslas, dizaina un tehnoloģiju, sociālo zinību u. c.) skolas avīzes izveidē var izdoties kā kopīgs noslēguma darbs konkrētajai klasei.
Vērtēšana	Radošo darbu vērtē, izmantojot radošā darba snieguma līmeņa aprakstu (SLA).
Caurviju prasmes	Šajā tematā aktualizētas šādas caurviju prasmes: kritiskā domāšana un problēmsituāciju risināšana; jaunrade un uzņēmējspēja; sadarbība; pilsoniskā līdzdalība; pašvadīta mācīšanās; digitālā pratība.
Papildiespējas	No 20. gs. pasaules bērnu literatūras klasikas darbiem iespējams izvēlēties arī šādus darbus: Astrida Lindgrēne. <i>Pepija Garzeķe</i> vai Gerhards Holcs-Baumerts. <i>Alfons Trīcvaidziņš</i> u. c. Literāro iespaidu nostiprināšanā iespējams iesaistīt arī dabaszinību aspektu, konkrēti, Sudrabu Edžus stāsta <i>Dullais Dauka</i> interpretācijā aktuāli kļūst arī jautājumi par Baltijas jūru. Jūras atveidojums vizuālajā mākslā var palīdzēt apgūt literārā darbā būtiskos vides tēlošanas aspektus (te var noderēt Kultūras ziņu reportāža par Daces Lielās izstādi <i>Jūra</i> [tiešsaiste]. Rīga : Itvpanorama, 2016. [skatīts 2019. g. 11. sept.]. Pieejams: https://www.youtube.com/watch?v=qyDFT6E2zj0

<p>4.1. Mājas</p> <p>Kā rada literāru tēlu un ar tā palīdzību atklāj mājas un ģimenes vērtības?</p>	<p>4.2. Daba</p> <p>Kā folkloras teksti (tautasdziesmas, mīklas, ticējumi, teikas) veido izpratni un saudzīgu attieksmi pret dabu?</p>	<p>4.3. Spēle</p> <p>Kā dažādu laiku literārajos darbos atklājas cilvēku savstarpējās attiecības un ētiskās vērtības?</p>	<p>4.4. Laiks</p> <p>Kā literārajā pasākā ietvertos tēlus, motīvus un atziņas par vērtībām izmanto citos mākslas veidos?</p>	<p>4.5. Fantāzija</p> <p>Kā ar personificācijas palīdzību veido tēlu, akcentējot būtiskas īpašības?</p>	<p>4.6. Māksla</p> <p>Kā atšķiras literārajā darbā un citu mākslas veidu darbos izmantotie izteiksmes līdzekļi un paņēmieni?</p>	<p>4.7. Draugi</p> <p>Kā radīt sev nozīmīgas lietas stāstu, izmantojot iztēli vai realitātē veidotu spilgtu tēlu?</p>	<p>4.8. Skola</p> <p>Kā rakstnieku darbos un cilvēku pieredzes stāstos atklājas skolas ikdiena dažādos laikos?</p>	<p>4.9. Pasaule</p> <p>Kā, iepazīstot literārus darbus un citus avotus par svešām zemēm un valstīm, veido piederības izjūtu dzimtajai vietai?</p>
--	---	--	---	--	---	--	---	--

4.9. Pasaule. Kā, iepazīstot literārus darbus un citus avotus par svešām zemēm un valstīm, veido piederības izjūtu dzimtajai vietai?

Ieteicamais laiks temata apguvei: 4 mācību stundas.

Temata apguves mērķis: motivēt skolēnus iepazīt pašiem sevi un pasauli, veidot pārliecību par dzimtas vietas vērtību, lasot dažādu žanru literatūru.

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes
<ul style="list-style-type: none"> Mākslas darbi rodas noteikta laikmeta un kultūras mijiedarbībā, tie veido daudzveidīgu pieredzi. (K.Li.4.) Radošajā darbībā cilvēks pēta un pauž savu identitāti. (K.Li.3.) Ideju, emociju un viedokļa paušanā nepieciešama drosmē, neatlaidība un gatavība izmēģināt dažādas pieejas. (K.Li.2.) 	<ul style="list-style-type: none"> Lasa un analizē mācīšanās mērķim atbilstošus literāros darbus (ieteikums – konkrētu valsti vai novadu raksturojoša literatūra). Izsaka savu viedokli par lasīto. (K.6.4.4.) Raksturo tēlus, salīdzina tēlu un savas vērtības un intereses, balstoties uz savu līdzšinējo ceļojumu pieredzi. (K.6.4.5.) Interpretē literāro darbu vecumposmam atbilstošā apjomā ar citu mākslas veidu izteiksmes līdzekļiem, veidojot kolāžu par izpētīto informāciju un rakstot radošo darbu par ceļojumiem, kā arī veido izpratni par mērķtiecīgu darbu ar informāciju tiešsaistē. (K.6.3.3.) Uzstājas mērķauditorijas priekšā (kopā ar grupas biedriem), atpazīst uztraukumu un bailes uzstāties un ar skolotāja palīdzību meklē tam risinājumu. (K.6.2.3.)
Komplekss sniedzamais rezultāts	Ieradumi
<p>Piedaloties grupu darbā, izveido klases televīzijas studiju, sagatavo radošos darbus un prezentācijas, lai piedalītos vairākos raidījumos, piemēram, <i>Ceļojums pa pasauli kopā ar literārajiem tēliem, Mani ceļojuma iespaidi, Pasauls autori, Mani mīļākie šī gada pasaules autoru darbi</i> u. tml. Reklamē savu raidījumu. (K.6.3.8.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> Attīsta ieradumu lasīt noteiktam mērķim, mācību uzdevumam atbilstošus daiļliteratūras darbus. (Tikumi – gudrība, centība; vērtības – Latvijas valsts, brīvība) Attīsta prasmi darboties ar literārajiem darbiem un papildu tekstiem, izmantojot bibliotēku un citus nepieciešamos (arī digitālos) resursus. (Tikumi – gudrība, centība; vērtība – kultūra) Attīsta prasmi saskatīt literāra darba māksliniecisko vērtību, izprotot augstvērtīgas literatūras nozīmi, daudzveidīgi interpretējot izlasītās grāmatas vai jaunrades procesus. (Tikumi – drosmē, tolerance; vērtība – kultūra) Attīsta ieradumu brīvi un patstāvīgi izkopt savas radošās prasmes, rakstot saskaņā ar dotu paraugu vai patstāvīgi, ar izpratni lietojot autortiesību dažādos aspektus. (Tikumi – drosmē, tolerance; vērtība – kultūra)
<p>Jēdzieni: kolāža, teksta prognozēšana, televīzijas studija, vēstījums.</p>	

Temata apguves secība

Literāra darba lasīšana un tēla rīcības raksturošana, salīdzinot ar savu pieredzi	Izpētes uzdevums: informācijas atlase un apkopošana	Radošais uzdevums (I) – kolāžas izveide informācijas apkopošanā	Radošais uzdevums (II) – teksta veidošana klases televīzijas raidījumam
<ul style="list-style-type: none"> Lasa zviedru rakstnieces S. Lāgerlēvas stāsta <i>Nilsa Holgersona brīnišķīgais ceļojums</i> fragmentus ar vēstījuma un apraksta elementiem. Salīdzina un vērtē galvenā varoņa rīcību. Prognozē stāsta gaitu – ceļojuma iespējas, veidu u. tml. Stāsta savus iespaidus, uzklasa klasesbiedru domas par savu līdzšinējo ceļojumu pieredzi. 	<ul style="list-style-type: none"> Noskaidro, kur internetā meklējama piemērota informācija par Zviedriju – par vietām, kuras nosauktas literārajā avotā. Ar skolotāja atbalstu meklē informāciju internetā, izraksta nepieciešamo. 	<ul style="list-style-type: none"> Noskaidro un izmēģina kolāžas veidošanas principus. Sadarbojas ar grupu, veidojot kolāžu par konkrētām vietām Zviedrijā (kontekstā ar S. Lāgerlēvas stāstu). Uzstājas publikas priekšā, prezentējot savu izpētes darbu. 	<ul style="list-style-type: none"> Raksta radošos darbus, piemēram, <i>Ja es aizceļotu uz...</i> vai <i>Mans ideālais ceļojums uz...</i>, vai <i>Īstam ceļotājam jāzina, ka...</i> u. tml. Piedalās klases televīzijas studijas darbā: individuāli, grupu vai pāru darbā rada savu raidījumu. Prezentē savus radošos ceļojumu stāstus. Izvērtē savu pieredzi: uzklasa citu viedokļus, raksturo savu prasmī pārvarēt uztraukumu.

Mācību līdzekļi

Mācību materiāli

- Skola2030* mācību līdzeklis
- Lāgerlēva, S. *Nilsa Holgersona brīnišķīgais ceļojums*. Rīga : Draugi, N.I.M.S., 1999. 726 lpp.

- Izmantojamas mācību grāmatas literatūrā 4. klasei no Valsts izglītības satura centra apstiprinātā mācību literatūras saraksta, sk. Apstiprinātās un izdotās mācību literatūras saraksts [tiešsaiste]. 2014. g. [skatīts 2019. g. 5. sept.].
Pieejams: <https://visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/maclit.shtml>

Starppriekšmetu saikne

Sociālās zinības un vēsture	Sava dzimtā novada (valsts) iepazīšana, izceļot spilgtus un patstāvīgus iespaidus.
Dizains un tehnoloģijas	Kolāžas veidošana principi. Kā apstrādā attēlus, izmanto ierīces video iegūšanai un demonstrēšanai.

Metodiskais komentārs

Saturs	<p>Izvēloties darbam Selmas Lāgerlēvas stāstu, iespējams mērķtiecīgi izmantot arī kino materiālus: literārā pirmavota ekranizāciju. Tas īpaši aktuāli Zviedrijas neklātienes ceļojuma vizualizācijai.</p> <p>Lai veicinātu skolēnu iemaņas izvēlēties savam mācību nolūkam piemērotu informāciju internetā, ir lietderīgi apspriesties par uzticamas un nedrošas informācijas raksturīgākajām pazīmēm.</p> <p>Konkrētajam vecumposmam piemēroti arī citi literārie darbi, lai veicinātu ceļotāju pieredzi, piemēram, Hansa Kristiana Andersena pasakas (neklātienes ceļojums uz Dāniju) vai Astridas Lindgrēnes darbi par Lennebergas Emīlu.</p> <p>Savukārt atšķirīgs skatījums uz ceļošanu iespējams, iepazīstoties ar Dainu skapja ceļojumu uz Latvijas Nacionālo bibliotēku un Grāmatu draugu ķēdes akciju. Svarīgi ir kopīgi ar skolēniem atklāt, ka ceļošana vispirms nenozīmē attālumu, bet savas tuvākās apkārtnes iepazīšanu.</p>
Vērtēšana	Izvērtē savu pieredzi: uzklausa citu viedokļus, raksturo savu prasmi pārvarēt uztraukumu.
Caurviju prasmes	Šajā tematā aktualizētas šādas caurviju prasmes: kritiskā domāšana un problēmrisināšana; jaunrade un uzņēmējspēja; pašvadīta mācīšanās; sadarbība; digitālā prasme.
Papildspējas	Pēc mērķtiecīgi iepazīta literārā darba, kurā raksturots konkrētais novads (daba, cilvēki, norises) iespējams organizēt dažādos mācību priekšmetos aktuālu projekta darbu <i>Manas pilsētas/novada/pagasta ainavu dārgumu krātuve</i> . Individuāli vai grupā iepazīstot savas pilsētas/novada/pagasta skaistākās dabas vietas, skolēni izvēlas vienu un veido aprakstu vai fotogrāfiju izstādi (ar radošiem komentāriem), vai videoierakstu. Interesantākos darbus ievieto projekta nolūkiem izveidotā tīmekļa lapā. Projekta darbā iesaista arī vecākus.

5. klase

<p>5.1. Laiks</p> <p>Kā apkopo informāciju par skolas pieredzi, kas iegūta, lasot literāros darbus un intervējot cilvēkus?</p>	<p>5.2. Daba</p> <p>Kā dzejā motīvi, tēli, izteiksmes līdzekļi atklāj dabas skaistumu gadalaikos un sakārtotā vidē?</p>	<p>5.3. Draugi</p> <p>1. Kā tēlojumos un atmiņu stāstos atklāj laikmetam raksturīgās parādības un notikumus, un draudzības nozīmi?</p> <p>2. Kā detektīvžanra stāstos un savā jaunradē veido sižetu un tēlus?</p>	<p>5.4. Mājas</p> <p>Kā dramaturģiskā darbā risina tēlu attiecības, raksturo vidi, bagātinot pieredzi par vērtībām?</p>	<p>5.5. Tradīcijas</p> <p>Kā latviešu tautas pasakās un sakām-vārdos atklājas ģimenes attiecības un vērtības?</p>	<p>5.6. Pasaule</p> <p>Kā cittautu pasakās atklājas cilvēku identitāte un vērtības?</p>	<p>5.7. Fantāzija</p> <p>Kā personifikāciju izmanto jaunradē, iepazīstot spoku stāstus un pasakas (fantāzijas stāstus)?</p>	<p>5.8. Spēle</p> <p>Cik daudzveidīgi dzejā izmanto vārdu spēles un ritma elementus, atskaņas, aliterācijas, asonanses?</p>
---	--	--	--	--	--	--	--

5.1. Laiks. Kā apkopo informāciju par skolas pieredzi, kas iegūta, lasot literāros darbus un intervējot cilvēkus?

Ieteicamais laiks temata apguvei: 8 mācību stundas.

Temata apguves mērķis: pilnveidot skolēnu prasmes izmantot citu mākslu izteiksmes līdzekļus literāro darbu interpretācijā, iepazīstot literārus darbus par skolu senāk un mūsdienās.

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes
<ul style="list-style-type: none"> Mākslas darbi rodas noteikta laikmeta mijiedarbībā, tie veido daudzveidīgu pieredzi. (K.Li.4.) Ideju, emociju un viedokļa paušanā nepieciešama drošme, neatlaidība un gatavība izmēģināt dažādas pieejas. (K.Li.2.) 	<ul style="list-style-type: none"> Lasa mācīšanās mērķim atbilstošus dažādu laikmetu literāros darbus un analizē literārā darba teksta uzbūves principus, leksiskās īpatnības u. c. izteiksmes līdzekļus. (K.6.1.9.) Izsaka savu viedokli par lasīto. Izmanto literatūras iespējas (valodu, lasīšanas stratēģijas, teksta analīzi, interpretāciju, radīšanu) savu emociju, vērtību un ideju paušanai. (K.6.4.4.) Raksturo tēlus, salīdzina tēlu un savas vērtības un intereses, balstoties uz savu skolas pieredzi. (K.6.4.5.) Izmantojot tīmekļa resursus, zina būtiskākās autortiesības regulējošās normas un uzvedības normas virtuālajā vidē. (K.6.3.4.) Raksturo savu lasītāja pieredzi un skolas avīzes radīšanas procesu. (K.6.2.2.)
Komplekss sniedzamais rezultāts	Ieradumi
<ul style="list-style-type: none"> Apzina, apkopo informāciju pašu darinātā avīzē par skolu XIX, XX, XXI gs.; mērķtiecīgi izmanto iederīgus līdzekļus un paņēmienus avīzes noformēšanā. (K.6.4.5.) Prezentē un izvērtē pēc kopīgi pieņemtajiem kritērijiem savas un citu grupu darbu. (K.6.3.3.) 	<ul style="list-style-type: none"> Attīsta ieradumu izmantot bibliotēku un citus nepieciešamos (arī digitālos) resursus darbā ar literārajiem un papildu tekstiem. (Tikumi – gudrība, atbildība, godīgums; vērtības – dzīvība, brīvība, kultūra) Ar skolotāja atbalstu attīsta ieradumu izmēģināt dažādas pieejas radošajā darbībā, izvērtēt sava radošā literārā darba procesu un rezultātu, uzklusot dažādus viedokļus un izsakot argumentētu vērtējumu citiem. (Tikumi – godīgums, savaldība; vērtības – darba tikums, cilvēka cieņa)
Jēdzieni: autortiesības, brošūra, sienas avīze, skolas avīze.	

Temata apguves norise

Dažādu laikmetu literāru darbu lasīšana un salīdzināšana ar savu pieredzi	Savas pieredzes un interešu apzināšana, intervijas jautājumu sagatavošana un intervija	Radošais uzdevums: avīzes izveide par skolu dažādos laikos	Lasītāja un radošā darba izpildes pieredzes izvērtējums
<ul style="list-style-type: none"> • Lasa ieteikto prozas darbu fragmentus, piezīmēs fiksējot skolai raksturīgo atbilstošajā laikmetā. • Izvēlas piemērotāko lasīšanas stratēģiju un iepazīst vienu no stāstiem pilnā apjomā. • Stāsta par iepazītajiem literārajiem tēliem, atstāsta literārajos darbos iepazītās situācijas dažādu laikmetu skolā. • Analizē (salīdzina un vērtē) tēlus un to rīcību. • Patstāvīgi noskaidro nezināmu vārdu nozīmi vārdnīcās. 	<ul style="list-style-type: none"> • Raksta viedokli par daiļdarbos tēlotajām situācijām. • Izstrādā jautājumus intervijai. • Intervē vecākus/vecvecākus par viņu skolas laiku. • Diskutē ar vienaudžiem pāru vai grupu darbā par saskatītajām problēmām un vērtībām skolā agrāk un tagad. • Atklāti pauž viedokli par savu pieredzi, vērtībām un interesēm skolā un iecietīgi, ieinteresēti uzklausa citus. 	<ul style="list-style-type: none"> • Secina, kas raksturo skolu katrā no laikiem (XIX gs., XX gs., XXI gs.). • Sadarbojoties grupā, veido vizuālu uzskates līdzekli par skolu (plakāts, brošūra, avīze): apkopo informāciju, kas iegūta no intervijām un literatūras darbiem, plāno darbus, kā no idejas nonākt līdz rezultātam. • Prezentē savu darbu. 	<ul style="list-style-type: none"> • Apkopo savu lasītāja pieredzi, atbildot uz anketas jautājumiem. • Mutvārdos vai rakstiski izvērsti stāsta par saviem iespaidiem, pieredzi: ieguvumi, izjūtas u. tml. • Izstrādā vizuālā materiāla izveides un prezentēšanas kritērijus (piemēram, PPP – Pasklavē! Pajautā! Piebilsti!). • Vērtē savu un citu grupu darbu, izmantojot kritērijus.

Mācību līdzekļi

Mācību materiāli

- *Skola2030* mācību līdzeklis
- Literāros darbus var brīvi izvēlēties pēc skolēnu interesēm un iespējām.
Piemēram, Aspazija. *Zila debess zelta mākoņos*. Rīga : Zvaigzne ABC, 280 lpp. ISBN 9789934052446
- Belševica, V. *Bille*. Rīga : Mansards, 2018. 296 lpp. ISBN 9789934122026
- Izmantojamas mācību grāmatas literatūrā 5. klasei no Valsts izglītības satura centra apstiprinātā mācību literatūras saraksta, sk. Apstiprinātās un izdotās mācību literatūras saraksts [tiešsaiste]. 2014. g. [skatīts 2019. g. 5. sept.].
Pieejams: <https://visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/maclit.shtml>

Starppriekšmetu saikne

Latviešu valoda	Dažādi leksikas slāņi (vecvārdi, barbarismi, sarunvalodas vārdi u. tml.), dažādu vārdnīcu iepazīšana un iegūtās informācijas izmantošana. Viedokļa rakstīšana. Intervijas jautājumu sagatavošana un intervijas pierakstīšana.
Dizains un tehnoloģijas	Skolas avīzes izveides vizuālie aspekti, tekstu izvietošanas struktūrēšana, samērīgums starp tekstu un vizuālo noformējumu.
Sociālās zinības un vēsture	Vēsturisku fotogrāfiju un materiālu iepazīšana un izpēte.

Metodiskais komentārs

Saturs	Sadarbība ar dažādu mācību priekšmetu skolotājiem (latviešu valodas, vizuālās mākslas, datorikas, sociālo zinību u. c.) skolas avīzes izveidē var izdoties kā kopīgs noslēguma darbs konkrētajai klasei.
Vērtēšana	Izstrādā vizuālā materiāla izveides un prezentēšanas kritērijus (piemēram, PPP – Paslavē! Pajautā! Piebilsti!). Vērtē savu un citu grupu darbu, izmantojot kopīgi izstrādātos kritērijus.
Caurviju prasmes	Šajā tematā aktualizētas šādas caurviju prasmes: sadarbība; kritiskā domāšana un problēmrisināšana; pašvadīta mācīšanās; digitālā pratība; jaunrade un uzņēmējspēja; pilsoniskā līdzdalība.
Papildiespējas	Lai salīdzinātu dažādu laiku skolu, vēl var izmantot, piemēram, Ernesta Birznieka-Upīša un Jāņa Poruka stāstus, bet no jaunāku laiku literatūras – Mairas Dobeles un Māra Runguļa darbus. Ieteicams apmeklēt Latvijas Nacionālo vēstures muzeju, kurš piedāvā izglītojošu nodarbību bērniem <i>Senā skola</i> , kā arī Kubalu skolas muzeju (Kubalu skola-muzejs [tiešsaiste]. 2012–2013. [skatīts 2019. g. 29. sept.]. Pieejams: http://www.kubalmuz.lv). Temata ietvaros var iepazīt dzejoļu kopu par mūsdienu skolu. Samauska, I. <i>Skaļā klase</i> . Rīga : Pētergailis, 2015. 72 lpp. ISBN 978998434165 Atrod dzejoļos izmantotos tēlainās izteiksmes un valodas līdzekļus. Vērtē to iedarbīgumu. Salīdzina ar iepriekš lasīto prozas tekstu uzbūvi un valodu, kopīgās un atšķirīgās pazīmes raksturo ar piemēriem. Izpēta izdevniecības “Liels un mazs” Bikibuka grāmatīņas. Individuāli vai pāri izvēlas vienu dzejoli un veido Bikibuka grāmatīņu.

<p>5.1. Laiks</p> <p>Kā apkopo informāciju par skolas pieredzi, kas iegūta, lasot literāros darbus un intervējot cilvēkus?</p>	<p>5.2. Daba</p> <p>Kā dzejā motīvi, tēli, izteiksmes līdzekļi atklāj dabas skaistumu gadalaikos un sakārtotā vidē?</p>	<p>5.3. Draugi</p> <p>1. Kā tēlojumos un atmiņu stāstos atklāj laikmetam raksturīgās parādības un notikumus, un draudzības nozīmi?</p> <p>2. Kā detektīvžanra stāstos un savā jaunradē veido sižetu un tēlus?</p>	<p>5.4. Mājas</p> <p>Kā dramaturģiskā darbā risina tēlu attiecības, raksturo vidi, bagātinot pieredzi par vērtībām?</p>	<p>5.5. Tradīcijas</p> <p>Kā latviešu tautas pasākās un sakām-vārdos atklājas ģimenes attiecības un vērtības?</p>	<p>5.6. Pasaule</p> <p>Kā cittautu pasākās atklājas cilvēku identitāte un vērtības?</p>	<p>5.7. Fantāzija</p> <p>Kā personifikāciju izmanto jaunradē, iepazīstot spoku stāstus un pasakas (fantāzijas stāstus)?</p>	<p>5.8. Spēle</p> <p>Cik daudzveidīgi dzejā izmanto vārdu spēles un ritma elementus, atskaņas, aliterācijas, asonanses?</p>
---	--	--	--	--	--	--	--

5.2. Daba. Kā dzejā motīvi, tēli, izteiksmes līdzekļi atklāj dabas skaistumu gadalaikos un sakārtotā vidē?

Ieteicamais laiks temata apguvei: 8 mācību stundas.

Temata apguves mērķis: izmantojot kritiskās domāšanas stratēģijas un pilnveidojot prasmes interpretēt literāru tekstu tēlainības un problemātikas aspektā, attīstīt skolēnos ētiskās un estētiskās vērtības attieksmē pret dabu.

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes
<ul style="list-style-type: none"> • Katram mākslas veidam ir unikāli izteiksmes līdzekļi. (K.Li.1.) • Mākslas darbi rodas noteikta laikmeta mijiedarbībā, tie veido daudzveidīgu pieredzi. (K.Li.4.) • Ideju, emociju un viedokļa paušanā nepieciešama drosme, neatlaidība un gatavība izmēģināt dažādas pieejas. (K.Li.2.) 	<ul style="list-style-type: none"> • Zina un lieto izteiksmes līdzekļus, kuri nepieciešami literāra darba radīšanai. Vērtē lietojumu, salīdzina un pamato ietekmi uz lasītāju. (K.6.1.9.) • Izsaka savu viedokli par lasīto. Izmanto literatūras iespējas savu emociju, vērtību un ideju paušanai. (K.6.4.4.) • Raksturo tēlus, salīdzina tēlu un savas vērtības un intereses. (K.6.4.5.) • Meklē literāro darbu tēlu, ideju, sižeta u. c. elementu izmantojumu citos mākslas veidos. Salīdzina, kā atšķiras viena un tā paša tēla, sižeta atspoguļojums dažādos mākslas veidos. (K.6.3.3.) • Rada tekstu ar apgūtajiem tēlainās izteiksmes līdzekļiem. Vērtē, kāpēc tie tiek tekstā lietoti. (K.6.3.4.)
Komplekss sniedzamais rezultāts	Ieradumi
<ul style="list-style-type: none"> • Rada savu dzejoli, izmantojot spilgtu tēlu, kas raksturo gadalaiku. (K.6.2.1.) • Sadarbojoties vienojas par klases dzejas krājuma koncepciju, sadala darba pienākumus un īsteno ideju. (K.6.3.2.) 	<ul style="list-style-type: none"> • Attīsta ieradumu apzināti pilnveidot savu emocionālo pasauli, lasot un interpretējot literārus darbus. (Tikumi – gudrība, savaldība, laipnība; vērtība – daba) • Attīsta ieradumu brīvi un patstāvīgi izkopt savas radošās prasmes, rakstot saskaņā ar dotu paraugu vai patstāvīgi, ar izpratni lietojot autortiesību dažādos aspektus. (Tikumi – centība, gudrība; vērtības – kultūra, latviešu valoda) • Ar skolotāja atbalstu attīsta ieradumu izvērtēt sava radošā literārā darba procesu un rezultātu. (Tikumi – godīgums, taisnīgums; vērtība – darba tikums)
<p>Jēdzieni: dzejolis, dzejas krājums, epitets, literārais tēls, personifikācija, sajūtu gleznas – redzes, dzirdes, taustes, ožas, garšas –, salīdzinājums, tēlainība.</p>	

Temata apguves norise

Dzejoļu lasīšana un izpēte	Radošā rakstīšana	Sadarbība dzejas krājuma izveidei	Radošā darba izvērtējums
<ul style="list-style-type: none"> Lasa dzejoļus par dabu. (Piemēram, F. Bārdas, V. Plūdoņa, M. Čaklā, M. Cielēnas dzejoļus.) Saskata dzejoļos sajūtu gleznas un tēlainās izteiksmes līdzekļus (epitets, personifikācija, salīdzinājums), pamato to nozīmi tekstā. Raksturo dzejoļos izmantotos tēlus gadalaiku atklāsmē. Izsaka un pamato ar piemēriem savu viedokli. 	<ul style="list-style-type: none"> Izvēlas dabas tēlu sava dzejoļa radīšanai. Rada savu dzejoli ar spilgtu tēlu, kas raksturo kādu no gadalaikiem. Ilustrē savu dzejoli. 	<ul style="list-style-type: none"> Sadarbojoties vienojas par klases dzejas krājuma koncepciju, sadala darba pienākumus idejas īstenošanai, plāno darbus, kā no idejas nonākt līdz rezultātam. Skolēni izveido klases dzejas krājumu. Prezentē savu darbu. 	<ul style="list-style-type: none"> Mutvārdos vai rakstiski izvērsti stāsta par saviem iespaidiem, pieredzi: ieguvumiem, izjūtām u. tml. Vērtē savu un citu skolēnu darbu, izmantojot kritērijus.

Mācību līdzekļi

Mācību materiāli

- Skola2030 mācību līdzeklis
- Dzejoļu izvēle ir brīva pēc skolotāja ieskatiem un iespējām. Piemēram, Bārda, F. *Lietus vīriņš*. Rīga : Liesma, 1979. 40 lpp.
- Čaklais, M. *Aprīļa pilieni*. Rīga : Sprīdītis, 1990. 45 lpp. ISBN 5410003144; ISBN 9785410003148
- Bārda, F. *Bukurags*. Biedrība *Ideju forums* [tiešsaiste]. b. g. [skatīts 2019. g. 10. sept.]. Pieejams: http://www.pasakas.net/pasaku_kino/bukurags/bukurags/
- Bārda, F. *Kā linu druva sāka ziedēt*. Biedrība *Ideju forums* [tiešsaiste]. b. g. [skatīts 2019. g. 10. sept.]. Pieejams: http://www.pasakas.net/pasaku_kino/laimes_lacis/ka_linu_druva_sak_ziedet/
- Izmantojamas mācību grāmatas literatūrā 5. klasei no Valsts izglītības satura centra apstiprinātā mācību literatūras saraksta, sk. Apstiprinātās un izdotās mācību literatūras saraksts [tiešsaiste]. 2014. g. [skatīts 2019. g. 5. sept.]. Pieejams: <https://visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/maclit.shtml>

Starppriekšmetu saikne

Latviešu valoda	Vārdu pārnestā nozīme, salīdzinājums, skaņu atdarinājumi.
Vizuālā māksla	Dzejoļa ilustrācija, klases dzejoļu krājuma noformēšana.

Metodiskais komentārs

Saturs	<p>Iepazīstot dzejoļus par dabu, uzmanība tiek pievērsta dažādām sajūtu gleznām un izteiksmes līdzekļiem, pārrunājot, kādu emocionālo iespaidu tie atstāj uz lasītāju. Pētot vienu dzejoli, piemēram, F. Bārdas <i>Lietus vīriņš</i>, skolēni atzīmē, kuri izteiksmes līdzekļi izmantoti literārā tēla veidošanai, kāda ir to nozīme satura atklāsmē.</p> <p>Jaunrades procesā skolotājs var ieteikt skolēniem izmantot mācību materiālos piedāvāto dzejas elementu shēmu, kuru skolēns var brīvi izmantot un papildināt atbilstoši savai iecerei. Pirms dzejoļa sacerēšanas klasē vajadzētu pārrunāt, kādas ir katram gadalaikam zīmīgākās pazīmes, lai skolēnam vieglāk izvēlēties spilgtu tēlu, kas raksturotu gadalaiku. Ierosmei var izmantot arī attēlus, fotogrāfijas ar gadalaikam atbilstošas dabas ainavas attēlojumu. Noskaņas radīšanai un radošajai iedvesmai var izmantot arī mūzikas klausīšanos, piemēram, Vivaldi <i>Gadalaiki</i>, latviešu komponistu skaņdarbus (minēti mācību materiālā).</p>
Vērtēšana	<p>Mutvārdos vai rakstiski izvērsti stāsta par saviem iespaidiem, pieredzi, ieguvumiem, izjūtām u. tml. Savstarpēji vērtē radošos darbus, izmantojot iepriekš izstrādātus kritērijus.</p>
Caurviju prasmes	<p>Šajā tematā aktualizētas šādas caurviju prasmes: sadarbība; jaunrade un uzņēmējspēja.</p>
Papildiespējas	<p>Lasa vai klausās Annas Sakses <i>Pasakas par ziediem</i>. Vērtē tajās ietvertās problēmas. Raksturo zieda tēlu. Raksturo personifikāciju pasakā.</p> <p>Saskata un prot nosaukt trīs literārās pasakas pazīmes. Diskutē par pasakās risinātajām problēmām.</p> <p>Vērtē Kārļa Sūniņa ilustrācijas, saista tās ar zieda tēla attēlojumu pasakā.</p> <p>Grupās dramatizē vienu pasaku, izvēloties fonam iederīgu muzikālu fragmentu.</p> <p>Sakse, A. <i>Pasakas par ziediem</i>. Rīga : Zvaigzne ABC, 2003. 288 lpp. ISBN 9789934045332</p>

<p>5.1. Laiks</p> <p>Kā apkopo informāciju par skolas pieredzi, kas iegūta, lasot literāros darbus un intervējot cilvēkus?</p>	<p>5.2. Daba</p> <p>Kā dzejā motīvi, tēli, izteiksmes līdzekļi atklāj dabas skautumu gadalaikos un sakārtotā vidē?</p>	<p>5.3. Draugi</p> <p>1. Kā tēlojumos un atmiņu stāstos atklāj laikmetam raksturīgās parādības un notikumus, un draudzības nozīmi?</p> <p>2. Kā detektīvžanra stāstos un savā jaunradē veido sižetu un tēlus?</p>	<p>5.4. Mājas</p> <p>Kā dramaturģiskā darbā risina tēlu attiecības, raksturo vidi, bagātinot pieredzi par vērtībām?</p>	<p>5.5. Tradīcijas</p> <p>Kā latviešu tautas pasākās un sakām-vārdos atklājas ģimenes attiecības un vērtības?</p>	<p>5.6. Pasaule</p> <p>Kā cittautu pasākās atklājas cilvēku identitāte un vērtības?</p>	<p>5.7. Fantāzija</p> <p>Kā personifikāciju izmanto jaunradē, iepazīstot spoku stāstus un pasakas (fantāzijas stāstus)?</p>	<p>5.8. Spēle</p> <p>Cik daudzveidīgi dzejā izmanto vārdu spēles un ritma elementus, atskaņas, aliterācijas, asonanses?</p>
---	---	--	--	--	--	--	--

5.3. Draugi.

1. Kā tēlojumos un atmiņu stāstos atklāj laikmetam raksturīgās parādības un notikumus, un draudzības nozīmi?
2. Kā detektīvžanra stāstos un savā jaunradē veido sižetu un tēlus?

Ieteicamais laiks temata apguvei: 16 mācību stundas, sadarbībā īstenojot arī vizuālajā mākslā sasniedzamos rezultātus.

Temata apguves mērķis

Iepazīstot bērnības atmiņu tēlojumus, veidot priekšstatu par draudzības nozīmi un attīstīt prasmi izteikt savas pārdomas, salīdzinot literārajos darbos aplūkotās problēmas.

Veidot izpratni par detektīvstāsta žanra īpatnībām un tēla raksturošanas veidiem, rosināt savus priekšstatus izmantot jaunradē.

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes
<ul style="list-style-type: none"> • Katram mākslas veidam ir unikāli izteiksmes līdzekļi. (K.Li.1.) • Mākslas darbā ietvertās idejas veidojas autoru, noteikta laikmeta un kultūras mijiedarbībā, un tās var radīt pārmaiņas apkārtējā vidē un sabiedrībā. (K.Li.4.) • Mākslas darba piedzīvošana un analīze attīsta ētisko un estētisko izpratni, empātiju un veido dažādas pieredzes. (K.Li.4.) 	<ul style="list-style-type: none"> • Zina, ka bērniības atmiņu tēlojums ir literārs darbs. Lasot atpazīst tam raksturīgos izteiksmes līdzekļus. (K.6.1.8.) • Lasot atpazīst detektīvistādam raksturīgos izteiksmes līdzekļus. (K.6.1.8.) • Analīzē literārajā darbā aktualizētās problēmas, kopā ar citiem meklē tām risinājumus un paredz tiem sekas. Saista literārajā darbā aplūkotās problēmas ar savu pieredzi par pasaulē notiekošo. (K.6.4.3.) • Meklē idejas apkārtējā vidē un iztēlē, iedvesmojas no lasītajiem literārajiem darbiem, attīstot radošumu. (K.6.3.5.) • Atšķir, interpretē un analizē dažādus kultūras faktus un diskutē par tiem. (K.6.4.4.) • Raksturo tēlus (galvenais tēls un citi tēli, tēlu rakstura īpašības), spriež par tēlu attiecībām un uz tiem attiecināmām problēmām, cēloņsakarībām, salīdzina tēlu un savas vērtības un intereses. Izprot literārā darba pasaules nosacītību. (K.6.4.5.)
Komplekss sniedzamais rezultāts	Ieradumi
<ul style="list-style-type: none"> • 1. variants. Raksta pārdomu darbu par draudzības nozīmi, salīdzinot iepazītos literāros darbus un savu personīgo pieredzi. (K.6.4.5.) • 2. variants. Rada savu detektīvistādu, liekot darboties jau zināmajiem tēliem. Prezentē savu darbu. (K.6.4.5.) 	<ul style="list-style-type: none"> • Attīsta ieradumu būt ziņošam, kulturālam un intelektuāli atvērtam, lasot dažādu kultūras laikmetu literāros tekstus, saskatot un salīdzinot citu laikmetu kultūras zīmes laikmetīgajā literatūrā. (Tikums – gudrība; vērtība – kultūra) • Attīsta prasmi saskatīt literāra darba māksliniecisko vērtību, izprotot augstvērtīgas literatūras nozīmi, daudzveidīgi interpretējot izlasītās grāmatas vai jaunrades procesus. (Tikumi – gudrība, drosme, atbildība; vērtība – kultūra) • Attīsta ieradumu lasīt prozas darbu fragmentus, atklājot būtisko informāciju. (Tikumi – taisnīgums, solidaritāte; vērtības – Latvijas valsts, kultūra) • Attīsta ieradumu veidot jautājumus dažādiem teksta izpratnes līmeņiem. (Tikums – gudrība; vērtība – valoda) • Attīsta ieradumu ar skolotāja palīdzību prognozēt rīcības iemeslus un sekas. (Tikumi – taisnīgums, tolerance, savaldība; vērtība – cilvēka cieņa)
<p>Jēdzieni: atmiņu stāsts, blakus tēli, detektīvistāsts, galvenais tēls, kultūras fakts, krustvārdu mīkla, sižets, stāsta kompozīcija – ekspozīcija, sarežģījums, kāpinājums, kulminācija, atrisinājums –, tēlojums.</p>	

Temata apguves norise

1.

Bērnības atmiņu tēlojumu lasīšana	Tēla veidošanas paņēmieni dažāda veida mākslas darbos	Pārdomu darba rakstīšana
<ul style="list-style-type: none"> Iepazīst bērnības atmiņu tēlojumus kā literāru darbu. Lasot atpazīst tam raksturīgos izteiksmes līdzekļus. Analizē literārajā darbā aktualizētās problēmas, kopā ar citiem meklē tām risinājumus un paredz tiem sekas. Saista literārajā darbā aplūkotās problēmas ar savu pieredzi par pasaulē notiekošo. 	<ul style="list-style-type: none"> Izsaka viedokli par tēlu attiecībām, raksturo tēlus (galvenais tēls un citi tēli, tēlu rakstura īpašības), spriež par tēlu attiecībām un uz tiem attiecināmām problēmām, cēloņsakarībām, salīdzina tēlu un savas vērtības un intereses. Izprot literārā darba pasaules nosacītību. 	Raksta pārdomu darbu, salīdzinot iepazītos literāros darbus ar savu pieredzi, lai atklātu, kas ir īsts draugs.

2.

Darbs ar tekstu	Detektīvstāsta radīšanai nepieciešamās informācijas organizēšana	Detektīvstāsta radīšana, kura centrā ir jau pazīstami tēli	Stāsta publicēšana un radošā procesa un rezultāta vērtēšana
<ul style="list-style-type: none"> Lasa vienu no Luīzes Pastores sērijas <i>Mākslas detektīvi</i> grāmatām. Ar skolotāja atbalstu analizē stāsta uzbūvi, cenšas saskatīt šādus kompozīcijas elementus: ekspozīcija, sarežģījums, kāpinājums, kulminācija, atrisinājums. Atlasa informāciju un veido darba lapu un/vai krustvārdu mīklu par izlasīto. Formulē jautājumus. Klasē mainās ar izstrādātajām darba lapām/ krustvārdu mīklām un pārbauda savas un citu skolēnu lasīšanas prasmes. Iesaistās diskusijā par drauga nozīmi sarežģītās ikdienas situācijās. 	<ul style="list-style-type: none"> Iepazīstas ar latviešu mākslinieku gleznām. Bibliotēkā vai interneta resursos meklē informāciju par izvēlētajām gleznām mākslinieku un laikmetu. 	<ul style="list-style-type: none"> Formulē detektīvstāsta pazīmes. Plāno stāstu, ievērojot kompozīcijas principus: ekspozīcija, sarežģījums, kāpinājums, kulminācija, atrisinājums. Rada savu detektīvstāstu, liekot darboties jau zināmajiem tēliem – Teo, Pogai, Komatam. 	<ul style="list-style-type: none"> Vērtē radošo procesu un rezultātu. Sagatavo un prezentē darbu, ja ir iespējams, darbu publicē skolas literārajā žurnālā.

Mācību līdzekļi

Mācību materiāli

- Skola2030 mācību līdzeklis
- Skolotājs var brīvi izvēlēties darbus atbilstoši skolēnu interesēm un iespējām. Piemēram, Rungulis, M. *Zaļā menca*. Zvaigzne ABC, 2006. 138 lpp. ISBN 9789934014130 vai pēc izvēles viena grāmata no Luīzes Pastores detektīvstāstu sērijas bērniem par mākslu *Mākslas detektīvi*.
- Pastore, L. *Neredzamais cilvēks*. Rīga : Neputns, 2015. 60 lpp. ISBN 9789934512513
- Pastore, L. *Pazudušais pērtiķis*. Rīga : Neputns, 2015. 60 lpp. ISBN 9789934512506
- Izmantojamas mācību grāmatas literatūrā 5. klasei no Valsts izglītības satura centra apstiprinātā mācību literatūras saraksta, sk. Apstiprinātās un izdotās mācību literatūras saraksts [tiešsaiste]. 2014. g. [skatīts 2019. g. 5. sept.]. Pieejams: <https://visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/maclit.shtml>

Starppriekšmetu saikne

Latviešu valoda	Pārdomu darba satura un uzbūves veidošanas kritēriji. Veidot tēlu dialogu un monologu.
Dizains un tehnoloģijas	Kino darba uzbūves principi: scenārijs, kadrs.
Teātra māksla	Kā atveidot tēlam raksturīgas valodas īpatnības, izvēloties piemērotus izteiksmes līdzekļus.
Datorika	Krustvārdu mīklu veidošanas programma, piemēram, <i>The teacher's corner</i> [tiešsaiste]. b. g. [skatīts 2019. g. 29. sept.]. Pieejams: http://www.theteacherscorner.net/

Metodiskais komentārs

Saturs	<p>Tā kā 5. klasē paredzēti divi temati <i>Draugi</i>, skolotājs var brīvi variēt ar stundu skaitu, kādu jautājumu aplūkojot padziļināti, kādam atvēlot mazāk laika.</p> <p>Lasot vienu no Luīzes Pastores detektīvistāstu sērijas <i>Mākslas detektīvi</i> grāmatām, skolēni patstāvīgi atlasa informāciju un veido darba lapu vai krustvārdu mīklu par izlasīto. Klasē mainoties ar darba lapām vai krustvārdu mīklām, skolēni pārbauda savas un citu skolēnu lasīšanas prasmes, mācās precīzi formulēt jautājumus.</p> <p>Sadarbībā ar vizuālās mākslas skolotāju skolēni iepazīstas ar latviešu mākslinieku gleznām (var piedāvāt konkrētas gleznas, piemēram, Maijas Tabakas <i>Spēle</i>, Leo Svempa <i>Rīga</i>, Romana Sutas <i>Pilsēta</i>) un pārrunā tajā izmantotos tēlus un mākslinieciskos paņēmienus. Skolēni patstāvīgi vai skolotāja vadībā atrod informāciju tiešsaistē vai bibliotēkā gan par mākslinieka dzīves gājumu, gan laikmetu, kurā glezna tapusi.</p> <p>Lasot piedāvāto stāstu, skolēni fiksē detektīvistāstam raksturīgās pazīmes. Ar skolotāja atbalstu skolēni cenšas saskatīt detektīvistāstam raksturīgos kompozīcijas elementus: ekspozīcija, sarežģījums, kāpinājums, kulminācija, atrisinājums. Klasē pārrunā, kā autorei izdevies radīt lasītāja interesi, kas īpaši labi izdevies, ko ieteiktu autorei darīt citādi. Pēc rūpīgas stāsta analīzes skolēni plāno sava radošā darba uzbūvi. Izmantojot Luīzes Pastores tēlus (Teo, Poga, Komats), būtu jāsauglabā autores radīto tēlu raksturīgās īpašības un izskats. Radošajā darbā skolēniem jācenšas atklāt ne vien draugu gaitas jaunā situācijā, bet arī akcentēt draudzības nozīmi sižeta risinājumā.</p> <p>Pārdomu darba rakstīšanai var izmantot arī latviešu valodas stundas.</p>
Vērtēšana	<p>Pārdomu darba vērtēšanai izmanto valodas stundās izmantotos un pārrunātos domraksta vērtēšanas kritērijus.</p> <p>Pēc stāstu uzrakstīšanas ieteicams organizēt literāro pēcpusdienu vai literāros starpbrīžus, kuros skolēni lasa savus detektīvistāstus, bet klausītāji vērtē un balso par interesantākajiem darbiem pēc iepriekš izstrādātiem kritērijiem.</p>
Caurviju prasmes	<p>Šajā tematā aktualizētas šādas caurviju prasmes: kritiskā domāšana un problēmrisināšana; jaunrade un uzņēmējspēja; pašvadīta mācīšanās.</p>
Papildiespējas	<p>Ja temata apguvei izvēlas J. Jaunsudrabiņa (<i>Baltā grāmata</i>) vai V. Belševicas (<i>Bille</i>) darbu fragmentus, ieteicams izmantot kino filmu fragmentus, lai salīdzinātu, kā citā mākslas veidā attēlo literārā darba idejas. Pēc skolotāja ieskatiem var piedāvāt arī ārzemju autoru darbus, piemēram, Andrusa Kivirehka stāstu <i>Sīrlī, Sīms un noslēpumi</i>.</p>

<p>5.1. Laiks</p> <p>Kā apkopo informāciju par skolas pieredzi, kas iegūta, lasot literāros darbus un intervējot cilvēkus?</p>	<p>5.2. Daba</p> <p>Kā dzejā motīvi, tēli, izteiksmes līdzekļi atklāj dabas skaitumu gadalaikos un sakārtotā vidē?</p>	<p>5.3. Draugi</p> <p>1. Kā tēlojumos un atmiņu stāstos atklāj laikmetam raksturīgās parādības un notikumus, un draudzības nozīmi?</p> <p>2. Kā detektīvžanra stāstos un savā jaunradē veido sižetu un tēlus?</p>	<p>5.4. Mājas</p> <p>Kā dramaturģiskā darbā risina tēlu attiecības, raksturo vidi, bagātinot pieredzi par vērtībām?</p>	<p>5.5. Tradīcijas</p> <p>Kā latviešu tautas pasākās un sakāmvārdos atklājas ģimenes attiecības un vērtības?</p>	<p>5.6. Pasaule</p> <p>Kā cittautu pasākās atklājas cilvēku identitāte un vērtības?</p>	<p>5.7. Fantāzija</p> <p>Kā personifikāciju izmanto jaunradē, iepazīstot spoku stāstus un pasakas (fantāzijas stāstus)?</p>	<p>5.8. Spēle</p> <p>Cik daudzveidīgi dzejā izmanto vārdu spēles un ritma elementus, atskaņas, aliterācijas, asonanses?</p>
---	---	--	--	---	--	--	--

5.4. Mājas. Kā dramaturģiskā darbā risina tēlu attiecības, raksturo vidi, bagātinot pieredzi par vērtībām?

Ieteicamais laiks temata apguvei: 8 mācību stundas

Temata apguves mērķis: lasot un analizējot latviešu autoru literāros darbus, to skaitā pasaku lugu, iepazīt literāra tēla veidošanas paņēmienus un bagātināt priekšstatus par ģimenes un māju vērtību.

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes
<ul style="list-style-type: none"> Literārajam darbam (pasaku lugai) un literārajam tēlam ir savi raksturīgie izteiksmes līdzekļi. (K.Li.1.) Literārie darbi iedvesmo radīt mākslinieciskas idejas, lai paustu izpratni par sev aktuālām vērtībām. Ideju realizēšanai izmanto radošās domāšanas paņēmienus. (K.Li.2.) 	<ul style="list-style-type: none"> Zina lugas pazīmes un saskata tās pasaku lugā. (K.6.1.1.) Pilnveido klausīšanās un lasīšanas prasmes – saskata lugas galvenos sižeta notikumus, uztver svarīgo, savdabīgo, atšķirīgo. (K.6.1.1.) Pēta un raksturo lugas tēlu izskatu, raksturīgās īpašības, rīcību. (K.6.1.9.) Darbojoties vienam vai pārī, analizē tēlu rīcību un pasakā skartās problēmas, izsaka savas domas par pasaku lugā paustajām atziņām. (K.6.1.8.) Eksperimentējot atklāj, kā mūzikas, drāmas un audiovizuālo mākslu izteiksmes līdzekļi palīdz interpretēt literāro darbu. (K.6.3.3.) Sadarbojas, veidojot lugas fragmenta dramatisējumu, literāro spēli. (K.6.2.1.) Vērtē savu darbu, izmantojot noteiktus kritērijus. (K.6.3.4.)
Komplekss sniedzamais rezultāts	Ieradumi
<p>Veido galda spēli (piemēram, līdzīgu spēlei <i>Cirks</i>), izmantojot lugas tēlus un idejas vai dramatisē lugas fragmentu. (K.6.3.1.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> Attīsta ieradumu apzināti pilnveidot savu emocionālo pasauli, lasot un interpretējot literārus darbus. (Tikumi – godīgums, līdzcietība, savaldība, drosmība, mērenība; vērtības – kultūra, cilvēka cieņa, ģimene, laulība) Attīsta prasmi saskatīt literāra darba māksliniecisko vērtību, izprotot augstvērtīgas literatūras nozīmi, daudzveidīgi interpretējot izlasītās grāmatas vai jaunrades procesus. (Tikumi – gudrība, centība; vērtība – kultūra) Attīsta ieradumu nebaidīties kļūdīties un izmēģināt dažādas pieejas, izvērtējot sava radošā literārā darba procesu un rezultātu, uz klausot dažādus viedokļus un izsakot argumentētu vērtējumu citiem. (Tikumi – godīgums, centība; vērtības – brīvība, cilvēka cieņa)
<p>Jēdzieni: dialogs, dramatisējums, literārā spēle, monologs, parunas, pasaku luga, remarka, sakāmvārdi, sižeta līnija.</p>	

Temata apguves norise

Klausīšanās un lasītprasmes pilnveide	Literārajā darbā paustās vērtības	Literārās spēles vai lugas fragmenta dramatisēšanas veidošana	Savas radošās darbības izvērtēšana
<ul style="list-style-type: none"> Definē lugas pazīmes un saskata tās lugā. Lasa A. Brigaderes pasaku lugu lomās. Veido galvenā tēla raksturojumu un interesanto vārdu vārdnīcu. Grafiski atveido lugas sižeta līniju. Komentē lugas saturam atbilstošus latviešu tautas sakāmvārdus. 	<ul style="list-style-type: none"> Lasot pasaku lugu, analizē un vērtē tēlu rīcību. Piedalās diskusijā par māju nozīmi: izsaka savu viedokli un uzklausa citu viedokļus par tēlu rīcību. 	<ul style="list-style-type: none"> Izpēta galda spēles uzbūves principus. Veido galda spēli (piemēram, līdzīgu spēlei <i>Cirks</i>), izmantojot lugas informāciju. Dramatisē lugas fragmentu. (Izvēlas fragmentu, sadala lomas, vienojas par dekorācijām un tērpiem, mācās tekstu, prezentē iestudējumu.) 	<ul style="list-style-type: none"> Vērtē savu radošo darbu – spēli, dramatisējumu –, izmantojot kritērijus. Uzklausa citu vērtējumu, uzlabo savu darbu un izvirza mērķus turpmākai darbībai.

Mācību līdzekļi

Mācību materiāli

- *Skola2030* mācību līdzeklis
- Brigadere, A. *Sprīdītis*. Rīga : Zvaigzne ABC, 92 lpp. ISBN 9984172066 vai *Sprīdītis* [tiešsaiste] b. g. [skatīts 2019. g. 10. sept.]. Pieejams: www.letonika.lv
- Latviešu tautas sakāmvārdi. Latviešu sakāmvārdu datorfonds [tiešsaiste]. b. g. [skatīts 2019. g. 10. sept.]. Pieejams: <http://valoda.ailab.lv/folkloras/sakamvardi/>

- *Sprīdītis* [tiešsaiste]. Rīga : Nacionālais Kino centrs, 2015. g. [skatīts 2019. g. 9. sept.]. Pieejams: <https://www.filmas.lv/movie/1378/>
- Izmantojamas mācību grāmatas literatūrā 5. klasei no Valsts izglītības satura centra apstiprinātā mācību literatūras saraksta, sk. Apstiprinātās un izdotās mācību literatūras saraksts [tiešsaiste]. 2014. g. [skatīts 2019. g. 5. sept.]. Pieejams: <https://visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/maclit.shtml>

Starpriekšmetu saikne

Dizains un tehnoloģijas	Galda spēles vai lugas dekorācijas izveidošana.
Teātra māksla	Dramatisē lugas fragmentu. (Izvēlas fragmentu, sadala lomas, vienojas par dekorācijām un tērpiem, mācās tekstu, prezentē iestudējumu.)

Metodiskais komentārs

Saturs	<p>Tā kā stundu skaits ir ierobežots, skolēniem luga pilnībā jāizlasa patstāvīgi jau iepriekš.</p> <p>Pētot galveno tēlu, skolēnus ieteicams dalīt grupās, katra grupa pēta tēlu tikai vienā lugas fragmentā, pēc tam prezentē savu veikumu klasē.</p> <p>Pirms spēles veidošanas var piedāvāt iepazīties ar <i>Cirka</i> spēles vēsturi. Vesterdāla, D. Kā radās spēles Cirks un Ričuračs. <i>Ilustrētā Junioriem</i>. 2018, janv., Nr. 95, 12. lpp.</p> <p>Veidojot spēli, skolēniem jāattēlo lugai raksturīgie tēli, vide un citas detaļas. Cirka spēlei zīmīgi, ka pozitīvie tēli ved uz augšu, bet negatīvie – uz leju. Piemēram, Vēja māte var “aizpūst” dažus lauciņus uz augšu, bet pie Lutauša jāizlaiž gājiens, jo jādanco. Spēles veidošana var būt projekta darbs, kurā realizē arī tehnoloģiju jomā sasniedzamos rezultātus.</p> <p>Ja skolēni izvēlas iestudēt lugas fragmentu, projekta darbā īsteno arī teātra mākslā un vizuālajā mākslā sasniedzamos rezultātus.</p>
Vērtēšana	Vērtē savu radošo darbu – spēli, dramaturģiju –, izmantojot klasē iepriekš izstrādātus kritērijus.
Caurviju prasmes	Šajā tematā aktualizētas šādas caurviju prasmes: kritiskā domāšana un problēmrisināšana; jaunrade un uzņēmējspēja; pašvadīta mācīšanās; sadarbība.
Papildiespējas	<p>Bankovskis, P. <i>Mazgalvīši spēlē mājās</i> [tiešsaiste]. Rīga : Satori, b. g. [skatīts 2019. g. 11. sept.]. Pieejams: http://www.satori.lv/article/mazgalvisi-spele-majas</p> <p>Lasa P. Bankovska darba fragmentus. Zina, kas ir stāsts. Prot nosaukt stāsta pazīmes. Iesaistās diskusijā par stāstā ietvertajām problēmām. Vērtē Katrīnas Neiburgas ilustrācijas. Izsaka prognozi par iespējamajām Mazgalvīšu darbībām turpmāk.</p> <p>Raksta tēlojumu <i>Neredzamā pasaule manās mājās</i>, piemeklē tēlojumam atbilstošu foto. Sadarbojoties veido elektronisku darbu izlasi. Komentē izlasi (tiešsaistē vai izmantojot līmlapiņas).</p> <p>Tematu var atklāt arī, izmantojot citus darbus, piemēram, Gundars, L. <i>Ķipars Pipars – radioteātris bērniem</i> [tiešsaiste]. Rīga : Latvijas Sabiedriskie mediji, 2015. g. [skatīts 2019. g. 9. sept.]. Pieejams: http://lr1.lsm.lv/lv/raksts/radioteatris-berniem/laura-gundara-luga-kipars-pipars.a47746/</p>

<p>5.1. Laiks</p> <p>Kā apkopo informāciju par skolas pieredzi, kas iegūta, lasot literāros darbus un intervējot cilvēkus?</p>	<p>5.2. Daba</p> <p>Kā dzejā motīvi, tēli, izteiksmes līdzekļi atklāj dabas skaistumu gadalaikos un sakārtotā vidē?</p>	<p>5.3. Draugi</p> <p>1. Kā tēlojumos un atmiņu stāstos atklāj laikmetam raksturīgās parādības un notikumus, un draudzības nozīmi?</p> <p>2. Kā detektīvžanra stāstos un savā jaunradē veido sižetu un tēlus?</p>	<p>5.4. Mājas</p> <p>Kā dramaturģiskā darbā risina tēlu attiecības, raksturo vidi, bagātinot pieredzi par vērtībām?</p>	<p>5.5. Tradīcijas</p> <p>Kā latviešu tautas pasakās un sakāmvārdos atklājas ģimenes attiecības un vērtības?</p>	<p>5.6. Pasaule</p> <p>Kā cittautu pasakās atklājas cilvēku identitāte un vērtības?</p>	<p>5.7. Fantāzija</p> <p>Kā personifikāciju izmanto jaunradē, iepazīstot spoku stāstus un pasakas (fantāzijas stāstus)?</p>	<p>5.8. Spēle</p> <p>Cik daudzveidīgi dzejā izmanto vārdu spēles un ritma elementus, atskaņas, aliterācijas, asonanses?</p>
---	--	--	--	---	--	--	--

5.5. Tradīcijas. Kā latviešu tautas pasakās un sakāmvārdos atklājas ģimenes attiecības un vērtības?

Ieteicamais laiks temata apguvei: 8 mācību stundas.

Temata apguves mērķis: iepazīstot latviešu folkloru par mājām un ģimeni, pilnveidot prasmi strādāt ar informāciju un iegūto informāciju izmantot radošā darbībā.

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes
<ul style="list-style-type: none"> Folklorā ir tautas nemateriālās kultūras mantojums, kas nozīmīgs gan visas tautas, gan atsevišķa cilvēka identitātes saglabāšanai. (K.Li.3.) Folkloras žanriem raksturīgās pazīmes un izteiksmes līdzekļi sastopami arī mūsdienu daiļliteratūras tekstos. (K.Li.1.) 	<ul style="list-style-type: none"> Pēta un analizē tradicionālās kultūras mantojumu, apzinās savu unikālo piederību noteiktai kultūrai un piedalās tās izpausmēs. (K.6.3.6.) Iepazīstas un analizē tautas pasakās, tautasdziesmās, sakāmvārdos ietvertās ētiskās un estētiskās vērtības un novērtē to nozīmību mūsdienās. (K.6.4.3.) Saskata un pazīst folkloras tekstos lietotos valodas un tēlainās izteiksmes līdzekļus, izmanto tos savā radošajā darbībā. (K.6.1.9.)
Komplekss sniedzamais rezultāts	Ieradumi
<ul style="list-style-type: none"> 1. variants. Veido savu tautasdziesmu izlasi par piedāvāto tēmu, izmantojot tīmekļa resursus. Prezentē izlasi, piemeklējot vai veidojot savu muzikālo pavadījumu. (K.6.3.3.) 2. variants. Rada mūsdienu tautasdziesmu kopu vai pasaku par piedāvāto tēmu, ilustrē to, prezentē ar audiovizuālajiem līdzekļiem (prezentācija, pasakas ieraksts u. c.). (K.6.3.3.) 	<ul style="list-style-type: none"> Attīsta ieradumus patstāvīgi un ar skolotāja atbalstu izvēlēties sev piemērotāko lasīšanas stratēģiju atbilstoši uzdevumam. (Tikums – gudrība; vērtība – latviešu valoda) Attīsta ieradumu izmantot dažādus uzziņu avotus, to skaitā tīmekļa materiālus, atlasīt informāciju, saturiski sasaistīt iegūto informāciju. (Tikumi – gudrība, atbildība, centība; vērtība – kultūra) Attīsta ieradumu pilnveidot prezentēšanas prasmes, izmantojot audiovizuālos līdzekļus. (Tikumi – godīgums, savaldība, drosmē; vērtības – cilvēka cieņa, brīvība)
<p>Jēdzieni: atziņa, brīnumu pasaka, folkloras vienība, tautasdziesmu izlase, tautasdziesmu kopa.</p>	

Temata apguves norise

Pēta tautas pasakās, tautasdziesmās, sakāmvārdos ietvertās vērtības	Saskata pasakas kompozīcijas elementus. Pazīst valodas un tēlainās izteiksmes līdzekļus, izprot to nozīmi tekstā.	Veido atziņu krātuvi vai tautasdziesmu izlasi vai raksta pasaku	Prezentē un vērtē savu un citu skolēnu radošo darbu
<ul style="list-style-type: none"> Iepazīstas ar latviešu tautas pasakām, vērtē pasaku varoņu rakstura īpašības, izsaka viedokli par māju nozīmi seno latviešu un mūsdienu dzīvē. Lasa latviešu sakāmvārdus par mājām un ģimeni, papildina savu priekšstatu par mājas un ģimenes vērtību. Noklausās latviešu tautasdziesmas, noskatās prezentāciju par viensētu. Izsaka pieņēmumu par dzirdētajā un redzētajā ietvertajām vērtībām. Lasa tautasdziesmu kopu, izraksta no tām piecas vērtības, kas saistītas ar mājām un ģimeni. Salīdzina tās ar iepriekš nosauktajām vērtībām. 	<ul style="list-style-type: none"> Saskata pasakas kompozīcijas elementus, prot izveidot pasakas sižeta līniju (notikumu secības shēmu). Saskata un ar piemēriem pamato valodas īpatnības pasakās, sakāmvārdos un tautasdziesmās, apzinās to veidošanās iemeslus. 	<ul style="list-style-type: none"> Veido pierakstos nozīmīgo atziņu krātuvi. Noformē savu atziņu krātuvi, raksta tai ievadu. Veido savu tautasdziesmu izlasi par noteiktu tēmu, izmantojot tīmekļa resursus vai raksta pasaku, izmantojot pasakas rakstīšanas shēmu. Ilustrē izlasi vai pasaku. 	<ul style="list-style-type: none"> Iesaistās diskusijā par māju nozīmi un ģimenes attiecībām senāk un mūsdienās. Prezentē savu tautasdziesmu izlasi vai pasaku, piemeklējot vai veidojot savu muzikālo pavadījumu. Pašvērtējumā noskaidro savas stiprās puses (radošumu, lasīšanas un klausīšanās, sadarbības un pētnieciskās prasmes).

Mācību līdzekļi

Mācību materiāli

- *Skola2030* mācību līdzeklis
- Latviešu tautasdziesmas par mājām un ģimeni. Krišjāņa Barona Dainu skapis [tiešsaiste]. b. g. [skatīts 2019. g. 10. sept.]. Pieejams: <http://www.dainuskapis.lv/>
- Latviešu tautas pasakas [tiešsaiste]. b. g. [skatīts 2019. g. 10. sept.]. Pieejams: <http://www.pasakas.eu/> ; Latviešu tautas pasakas. LU Mākslīgā intelekta laboratorija [tiešsaiste]. b. g. [skatīts 2019. g. 11. sept.]. Pieejams: <http://valoda.ailab.lv/folklor/pasakas/>
- Izmantojamas mācību grāmatas literatūrā 5. klasei no Valsts izglītības satura centra apstiprinātā mācību literatūras saraksta, sk. Apstiprinātās un izdotās mācību literatūras saraksts [tiešsaiste]. 2014. g. [skatīts 2019. g. 5. sept.]. Pieejams: <https://visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/maclit.shtml>

Starppriekšmetu saikne

Mūzika	Iepazīst tautas mūzikas instrumentus, kuri izmantoti mājas muzicēšanā.
Sociālās zinības un vēsture	Kā pētīt ģimeni, veidot dzimtas koku, iepazīt seno latviešu sētu un dzimtas vērtības.
Datorika	Darbs ar interneta resursiem, audio vizuālais prezentācijas noformējums.

Metodiskais komentārs

Saturs	Skolēni tiek iepazīstināti ar folkloras krātuvēm (lfk.lv; garamantas.lv u. c.), lai veicinātu viņu apziņu, ka kultūras mantojums ir līdzās un katrs var piedalīties tā saglabāšanā, pētīšanā. Svarīgi ir mācīt skolēniem darboties ar daudzveidīgu informāciju, to vākt, apkopot, salīdzināt un izmantot savā darbībā. Šī temata ietvaros vēlams cieša sadarbība ar mūzikas un sociālo zinību jomu kolēģiem. Sadarbībā var realizēt projekta darbu, kurā realizē gan literatūras, gan citu jomu sasniedzamos rezultātus.
Vērtēšana	Pašvērtējumā noskaidro savas stiprās puses (radošumu, lasīšanas un klausīšanās, sadarbības un pētnieciskās prasmes). Ja tiek veidots starppriekšmetu projekts, tiek kopīgi izstrādāti vērtēšanas kritēriji.
Caurviju prasmes	Šajā tematā aktualizētas šādas caurviju prasmes: kritiskā domāšana un problēmsituāciju risināšana; digitālā prasme; jaunrade; pilsoniskā līdzdalība.

<p>5.1. Laiks</p> <p>Kā apkopo informāciju par skolas pieredzi, kas iegūta, lasot literāros darbus un intervējot cilvēkus?</p>	<p>5.2. Daba</p> <p>Kā dzejā motīvi, tēli, izteiksmes līdzekļi atklāj dabas skaistumu gadalaikos un sakārtotā vidē?</p>	<p>5.3. Draugi</p> <p>1. Kā tēlojumos un atmiņu stāstos atklāj laikmetam raksturīgās parādības un notikumus, un draudzības nozīmi?</p> <p>2. Kā detektīvžanra stāstos un savā jaunradē veido sižetu un tēlus?</p>	<p>5.4. Mājas</p> <p>Kā dramaturģiskā darbā risina tēlu attiecības, raksturo vidi, bagātinot pieredzi par vērtībām?</p>	<p>5.5. Tradīcijas</p> <p>Kā latviešu tautas pasakās un sakām-vārdos atklājas ģimenes attiecības un vērtības?</p>	<p>5.6. Pasaule</p> <p>Kā cittautu pasakās atklājas cilvēku identitāte un vērtības?</p>	<p>5.7. Fantāzija</p> <p>Kā personifikāciju izmanto jaunradē, iepazīstot spoku stāstus un pasakas (fantāzijas stāstus)?</p>	<p>5.8. Spēle</p> <p>Cik daudzveidīgi dzejā izmanto vārdu spēles un ritma elementus, atskaņas, aliterācijas, asonanses?</p>
---	--	--	--	--	--	--	--

5.6. Pasaule. Kā cittautu pasakās atklājas cilvēku identitāte un vērtības?

Ieteicamais laiks temata apguvei: 8 mācību stundas.

Temata apguves mērķis: rosināt izmantot radošā darbībā iegūtos priekšstatus par citām tautām, iepazīstoties ar dažādu tautu pasakām.

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes
<ul style="list-style-type: none"> Mākslas darbi rodas noteikta laikmeta un kultūras mijiedarbībā, tie veido daudzveidīgu pieredzi. (K.Li.4.) Radošajā darbībā cilvēks pēta un pauž savu identitāti. (K.Li.3.) Ideju, emociju un viedokļa paušanā nepieciešama drosme, neatlaidība un gatavība izmēģināt dažādas pieejas. (K.Li.2.) 	<ul style="list-style-type: none"> Lasa un analizē mācīšanās mērķim atbilstošus literāros darbus (cittautu pasakas). Izsaka savu viedokli par lasīto. (K.6.4.4.) Salīdzina un analizē savas un citu tautu tradicionālo kultūru, apzinās un novērtē tās nozīmību mūsdienās. (K.6.3.7.) Atšķir, interpretē un analizē dažādus kultūrfaktus, diskutē par tiem un izmanto jaunradē. (K.6.1.10.) Analizē literārajā darbā ietvertās idejas un vērtības, salīdzinot ar savām un apkārtējā vidē novērotajām. (K.6.4.5.) Izmanto dažādu mākslas veidu (literatūra un vizuālā māksla) iespējas savu emociju, vērtību un ideju paušanai. Interpretē literāro darbu vecumposmam atbilstošā apjomā ar citu mākslas veidu izteiksmes līdzekļiem, veidojot animācijas filmu par izpētīto informāciju vai veidojot radošo darbu par ceļojumiem. (K.6.3.3.) Uzstājas mērķauditorijas priekšā (kopā ar grupas biedriem), atpazīst uztraukumu un bailes uzstāties un ar skolotāja palīdzību meklē risinājumu. (K.6.2.3.)
Komplekss sniedzamais rezultāts	Ieradumi
<ul style="list-style-type: none"> 1. <i>variants</i>. Izmantojot uzziņu avotus, izvēlas un veido grupā Latvijas kultūras zīmju ceļojuma maršrutu, kuru prezentē klasē (var izmantot novada aktualitātes). (K.6.3.3.) 2. <i>variants</i>. Skolēni veido animācijas filmu (vai raksta pasaku un to dramatisē), kurā satiekas citu zemju un latviešu folkloras tēli mūsdienās. (K.6.3.3.) 	<ul style="list-style-type: none"> Attīsta ieradumu izvēlēties un lasīt noteiktam mērķim, mācību uzdevumam atbilstošus daiļliteratūras darbus. (Tikumi – gudrība, atbildība, centība; vērtība – kultūra) Attīsta ieradumu ar skolotāja atbalstu interpretēt literāro darbu, izmantojot citu mākslas veidu līdzekļus (mācās veidot animācijas filmu pēc paša radīta sižeta). (Tikumi – drosme, atbildība; vērtības – kultūra, brīvība, cilvēka cieņa) Attīsta ieradumu būt zinošam, kulturālam un intelektuāli atvērtam, lasot dažādu kultūru literāros tekstus, apzinoties tulkota literāra darba specifiku. (Tikums – gudrība; vērtības – kultūra, valoda)
<p>Jēdzieni: ceļojumu literatūra, ekslibris, kultūras zīme.</p>	

Temata apguves norise

Cittautu pasaku lasīšana un raksturošana, salīdzinot ar savu pieredzi	Izpētes uzdevums: informācijas atlase un apkopošana	Radošais uzdevums (I) – ceļojuma maršruts	Radošais uzdevums (II) – animācijas filma vai pasakas dramatisējums
<ul style="list-style-type: none"> Izvēlas un lasa dažādas cittautu pasakas. Atstāsta lasītās pasakas, akcentējot cittautu kultūrai raksturīgo. Atzīmē kartē pasakas izcelsmes vietu. Mācās saskatīt pasakās cittautu kultūrai raksturīgo, veic pierakstus un izsaka vērtējumu par uzzināto. Iesaistās sarunā par to, kā iepazīšanās ar citu tautu pasakām palīdz iegūt priekšstatu par citu tautu kultūru un paradumiem. 	<ul style="list-style-type: none"> Noskaidro internetā vai uzziņu literatūrā informāciju par pasaules tautām un pasakās ietvertajām vietām. Stāsta par savu pieredzi, izmantojot bibliotēkas vai interneta resursus. Noskaidro un izpēta, kāpēc un kā veido ekslibri. Veido un prezentē savu ekslibri. 	<ul style="list-style-type: none"> Lasa grupās I. Cepītes, J. Zvirgzdiņa darba <i>No Rīgas līdz Rīgai</i> nodaļas (katra grupa vienu nodaļu). Izmantojot uzziņu avotus, izvēlas un grupā veido ceļojuma maršrutu, iekļaujot stāstos ietvertās kultūras zīmes. Prezentē savus ceļojumu maršrutus. 	<ul style="list-style-type: none"> Skolēni veido animācijas filmu vai raksta pasaku, kurā satiekas citu zemju un latviešu folkloras tēli mūsdienās, un to dramatisē. Izvērtē savu pieredzi: uzklausa citu viedokļus, raksturo savu prasmī pārvarēt uztraukumu.

Mācību līdzekļi

Mācību materiāli

- Skola2030* mācību līdzeklis
- Cepīte, I., Zvirgzdiņš, J. *No Rīgas līdz Rīgai*. Rīga : Pētergailis, 2014. 96 lpp. ISBN 9789984333861
- Cittautu literārās pasakas sērijā *Brīnumzeme* (pēc izvēles).

- Izmantojamas mācību grāmatas literatūrā 5. klasei no Valsts izglītības satura centra apstiprinātā mācību literatūras saraksta, sk. Apstiprinātās un izdotās mācību literatūras saraksts [tiešsaiste]. 2014. g. [skatīts 2019. g. 5. sept.].
Pieejams: <https://visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/maclit.shtml>

Starppriekšmetu saikne

Sociālās zinības un vēsture	Sava dzimtā novada (valsts) iepazīšana, izceļot spilgtus un patstāvīgus iespaidus, citu zemju un kultūras iepazīšana, tās saistība ar Latviju un savu pieredzi.
Datorika	Veido savu animācijas filmu.
Vizuālā māksla	Ekslibra veidošana.

Metodiskais komentārs

Saturs	Lai veicinātu skolēnu iemaņas izvēlēties savam mācību nolūkam piemērotu informāciju internetā, ir lietderīgi apspriesties par uzticamas un nedrošas informācijas spilgtākajām iezīmēm.
Vērtēšana	Radošo darbu vērtē, izmantojot radošā darba snieguma līmeņa aprakstu (SLA).
Caurviju prasmes	Šajā tematā aktualizētas šādas caurviju prasmes: sadarbība; digitālā prasme; kritiskā domāšana un problēmsituāciju risināšana; jaunrade un uzņēmējspēja; pašvadīta mācīšanās.

<p>5.1. Laiks</p> <p>Kā apkopo informāciju par skolas pieredzi, kas iegūta, lasot literāros darbus un intervējot cilvēkus?</p>	<p>5.2. Daba</p> <p>Kā dzejā motīvi, tēli, izteiksmes līdzekļi atklāj dabas skaistumu gadalaikos un sakārtotā vidē?</p>	<p>5.3. Draugi</p> <p>1. Kā tēlojumos un atmiņu stāstos atklāj laikmetam raksturīgās parādības un notikumus, un draudzības nozīmi?</p> <p>2. Kā detektīvžanra stāstos un savā jaunradē veido sižetu un tēlus?</p>	<p>5.4. Mājas</p> <p>Kā dramaturģiskā darbā risina tēlu attiecības, raksturo vidi, bagātinot pieredzi par vērtībām?</p>	<p>5.5. Tradīcijas</p> <p>Kā latviešu tautas pasakās un sakām-vārdos atklājas ģimenes attiecības un vērtības?</p>	<p>5.6. Pasaule</p> <p>Kā cittautu pasakās atklājas cilvēku identitāte un vērtības?</p>	<p>5.7. Fantāzija</p> <p>Kā personifikāciju izmanto jaunradē, iepazīstot spoku stāstus un pasakas (fantāzijas stāstus)?</p>	<p>5.8. Spēle</p> <p>Cik daudzveidīgi dzejā izmanto vārdu spēles un ritma elementus, atskaņas, aliterācijas, asonanses?</p>
---	--	--	--	--	--	--	--

5.7. Fantāzija. Kā personifikāciju izmanto jaunradē, iepazīstot spoku stāstus un pasakas (fantāzijas stāstus)?

Ieteicamais laiks temata apguvei: 8 mācību stundas.

Temata apguves mērķis: pilnveidot prasmi saskatīt pasakās/spoku stāstos ietvertu personifikāciju un izmantot to savā radošajā darbībā.

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes
<ul style="list-style-type: none"> Literatūrā ikviens priekšmets, parādība var tapt par personificētu tēlu. (K.Li.1.) Literārā darbā autors var izpaust savas emocijas, uzskatus, izmantojot literatūrai raksturīgus izteiksmes līdzekļus. (K.Li.2.) 	<ul style="list-style-type: none"> Atrod tekstā tēlainās izteiksmes līdzekļus, tostarp personifikāciju, un izprot, kāpēc tie atsevišķos literatūras veidos un žanros ir būtiski. (K.6.1.1.) Patstāvīgi izmanto personifikāciju savā radošajā darbībā. (K.6.2.1.) Sadarbojoties veido etīdes un mācās iesaistīties literārā darba prezentēšanas pasākumā (radiolasījums vai literārais vakars). (K.6.3.4.)
Komplekss sniedzamais rezultāts	Ieradumi
<ul style="list-style-type: none"> Rada savu pasaku, kurā ietverta personifikācija un darbojas neparasti tēli. (K.6.2.1.) Veido raidījumu ciklu <i>Starpbrīža pasakas</i>. Atskaņo starpbrīdī pasakas skolas radio vai klasē. (K.6.2.3.) 	<ul style="list-style-type: none"> Attīsta ieradumu patstāvīgi izvēlēties lasīšanas vai klausīšanās stratēģiju, lai veiktu uzdevumu. (Tikumi – centība, gudrība, atbildība; vērtība – latviešu valoda) Attīsta ieradumu pilnveidot izpratni par sev un citiem būtiskām dzīves un mākslas vērtībām. (Tikumi – atbildība, drosmē, mērenība; vērtības – kultūra, cilvēka cieņa) Attīsta ieradumu analizēt literatūras specifiskos līdzekļus un paņēmienus. (Tikums – gudrība; vērtības – kultūra, latviešu valoda) Attīsta ieradumu radoši rakstīt un prezentēt savu darbu. (Tikumi – drosmē, gudrība; vērtības – brīvība, latviešu valoda) Attīsta ieradumu izvērtēt sava radošā literārā darba procesu un rezultātu. (Tikumi – atbildība, godīgums; vērtība – cilvēka cieņa)
<p>Jēdzieni: etīde, literārais vakars, radiolasījums, spoku stāsts.</p>	

Temata apguves norise

Mākslinieciskie paņēmieni un izteiksmes līdzekļi spoku stāstos	Spoku stāsta specifiskie izteiksmes līdzekļi	Spoku stāstiem raksturīgo pazīmju izmantojums savā radošajā darbībā	Savas un citu radošās darbības izvērtējums
<ul style="list-style-type: none"> Iepazīstas ar tautas nostāstiem un teikām par pārdabiskām būtnēm. Atrod nepieciešamo informāciju par spoku stāstiem, piemēram, Džūkstes muzeja spoku stāstu vakariem. Lasa un vērtē M. Runguļa stāstus. Izvirza kritērijus spoku stāstiem. Izveido spoku stāstu pazīmju sarakstu. Nosaka iepazītos tēlainās izteiksmes līdzekļus (salīdzinājums, epitets, personifikācija) un vērtē to nozīmi teksta veidošanā. 	<ul style="list-style-type: none"> Secina, kas raksturīgs spoku stāstiem, kā padarīt dzīvus lasītāja priekšstatus par atveidojamo tēlu. Stāsta dzirdētus spoku stāstus, izmantojot izteiksmīgai runai raksturīgus izteiksmes līdzekļus. Mācās sadarboties, iesaistoties kustību etiķē. 	<ul style="list-style-type: none"> Raksta spoku stāstu, izmantojot spoku stāstiem raksturīgās pazīmes. Vizualizē savu spoku stāstu. Izteiksmīgi lasa savu radīto tekstu vai veido audiālu ierakstu. Piedalās Spoku stāstu stāstīšanas vakara organizēšanā vai izbraucienā uz Džūkstes pasaku muzeju. 	Skolēni reflektē, kāpēc literatūrā ir raksturīga un nepieciešama tēlainība, kā personifikācija palīdz to radīt, kādu pārdzīvojumu tēlainība rada lasītājā.

Mācību līdzekļi

Mācību materiāli

- Skola2030 mācību līdzeklis
- Rungulis, M. *Pastaiga mirušo pilsētā*. Rīga : Liels un mazs, 2016. 160 lpp. ISBN 9789934533693
- Rungulis, M., Brekte, K. *Trīs nāves Mārtiņdienā*. Rīgā : Liels un mazs, 2018. 128 lpp. ISBN 9789934574085
- Izmantojamas mācību grāmatas literatūrā 5. klasei no Valsts izglītības satura centra apstiprinātā mācību literatūras saraksta, sk. Apstiprinātās un izdotās mācību literatūras saraksts [tiešsaiste]. 2014. g. [skatīts 2019. g. 5. sept.].
Pieejams: <https://visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/maclit.shtml>

Starppriekšmetu saikne

Sociālās zinības un vēsture	Skolēns reflektē, kuras personību raksturojošas īpašības viņam piemīt.
Teātra māksla	Izteiksmīga runa, etiķu veidošana.
Dizains un tehnoloģijas	Spoku tērpa izveide.

Metodiskais komentārs

Saturs	<p>Ieteicams skolēnus iepazīstināt ar Stāstnieku kustību Latvijā, lai rosinātu izkopt stāstnieka prasmes. Stāstnieku festivāli [tiešsaiste]. Mājaslapa <i>Latvijas stāstnieki</i> b. g. [skatīts 2019. g. 15. sept.]. Pieejams: http://stastnieki.mozello.lv/festivali/</p> <p>Sadarbībā ar teātra mākslas skolotāju skolēns mācās izteiksmīgi runāt gan citu, gan savus spoku stāstus, radot noslēpumainu, īpašu (dažkārt baisu) noskaņu.</p>
Vērtēšana	Pasaku vērtē, izmantojot jaunrades darba snieguma līmeņa aprakstu (SLA).
Caurviju prasmes	Šajā tematā aktualizētas šādas caurviju prasmes: sadarbība; digitālā prasme; jaunrade un uzņēmējspēja.
Papildiespējas	<p>Var izmantot arī citus darbus, piemēram, Berelis, G. <i>Agnese un Tumsas valdnieks</i>, Rīga : Zvaigzne ABC, 2004. 179 lpp. ISBN 998436190X</p> <p>Murakami, H. <i>Savādā bibliotēka</i>. Rīga : Zvaigzne ABC, 96 lpp. ISBN 9789934065590</p>

<p>5.1. Laiks</p> <p>Kā apkopo informāciju par skolas pieredzi, kas iegūta, lasot literāros darbus un intervējot cilvēkus?</p>	<p>5.2. Daba</p> <p>Kā dzejā motīvi, tēli, izteiksmes līdzekļi atklāj dabas skaistumu gadalaikos un sakārtotā vidē?</p>	<p>5.3. Draugi</p> <p>1. Kā tēlojumos un atmiņu stāstos atklāj laikmetam raksturīgās parādības un notikumus, un draudzības nozīmi?</p> <p>2. Kā detektīvžanra stāstos un savā jaunradē veido sižetu un tēlus?</p>	<p>5.4. Mājas</p> <p>Kā dramaturģiskā darbā risina tēlu attiecības, raksturo vidi, bagātinot pieredzi par vērtībām?</p>	<p>5.5. Tradīcijas</p> <p>Kā latviešu tautas pasākās un sakām-vārdos atklājas ģimenes attiecības un vērtības?</p>	<p>5.6. Pasaule</p> <p>Kā cittautu pasākās atklājas cilvēku identitāte un vērtības?</p>	<p>5.7. Fantāzija</p> <p>Kā personifikāciju izmanto jaunradē, iepazīstot spoku stāstus un pasakas (fantāzijas stāstus)?</p>	<p>5.8. Spēle</p> <p>Cik daudzveidīgi dzejā izmanto vārdu spēles un ritma elementus, atskaņas, aliterācijas, asonanses?</p>
---	--	--	--	--	--	--	--

5.8. Spēle. Cik daudzveidīgi dzejā izmanto vārdu spēles un ritma elementus, atskaņas, aliterācijas, asonanses?

Ieteicamais laiks temata apguvei: 8 mācību stundas.

Temata apguves mērķis: sniegt priekšstatu par dzejoļu ritmikas veidiem un rosināt skolēnus eksperimentēt savā radošajā darbībā.

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes
<ul style="list-style-type: none"> Katram mākslas veidam ir unikāli izteiksmes līdzekļi. (K.Li.1.) Ideju, emociju un viedokļa paušanā nepieciešama drosme, neatlaidība un gatavība izmēģināt dažādas pieejas. (K.Li.2.) Ar radošas darbības palīdzību cilvēks pauž un pēta savu identitāti, izprot un novērtē savus un citu pasaules uzskatus, tradīcijas, kultūras mantojumu un inovācijas. (K.Li.3.) Mākslas darbi rodas noteikta laikmeta mijiedarbībā, tie veido daudzveidīgu pieredzi. (K.Li.4.) 	<ul style="list-style-type: none"> Pazīst, izvēlas un lieto valodas un tēlainās izteiksmes līdzekļus, kuri nepieciešami literāra darba radīšanai. (K.6.1.9.) Saskata un analizē literārā darba leksiskās īpatnības, vērtē vārdu izvēles ietekmi uz teksta saturu. (K.6.1.9.) Radošā darbā realizē savu ideju ar atbilstošiem, mērķtiecīgi atlasītiem valodas izteiksmes līdzekļiem un kompozīcijas principiem. (K.6.1.3.) Demonstrē, eksponē, raksta un lasa sadarbībā paveikto. Novērtē savu un klasesbiedru darbus un idejas, atsaucas uz tiem, norādot avotus. (K.6.3.4.) Interpretē mākslas darbā ietvertu informāciju un idejas, pauž savu viedokli, emocionālo attieksmi un estētisko vērtējumu. (K.6.4.3.)
Komplekss sniedzamais rezultāts	Ieradumi
<ul style="list-style-type: none"> Uzraksta dzejoli, izmantojot vienu vai vairākus šajā tematā apgūtos paņēmienus. (K.6.1.3.) Izmantojot savu uzrakstīto dzejoli, izveido Bikibuka grāmatiņu. (K.6.3.4.) Sadarbojoties klasē, piedalās radošo darbu izstādē. (K.6.4.4.) 	<ul style="list-style-type: none"> Attīsta ieradumu lasīt un analizēt dažādu autoru dzejoļus, saskatīt un salīdzināt izmantotos valodas un izteiksmes līdzekļus. (Tikumi – gudrība, centība; vērtība – latviešu valoda) Attīsta ieradumu ar skolotāja atbalstu izvēlēties un lietot valodas un tēlainās izteiksmes līdzekļus, kuri nepieciešami literāra darba radīšanai. (Tikumi – drosme, centība; vērtība – latviešu valoda) Attīsta ieradumu sadarboties grupā, lai radītu dzejas grāmatiņu un prezentētu savu veikumu. (Tikumi – solidaritāte, atbildība, laipnība; vērtības – darba tikums, kultūra)
<p>Jēdzieni: aliterācija, asonanse, atskaņas, ritms, vārdu spēles.</p>	

Temata apguves norise

Dzejoļu kopas iepazīšana un analīze	Dzejā ietvertās informācijas un ideju interpretācija, emocionālā attieksme un estētiskais vērtējums	Radošā darbība	Savas un citu radošās darbības izvērtējums
<ul style="list-style-type: none"> Iepazīstas ar mūsdienu latviešu dzejnieku dzejoļu kopu. Izteiksmīgi lasa dzejoļus. Saskata vārdu spēles un pamato to nozīmi dzejoļa satura un ritma veidojumā. Analizē, ar kuriem valodiskiem paņēmieniem dzejolī panākta emocionālā iedarbība uz lasītāju. Vērtē vārdu un ritma spēles dzejoļos. 	<ul style="list-style-type: none"> Interpretē dzejoļus, uzsverot ritmu un valodas spēles, papildinot deklamēšanu ar pieejamiem skaņu rīkiem, piemēram: rokām, kājām, kociņiem, ķemmi u. c. leklaušās, kā skan dzejolis. Uzzīmē ilustrāciju vienam no dzejoļiem, izceļ godināto burtu un papildina to ar atbilstošiem tēliem un krāsām. Izvēlas dzejoļa noskaņai atbilstošu latviešu komponista skaņdarbu, pamato savu izvēli. 	<ul style="list-style-type: none"> Eksperimentē ar dzejas līdzekļiem, veidojot savu dzejoli (vai rada vienburta dzejolišus). Dzejoļa rakstīšana kā spēle pēc noteikumiem. Noformē savu darbu izstādei kā Bikibuka grāmatiņu. 	<ul style="list-style-type: none"> Izsaka pozitīvu komentāru. Piedalās radošo darbu izstādes sagatavošanā. Piedalās izstādes atklāšanā.

Mācību līdzekļi

Mācību materiāli

- Skola2030 mācību līdzeklis
- Auseklis, U. *Zilītes pīlītes pūš*. Rīga : Zvaigzne ABC, 2011. 54 lpp. ISBN 9789934022401
- Baltauss, J. *Burtu būšana*. Rīga : LaBa, 1994. 24 lpp.
- Baltvilks, J. *Sīksolīte un Lamzaks*. Rīga : Zilīte, 1994. 47 lpp.
- Baltvilks, J. *Vilki velk malku*. Rīga : Daugava, 2004. 70 lpp. ISBN 9984741354
- Zandere, I. *Iekšīņa un ārīņa*. Rīga : Liels un mazs, 2008. 176 lpp. ISBN 9789984980103
- Izmantojamas mācību grāmatas literatūrā 5. klasei no Valsts izglītības satura centra apstiprinātā mācību literatūras saraksta, sk. Apstiprinātās un izdotās mācību literatūras saraksts [tiešsaiste]. 2014. g. [skatīts 2019. g. 5. sept.]. Pieejams: <https://visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/maclit.shtml>

Starppriekšmetu saikne

Latviešu valoda	Pēta un izmanto valodas eksperimentos vārddarināšanas paņēmienus.
Mūzika	Iepazīst dažādu ritma instrumentu iespējas, eksperimentē ar ritmu.
Teātra māksla	Dzejoļa interpretēšana – daiļruna.

Metodiskais komentārs

Saturs	Šajā tematā skolēns darbojas ar dzejas eksperimentiem, tāpēc apzināti nav pievērsta uzmanība vērtēšanai, jo galvenā balva ir radīšanas prieks, izstāde un izstādes apmeklētāju novērtējums.
Vērtēšana	Pašvērtējumā skolēns konstatē savas veiksmes, rakstot dzejoļus.
Caurviju prasmes	Šajā tematā aktualizētas šādas caurviju prasmes: sadarbība; jaunrade un uzņēmējspēja; pašvadīta mācīšanās.

6. klase

<p>6.1. Laika zīmes tekstā</p> <p>Kā laika zīmes tekstā palīdz raksturot literāru darbu un veidot savu radošo darbu, piemēram, teiku?</p>	<p>6.2. Fantāzija</p> <p>Kā literārajās pasākās, raksturojot laiku, telpu un tēlus, saskaras fantāzija un realitāte?</p>	<p>6.3. Darbs</p> <p>Kā latviešu folklorā atklājas attieksme pret darbu un darba tikumu?</p>	<p>6.4. Daba un cilvēks</p> <p>Kā dabas tēli palīdz raksturot dabas un cilvēka attiecības?</p> <p>Kā tās spilgtāk pārnest dzejas klausītājam un lasītājam, deklamējot dzejoli vai veidojot vizuālu dzejas izlasi?</p>	<p>6.5. Mājas</p> <p>Kā tiek veidots dramaturģisks darbs, kurā īpaša nozīme ir māju vides attēlojumam?</p>	<p>6.6. Pasaule</p> <p>Kā raksturot literāru tēlu prozas darbā, iepazīstot pasaules literatūras spilgtākos darbus?</p>	<p>6.7. Spēle</p> <p>Kā raksturot dzejoļu formu, iepazīstot un radoši spēlējoties ar dažādām dzejoļu formām?</p>	<p>6.8. Draugi</p> <p>Kā anekdotes žanrs veicina prasmi veselīgi pasmieties par sevi un dzīves situācijām, nostiprinot draudzību?</p>	<p>6.9. Draugi</p> <p>Kā prozas darbā, prasmīgi uzdodot jautājumus un sadarbojoties, var izprast jauniešu attiecību veidošanos?</p>
--	---	---	--	---	---	---	--	--

6.1. Laika zīmes tekstā. Kā laika zīmes tekstā palīdz raksturot literāru darbu un veidot savu radošo darbu, piemēram, teiku?

Ieteicamais laiks temata apguvei: 8 mācību stundas.

Temata apguves mērķis: rosināt skolēnus, iepazīstot teikas, saskatīt tekstā ietvertās vērtības, konkrēto laika periodu raksturīgās iezīmes.

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes
<ul style="list-style-type: none"> • Teiku raksturo īpaši izteiksmes līdzekļi. (K.Li.1.) • Teikas un nostāsti rodas noteikta laikmeta mijiedarbībā, tās veido daudzveidīgu pieredzi. (K.Li.4.) • Radošajā darbībā cilvēks pēta un pauž savu identitāti, izprot atšķirīgus pasaules uzskatus un tradīcijas, novērtē mantojumu un mākslinieciskās inovācijas. (K.Li.3.) 	<ul style="list-style-type: none"> • Lasa tekstus, analizē teikas uzbūves principus, leksiskās īpatnības u. c. izteiksmes līdzekļus. (K.6.1.9.) • Saskata laika zīmes tekstā, izprot, ka literārajā darbā un tā uztverē atklājas autora un lasītāja subjektīvā attieksme pret pasauli. (K.6.4.3.) • Iegūto pieredzi izmanto jaunradei, savu emociju, vērtību un ideju paušanai. (K.6.4.4.) • Veic pētniecisku darbu par sava novada/pilsētas teikām, strādā ar enciklopēdiju, vārdnīcu. Izmantojot audiovizuālos līdzekļus un tīmekļa resursus, zina būtiskākās autortiesības regulējošās normas un uzvedības normas virtuālajā vidē. (K.6.3.4.) • Realizē mācību projektu, īstenojot visus posmus no idejas radīšanas līdz darba prezentācijai. (K.6.3.7.)
Komplekss sniedzamais rezultāts	Ieradumi
<p>Izmanto iegūtās zināšanas par teikām, nostāstiem un, apkopojot informāciju par savu pilsētu/novadu/ielu, rada savu teiku, to publicē kopkrājumā. Izvērtē savu un citu darbu pēc kritērijiem. (K.6.4.4.; K.6.3.7.; K.6.3.3.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Attīsta ieradumu ar skolotāja atbalstu vai patstāvīgi lasīt mācību uzdevumam atbilstošas teikas un nostāstus. (Tikumi – centība, atbildība; vērtība – kultūra) • Attīsta ieradumu ar skolotāja atbalstu veikt pētniecisku darbu par teikām, izmantojot bibliotēku un citus nepieciešamos (arī digitālos) resursus darbā ar literārajiem un papildu tekstiem. (Tikumi – gudrība, atbildība; vērtība – kultūra) • Attīsta ieradumu ar skolotāja atbalstu mācīties saskatīt laika zīmes tekstā, iesaistoties diskusijā par sabiedrības procesiem un autora pozīciju. (Tikums – gudrība; vērtība – kultūra) • Attīsta ieradumu ar skolotāja atbalstu izvērtēt sava radošā literārā darba procesu un rezultātu. (Tikumi – tolerance, godīgums; vērtība – brīvība)
<p>Jēdzieni: atziņa, folklorā, kultūras zīmes, laika zīmes, laiks, nostāsts, plāns, pētījums, vecvārdi, vēsturiskā teika.</p>	

Temata apguves norise

Teikas un nostāsti – sava laika liecinieki	Radošā darbība saistībā ar iepazīto kultūras mantojumu	Lasītāja un radošā darba izpildes pieredzes izvērtējums
<ul style="list-style-type: none"> • Lasa vēsturiskās teikas un nostāstus. Secina, kas raksturo teiku kā folkloras žanru. Sadarbojoties ar citiem, izveido teikas definīciju. • Izpēta, izmantojot digitālus informācijas avotus vai novada teiku apkopojumus krājumā, sava novada/pilsētas teikas. • Vārdnīcās noskaidro literārā darbā sastaptos nezināmos vārdus, vecvārdus. • Salīdzina teikās un nostāstos iegūto saturisko un valodisko informāciju ar citiem informācijas, piemēram, dabaszinību, dzimtās valodas, avotiem. Vērtē avotu ticamību. 	<ul style="list-style-type: none"> • Izvēlas objektu, izmantojot iepriekš izvērtēto informāciju, veido domu karti par izvēlēto objektu. Raksta savu teiku par dzimtā novada, pilsētas, ielas, mājas u. c. konkrētu reāliju. • Izvēlas vizualizēšanai teikas galveno reāliju. Vizualizē to ar piemērotu foto, izvēloties atbilstošu informācijas ieguves veidu, piemēram, paša veidotu foto; digitālajā vidē atrodami foto, fotokolāžas u. c. veidošanas paraugi. Ievēro autortiesības. • Apkopo visas klases teikas, ievietojot skolas/pagasta/pilsētas bibliotēkas mājaslapā vai grāmatas formātā skolas/ciema/novada bibliotēkā. • Prezentē savu darbu mutiski vai digitālā vidē. 	<ul style="list-style-type: none"> • Mutvārdos vai rakstiski izvērsti reflektē par saviem iespaidiem, pieredzi: ieguvumiem, izjūtām u.tml. • Kopīgi ar skolotāju vienojas par darba vērtēšanas kritērijiem – apjomu, vēsturiskai teikai raksturīgiem līdzekļiem, attēlojamā objekta precīzu aprakstu, novadam raksturīgām valodas īpatnībām u. c. • Izstrādā vizuālā materiāla izveides un prezentēšanas novērtēšanas kritērijus. (piemēram, PPP – Paslavē! Pajautā! Piebilsti!) • Vērtē savu un citu grupu darbu, izmantojot kritērijus.

Mācību līdzekļi

Mācību materiāli

- *Skola2030* mācību līdzeklis
- *Mitoloģijas enciklopēdija*. Rīga : Latvijas enciklopēdija, 1993. 315 lpp. ISBN 5899600446
- Zariņš, M. *Rūķi un pūķi*. Rīga : Zvaigzne ABC, 2000. 102 lpp. ISBN 9984177890
- *Vēsturiskās teikas* [tiešsaiste]. b. g. [skatīts 2019. g. 28. aug.].
Pieejams: <http://valoda.ailab.lv/folkloras/pasakas/saturs.htm>
- Virga, A., Vieru, G. *Dzimtā valoda* [tiešsaiste]. b. g. [skatīts 2019. g. 28. aug.].
Pieejams: <https://www.youtube.com/watch?v=EHgMwM1xJz4>

- Izmantojamas mācību grāmatas literatūrā 6. klasei no Valsts izglītības satura centra apstiprinātā mācību literatūras saraksta, sk. Apstiprinātās un izdotās mācību literatūras saraksts [tiešsaiste]. 2014. g. [skatīts 2019. g. 5. sept.].
Pieejams: <https://visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/maclit.shtml>

Mācību vide

Ieteicams izmantot planšetes vai datorklasi.

Starppriekšmetu saikne

Latviešu valoda	Pēta valodas leksikas slāņus (vecvārdi, barbarismi, sarunvalodas vārdi u. tml.), izpēta virtuālās vārdnīcas www.tezaurs.lv piedāvājumu un izmanto iegūto informāciju.
Sociālās zinības un vēsture	Laika zīmju un kultūras zīmju pētīšana, drošticamu interneta resursu izmantošana.
Dizains un tehnoloģijas	Izmanto programmas <i>Microsoft Publisher</i> , <i>Adobe Photoshop</i> mācību uzdevumu veikšanai.

Metodiskais komentārs

Saturs	Apģūstot šo tematu, svarīgi ir vērst uzmanību uz sava novada/ciema/pilsētas kultūras mantojuma izzināšanu, gan lasot atbilstošās teikas, gan mācoties pierakstīt folkloras materiālu, kas iegūts, aptaujājot, piemēram, vecvecākus. Tādējādi tiek veicināta apziņa, ka kultūras mantojums ir līdzās un katrs var piedalīties tā saglabāšanā, aktualizēta vides nozīme personības tapšanā. Svarīgi ir mācīt skolēniem darboties ar daudzveidīgu informāciju, to vākt, apkopot, salīdzināt un izmantot savā darbībā.
Vērtēšana	Iespējams sadarbībā ar dažādu mācību priekšmetu skolotājiem (latviešu valoda, vizuālā māksla, arī dabaszinības, sociālās zinības u. c.) veidot kopprojektu, skolēna radošo darbu vēlams organizēt kā kopīgu ieskautes darbu konkrētajai klasei. Vērtējums literatūrā veidojas no 3 aspektiem: jaunrades darbs – teika (jaunrades darba SLA), teikas vizualizācija un darba prezentēšana.
Caurviju prasmes	Šajā tematā aktualizētas šādas caurviju prasmes: digitālā pratība; jaunrade un uzņēmējspēja; sadarbība.
Papildiespējas	Izveido sienas avīzi par pagastu/novadu/pilsētu, par skolas jubilejas svinēšanu, pilsētas svētkiem, valsts svētku pasākumu novadā/pilsētā, izmantojot iepriekš iegūto un radīto informāciju. Var darboties ar dzejoļu kopu par valodu. Pēc tam skolēni lasa dzejoļu kopu par valodu (piemēram, Inese Zandere. <i>Klusais telefons</i> , Vitauts Ļūdēns. <i>Atzīšanās</i> , Māra Cielēna. <i>Valoda</i> , Jānis Baltauss. <i>Burtu būšanas</i> , Aivars Neibarts. <i>Latviešu valodā kā...</i> , Maija Laukmane. <i>Spēle</i> , Jānis Baltvilks. <i>Kas vārdā iekšā</i> , Ieva Samauska. <i>Vārdi un acis</i> , Māris Čaklais. <i>Valodiņa</i> , Pēters Brūveris. <i>Izmirstošā valodā rakstīt</i> u. c.), veido atziņu tīklu. Pēc tam skolēni lasa dzejoļu kopu par valodu, veido atziņu tīklu. Strukturē dzejoļos ietvertu problēmu loku, iesaistās diskusijā par tām. Izsaka viedokli par dzimtās valodas nozīmi tautas un personības izveidē un pastāvēšanā. Veido atklātņi Dzimtās valodas dienai, izmantojot kādu no citātiem. Sadarbojoties izveido video (viktorīnu, interaktīvu spēli, krustvārdu mīklu), veltītu Eiropas Valodu dienai, pamato dzimtās valodas nozīmi. Iespējams lasīt M. Zariņa stāstu <i>Rūķi un pūķi</i> . Izraksta tekstā atrodamās kultūras zīmes un laika zīmes (senvārdus). Noskaidro to nozīmi, izmantojot uzziņu literatūru. Izmanto <i>Mitoloģijas enciklopēdiju</i> , lai noskaidrotu Rūķa un Pūķa nozīmi, saista iegūto informāciju ar stāsta saturu. Saista stāsta saturisko informāciju ar savu pieredzi, vērtē attēlotos tēlus un to rīcību. Veido mini pētījumu par kādu no stāstā ietvertajām situācijām (piemēram, cik maksā cepure toreiz un tagad). Iepazīstina pārējos ar pētījuma rezultātiem. Plāno un raksta stāstu <i>Rūķis Muktupāvels stāsta par...</i> . Prezentē sava darba fragmentu klasē.

<p>6.1. Laika zīmes tekstā</p> <p>Kā laika zīmes tekstā palīdz raksturot literāru darbu un veidot savu radošo darbu, piemēram, teiku?</p>	<p>6.2. Fantāzija</p> <p>Kā literārajās pasakās, raksturojot laiku, telpu un tēlus, saskaras fantāzija un realitāte?</p>	<p>6.3. Darbs</p> <p>Kā latviešu folklorā atklājas attieksme pret darbu un darba tikumu?</p>	<p>6.4. Daba un cilvēks</p> <p>Kā dabas tēli palīdz raksturot dabas un cilvēka attiecības?</p> <p>Kā tās spilgtāk pārnest dzejas klausītājam un lasītājam, deklamējot dzejoli vai veidojot vizuālu dzejas izlasi?</p>	<p>6.5. Mājas</p> <p>Kā tiek veidots dramaturģisks darbs, kurā īpaša nozīme ir māju vides attēlojumam?</p>	<p>6.6. Pasaule</p> <p>Kā raksturot literāru tēlu prozas darbā, iepazīstot pasaules literatūras spilgtākos darbus?</p>	<p>6.7. Spēle</p> <p>Kā raksturot dzejoļu formu, iepazīstot un radoši spēlējoties ar dažādām dzejoļu formām?</p>	<p>6.8. Draugi</p> <p>Kā anekdotes žanrs veicina prasmi veselīgi pasmieties par sevi un dzīves situācijām, nostiprinot draudzību?</p>	<p>6.9. Draugi</p> <p>Kā prozas darbā, prasmīgi uzdodot jautājumus un sadarbojoties, var izprast jauniešu attiecību veidošanos?</p>
--	---	---	--	---	---	---	--	--

6.2. Fantāzija. Kā literārajās pasakās, raksturojot laiku, telpu un tēlus, saskaras fantāzija un realitāte?

Ieteicamais laiks temata apguvei: 8 mācību stundas.

Temata apguves mērķis: ar literārās pasakas palīdzību veidot izpratni par mākslas darba nosacītību un izzinošo nozīmi, lai apjēgto izmantotu jaunrades darbā.

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes
<ul style="list-style-type: none"> Literārai pasakai ir unikāli izteiksmes līdzekļi. (K.Li.1.) Literārā pasaka rodas noteiktā laikmetā, tā veido daudzveidīgu pieredzi. (K.Li.4.) Radot un pārradot ar citu mākslu līdzekļiem savu pasaku, nepieciešama drošme, neatlaidība un gatavība izmēģināt dažādas pieejas. (K.Li.2.) 	<ul style="list-style-type: none"> Lasa literārās pasakas. Saista pasakas situāciju ar reālo dzīvi. Vērtē pasakā ietvertās domas, tēlus, leksiskās īpatnības. (K.6.1.1.) Saskata literārās pasakas pazīmes, prot pamatot personifikācijas nozīmi. (K.6.1.9.) Raksturo tēlus, salīdzina tēlu un savas vērtības un intereses. (K.6.4.5.) Patstāvīgi izmanto literārās pasakas pazīmes, īpaši personifikāciju, savā radošajā darbībā. (K.6.2.1.) Izvēlas audiovizuālos (vai teātra mākslas) līdzekļus, lai vizualizētu savu pasaku. (K.6.3.4.)
Komplekss sniedzamais rezultāts	Ieradumi
<ul style="list-style-type: none"> Izvēlas konkrētus lasīto pasaku tēlus un rada savu pasaku, kurā varoņi ceļo laikā un telpā. (K.6.2.1.) Izvēlas audiovizuālos (vai teātra mākslas) līdzekļus, lai vizualizētu savu pasaku. Prezentē radīto pasaku pēcpusdienā klasē. (K.6.2.3.) 	<ul style="list-style-type: none"> Attīsta ieradumu lasīt, lai pilnveidotu izpratni par sev un citiem būtiskām dzīves un mākslas vērtībām. (Tikumi – tolerance, līdzietība; vērtība – cilvēka cieņa) Attīsta ieradumu ar skolotāja atbalstu analizēt literatūras specifiskos līdzekļus un paņēmienus. (Tikums – gudrība; vērtība – kultūra) Attīsta ieradumu radoši rakstīt saskaņā ar dotu paraugu vai patstāvīgi. (Tikums – drošme; vērtība – brīvība) Attīsta ieradumu ar skolotāja atbalstu prezentēt radīto pasaku klases pēcpusdienā. (Tikumi – atbildība, drošme; vērtība – brīvība)
<p>Jēdzieni: dramatisējums, galvenā doma, laiks, leksiskie līdzekļi, literārā pasaka, literārais tēls, pasaku kino, personifikācija, portrets, telpa.</p>	

Temata apguves norise

Pēta literāro pasaku pazīmes un izteiksmes līdzekļus	Sasaista literārās pasakas idejas ar dzīves īstenību	Radošā rakstīšana	Radošā darba izpildes pieredzes izvērtējums
<ul style="list-style-type: none"> Lasa literārās pasakas. Zina un prot pamatot literārās pasakas pazīmes, balstoties uz lasīto pasaku. Zina, kas ir personifikācija, saskata to pasakā, min piemērus. Raksturo galveno tēlu portretu un spilgtākās rakstura iezīmes pasakā. 	<ul style="list-style-type: none"> Vērtē pasakā ietvertās domas, tēlu rīcību, salīdzina savu izpratni ar klasesbiedru izpratni. Var nosaukt piemērus leksikas īpatnībām lasītajā pasakā. Zina, kur var noskaidrot vārda nozīmes. Formulē saviem vārdiem pasakas galveno domu vienkāršā teikumā. Var to īsi pamatot. Ar skolotāja uzdoto jautājumu palīdzību prot pārnest savā pieredzē pasakā attēloto situāciju. Stāsta, kā pasaku situācijas saistāmas ar reālo dzīvi. 	<ul style="list-style-type: none"> Izvērtē savas prasmes un izvēlas vienu no piedāvātajiem uzdevumiem, lai izdomātu savu oriģinālu literāro pasaku, kurā varoņi ceļo laikā vai telpā. Izvērtē darbu pēc kolektīvi izstrādātajiem kritērijiem, pievēršot uzmanību pasakas žanram raksturīgajām pazīmēm, personifikācijas izmantojumam, attēlotajam laikam un telpai. 	<ul style="list-style-type: none"> Izvēlas pasaku darbam grupā. Izmanto pierakstu sistēmu – iespējamās veiksmes un sarežģījumi pasakas pārnēsē citā mākslas veidā. Pamato savu izvēli. Izvēlas savas pasakas prezentēšanas veidu. Vizualizē (audiovizuāli) vai dramatizē savu pasaku. Prezentē radīto pasaku kino/iestudējumu pēcpusdienā/literatūras stundā.

Mācību līdzekļi

Mācību materiāli

- Skola2030 mācību līdzeklis
- Auseklis, U. *Viscaurumainākās siermaizītes*. Rīga : Lauku Avīze, 2017. 69 lpp. ISBN 9789934152993
- Auziņš, A. *Jautrie rakstnieki*. Rīga : Garā pupa, 1999. 91 lpp. ISBN 9984530558
- Auziņš, A. *Arī rakstnieks ir cilvēks*. Rīga : Dienas grāmata, 2015. 198 lpp. ISBN 9789984887975
- Blēņas un pasakas*. Rīga : Dagmāra Stereo. UDK 821.174 -93
- Cielēna, M. *Pasakas*. Rīga : Atēna, 2003. 406 lpp. ISBN 9984340457
- Favilli, E., Cavallo, F. *Vakara pasaciņas dumpīgām meitenēm*. Rīga : Jāņa Rozes apgāds, 2018. 223 lpp. ISBN 9789984236926
- Zandere, I. *Kaķis brīvdienās*. Rīga : Liels un Mazs, 2015. 81 lpp. ISBN 9789934533402
- Ziedonis, I. *Blēņas un pasakas*. Rīga : Zvaigzne ABC, 2015. 78 lpp. ISBN 9789934056048
- Ziedonis, I. *Visādas pasakas*. Rīga : Zvaigzne ABC, 2005. 109 lpp. ISBN 9984367355
- Suns Funs un vējš* [tiešsaiste]. b. g. [skatīts 2019. g. 28. aug.]. Pieejams: <https://www.youtube.com/watch?v=oEF46fQ2rKE>
- Uzpasaka* [tiešsaiste]. b. g. [skatīts 2019. g. 28. aug.]. Pieejams: <https://www.youtube.com/watch?v=x-eUpaJVz2I>
- Izmantojamas mācību grāmatas literatūrā 6. klasei no Valsts izglītības satura centra apstiprinātā mācību literatūras saraksta, sk. Apstiprinātās un izdotās mācību literatūras saraksts [tiešsaiste]. 2014. g. [skatīts 2019. g. 5. sept.]. Pieejams: <https://visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/maclit.shtml>

Starpriekšmetu saikne

Dizains un tehnoloģijas	Vizualizē savu pasaku ar audiovizuāliem līdzekļiem.
Teātra māksla	Dramatizē pasaku, iestudē lomu.

Metodiskais komentārs

Saturs	Literārās pasakas ir jau lasītas iepriekš, tāpēc literāro pasaku pazīmes vēlams atklāt, izmantojot konkrētas pasakas. Iespējams aktualizēt informāciju par tautas pasaku dalījumu, pazīmēm. Īstais uzdevums ir pievērst uzmanību literārajam laikam un telpai, tam, ka literārā pasaka brīvi ļauj neievērot vēsturisko laiku un loģiku telpas atveidē. Īpaša uzmanība pievēršama skolēnu prasmei izvēlēties sev atbilstošu uzdevumu un sadarbībai grupā, lai sasniegtu oriģinālu rezultātu. Protams, var vienoties par individuālu pasakas vizualizēšanu. Ļoti svarīga ir projekta gaitā skolotāja sniegtā atgriezeniskā saite par procesu. Svarīgi ir radītos darbus kopīgi prezentēt, radot gandarījuma izjūtu un prieku par paveikto.
Vērtēšana	leteicams vērtēt gan apgūto jēdzienu (laiks, telpa, personifikācija) izpratni nezināmā tekstā, kā arī jaunrades darbu – pasaku, izmantojot jaunrades darba SLA. Var konkrēti vienoties par atsevišķiem kritērijiem jaunrades darba vērtēšanā, piemēram, cik prasmīgi skolēns pratis veikt uzdevumu saistībā ar literāro telpu un laiku, personifikācijas izmantošanu, literārā tēla raksturojumu.
Caurviju prasmes	Šajā tematā aktualizētas šādas caurviju prasmes: kritiskā domāšana un problēmrisināšana; jaunrade un uzņēmējspēja; sadarbība.
Papildiespējas	Iepazīstas ar J. Zvirgzdiņa darbu <i>Taro, Tama un Kicune</i> . Izraksta no tā ar Japānas kultūru saistītus jēdzienus un to skaidrojumus. Aplūko mākslinieces Gītas Treices ilustrācijas. Veido galveno tēlu Taro un Tamas piedzīvojumu shēmu/karti. Atstāsta pasakas saturu no viena tēla pozīcijas, izmantojot dramatisēšanas elementus. Sameklē piecus Latvijas un Japānas kultūras saskares punktus Latvijā. Veido prezentāciju par tiem. Ja ir iespējams, veido atsauci uz lasīto darbu. Izveido savu reklāmu par Likteņdārzu un ceļojuma maršrutu uz Likteņdārzu. Iesaistās diskusijā par kopīgo un atšķirīgo Latvijas un Japānas kultūrā un pasaules uztverē. Meklē ar Japānas kultūru saistītus faktus Latvijā (Likteņdārzs, pulkstenis, sakura, suši, šokolāde <i>Geiša</i> , ikebana, origami, karatē u. c.). Literatūra – Zvirgzdiņš, J. <i>Taro, Tama un Kicune</i> . Rīga : Pētergailis, 2013. 71 lpp. ISBN 9789984333694 Kino – Ināras Kolmanes dokumentālā filma <i>Ručs un Norie</i> . Kultūras izpratne – Ieskats Japānas tējas ceremonijā [tiešsaiste]. 2012. g. 18. sept. [skatīts 2019. g. 19. sept.]. Pieejams: https://www.youtube.com/watch?v=vgO_hzncukM

<p>6.1. Laika zīmes tekstā</p> <p>Kā laika zīmes tekstā palīdz raksturot literāru darbu un veidot savu radošo darbu, piemēram, teiku?</p>	<p>6.2. Fantāzija</p> <p>Kā literārajās pasākās, raksturojot laiku, telpu un tēlus, saskaras fantāzija un realitāte?</p>	<p>6.3. Darbs</p> <p>Kā latviešu folklorā atklājas attieksme pret darbu un darba tikumu?</p>	<p>6.4. Daba un cilvēks</p> <p>Kā dabas tēli palīdz raksturot dabas un cilvēka attiecības?</p> <p>Kā tās spilgtāk pārnest dzejas klausītājam un lasītājam, deklamējot dzejoli vai veidojot vizuālu dzejas izlasi?</p>	<p>6.5. Mājas</p> <p>Kā tiek veidots dramaturģisks darbs, kurā īpaša nozīme ir māju vides attēlojumam?</p>	<p>6.6. Pasaule</p> <p>Kā raksturot literāru tēlu prozas darbā, iepazīstot pasaules literatūras spilgtākos darbus?</p>	<p>6.7. Spēle</p> <p>Kā raksturot dzejoļu formu, iepazīstot un radoši spēlējoties ar dažādām dzejoļu formām?</p>	<p>6.8. Draugi</p> <p>Kā anekdotes žanrs veicina prasmi veselīgi pasmieties par sevi un dzīves situācijām, nostiprinot draudzību?</p>	<p>6.9. Draugi</p> <p>Kā prozas darbā, prasmīgi uzdodot jautājumus un sadarbojoties, var izprast jauniešu attiecību veidošanos?</p>
--	---	---	--	---	---	---	--	--

6.3. Darbs. Kā latviešu folklorā atklājas attieksme pret darbu un darba tikumu?

Ieteicamais laiks temata apguvei: 8 mācību stundas.

Temata apguves mērķis: iepazīstot latviešu folkloru, fabulas un aforismus, aicināt domāt par darbu kā cilvēka rakstura veidotāju, savus priekšstatus formulējot radošā darbībā.

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes
<ul style="list-style-type: none"> Folklorā – tautas nemateriālās kultūras mantojumā – atspoguļojas tautas attieksme pret darbu kā rakstura veidotāju. (K.Li.3.) Folkloras žanriem raksturīgās pazīmes un izteiksmes līdzekļi sastopami arī mūsdienu daiļliteratūras tekstos. (K.Li.1.) 	<ul style="list-style-type: none"> Pēta un analizē tradicionālās kultūras mantojumu, kas saistāms ar folkloru un literatūru. Apzinās savu unikālo piederību noteiktai kultūrai un piedalās tās izpausmēs. (K.6.3.6.) Iepazīstas un analizē latviešu tautas folklorā un fabulās ietvertās ētiskās un estētiskās vērtības un novērtē to nozīmību mūsdienās. (K.6.4.3.) Zina, kas ir sadzīves pasakas un fabulas, saskata žanriem kopīgās un atšķirīgās pazīmes. (K.6.1.10.) Sadarbojoties kultūras mantojuma saglabāšanā, īsteno savas iespējas un izsaka savu identitāti mākslā. (K.6.3.7.) Raksta savu atziņu, aforismu par kādu šobrīd aktuālu dzīves norisi, aktualizē izvirzīto problēmu paša sacerētā fabulā. (K.6.3.1.)
Komplekss sniedzamais rezultāts	Ieradumi
<ul style="list-style-type: none"> Sadarbojoties apkopo izpētīto informāciju par darba tēmu latviešu folklorā informatīvā bukletā vai izveido aforismu krājumu. (K.6.3.2.) Raksta savu fabulu, ietverot tajā formulēto atziņu par kādu aktuālu dzīves norisi, prezentē to ar atbilstošiem mūzikas vai vizuāliem līdzekļiem. (K.6.3.4.) 	<ul style="list-style-type: none"> Attīsta ieradumu ar skolotāja atbalstu izmantot dažādus uzziņu avotus, to skaitā tīmekļa materiālus, atlasīt informāciju, saturiski sasaistīt un apkopot iegūto informāciju. (Tikums – atbildība; vērtība – brīvība) Attīsta ieradumu ar skolotāja atbalstu iesaistīties diskusijā par kādu problēmu mūsdienu sabiedrībā. (Tikumi – gudrība, atbildība; vērtība – kultūra) Attīsta ieradumu ar skolotāja atbalstu apgūt prasmi veidot un noformēt bukletu, izmantojot aforismus. (Tikums – drošme; vērtība – brīvība) Ar skolotāja atbalstu pilnveido prezentēšanas prasmes, izmantojot mūzikas vai vizuālos izteiksmes līdzekļus. (Tikums – drošme, vērtība – brīvība)
<p>Jēdzieni: aforisms, buklets, fabula, folklorā, līroepika, sadzīves pasaka, sakāmvārdi, tautasdziesmas, tautas pasakas.</p>	

Temata apguves norise

Pēta darba tikumu latviešu folklorā	Pēta un analizē fabulās ietvertās vērtības un to aktualitāti	Radošajā darbībā izsaka savus priekšstatus par darba tikumu	Prezentē un vērtē savu un citu skolēnu radošo darbu
<ul style="list-style-type: none"> Strādā grupās, meklējot latviešu folkloras piemērus piedāvātajiem/izvēlētajiem atslēgas vārdiem (darbs – darīt, slinks – slinkums, čakls – čaklums, strādīgs – strādāt, lepnība – lielīties, gudrība – prāts u. c.). Strādā ar informāciju tiešsaistē un bibliotēkā. Apkopo iegūto informāciju, raksta secinājumus par šiem atslēgas vārdiem. 	<ul style="list-style-type: none"> Zina, kas ir fabula. Salīdzina fabulu uzbūvi ar tautas pasaku uzbūvi. Nosauc pazīmes, kas vieno un atšķir pasaku no fabulas. Lasa fabulas, izraksta to mācības. Salīdzina tās ar klasesbiedru paveikto. Raksta apkopojošu secinājumu. Piemeklē izrakstītajām atziņām latviešu tautas sakāmvārdus ar līdzīgām nozīmēm. Secina, cik nozīmīgas šīs atziņas ir mūsdienās. Stāsta par to, minot piemērus no reālās dzīves. 	<ul style="list-style-type: none"> Vienojoties par darba uzdevumu un sadarbojoties grupā, veido bukletu vai aforismu grāmatu, vai videofilmu par darba tikumu folklorā. Raksta savu atziņu/aforismu par kādu šobrīd aktuālu dzīves norisi. Raksta savu fabulu, atklājot formulēto atziņu. 	<ul style="list-style-type: none"> lesaiestās diskusijā par darba vērtību un nozīmi senāk un mūsdienās. Sadarbojoties prezentē savu aforismu krājumu (bukletu) vai videofilmu. Prezentē savu fabulu, izvēloties mūzikas līdzekļus (piemēram, repo), vai attēlo radīto fabulu komiksā. Reflektē, rakstot komentārus, par savu un citu paveikto.

Mācību līdzekļi

Mācību materiāli

- Skola2030 mācību līdzeklis
- Ēzopa fabulas komiksos. Rīga : Zvaigzne ABC, 2008. 48 lpp. ISBN 9789934002847
- Krilovs, I. *Fabulas*. Rīga : Latvijas Valsts izdevniecība, 1959. 429 lpp.
- Lafontēns, Ž. *Fabulas*. Rīga : Liesma, 1985. 354 lpp.
- Latviešu fabulas*. Rīga : Avots. 2016. 10 lpp. ISBN 9789934534348
- Latviešu tautas sadzīves pasakas*. Rīga : Zvaigzne ABC, 2010. 224 lpp. ISBN 9789934020919
- Usāns, F. *Diedzēti domu graudi*. Rīga : Dienas grāmata, 2014. 112 lpp. ISBN 9984887693
- Ziedonis, I. *Tu dzīvoji dižu darbu*. Rīga : Zvaigzne ABC, 2014. 102 lpp. ISBN 9789984220956
- Kokareviča, D. "Četrkājainais brūtgāns" un citi frazeologismi [tiešsaiste]. b. g. [skatīts. 2019. g. 28. aug.]. Pieejams: <http://www.la.lv/cetrkajainais-brutgans-un-citi-frazeologismi>
- Krilovs, I. *Fabulas (krievu valodā)* [tiešsaiste]. b. g. [skatīts 2019. g. 28. aug.]. Pieejams: <https://www.youtube.com/watch?v=cJHz7BMAg6E>

- Lafontēns, Ž. *Fabulas*. [tiešsaiste] b. g. [skatīts.2019. g. 28. aug.]. Pieejams: http://www.latvijaradio.lsm.lv/lv/lr/arhivs/?__uri=lv/lr/arhivs/&channel=0&d=7&m=8&page=6&y=2009
- Latviešu tautas sakāmvārdi un parunas* [tiešsaiste]. b. g. [skatīts.2019. g. 28. aug.]. Pieejams: <http://valoda.aialab.lv/folklorasakamvardi/>
- Tautasdziesmas* [tiešsaiste]. b. g. [skatīts 2019. g. 28. aug.]. Pieejams: <http://www.dainuskapis.lv/>
- Izmantojamas mācību grāmatas literatūrā 6. klasei no Valsts izglītības satura centra apstiprinātā mācību literatūras saraksta, sk. Apstiprinātās un izdotās mācību literatūras saraksts [tiešsaiste]. 2014. g. [skatīts 2019. g. 5. sept.]. Pieejams: <https://visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/maclit.shtml>

Mācību vide

Ieteicams izmantot planšetes vai datorklasi.

Starppriekšmetu saikne

Mūzika	Muzikālais noformējums fabulai.
Sociālās zinības un vēsture	Darba tīkuma vērtība un cilvēka rakstura veidošanās.
Datorika	Darbs ar interneta resursiem, audio vizuālais prezentācijas noformējums, bukleta izveides programma (<i>booklet template</i>).
Vizuālā māksla	Komiksa veidošana.
Latviešu valoda	Pēta un skaidro frazeoloģismus. Lieto pēdiņas, iekļaujot citātu savā tekstā.

Metodiskais komentārs

Saturs	Tematā akcentēti daudzveidīgi informācijas atlasē un pārbaudes principi, veicinot prasmi izvēlēties kvalitatīvu avotu. Strādājot ar frazeoloģiskiem, sakāmvārdiem, aforismiem, skolotājam ir loģiska iespēja saistīt aktuālus jautājumus literatūrā un latviešu valodā. Konkrētajā materiālā nav atsevišķas atgādnēs, bet, nonākot līdz radošajam pārdomu darbam (pārsprieduma priekštecim), svarīgi aktualizēt aforismu (citātu) pareizu pierakstu, izmantojot pēdiņas utt.
Vērtēšana	Pašvērtējumā raksturo savas veiksmes un ieguvumu šī temata apgūvē.
Caurviju prasmes	Šajā tematā aktualizētas šādas caurviju prasmes: jaunrade un uzņēmējspēja; pašvadīta mācīšanās.

<p>6.1. Laika zīmes tekstā</p> <p>Kā laika zīmes tekstā palīdz raksturot literāru darbu un veidot savu radošo darbu, piemēram, teiku?</p>	<p>6.2. Fantāzija</p> <p>Kā literārajās pasākās, raksturojot laiku, telpu un tēlus, saskaras fantāzija un realitāte?</p>	<p>6.3. Darbs</p> <p>Kā latviešu folklorā atklājas attieksme pret darbu un darba tikumu?</p>	<p>6.4. Daba un cilvēks</p> <p>Kā dabas tēli palīdz raksturot dabas un cilvēka attiecības? Kā tās spilgtāk pārnest dzejas klausītājam un lasītājam, deklamējot dzejoli vai veidojot vizuālu dzejas izlasi?</p>	<p>6.5. Mājas</p> <p>Kā tiek veidots dramaturģisks darbs, kurā īpaša nozīme ir māju vides attēlojumam?</p>	<p>6.6. Pasaule</p> <p>Kā raksturot literāru tēlu prozas darbā, iepazīstot pasaules literatūras spilgtākos darbus?</p>	<p>6.7. Spēle</p> <p>Kā raksturot dzejoļu formu, iepazīstot un radoši spēlējoties ar dažādām dzejoļu formām?</p>	<p>6.8. Draugi</p> <p>Kā anekdotes žanrs veicina prasmi veselīgi pasmieties par sevi un dzīves situācijām, nostiprinot draudzību?</p>	<p>6.9. Draugi</p> <p>Kā prozas darbā, prasmīgi uzdodot jautājumus un sadarbojoties, var izprast jauniešu attiecību veidošanos?</p>
--	---	---	---	---	---	---	--	--

6.4. Daba un cilvēks. Kā dabas tēli palīdz raksturot dabas un cilvēka attiecības? Kā tās spilgtāk pārnest dzejas klausītājam un lasītājam, deklamējot dzejoli vai veidojot vizuālu dzejas izlasi?

Ieteicamais laiks temata apguvei: 8 mācību stundas.

Temata apguves mērķis: rosināt saskatīt cilvēka un dabas attēlojuma tēlainību dažādu žanru literārajos darbos, pilnveidot izteiksmīgas runas un radošās darbības prasmi.

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes
<ul style="list-style-type: none"> Dzejai ir unikāli izteiksmes līdzekļi. (K.Li.1.) Dzejas lasīšana un interpretēšana veido daudzveidīgu pieredzi. (K.Li.4.) Lai veidotu savu dzejas kopu ir nepieciešama drosmē, neatlaidība un gatavība izmēģināt dažādas pieejas. (K.Li.2.) 	<ul style="list-style-type: none"> Izmanto literatūras iespējas (lasa dzejoļus, izteiksmīgi runā dzejoli no galvas) savu emociju, vērtību un ideju paušanai. (K.6.4.4.) Zina dzejoļa izveides līdzekļus. Saskata dzejā ietvertu tematiku, strukturē informāciju. (K.6.1.9.) Saskata dzejoļa tēlus. Raksturo dzejoli izmantotos tēlainās izteiksmes līdzekļus, sajūtu gleznas. (K.6.4.5.) Atlasa informāciju dzejas izlasei, veido un noformē to. Prezentē darbu. Saskata mūzikas un dzejas saskares punktus. (K.6.3.3.) Uztājas auditorijas priekšā, mācās pārvarēt satraukumu. (K.6.2.3.)
Komplekss sniedzamais rezultāts	Ieradumi
<ul style="list-style-type: none"> Izvēlas un iemācās izteiksmīgi norunāt no galvas Aspazijas dzejoli, veidojot muzikālu/dramatisku/video priekšnesumu. (K.6.2.3.) Izveido savu dzejoļu kopu par dabu, piemeklē tiem atbilstošas fotogrāfijas (arī savas), norāda atsauces, veido video, pamato izvēlēto tekstu un foto atbilstību. (K.6.2.1.) Sadarbojoties grupā, veido P. Brūvera dzejas izlasi par noteiktu tēmu (piemēram, putnu tēli, pilsēta un lauki u. c.). (K.6.3.2.) 	<ul style="list-style-type: none"> Attīsta ieradumu ar skolotāja atbalstu vai patstāvīgi lasīt dzejas darbus. (Tikums – gudrība; vērtība – kultūra) Attīsta ieradumu ar skolotāja atbalstu izprast literārā darba tematiku, saskatīt dzejas tēlus, raksturot izmantotos tēlainās izteiksmes līdzekļus. (Tikums – gudrība; vērtība – kultūra) Attīsta ieradumu izteiksmīgi runāt dzeju, mācīties pārvarēt bailes un satraukumu. (Tikums – drosmē; vērtība – brīvība)
<p>Jēdzieni: dzeja, dzejolis, dzejoļu izlase, epitets, izteiksmīga runa, literārais tēls (liriskais “es”), loto, metafora, personifikācija, sajūtu gleznas, salīdzinājums, tematika, tēlainība.</p>	

Temata apguves norise

Aspazijas dzejas lasīšana un izpēte	Aspazijas dzejas radoša interpretācija	P. Brūvera dzejas iepazīšana un izpēte sadarbojoties	Radošā darba izpildes pieredzes izvērtējums
<ul style="list-style-type: none"> Lasa Aspazijas dzejoļus par dabu. Veido Aspazijas dzejas tēlu kolāžu. Izraksta no Aspazijas dzejas tēlainās izteiksmes līdzekļus, sajūtu gleznas, raksta liriskā “es” raksturojumu. 	<p>Patstāvīgi sagatavo vienu brīvi izvēlēto Aspazijas dzejoli deklamēšanai, veidojot muzikālu/dramatisku/video priekšnesumu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Lasa grupās P. Brūvera dzeju. Veido pārskatu par savu dzejoļu kopu, ietverot informāciju par dzejā skartajām tēmām, tēliem, tēlainās izteiksmes līdzekļiem. Klausās dabas koncertzāles diskus un sasaista ar lasīto P. Brūvera dzeju. 	<ul style="list-style-type: none"> Grupā veido savu P. Brūvera dzejoļu izlasi par noteiktu tēmu (piemēram, putnu tēli, pilsēta un lauki u. c.), to noformē (vizuāli vai audiovizuāli), izdomājot nosaukumu, uzrakstot ievadvārdus un satura rādītāju. Savstarpēji izvērtē radītos darbus klasē.

Mācību līdzekļi

Mācību materiāli

- *Skola2030* mācību līdzeklis
- Brūveris, P. *Katram mazam putniņam*. Rīga : Preses nams, 2002. 87 lpp. ISBN 9984004171
- Brūveris, P. *Raibajā pasaulē*. Rīga : Zvaigzne ABC, 2010. 80 lpp. ISBN 9789934001819
- Aspazijas dzeja. [tiešsaiste]. b. g. [skatīts 2019. g. 26. aug.]. Pieejams: www.letonika.lv
- Dabas koncertzāle [tiešsaiste]. b. g. [skatīts 2019. g. 26. aug.]. Pieejams: <http://www.dabaskoncertzale.lv/muzika/2007-phylloscopus-collybita-muzika>
- Dzejoļa *Kur* lasījums [tiešsaiste]. b. g. [skatīts 2019. g. 26. aug.]. Pieejams: https://www.youtube.com/watch?v=N_b5i1MbkME
- Intervija ar dzejnieku P. Brūveri. [tiešsaiste]. b. g. [skatīts 2019. g. 26. aug.]. Pieejams: <https://berelis.wordpress.com/2002/06/30/domas-paatrinajums-uz-visam-debess-pusem-saruna-ar-peteri-bruveri>
- *Jāņa Baltvilka balva* [tiešsaiste]. b. g. [skatīts 2019. g. 26. aug.]. Pieejams: <http://www.satori.lv/article/peters-bruveris>
- Putnu balsis [tiešsaiste]. b. g. [skatīts 2019. g. 26. aug.]. Pieejams: http://www.putni.lv/index_balsis.htm
- *Sēd uz sliekšņa pasaciņa* [tiešsaiste]. b. g. [skatīts 2019. g. 26. aug.]. Pieejams: <https://www.youtube.com/watch?v=1a-pFoPJ4Tg>
- Izmantojamas mācību grāmatas literatūrā 6. klasei no Valsts izglītības satura centra apstiprinātā mācību literatūras saraksta, sk. Apstiprinātās un izdotās mācību literatūras saraksts [tiešsaiste]. 2014. g. [skatīts 2019. g. 5. sept.]. Pieejams: <https://visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/maclit.shtml>

Starppriekšmetu saikne

Teātra māksla	Izteiksmīgs dzejoļa lasījums.
Vizuālā māksla	Dzejoļu izlases noformējums.

Metodiskais komentārs

Saturs	Aktualizēt atšķirību starp tēlu prozā un dzejā, liriskā “es” jēdzienu un iespēju to raksturot. Strādājot ar P. Brūvera dzeju, aktualizējama prasme atlasīt informāciju vienota darba – izlases – veidošanai. Skolotājam ir iespēja izvēlēties arī citu autoru dzeju.
Vērtēšana	Akcentējama cieņa pret paveikto, prasme argumentēti un pozitīvi izteikt vērtējumu.
Caurviju prasmes	Šajā tematā aktualizētas šādas caurviju prasmes: kritiskā domāšana un problēmrisināšana; sadarbība.
Papildspējas	Izvēlas un lasa prozas darbus vai fragmentus, piemēram, M. Runguļa <i>Taksis Maksis</i> , Dz. Tilaka <i>Čomiņš</i> , K. Sadovskas <i>Par ķepām, astēm un zvēriem neparastiem</i> , kuros risinātas cilvēka un dzīvnieku attiecības. Veido literāro avīzi par vienu izlasīto darbu. Sadarbojoties veido koncepciju, izvēlas informāciju un to noformē literārajā avīzē.

<p>6.1. Laika zīmes tekstā</p> <p>Kā laika zīmes tekstā palīdz raksturot literāru darbu un veidot savu radošo darbu, piemēram, teiku?</p>	<p>6.2. Fantāzija</p> <p>Kā literārajās pasākās, raksturojot laiku, telpu un tēlus, saskaras fantāzija un realitāte?</p>	<p>6.3. Darbs</p> <p>Kā latviešu folklorā atklājas attieksme pret darbu un darba tikumu?</p>	<p>6.4. Daba un cilvēks</p> <p>Kā dabas tēli palīdz raksturot dabas un cilvēka attiecības?</p> <p>Kā tās spilgtāk pārnest dzejas klausītājam un lasītājam, deklamējot dzejoli vai veidojot vizuālu dzejas izlasi?</p>	<p>6.5. Mājas</p> <p>Kā tiek veidots dramaturģisks darbs, kurā īpaša nozīme ir māju vides attēlojumam?</p>	<p>6.6. Pasaule</p> <p>Kā raksturot literāru tēlu prozas darbā, iepazīstot pasaules literatūras spilgtākos darbus?</p>	<p>6.7. Spēle</p> <p>Kā raksturot dzejoļu formu, iepazīstot un radoši spēlējoties ar dažādām dzejoļu formām?</p>	<p>6.8. Draugi</p> <p>Kā anekdotes žanrs veicina prasmi veselīgi pasmieties par sevi un dzīves situācijām, nostiprinot draudzību?</p>	<p>6.9. Draugi</p> <p>Kā prozas darbā, prasmīgi uzdodot jautājumus un sadarbojoties, var izprast jauniešu attiecību veidošanos?</p>
--	---	---	--	---	---	---	--	--

6.5. Mājas. Kā tiek veidots dramaturģisks darbs, kurā īpaša nozīme ir māju vides attēlojumam?

Ieteicamais laiks temata apguvei: 8 mācību stundas.

Temata apguves mērķis: veidot skolēnos izpratni par dramatiska teksta uzbūvi un dramatisējuma galvenajiem principiem, bagātināt priekšstatus par māju vides izveidi, rosināt veidot spēli pēc literāra darba motīviem.

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes
<ul style="list-style-type: none"> Literārajam darbam (pasaku lugai) un literārajam tēlam ir savi raksturīgie izteiksmes līdzekļi. (K.Li.1.) Radošajā darbībā cilvēks rada mākslinieciskas idejas dažādiem sev aktuāliem nolūkiem, iedvesmojoties no literārajiem darbiem; izmanto radošās domāšanas paņēmienus ideju precizēšanā. (K.Li.2.) 	<ul style="list-style-type: none"> Raksturo, kā tiek veidota luga, saprot jēdzienus: cēliens, aina, tēls, remarka. (K.6.1.1.) Pilnveido klausīšanās un lasīšanas prasmes – saskata lugas galvenos sižeta notikumus, uztver svarīgo, savdabīgo, atšķirīgo. (K.6.1.1.) Pēta un raksturo lugas tēlu izskatu, raksturīgās īpašības, rīcību. (K.6.1.9.) Analizē tēlu rīcību un lugā skartās problēmas, izsaka savas domas par pasaku lugā paustajām atziņām. Sasaista lasīto/redzēto ar paša pieredzi. (K.6.1.8.) Eksperimentējot atklāj, kā mūzikas, drāmas un audiovizuālās mākslas izteiksmes līdzekļi palīdz interpretēt literāro darbu. Izsaka viedokli par dažādu mākslu saskares punktiem. (K.6.3.3.) Saskata lugas aktualitāti, veido mūsdienu izrādes koncepciju, iesaistās dramaturģijā, veidojot lugas fragmenta dramaturģiju. (K.6.2.1.)
Komplekss sniedzamais rezultāts	Ieradumi
<ul style="list-style-type: none"> Sadarbojoties grupā, plāno ideju mūsdienu dramaturģijai. Veido tēlu kostīmu skices un prezentē savu ideju. Dramaturģijā grupā lugas fragmentu, īstenojot savu koncepciju. Izveido literāru spēli pēc daiļdarba motīviem. (K.6.3.1.) Izstrādā projektu, priekšlikumus, ko un kā varētu uzlabot savā novadā, pilsētā, skolā. Iepazīstina ar to sabiedrību. (K.6.3.7.) 	<ul style="list-style-type: none"> Attīsta ieradumu klausīties un lasīt pasaku lugu, lai pilnveidotu savu emocionālo pasauli un izpratni par sev būtiskām vērtībām. (Tikumi – savaldība, laipnība, tolerance; vērtība – cilvēka cieņa) Attīsta ieradumu saskatīt un ar skolotāja atbalstu analizēt un vērtēt literārajai pasakai un tēla veidošanai raksturīgos paņēmienus. (Tikumi – gudrība, centība; vērtība – kultūra) Attīsta ieradumu veidot lugas fragmenta dramaturģiju vai literāro spēli. (Tikums – drosmība; vērtība – brīvība) Attīsta ieradumu ar skolotāja atbalstu izvērtēt savu radošā literārā darba procesu un rezultātu, izmantojot noteiktus kritērijus. (Tikums – atbildība; vērtība – brīvība)
<p>Jēdzieni: aina, cēliens, dramaturģija, garstāsts, literārā spēle, pasaku luga, remarka, sižets, tēli.</p>	

Temata apguves norise

Dramatiska darba iepazīšana un analīze	Diskusija par garstāstā atklātajām problēmām	Dramatizējuma veidošana	Savas radošās darbības izvērtēšana
<ul style="list-style-type: none"> • Lasa A. Brigaderes pasaku lugu lomās. • Definē lugas pazīmes un saskata tās lugā. • Raksturo galveno tēlu rīcību, saista lugas situācijas ar paša pieredzi. • Noskatās spēlfilmā, teātra izrādes fragmentus. Veido literārās piezīmes. • Salīdzina vides un tēlu veidošanas paņēmienus lugā un spēlfilmā. 	<ul style="list-style-type: none"> • Lasa A. Upīša stāstu. Veic piezīmes par vides attēlojumu stāstā. • Diskutē par darbā atainotajām problēmām, saista tās ar cilvēka raksturu un rīcību. • Klausās un vērtē V. Pūces dziesmas kā atbilstošas noskaņas radītājas. • Plāno un raksta pārdomu darbu <i>Laimes lācis manā skolā/mājās/pilsētā</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> • Plāno ideju mūsdienu dramatizējumam. • Veido tēlu kostīmu skices. Prezentē ideju. • Izvēlas lomu atveidotājus, sadala pienākumus dramatizējuma veidošanai. • Dramatizē lugas vai stāsta fragmentu, īstenojot savu koncepciju. 	<ul style="list-style-type: none"> • Vērtē savu radošo darbu – dramatizējumu –, izmantojot jautājumus plānojuma lapā: Kāda bija sākotnējā iecere? Kā to izdevās īstenot? Kāda bija mana loma iestudējuma tapšanā? Cik veiksmīgi es tiku galā ar pienākumiem? u. c. • Uzklaua citu vērtējumu, uzlabo savu darbu un izvirza mērķus turpmākai darbībai.

Mācību līdzekļi

Mācību materiāli

- Skola2030 mācību līdzeklis
- Brigadere, A. *Maija un Paija*. Rīga : Liesma, 1978. 163 lpp.
- Brigadere, A. *Princese Gundega un karalis Brusubārda*. Rīga : Liesma, 1970. 142 lpp.
- *Laimes lācis*, animācijas filma [tiešsaiste]. b. g. [skatīts 2019. g. 24. aug.]. Pieejams: <https://www.youtube.com/watch?v=Bv3qvh6gxUc>
- *Maija un Paija* [tiešsaiste]. b. g. [skatīts 2019. g. 24. aug.]. Pieejams: <https://www.filmas.lv/movie/1332/>
- *Princese Gundega un karalis Brusubārda* [tiešsaiste]. b. g. [skatīts 2019. g. 24. aug.]. Pieejams: http://www.latvijaradio.lsm.lv/lv/lr/arhivs/?__uri=lv/lr/arhivs/&d=03&m=8&y=2016&page=4
- Pūce, V., Zandere, I. *Sūnu ciema zēni* [tiešsaiste]. b. g. [skatīts 2019. g. 24. aug.]. Pieejams: <https://www.youtube.com/watch?v=cpV3LH7X6GE>
- Upīts, A. *Sūnu ciema zēni*. Stāsta dramatizējums [tiešsaiste]. b. g. [skatīts 2019. g. 24. aug.]. Pieejams: <http://lr1.lsm.lv/lv/lr/arhivs?channel=1&y=2009&m=2&d=22>
- Izmantojamas mācību grāmatas literatūrā 6. klasei no Valsts izglītības satura centra apstiprinātā mācību literatūras saraksta, sk. Apstiprinātās un izdotās mācību literatūras saraksts [tiešsaiste]. 2014. g. [skatīts 2019. g. 5. sept.]. Pieejams: <https://visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/maclit.shtml>

Starppriekšmetu saikne

Vizuālā māksla	Lugas tēlu tērpu skices, lugas dekorāciju skice un veidošana.
Dizains un tehnoloģijas	Galda spēles izveidošana.
Mūzika	V. Pūces, I. Kalniņa mūzika izrādei un kinofilmam.
Latviešu valoda	Pārdomu darba rakstīšana.

Metodiskais komentārs

Saturs	Atbilstoši reālajai klases situācijai skolotājs var izvēlēties, vai strādāt gan ar A. Brigaderes lugu, gan A. Upīša stāstu, gan ar abu darbu fragmentiem. Skolēnam tiek piedāvāts izpētīt dramatiska darba uzbūvi, lai šīs zināšanas varētu izmantot radošā eksperimentā, veidojot stāsta fragmenta dramatisējumu. Ieteicama sadarbība ar teātra mākslas skolotāju. Dramatisējumu pēc vienošanās var veidot gan kopīgu klasei, gan nelielās grupās.
Vērtēšana	Vērtēšanā var izmantot pārdomu darba vērtēšanas kritērijus. Ir svarīgi veicināt skolēnu pašizpausmi un ļaut skolēniem pašiem dramatisēt savu darbu sadarbojoties, taču, lai nonāktu pie veiksmīga rezultāta, ir īpaši svarīgi sniegt atgriezenisko saiti procesā.
Caurviju prasmes	Šajā tematā aktualizētas šādas caurviju prasmes: sadarbība; kritiskā domāšana un problēmrisināšana; jaunrade un uzņēmējspēja.
Papildiespējas	Pēc lugas vai stāsta iepazīšanas skolēni veido literāru spēli.

<p>6.1. Laika zīmes tekstā</p> <p>Kā laika zīmes tekstā palīdz raksturot literāru darbu un veidot savu radošo darbu, piemēram, teiku?</p>	<p>6.2. Fantāzija</p> <p>Kā literārajās pasākās, raksturojot laiku, telpu un tēlus, saskaras fantāzija un realitāte?</p>	<p>6.3. Darbs</p> <p>Kā latviešu folklorā atklājas attieksme pret darbu un darba tikumu?</p>	<p>6.4. Daba un cilvēks</p> <p>Kā dabas tēli palīdz raksturot dabas un cilvēka attiecības?</p> <p>Kā tās spilgtāk pārnest dzejas klausītājam un lasītājam, deklamējot dzejoli vai veidojot vizuālu dzejas izlasi?</p>	<p>6.5. Mājas</p> <p>Kā tiek veidots dramaturģisks darbs, kurā īpaša nozīme ir māju vides attēlojumam?</p>	<p>6.6. Pasaule</p> <p>Kā raksturot literāru tēlu prozas darbā, iepazīstot pasaules literatūras spilgtākos darbus?</p>	<p>6.7. Spēle</p> <p>Kā raksturot dzejoļu formu, iepazīstot un radoši spēlējoties ar dažādām dzejoļu formām?</p>	<p>6.8. Draugi</p> <p>Kā anekdotes žanrs veicina prasmi veselīgi pasmieties par sevi un dzīves situācijām, nostiprinot draudzību?</p>	<p>6.9. Draugi</p> <p>Kā prozas darbā, prasmīgi uzdodot jautājumus un sadarbojoties, var izprast jauniešu attiecību veidošanos?</p>
--	---	---	--	---	---	---	--	--

6.6. Pasaule. Kā raksturot literāru tēlu prozas darbā, iepazīstot pasaules literatūras spilgtākos darbus?

Ieteicamais laiks temata apguvei: 8 mācību stundas.

Temata apguves mērķis: izmantojot dažādus informācijas meklēšanas un strukturēšanas paņēmienus, sniegt priekšstatu par literārā tēla portreta izveides un raksturojuma principiem, attīstīt skolēnos diskusijas prasmes.

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes
<ul style="list-style-type: none"> Katram prozas veidam ir tam raksturīgi izteiksmes līdzekļi. (K.Li.1.) Prozas darbi rodas noteikta laikmeta un kultūras mijiedarbībā, tie veido daudzveidīgu pieredzi. (K.Li.4.) Radošajā darbībā cilvēks pēta un pauž savu identitāti. (K.Li.3.) Ideju, emociju un viedokļa paušanā nepieciešama drosme, neatlaidība un gatavība izmēģināt dažādas pieejas. (K.Li.2.) 	<ul style="list-style-type: none"> Lasa un analizē mācīšanās mērķim atbilstošus literāros darbus. Izsaka savu viedokli par lasīto. (K.6.4.4.) Izmantojot dažādus informācijas meklēšanas un strukturēšanas paņēmienus, raksturo literārā tēla portreta izveides principus. (K.6.4.5.) Analizē prozas darbā ietvertās idejas un vērtības, salīdzinot ar savām un apkārtējā vidē pastāvošajām. (K.6.4.3.) Iepazīst un izvēlas atbilstošus audiovizuālos līdzekļus, tīmekļa resursus un iespējas. Iepazīst, eksperimentē un apgūst teksteidei, runai un vizuālai prezentācijai svarīgākās prasmes, darbu tiešsaistē/tiešraidē. Izmanto apgūtās iemaņas savu emociju, vērtību un ideju paušanai, veidojot uzskates līdzekli par izlasīto darbu un viena izvēlētā tēla portretu. (K.6.3.3.) Iesaistās diskusijā par fantāzijas literatūras saistību ar realitāti. (K.6.2.3.)
Komplekss sniedzamais rezultāts	Ieradumi
<ul style="list-style-type: none"> Sadarbojoties grupā, izveido uzskates līdzekli (plakāts, avīze, darba lapa, prezentācija u. c.) par izlasīto darbu, akcentējot viena izvēlētā tēla portretu. (K.6.3.1.) Prezentē klasesbiedriem iepazīto literāro darbu, iesaistās diskusijā par to, cik lielā mērā fantāzijas/piedzīvojumu literatūra ir saistīta ar realitāti. (K.6.2.3.) 	<ul style="list-style-type: none"> Attīsta ieradumu izvēlēties un lasīt noteiktam mērķim, mācību uzdevumam atbilstošus daiļliteratūras darbus. (Tikums – atbildība; vērtība – cilvēka cieņa) Attīsta ieradumu detalizēti stāstīt par izlasīto, uzsverot būtiskāko. (Tikums – gudrība, centība; vērtība – kultūra) Attīsta ieradumu ar skolotāja atbalstu izmantot bibliotēku un citus nepieciešamos (arī digitālos) resursus darbā ar literārajiem un papildu tekstiem. (Tikums – atbildība; vērtība – kultūra) Attīsta ieradumu ar skolotāja atbalstu interpretēt literāru darbu, izmantojot citu mākslas veidu līdzekļus. (Tikums – gudrība; vērtība – kultūra) Attīsta ieradumu ar skolotāja atbalstu iesaistīties diskusijā. (Tikums – drosme; vērtība – cilvēka cieņa)
<p>Jēdzieni: diskusija, literāra tēla portrets, piedzīvojumu/fantāzijas literatūra, proza.</p>	

Temata apguves norise

Literārā tēla izpēte piedzīvojumu/fantāzijas literatūrā	Informācijas atlase un apkopošana	Izpētes darba prezentēšana un iesaistīšanās diskusijā	Savas un citu radošās darbības izvērtējums
<ul style="list-style-type: none"> Izvēlas un lasa savām interesēm atbilstošu literāro darbu. Pēta literāros portretus, veido piezīmes. Analizē un raksturo literāro tēlu portretu izveides paņēmienus. 	<ul style="list-style-type: none"> Iepazīst un izvēlas atbilstošus audiovizuālos līdzekļus, tīmekļa resursus un iespējas, eksperimentē un apgūst tekstveidei, runai un vizuālai prezentācijai svarīgākās prasmes. Sadarbojoties grupā, izveido uzskates līdzekli (plakāts, avīze, darba lapa, prezentācija) par izlasīto darbu. Veido viena izvēlētā tēla portretu. 	<ul style="list-style-type: none"> Prezentē klasesbiedriem iepazīto literāro darbu un izveidoto tēla portretu. Iesaistās diskusijā par lasītajos darbos ietvertajām problēmām, par darba popularitāti, par to, cik lielā mērā fantāzijas/piedzīvojumu literatūra ir saistīta ar realitāti. 	<ul style="list-style-type: none"> Kopā ar skolotāju un klasesbiedriem izveido kritērijus romāna un literārā tēla prezentācijai. Iesaistās diskusijā, izmantojot konkrētus faktus. Izvērtē savu pieredzi: uzklausa citu viedokļus, raksturo savu prasmī veidot prezentāciju un uzstāties publiski.

Mācību līdzekļi

Mācību materiāli

- Skola2030 mācību līdzeklis
- Blaitona, E. *Piedzīvojumu kuģis* u. c. ceļojumu/piedzīvojumu literatūras grāmatas. Rīga : Zvaigzne ABC, 2005. 240 lpp. ISBN 9789934027567
- Kestners, Ē. *Divas Lotiņas*. Rīga : Zvaigzne ABC, 2012. 136 lpp. ISBN 9789934026171
- Kestners, Ē. *Emīls un Berlīnes zēni*. Rīga : Zvaigzne ABC, 2011. 136 lpp. ISBN 9789934019579
- Kestners, Ē. *Punktiņa un Antons*. Rīga : Zvaigzne ABC, 2014. 124 lpp. ISBN 9789934042713
- Kvaskova, S. *Monika un mežs*. Rīga : Jumava, 2006. 436 lpp. ISBN 998438148X
- Svičs, Dž. *Gulivera ceļojumi*. Rīga : Zvaigzne ABC, 2014. 144 lpp. ISBN 9789934045127
- Verns, Ž. *80 dienās ap zemeslodi*. Rīga : Zvaigzne ABC, 2014. 224 lpp. ISBN 9789934047381
- Divas Lotiņas* [tiešsaiste]. b. g. [skatīts 2019. g. 24. aug.]. Pieejams: <https://www.youtube.com/watch?v=O3LROZdkyTM&list=PL2908EAA99A6391E1&index=18>

- Emīls un Berlīnes zēni*: [tiešsaiste]. b. g. [skatīts 2019. g. 24. aug.]. Pieejams: <http://www.latvijaradio.lsm.lv/lv/lr/arhivs?channel=0&y=2003&m=8&d=10>
- Mazais cilvēks*. [tiešsaiste]. b. g. [skatīts 2019. g. 24. aug.]. Pieejams: <http://lr1.lsm.lv/lv/lr/arhivs?channel=1&y=2004&m=2&d=15>
- Punktiņa un Antons*. [tiešsaiste]. b. g. [skatīts 2019. g. 24. aug.]. Pieejams: https://www.youtube.com/watch?v=yZXdk_T1fo8
- Punktiņa un Antons*. [tiešsaiste]. b. g. [skatīts 2019. g. 24. aug.]. Pieejams: http://lr1.lsm.lv/lv/lr/arhivs?_uri=lv/lr/arhivs&channel=1&d=16&m=6&page=0&y=2013
- Izmantojamas mācību grāmatas literatūrā 6. klasei no Valsts izglītības satura centra apstiprinātā mācību literatūras saraksta, sk. Apstiprinātās un izdotās mācību literatūras saraksts [tiešsaiste]. 2014. g. [skatīts 2019. g. 5. sept.]. Pieejams: <https://visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/maclit.shtm>

Mācību vide

Ieteicams izmantot planšetes vai datorklasi.

Starppriekšmetu saikne

Vizuālā māksla	Portreta veidošana.
Datorika	Darbs ar interneta resursiem, prezentācijas audiovizuālais noformējums.

Metodiskais komentārs

Saturs	Iespējams izvēlēties arī citu autoru darbus, iespējams tematu papildināt arī ar folkloras žanru aplūkošanu. Organizēt klasē balsošanu par konkrēto lasāmo grāmatu vislabāk ir mācību gada (vai semestra) sākumā, lai noteikumi skolēniem jau būtu zināmi un varētu organizēt radošo procesu.
Vērtēšana	Grupas darba posmos ieteicams paredzēt arī aktīvu atgriezeniskās saites izmantojumu, lai skolēniem ir labi saprotams, kā pilnveidot, turpināt un veiksmīgi papildināt prezentāciju. Atgriezeniskās saite iespējama, izmantojot modeļus: skolēns – skolēns, skolēns – skolotājs.
Caurviju prasmes	Šajā tematā aktualizētas šādas caurviju prasmes: sadarbība; jaunrade un uzņēmējspēja; kritiskā domāšana.
Papildiespējas	Iespējams izmantot Ievas Samauskas darbu <i>Meitene, kura prata visas pasaules valodas</i> . Lasa I. Samauskas darba fragmentus. Vērtē literārā tēla portretu. Iesaistās sarunā par valodu zināšanu nozīmi mūsdienās un senāk. Dalās savā valodu apguves pieredzē. Grupās izmanto grāmatā lasīto svešvalodu apguves paņēmieni un izpēta vienu brīvi izvēlētu vārdu. Veido izpētītā vārda mākonī, izmantojot vietni http://www.wordclouds.com/ . Organizē vārdu mākoņu izstādi. Grupā vai pāri veido video/krustvārdu mīklas/interaktīvas spēles Dzimtās valodas dienai. Pamato video koncepciju. Izspēlē spēles, atrisina krustvārdu mīklas.

<p>6.1. Laika zīmes tekstā</p> <p>Kā laika zīmes tekstā palīdz raksturot literāru darbu un veidot savu radošo darbu, piemēram, teiku?</p>	<p>6.2. Fantāzija</p> <p>Kā literārajās pasākās, raksturojot laiku, telpu un tēlus, saskaras fantāzija un realitāte?</p>	<p>6.3. Darbs</p> <p>Kā latviešu folklorā atklājas attieksme pret darbu un darba tikumu?</p>	<p>6.4. Daba un cilvēks</p> <p>Kā dabas tēli palīdz raksturot dabas un cilvēka attiecības?</p> <p>Kā tās spilgtāk pārnest dzejas klausītājam un lasītājam, deklamējot dzejoli vai veidojot vizuālu dzejas izlasi?</p>	<p>6.5. Mājas</p> <p>Kā tiek veidots dramaturģisks darbs, kurā īpaša nozīme ir māju vides attēlojumam?</p>	<p>6.6. Pasaule</p> <p>Kā raksturot literāru tēlu prozas darbā, iepazīstot pasaules literatūras spilgtākos darbus?</p>	<p>6.7. Spēle</p> <p>Kā raksturot dzejoļu formu, iepazīstot un radoši spēlējoties ar dažādām dzejoļu formām?</p>	<p>6.8. Draugi</p> <p>Kā anekdotes žanrs veicina prasmi veselīgi pasmieties par sevi un dzīves situācijām, nostiprinot draudzību?</p>	<p>6.9. Draugi</p> <p>Kā prozas darbā, prasmīgi uzdodot jautājumus un sadarbojoties, var izprast jauniešu attiecību veidošanos?</p>
--	---	---	--	---	---	---	--	--

6.7. Spēle. Kā raksturot dzejoļu formu, iepazīstot un radoši spēlējoties ar dažādām dzejoļu formām?

Ieteicamais laiks temata apguvei: 8 mācību stundas.

Temata apguves mērķis: sniegt priekšstatu par dzejoļu formas atšķirībām un saistību ar saturu, piedāvājot eksperimentēt savos jaundarbos.

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes
<ul style="list-style-type: none"> • Dzejai ir unikāli izteiksmes līdzekļi. (K.Li.1.) • Lai radītu noteiktas formas dzejoli, ir nepieciešama neatlaidība un gatavība izmēģināt dažādas pieejas. (K.Li.2.) • Jaunrades darbā izpaužas identitāte, ir iespēja novērtēt savu un citu pasaules uzskatu, vērtības un inovācijas. (K.Li.3.) • Mākslas darbi rodas noteikta laikmeta mijiedarbībā, tie veido daudzveidīgu pieredzi. (K.Li.4.) 	<ul style="list-style-type: none"> • Pazīst, izvēlas un lieto valodas un tēlainās izteiksmes līdzekļus, kuri nepieciešami literāra darba radīšanai. (K.6.1.9.) • Zina, ka dzejoļiem var būt dažādas formas. Pēta un meklē dzejoļu formu pazīmes. Saskata dzejoļa formas un ritma sakarības. (K.6.1.10.) • Radošā darbā realizē savu ideju ar atbilstošiem, mērķtiecīgi atlasītiem valodas izteiksmes līdzekļiem un kompozīcijas principiem. • Eksperimentē ar dzejoļu formu, radot savu tekstu. (K.6.1.3.) • Sadarbojas, dalot atbildību par rezultātu, iesaistās diskusijā, prognozē. (K.6.2.2.) • Demonstrē, raksta un lasa sadarbībā paveikto. Novērtē savu un klasesbiedru darbus un idejas, atsaucas uz tiem, norādot avotus. (K.6.3.4.)
Komplekss sniedzamais rezultāts	Ieradumi
<ul style="list-style-type: none"> • Eksperimentē, radot savus dzejoļus atbilstoši izlozētajai formai, iesaistot tēlus vai idejas, saistītus ar modernajām tehnoloģijām. (K.6.3.1.) • Pārveido dzejoli prozas darbā, iesaistot atsauces uz mūsdienu tehnoloģijām. (K.6.3.4.) 	<ul style="list-style-type: none"> • Attīsta ieradumu ar skolotāja atbalstu lasīt un analizēt dažādu autoru dzejoļus, pētot dzejoļu uzbūvi, saskatīt un salīdzināt izmantotos valodas un izteiksmes līdzekļus. (Tikums – gudrība; vērtība – kultūra) • Attīsta ieradumu ar skolotāja atbalstu izvēlēties un lietot dzejas formu literāra darba radīšanai. (Tikums – gudrība; vērtība – kultūra) • Attīsta ieradumu, sadarbojoties grupā, prognozēt un iesaistīties diskusijā par modernajām tehnoloģijām. (Tikums – tolerance, vērtība – brīvība)
<p>Jēdzieni: atskaņas, dzeja, dzejolis, eksperiments dzejā, jams, jaunrades darbs, pants, ritms, strofa, trohajs, vārsma.</p>	

Temata apguves norise

Dzejoļu formu izpēte	Radošā darbība	Savas un citu radošās darbības izvērtējums
<ul style="list-style-type: none"> Sadarbojoties grupās, pēta dzejoļu uzbūvi un teorētiskās kartītes, sakārto piedāvāto materiālu pa pāriem. Salīdzina savas grupas un citu grupu rezultātus. Sadarbojoties izsaka pieņēmumu par dzejoļu formas, ritma un satura saistību – kā dzejoļa forma un ritms ietekmē tā satura izpratni. 	<ul style="list-style-type: none"> Eksperimentē, radot savus dzejoļus atbilstoši izlozētajai formai, izmantojot tēlus vai idejas, saistītus ar modernajām tehnoloģijām. Savu dzejoli pārveido par pasaku, vizualizē, izmantojot modernās tehnoloģijas. 	Savus radošos darbus izvērtē pēc kopīgi izstrādātiem kritērijiem.

Mācību līdzekļi

Mācību materiāli

- Skola2030 mācību līdzeklis
- Auseklis, U. *Kaķēns margrietīnās*. Rīga : Latvijas Mediji, 2016. 86 lpp. ISBN 9789934152443
- Brūveris, P. *Dziesmas datoru mīlētājiem; Datorvīrusu dziesma // Brīnumdzejoļi*. Rīga : Zvaigzne ABC, 2006. 92 lpp. ISBN 9984375692
- Parvela, T. *Pauls raksta blogu*. Rīga : Zvaigzne ABC, 2016. 96 lpp. ISBN 9789934055577
- Poznanski, U. *Erebos*. Rīga : Zvaigzne ABC, 2013. 374 lpp. ISBN 9934023792
- Rūmnieks, V. *Pasakas par līdakām, datoriem un telefoniem*. Rīga : Zvaigzne ABC, 2016. 216 lpp. ISBN 9789934049743
- Izmantojamas mācību grāmatas literatūrā 6. klasei no Valsts izglītības satura centra apstiprinātā mācību literatūras saraksta, sk. Apstiprinātās un izdotās mācību literatūras saraksts [tiešsaiste]. 2014. g. [skatīts 2019. g. 5. sept.]. Pieejams: <https://visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/maclit.shtml>

Starppriekšmetu saikne

Dizains un tehnoloģijas	Radošā darba vizualizācija ar tehnoloģiju palīdzību.
-------------------------	--

Metodiskais komentārs

Saturs	Apgūstot šo tematu, pirmoreiz tiek pievērsta uzmanība dzejoļa formai. Uzmanība būtu jāpievērš nevis formu iegaumēšanai, bet izpratnes radīšanai par ritmizēta teksta daudzveidīgajām iespējām. Jārosina drosmē un spēles prieks, daudzveidīgi eksperimenti ar tekstu. Var izmantot arī citus tekstus. Ulda Ausekļa krājums piedāvā daudzveidīgas dzejas formas vecumam atbilstošos tekstos. Jaunrades darbā skolēni rosināmi saturā izmantot atsauces uz modernajām tehnoloģijām, iedvesmai var izmantot Valda Rūmnieka pasakas vai Pētera Brūvera dzejoļus. Ja veidojas veiksmīga sadarbība ar datorikas skolotāju, tehnoloģijas iespējas var izmantot arī darba formā, piemēram, veidot animāciju, muzikālu tekstu vai trīsdimensiju vizuālu darbu.
Vērtēšana	Vērtēšanai var izmantot jaunrades darbu, kurā skolēni tiek rosināti vienu žanru pārvērst citā. Vēlams izmantot pasakas (vai atkarībā no uzdevuma cita žanra) snieguma līmeņa aprakstu (turpmāk SLA). Būtu vēlams kopīgi vienoties par kritērijiem, kuri vērtēšanā būs noteicošie. Ieteicams skolēnu radošos darbus apkopot klases kopīgā krājumā vai pievienot radošo darbu <i>portfolio</i> .
Caurviju prasmes	Šajā tematā aktualizētas šādas caurviju prasmes: jaunrade un uzņēmējspēja; digitālā pratība.
Papildiespējas	Dzejoļu cikls par mūsdienu tehnoloģijām: Pēters Būveris. <i>Dziesmas datoru mīlētājiem</i> , <i>Datorvīrusu dziesma</i> u. c. Urzula Poznanski. <i>Erebos</i> , Timo Parvela. <i>Pauls raksta blogu</i> , Valdis Rūmnieks. <i>Pasakas par lidakām, datoriem un telefoniem</i> . Lasa skolotāja atlasītus literāru darbu fragmentus par mūsdienu tehnoloģijām. Apspriežas un izsaka prognozes par to, kāda varētu būt pasaule pēc 20, 50, 100 gadiem, kāda būtu pasaule šodien, ja mūsu dzīvē nebūtu ienākušas modernās tehnoloģijas.

<p>6.1. Laika zīmes tekstā</p> <p>Kā laika zīmes tekstā palīdz raksturot literāru darbu un veidot savu radošo darbu, piemēram, teiku?</p>	<p>6.2. Fantāzija</p> <p>Kā literārajās pasākās, raksturojot laiku, telpu un tēlus, saskaras fantāzija un realitāte?</p>	<p>6.3. Darbs</p> <p>Kā latviešu folklorā atklājas attieksme pret darbu un darba tikumu?</p>	<p>6.4. Daba un cilvēks</p> <p>Kā dabas tēli palīdz raksturot dabas un cilvēka attiecības?</p> <p>Kā tās spilgtāk pārnest dzejas klausītājam un lasītājam, deklamējot dzejoli vai veidojot vizuālu dzejas izlasi?</p>	<p>6.5. Mājas</p> <p>Kā tiek veidots dramaturģisks darbs, kurā īpaša nozīme ir māju vides attēlojumam?</p>	<p>6.6. Pasaule</p> <p>Kā raksturot literāru tēlu prozas darbā, iepazīstot pasaules literatūras spilgtākos darbus?</p>	<p>6.7. Spēle</p> <p>Kā raksturot dzejoļu formu, iepazīstot un radoši spēlējoties ar dažādām dzejoļu formām?</p>	<p>6.8. Draugi</p> <p>Kā anekdotes žanrs veicina prasmi veselīgi pasmieties par sevi un dzīves situācijām, nostiprinot draudzību?</p>	<p>6.9. Draugi</p> <p>Kā prozas darbā, prasmīgi uzdodot jautājumus un sadarbojoties, var izprast jauniešu attiecību veidošanos?</p>
--	---	---	--	---	---	---	--	--

6.8. Draugi. Kā anekdotes žanrs veicina prasmi veselīgi pasmieties par sevi un dzīves situācijām, nostiprinot draudzību?

Ieteicamais laiks temata apguvei: 6 mācību stundas.

Temata apguves mērķis: iepazīstot anekdotes žanru, attīstīt skolēnos ētiskās vērtības attieksmē pret draugiem un veicināt drosmi iesaistīties radošā projektā – šovā.

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes
<ul style="list-style-type: none"> Anekdotei ir unikāli izteiksmes līdzekļi. (K.Li.1.) Anekdotēs veidojas autoru, noteikta laikmeta un kultūras mijiedarbībā, un tās var ietekmēt apkārtējo sabiedrību. (K.Li.4.) Anekdošu iepazīšana un analīze attīsta ētisko un estētisko izpratni, empātiju un veido dažādas pieredzes. (K.Li.4.) 	<ul style="list-style-type: none"> Iepazīst anekdotēs žanra pazīmes. (K.6.1.10.) Analīzē literārajā darbā aktualizētās problēmas, kopā ar citiem meklē tām risinājumus un paredz tiem sekas. Strādā ar informāciju, saista literārajā darbā aplūkotās problēmas ar savu pieredzi par pasaulē notiekošo. Iesaistās diskusijā. (K.6.4.3.) Skaidro izpratni par smieklu un humora nozīmi cilvēka dzīvē, meklē idejas apkārtējā vidē un iztēlē, iedvesmojas no lasītajiem literārajiem darbiem, attīstot radošumu. (K.6.3.5.) Sadarbībā ar pārējiem veido anekdošu šovu. Vērtē darba rezultātu. (K.6.3.9.)
Komplekss sniedzamais rezultāts	Ieradumi
Klasē organizē anekdošu stāstīšanas sacensības – šovu. (K.6.3.9.)	<ul style="list-style-type: none"> Attīsta ieradumu ar skolotāja atbalstu iesaistīties diskusijā. (Tikums – tolerance; vērtība – cilvēka cieņa) Attīsta ieradumu sadarbojoties iesaistīties anekdošu šova sagatavošanā un realizācijā. (Tikums – drosmē; vērtība – brīvība) Attīsta ieradumu ar skolotāja atbalstu izvērtēt savu radošo literārā darba procesu un rezultātu. (Tikums – atbildība; vērtība – brīvība)
Jēdzieni: anekdote, cilvēka raksturs, humors, šovs.	

Temata apguves norise

Anekdotēs žanra pazīmes	Diskusija par smieklu nozīmi	Anekdošu šova sagatavošana	Radošā procesa un rezultāta vērtēšana
<ul style="list-style-type: none"> Lasa lomās anekdotēs par cilvēku attiecībām. Kopā ar skolotāju nosaka anekdotēs žanram raksturīgās pazīmes. 	<ul style="list-style-type: none"> Pārrunā smieklu un humora nepieciešamību dzīvē. Diskutē par aktualizētajām problēmām, saista tās ar savu pieredzi. 	Skolēni izvēlas anekdotēs, plāno un organizē anekdošu stāstīšanas sacensības – šovu.	<ul style="list-style-type: none"> Uzstājas ar sagatavotajām anekdotēm. Vērtē radošo procesu un rezultātu, stāsta par savām emocijām un pieredzi, gatavojoties šovam.

Mācību līdzekļi

Mācību materiāli

- *Skola2030* mācību līdzeklis
- *Latviešu tautas anekdotes*. Sak. Kārlis Arājs. Rīga : Zinātne, 1992. 190 lpp. ISBN 5796609599
- Rungulis, M. *Pēterītis un Anniņa*. Rīga : Lietusdārzs, 2013. 81 lpp. ISBN 9984869350
- *Nepareizie stāsti* [tiešsaiste]. b. g. [skatīts 2019. g. 12. aug.].
Pieejams: <https://las.am/lv/e-content/nepareizie-stasti>
- Izmantojamas mācību grāmatas literatūrā 6. klasei no Valsts izglītības satura centra apstiprinātā mācību literatūras saraksta, sk. Apstiprinātās un izdotās mācību literatūras saraksts [tiešsaiste]. 2014. g. [skatīts 2019. g. 5. sept.].
Pieejams: <https://visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/maclit.shtml>

Starppriekšmetu saikne

Latviešu valoda	Runā veido dialogus un monologus.
Teātra māksla	Izteiksmīga runa, tēla atveidošana, šova elementi.

Metodiskais komentārs

Saturs	Šo tematu apgūstot, skolēni pirmoreiz iedziļinās anekdotes žanram raksturīgajā, tāpēc skolēniem tiek piedāvāti dažādu laiku teksti. Nozīmīga ir saruna par smieklu nozīmi dzīvē, par to, kas raksturo cilvēku ar humoru izjūtu, cik viegli ir pasmieties par citiem un cik – par sevi. Skolēni rosināmi pašiem plānot un organizēt anekdošu stāstīšanas sacensības/šovu.
Vērtēšana	Izteiksmīgā runa varētu būt pamats vērtēšanai šajā tematā. Vēlama sadarbība ar teātra mākslas skolotāju. Iespējams arī veidot kultūras priekšmetu kopprojektu.
Caurviju prasmes	Šajā tematā aktualizētas šādas caurviju prasmes: sadarbība; pašvadīta mācīšanās; jaunrade un uzņēmējspēja.

<p>6.1. Laika zīmes tekstā</p> <p>Kā laika zīmes tekstā palīdz raksturot literāru darbu un veidot savu radošo darbu, piemēram, teiku?</p>	<p>6.2. Fantāzija</p> <p>Kā literārajās pasākās, raksturojot laiku, telpu un tēlus, saskaras fantāzija un realitāte?</p>	<p>6.3. Darbs</p> <p>Kā latviešu folklorā atklājas attieksme pret darbu un darba tikumu?</p>	<p>6.4. Daba un cilvēks</p> <p>Kā dabas tēli palīdz raksturot dabas un cilvēka attiecības?</p> <p>Kā tās spilgtāk pārnest dzejas klausītājam un lasītājam, deklamējot dzejoli vai veidojot vizuālu dzejas izlasi?</p>	<p>6.5. Mājas</p> <p>Kā tiek veidots dramaturģisks darbs, kurā īpaša nozīme ir māju vides attēlojumam?</p>	<p>6.6. Pasaule</p> <p>Kā raksturot literāru tēlu prozas darbā, iepazīstot pasaules literatūras spilgtākos darbus?</p>	<p>6.7. Spēle</p> <p>Kā raksturot dzejoļu formu, iepazīstot un radoši spēlējoties ar dažādām dzejoļu formām?</p>	<p>6.8. Draugi</p> <p>Kā anekdotes žanrs veicina prasmi veselīgi pasmieties par sevi un dzīves situācijām, nostiprinot draudzību?</p>	<p>6.9. Draugi</p> <p>Kā prozas darbā, prasmīgi uzdodot jautājumus un sadarbojoties, var izprast jauniešu attiecību veidošanos?</p>
--	---	---	--	---	---	---	--	--

6.9. Draugi. Kā prozas darbā, prasmīgi uzdodot jautājumus un sadarbojoties, var izprast jauniešu attiecību veidošanos?

Ieteicamais laiks temata apguvei: 8 mācību stundas.

Temata apguves mērķis: pilnveidot prasmi izteikt viedokli par literārajā darbā aktualizētajām problēmām, veidot izpratni par literārā darba sižeta līniju, rosināt skolēnus iesaistīties radošā darbībā.

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes
<ul style="list-style-type: none"> • Prozas darbam ir unikāli izteiksmes līdzekļi. (K.Li.1.) • Prozā ietvertās idejas veidojas autoru, noteikta laikmeta un kultūras mijiedarbībā, un tās var radīt pārmaiņas apkārtējā vidē un sabiedrībā. (K.Li.4.) • Mākslas darba piedzīvošana un analīze attīsta ētisko un estētisko izpratni, empātiju un veido dažādas pieredzes. (K.Li.4.) 	<ul style="list-style-type: none"> • Zina stāsta pazīmes, prot izveidot prozas darba sižeta līniju. (K.6.1.9.) • Strādā ar literāru darbu, izvirza stāstā aktualizētu problēmu, pamato ar piemēriem no teksta un pieredzes. Spriež par tēlu attiecībām un ar tiem saistītām problēmām, cēloņsakarībām, salīdzina tēlu un savas vērtības un intereses. (K.6.4.3.) • Strādā ar informāciju, izvēlas stratēģijas informatīvā materiāla veidošanā. Formulē jautājumus krustvārdu mīklai. (K.6.2.1.) • Attēlo lasītā darba notikumus secībā, raksturo lasītā darba sižeta līniju. (K.6.4.5.)
Komplekss sniedzamais rezultāts	Ieradumi
Sadarbojoties grupā, veido informatīvu materiālu <i>Kā labāk iekļauties klasē</i> vai individuāli raksta vēstuli jauniešu žurnālam/skolas avīzei, vai sadarbojoties veido radiatoraidījumu par šo tēmu. (K.6.4.2.)	<ul style="list-style-type: none"> • Attīsta ieradumu lasīt prozas darbu pilnībā. (Tikums – centība; vērtība – kultūra) • Attīsta ieradumu ar skolotāja atbalstu veidot jautājumus krustvārdu mīklai. (Tikums – gudrība; vērtība – kultūra) • Attīsta ieradumu rakstīt pārdomu darbu/vēstuli. (Tikums – atbildība; vērtība – cilvēka cieņa)
Jēdzieni: iekļaušanās jaunā vidē, informatīvs materiāls, pārdomu darbs, problēmas, proza, sižeta līnija, stāsts, valodu raksturojoši līdzekļi.	

Temata apguves norise

Darbs ar literāru darbu, veicot grupai piedāvāto uzdevumu	Informatīva materiāla sagatavošana	Pārdomu darba rakstīšana
<ul style="list-style-type: none"> • Lasa piedāvāto J. Zvirgzdiņa romānu. Pēc izlozes darbojas ar vienu romāna nodaļu. • Stāsta par izvēlēto/izlozēto nodaļu, veidojot kolektīvo sižeta līniju, aktualizējot jauniešu problēmas, galvenos raksturus, saista nodaļas saturu ar mūsdienām. • Definē stāstā aktualizētu problēmu, pamato ar piemēriem no teksta un pieredzes. 	<ul style="list-style-type: none"> • Strādā ar informāciju, veido jautājumus krustvārdu mīklai <i>Vārdu mednieki</i>. • Izvēlas stratēģijas informatīvā materiāla veidošanā, grupā vienojas par rezultātu: veido informatīvu materiālu <i>Kā labāk iekļauties klasē</i> vai individuāli raksta vēstuli jauniešu žurnālam/skolas avīzei, vai sadarbojoties veido radiatoraidījumu par šo tēmu. 	<ul style="list-style-type: none"> • Zina tekstveides principus. • Raksta pārspridumu par aktuālām problēmām romānā.

Mācību līdzekļi

Mācību materiāli

- *Skola2030* mācību līdzeklis
- Neiburga, A. *Tille un suņu vīrs*. Rīga : Zvaigzne ABC, 2002. 96 lpp. ISBN 9984226530
- Rungulis, M. *Nekrietnais Alfrēds*. Rīga : Liels un Mazs, 2012. 76 lpp. ISBN 9789984820415
- Zvirgzdiņš, J. *Have a nice day jeb gandrīz mīlas stāsts*. Rīga : Pētergailis, 2015. 79 lpp. ISBN 9789984333984
- *Suņu vīrs un Tille* [tiešsaiste]. b. g. [skatīts 2019. g. 28. aug.].
Pieejams: <https://www.youtube.com/watch?v=LubD85HMkZO>
- Izmantojamas mācību grāmatas literatūrā 6. klasei no Valsts izglītības satura centra apstiprinātā mācību literatūras saraksta, sk. Apstiprinātās un izdotās mācību literatūras saraksts [tiešsaiste]. 2014. g. [skatīts 2019. g. 5. sept.].
Pieejams: <https://visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/maclit.shtml>

Starppriekšmetu saikne

Latviešu valoda	Pārdomu darba, vēstules rakstīšana.
Datorika	Radio raidījuma veidošana, krustvārdu mīklas veidošana.
Sociālās zinības un vēsture	Iekļaušanās kolektīvā, draudzība, attiecības.

Metodiskais komentārs

Saturs	Šajā tematā tiek piedāvāts darbs, kurā atklātas jauniešu attiecības, lai saistītu lasīto informāciju ar personisko pieredzi. Skolēni apgūst prasmi veidot mākslas darba sižeta līniju. Vēlams klasē vienoties par noslēguma darbu: rakstu, vēstuli vai radioraidījumu. Otrs būtisks elements šajā tematā ir darbs ar informāciju. Veidojot krustvārdu mīklu, vēlams vienoties, vai uzmanība tiks pievērsta lasītā darba satura izpratnei vai skolēni uzmanību vērš prozas darba leksikai: vārdu nozīmēm, sinonīmiem, antonīmiem, īpatnējām, mazāk zināmu vārdu nozīmēm utt. Skolēni rosināmi darboties ar vārdnīcām. Pirms skolēni veido krustvārdu mīklas jautājumus, vēlams izpētīt dažādas krustvārdu mīklas un secināt, kādi ir jautājumu veidošanas principi. Mīklas ieteicams veidot digitāli, tās ieteicams atrisināt un novērtēt, piemēram, piešķirot nominācijas – neparastākā, interesantākā, sarežģītāka utt.
Vērtēšana	Var izmantot teksta veidošanas SLA, uzmanību akcentējot uz prasmi izvīrīt un raksturot sižeta līniju, darbā ietvertās problēmas un valodas līdzekļu izmantojumu.
Caurviju prasmes	Šajā tematā aktualizētas šādas caurviju prasmes: kritiskā domāšana un problēmrisināšana; sadarbība.

7. klase

<p>7.1. Mājas</p> <p>Kā literāros darbos tiek parādīta mājas un tur sastapto cilvēku nozīme personības veidošanā?</p>	<p>7.2. Laiks</p> <p>1. Kā izmantot dzīves situācijas, raksturojot un radot romānu?</p> <p>2. Kā literārs darbs turpina savu dzīvi citu mākslu interpretācijās?</p>	<p>7.3. Tradīcijas</p> <p>Kā latviešu folklorā un literārajos darbos atklājas latviešu tautas tradīcijas un cilvēka dzīve gadskārtu ritumā?</p>	<p>7.4. Daba</p> <p>Kā, analizējot miniatūras un radot savu tekstu, ar spilgtiem tēlainās izteiksmes līdzekļiem atklāt mazo lietu skaistumu dabā?</p>	<p>7.5. Vēsture</p> <p>Kā prognozēt detektīvstāsta sižetu, tēlu rīcību? Kā apkopot literārā darba sižeta veidošanai nepieciešamās laikmeta liecības?</p>	<p>7.6. Draugi</p> <p>Kā literāra darba iepazīšana palīdz atrast virtuālus draugus?</p>	<p>7.7. Pasaules izziņa</p> <p>Kā paplašināt ceļotāja pieredzi, iepazīstot piedzīvojumu literatūru?</p>
--	--	--	--	---	--	--

7.1. Mājas. Kā literāros darbos tiek parādīta mājas un tur sastapto cilvēku nozīme personības veidošanā?

Ieteicamais laiks temata apguvei: 16 mācību stundas (1 vai 2 literārie darbi atkarībā no mācību mērķa un izvēlēto literāro darbu apjoma).

Temata apguves mērķis: izprast prozas darbā/romānā (tā fragmentos) ar biogrāfijas/autobiogrāfijas elementiem vides (māju, ģimenes, draugu, dzimtenes, dabas) un laika nozīmi savas personības tapšanā, cilvēka dzīves ritējumā; tradīciju atšķirību un vērtību, apzinoties arī sevi kā kultūras tradīciju veidotāju un saglabātāju.

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes
<ul style="list-style-type: none"> Rakstot biogrāfisku/autobiogrāfisku darbu, cilvēks pēta un paūz savu identitāti. (K.Li.3.) Biogrāfisks/autobiogrāfisks darbs atklāj noteikta laikmeta iezīmes, to iepazīšana veido daudzveidīgu pieredzi. (K.Li.4.) Stāsta (romāna) sižetu raksturo attēlotais laiks un telpa. (K.Li.1.) 	<ul style="list-style-type: none"> Analizē un vērtē stāsta (romāna) kompozīciju, laiku un telpu. (K.9.1.8.) Vērtē biogrāfiska/autobiogrāfiska darba valodas savdabību. (K.9.1.9.) Analizē sabiedrībā aktuālu procesu izpausmes stāstā (romānā), komentē personiski nozīmīgo. (K.9.3.5.) Diskutē par literārā darbā ietvertajām individuālajām un sabiedrībai kopumā svarīgām pamatvērtībām un atveidotajiem procesiem. (K.9.4.3.) Lasa un skatās mācīšanās mērķim atbilstošus dažādu mākslas veidu (literatūra, kino) darbus ar biogrāfiskām iezīmēm, paplašinot savu ētisko un estētisko pieredzi. Mācās atšķirt un izvēlēties augstvērtīgus mākslas darbus. (K.9.4.4.)
Komplekss sniedzamais rezultāts	Ieradumi
<p>Iepazīst biogrāfisku darbu par bērnības laiku, lai radoši apkopotu savu bērnības gadu pieredzi, akcentētu savam laikam raksturīgo vidi un laikmeta iezīmes, mērķtiecīgi organizējot pierakstus un papildinot tos ar vizuāliem (arī digitāliem) elementiem. Iegūto materiālu izmanto klases vai skolas pasākuma organizēšanā. (K.9.3.2.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> Attīsta ieradumu mērķtiecīgi lasīt pilna apjoma prozas darbu ar autobiogrāfijas/ biogrāfijas iezīmēm. (Tikums – centība; vērtība – kultūra) Izkopj ieradumu pilnveidot izpratni par sev un citiem būtiskām dzīves un mākslas vērtībām, lasa prozas darbu ar autobiogrāfijas/biogrāfijas iezīmēm. (Tikumi – tolerance, atbildība; vērtība – cilvēka cieņa) Attīsta ieradumu apzināti pilnveidot savu emocionālo pasauli, lasot un interpretējot prozas darbu. (Tikumi – tolerance, līdzietība; vērtība – cilvēka cieņa) Attīsta ieradumu ar skolotāja atbalstu analizēt prozas darba specifiskos līdzekļus un paņēmienus, raksturot literārā darba saturu un formu. (Tikums – gudrība; vērtība – kultūra)
<p>Jēdzieni: autobiogrāfisks/biogrāfisks darbs (stāsts, romāns), kompozīcija, laiks, proza, telpa, tēlojums, tēls.</p>	

Temata apguves norise

Teksta iepazīšana	Teksta interpretācija	Personiskās pieredzes aktualizācija	Radošā projekta gaita
<ul style="list-style-type: none"> Lasot prozas tekstu (stāstu <i>Vārnu ielas republika</i> un/vai romānu <i>Cilvēka bērns</i>), veido acīgā vērotāja piezīmes: kas ir stāstītājs, kuras ir nozīmīgas un interesantas epizodes vēstījumā, kā atklājas romāna laiks, literārā telpa. Lasot stāstu un/vai romānu, veido shematisku pierādījumu sarakstu, kā pazīt katru no prozas žanriem: stāsta un romāna žanra firmas zīmes. Lasot stāstu un/vai romānu, izmanto patstāvīgi un mērķtiecīgi izvēlētu atzīmju (grāmatzīmju) sistēmu atainoto galveno vēstures notikumu saraksta izveidei. Izmanto drošticamus avotus un noskaidro, kas ir autobiogrāfija. Patstāvīgi noskaidro Jāņa Klīdzēja nozīmīgākos biogrāfijas faktus. 	<ul style="list-style-type: none"> Analizē kompozīciju, interpretē literārā darbā raksturoto telpu un laiku, izmantojot arī savu pieredzi un pārveidojot iepriekš gūtās zināšanas. Raksturo literāros tēlus gan tieši (portrets, raksturs u. c.), gan netieši (tēla rīcība, izturēšanās, domas (iekšējais monologs) u. c.). Interpretē Edgara Ozoliņa ilustrācijas stāstam <i>Vārnu ielas republika</i>. Ar paša izvēlētiem vizuālās mākslas līdzekļiem rāda savu priekšstatu par prozas darbā atveidoto darbības vidi un spilgtākajiem tēliem. Fiksē un salīdzina stāsta un/vai romāna tēliem nozīmīgo, vērtīgo (arī lietas) ar sev būtisko. Diskutē, salīdzina stāstā un/vai romānā raksturotos dzīves procesus ar notikumiem mūsdienās. Veido kolāžu par māju izjūtu, ietekmējoties no prozas darba; skicē savas mājas logo. 	<ul style="list-style-type: none"> Lasa/klausās/skatās intervijas ar sabiedrībā zināmiem cilvēkiem, vērtē personības īpašības, salīdzina ar literārajā darbā lasīto; diskutē, kas cilvēku padara par personību. Reflektē, kā skolēns pats izpaužas savās sociālajās lomās es-persona-personība. Iesaistās sarunā par to, vai arī pats ir kultūras tradīciju veidotājs. 	<ul style="list-style-type: none"> Sadarbojoties veido (digitālu) darbu – tēlojumu par savas bērnības darbiem un nedarbiem, piemēram, vietnē <i>Create Awesome Videos & Presentations</i> [tiešsaiste]. 2012–2019 g. [skatīts 2019. g. 22. sept.]. Pieejams: https://www.powtoon.com/ Piedalās klasē/skolā īpaša pasākuma plānošanā, organizēšanā.

Mācību līdzekļi

Mācību materiāli

- Skola2030 mācību līdzeklis
- Grīziņš, J. *Vārnu ielas republika*. Rīga : Zvaigzne ABC, 2013. 248 lpp. ISBN 9934024152
- Klīdzējs, J. *Cilvēka bērns*. Rīga : Jumava, 2011. 263 lpp. ISBN 998438909X
- Streičs, J. 1991. *Tas garais cilvēkbērna gads*. Rīga : Dienas Grāmata, 2012. 656 lpp. ISBN 9789984847894
- Cilvēka bērns*. Spēlfilma [tiešsaiste]. 1991. g. [skatīts 2019. g. 22. sept.]. Pieejams: www.filmas.lv
- Gundars, L. *Luga Vārnu ielas republika* [tiešsaiste]. 2010. g. [skatīts 2019. g. 20. sept.]. Pieejams: http://www.laurisgundars.lv/upload/pdf/lv/Varnu_ielas_republika_luga.pdf

- Pavasaris Vārnu ielā*. Animācijas filma [tiešsaiste]. 2009. g. [skatīts 2019. g. 20. sept.]. Pieejams: www.filmas.lv
- Vārnu ielas republika*. Spēlfilma [tiešsaiste]. 1970. g. [skatīts 2019. g. 20. sept.]. Pieejams: www.filmas.lv
- Izmantojamas mācību grāmatas literatūrā 7. klasei no Valsts izglītības satura centra apstiprinātā mācību literatūras saraksta, sk. Apstiprinātās un izdotās mācību literatūras saraksts [tiešsaiste]. 2014. g. [skatīts 2019. g. 5. sept.]. Pieejams: <https://visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/maclit.shtml>

Mācību vide

Ieteicams izmantot planšetes vai datorklasi.

Starppriekšmetu saikne

Sociālās zinības un vēsture	Latgales kultūras gada balva <i>Bonuks</i> . Meklē informāciju par Latvijas, novada, ģimenes nozīmīgām personībām. Presentē savus atklājumus. Iesaistās sarunā par to, kas veido personību.
Ģeogrāfija	Latvijas kultūrvēsturiskie novadi, tiem raksturīgās tradīcijas; Rīgas priekšpilsētas/manas pilsētas/ciema iedalījums.
Latviešu valoda	Saskata/saklausa un izraksta īpatnējās leksikas, dialekta un izlokšņu, augšzemnieku dialekta piemērus (lasa un salīdzina teksta fragmentu ar rakstīto latviešu literārajā valodā). Spriež par literārā darba noteiktam laikmetam raksturīgo leksiku.
Datorika	Raksta digitāli savu bērnības atmiņu stāstu un koplieto to.

Metodiskais komentārs

Saturs	<p>Šajā tematā skolēni rosināmi domāt par māju vides nozīmi personības tapšanā. Tematu apgūstot, iespējams izvēlēties citu autoru darbus, piemēram, Viļa Plūdoņa stāstu <i>Mazā Anduļa pirmās bērnības atmiņas</i>; Vizmas Belševicas romānu trilogiju <i>Bille</i>; Jāņa Akuratera stāstu <i>Kalpa zēna vasara</i> u. c.</p> <p>Šajā tematā iespējams aktualizēt novada literātus. Temats varētu būt aktuāls tieši Latgales reģiona skolēniem novada kultūridentitātes apzināšanā, izvēloties vienu no balvas ieguvējiem un sagatavojot nelielu stāstījumu par viņu (resursi: Latgaliešu kultūras gada balva “Bonuks” [tiešsaiste]. 2018. g. [skatīts 2019. g. 20. sept.]. Pieejams: www.bonuks.lv, www.latgalesgors.lv/lv/latgaliesu-kulturas-gada-balva-bonuks).</p> <p>Skolēni rosināmi domāt par to, ko jaunu literāra darba saturā ienes darba interpretācija citās mākslās. Palīgs temata apgūvē var būt Nacionālā kino centra izglītojošā projekta <i>Kino skolās</i> interneta vietnē publicētais metodiskais materiāls skolotājiem. Filmu katalogs [tiešsaiste]. b. g. [skatīts 2019. g. 20. sept.]. Pieejams: https://www.filmas.lv/movie/3191/. Šajā metodiskajā materiālā tiek salīdzināts, kā literārais darbs interpretēts ekranizācijā. Kā atbalsta materiālu var izmantot lugu iestudējumu ierakstus, piemēram, Laura Gundara lugas iestudējumu Dailes teātrī, sk. <i>Vārnu ielas republikas</i> Dailes teātrī [tiešsaiste]. 2011. g. [skatīts 2019. g. 20. sept.]. Pieejams: https://www.youtube.com/watch?v=J4oKqmcLn4U. Skolēni rosināmi pētīt, ar kurām balvām apbalvoti viņa novada/pilsētas cilvēki. Par ko, par kādiem sasniegumiem?</p> <p>Pēc romāna iepazīšanas – savu bērnības gadu pieredzes apkopojums, mērķtiecīgi organizējot pierakstus, papildinot tos ar vizuāliem (arī digitāliem) elementiem, veidojot savu dzīves vērtību radošu pārskatu. Iegūto materiālu var izmantot klases vai skolas pasākuma organizēšanā. Ieteicams sadarboties ar datorikas skolotāju. Ja nav pieejams darba veikšanas tehniskais nodrošinājums, projektu iespējams veikt arī rokrakstā.</p>
Vērtēšana	Teksta apguves gaitā atbilžu novērtēšanā vēlams izmantot mutisko komentāru. Vērtēšanā vēlams izmantot jaunrades darba SLA.
Caurviju prasmes	Šajā tematā aktualizētas šādas caurviju prasmes: jaunrade un uzņēmējspēja; digitālā pratība; sadarbība.

Papildiespējas	<p>Alternatīva kompleksam SR: Sava novada/pilsētas kultūras kanona izveide, sadarbojieties ar mūzikas, vizuālās mākslas, ģeogrāfijas un vēstures skolotāju. Kopā ar klasesbiedriem apkopo informāciju par novadam/pilsētai/pilsētas daļai raksturīgām kultūras tradīcijām.</p> <p>Pieraksta idejas, kuras kultūras tradīcijas vajadzētu uzskatīt par novada/pilsētas kultūras kanona vērtībām, kuri mūsdienu kultūras sasniegumi iekļaujami kultūras kanonā.</p> <p>Veic izpēti vietnē Latvijas kultūras kanons [tiešsaiste]. b. g. [skatīts 2019. g. 20. sept.]. Pieejams: kulturaskanons.lv, kā izprast jēdzienu <i>kultūra</i>, kas ir Latvijas kultūras kanons.</p> <p>Noformē un prezentē sava novada/pilsētas kultūras kanona sarakstu.</p>
-----------------------	---

<p>7.1. Mājas</p> <p>Kā literāros darbos tiek parādīta mājas un tur sastapto cilvēku nozīme personības veidošanā?</p>	<p>7.2. Laiks</p> <p>1. Kā izmantot dzīves situācijas, raksturojot un radot romānu?</p> <p>2. Kā literārs darbs turpina savu dzīvi citu mākslu interpretācijās?</p>	<p>7.3. Tradīcijas</p> <p>Kā latviešu folklorā un literārajos darbos atklājas latviešu tautas tradīcijas un cilvēka dzīve gadskārtu ritumā?</p>	<p>7.4. Daba</p> <p>Kā, analizējot miniatūras un radot savu tekstu, ar spilgtiem tēlainās izteiksmes līdzekļiem atklāt mazo lietu skaistumu dabā?</p>	<p>7.5. Vēsture</p> <p>Kā prognozēt detektīvstāsta sižetu, tēlu rīcību? Kā apkopot literārā darba sižeta veidošanai nepieciešamās laikmeta liecības?</p>	<p>7.6. Draugi</p> <p>Kā literāra darba iepazīšana palīdz atrast virtuālus draugus?</p>	<p>7.7. Pasaules izziņa</p> <p>Kā paplašināt ceļotāja pieredzi, iepazīstot piedzīvojumu literatūru?</p>
--	--	--	--	---	--	--

7.2. Laiks.

1. Kā izmantot dzīves situācijas, raksturojot un radot romānu?
2. Kā literārs darbs turpina savu dzīvi citu mākslu interpretācijās?

Ieteicamais laiks temata apguvei: 16 mācību stundas.

Temata apguves mērķis:

1. Apzināties dzīvības un dzīves vērtību, dzīvības nosacītību laika mērogā, lasot romānu un noskaidrojot noveles žanram raksturīgo.
2. Saskatīt kopīgo un atšķirīgo literāra darba interpretācijā, lasot ilustrētu stāstu un skatoties tā atveidi kino; salīdzināt, ar kuriem izteiksmes līdzekļiem iespējams atveidot prozas darba vēstījumu literatūrā, vizuālajā mākslā un kino.

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes
<ul style="list-style-type: none"> • Noveles žanra darbam ir tam raksturīgi izteiksmes līdzekļi. (K.Li.1.) • Interpretējot noveli, lasītājs iegūst dažādas dzīves pieredzes. (K.Li.4.) • Literāra darba interpretācijā viena un tā paša sižeta atveidē literatūrā, vizuālajā mākslā un kino izmanto gan kopīgus, gan atšķirīgus izteiksmes līdzekļus. (K.Li.1.) • Dažādie izteiksmes līdzekļi rada daudzveidīgas literārā darba interpretācijas iespējas. (K.Li.2.) • Literāra darba interpretācija citos mākslas veidos paplašina estētisko pasaules izjūtu un ētisko vērtību izvēli. (K.Li.3.) 	<ul style="list-style-type: none"> • Atšķir un analizē noveles žanra sižeta kompozīciju. Novērtē noveles žanra unikalitāti salīdzinājumā ar citiem tekstiem un mākslas darbiem. (K.9.1.10.) • Prot gan tieši, gan netieši, īpaši pievēršot uzmanību tēla iekšējam monologam, raksturot noveles tēlus. Raksturojumā izmanto citātus. (K.9.4.4.) • Analizē novelē ietvertās sev un sabiedrībai kopumā nozīmīgas pamatvērtības. (K.9.4.3.) • Raksturo un veido stāsta, stāsta fragmenta vēstījumu: stāsta sižeta darbība, vide, tēla raksturojums, akcentējot portretu. (K.9.3.1.; K.9.3.3.) • Salīdzina iepazīto mākslas darbu izteiksmes līdzekļus. (K.9.1.1.) • Argumentējot reflektē par dažādo mākslas veidu iespējām un emocionālo iedarbību. (K.9.4.3.; K.9.4.4.)
Komplekss sniedzamais rezultāts	Ieradumi
<p>1.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Spēj saskatīt un pierādīt noveles žanra un tās sižeta kompozīcijas elementus novelē. (K.9.1.10.) • Saskaņā ar noveles žanra pazīmēm un sižeta kompozīcijas elementiem eksperimentē – raksta noveli. (K.9.4.1.) <p>2.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Salīdzina un vērtē literārā darba vēstījuma interpretāciju vizuālās mākslas un kino darbos. (K.9.3.3.) • Rada patstāvīgi vai kopā ar citiem pēc literārā darba motīviem jaunrades darbu, kurā izmantoti literatūrai, vizuālajai mākslai un kino raksturīgi izteiksmes līdzekļi. (K.9.3.1.) 	<ul style="list-style-type: none"> • Attīsta ieradumu patstāvīgi lasīt noteiktam mērķim, mācību uzdevumam atbilstošas noveles. (Tikums – atbildība; vērtība – kultūra) • Patstāvīgi lasa, lai pilnveidotu izpratni par sev un citiem būtiskām dzīves un mākslas vērtībām. (Tikums – centība; vērtība – kultūra) • Apzināti pilnveido savu emocionālo pasauli, lasot un interpretējot literārus darbus. (Tikumi – tolerance, līdzcietība; vērtība – cilvēka cieņa) • Ar skolotāja atbalstu radoši raksta saskaņā ar piedāvāto paraugu vai patstāvīgi. (Tikums – drosmē; vērtība – brīvība) • Attīsta ieradumu daudzveidīgi interpretēt izlasītās grāmatas vai jaunrades procesus. (Tikums – gudrība; vērtība – kultūra) • Attīsta ieradumu meklēt literārā darba tēlu, ideju, sižeta u. c. elementu izmantojumu citos mākslas darbos, salīdzināt, ar kuriem izteiksmes līdzekļiem literārs darbs var tikt radīts un atšķirties no citiem mākslas darbiem. (Tikums – gudrība; vērtība – kultūra)
<p>Jēdzieni: 1. iekšējais monologs, kompozīcija, novele, noveles notikums, proza, sižets, tēla raksturojums, tēls, tiešs un netiešs raksturojums, vispārcilvēciskās vērtības;</p> <p>2. ainava, atkāpe, kadrs, kinoscenārijs, kino žanri, komikss, literārā darba motīvi, prozas žanri, stāstījums, stāsts, sižets, spēlfilma, tēla runa, tēlojums, vēstījums, vēsturiska atkāpe.</p>	

Temata apguves norise

1.

Noveles žanra iepazīšana	Noveles tēlu raksturojums, grafiski organizējot informāciju	Novelē aktualizēto vērtību skaidrojums	Radošais eksperiments – noveles radīšana
<ul style="list-style-type: none"> • Lasa Rūdolfā Blaumaņa noveli <i>Nāves ēnā</i>. • Pēc skolotāja piedāvātiem noveles sižeta kompozīcijas elementiem analizē noveli, pierāda konkrētā elementa esamību novelē. • Ar skolotāja palīdzību raksturo žanra pazīmes, saskata tās konkrētā novelē. 	<ul style="list-style-type: none"> • Strādājot pāri vai grupā, pēta noveles tēlu, atzīmē vai izraksta faktus par to. • Grafiski organizē (pretmeti, sociālās grupas u. c.) noveles tēla raksturojumu, izmanto atgādni par tēla raksturojumu. • Prezentē savu pētījumu. Raksturo tēlu gan tieši, gan netieši (raksturojumā izmanto arī tēla iekšējo monologu), izmantojot citātus. • Pierāda katra tēla unikalitāti, vērtību. • Atklāj tēlu rīcību, rakstura daudzšķautņainību noveles notikuma negaidītajos apstākļos. 	<ul style="list-style-type: none"> • Pārrunā novelē akcentēto dzīvības un dzīves dzīvošanas vērtību. • Īsi raksturo to citos iepazītajos literārajos/mākslas darbos un savā pieredzē. • Grupā vienojas, kuri tēli atstājami uz ledu gabala. Vienošanas, kurš/-i tēli noteiktajā situācijā izslēdzami, kāpēc; vai iespējams noteikt un kas nosaka cilvēka dzīvības vērtību. • Aktualizē vispārcilvēciskās vērtības; spriež, kāpēc ne visi un ne vienmēr tās respektē. 	<ul style="list-style-type: none"> • Periodikā un tīmeklī meklē ziņas par neparastiem notikumiem (norāda avotu), veido ziņu krātuvi, ar kuru var iepazīties visi klases skolēni. • Skolēns (var arī pāri) saskaņā ar noveles kompozīcijas nosacījumiem un žanra pazīmēm (ir fiksējis tās atgādnē) eksperimentē – raksta noveli vai detalizētu noveles ieceres plānu, piedāvājot neparastu sižeta risinājumu un atklājot tēlu rakstura iezīmes noveles notikumā. • Iepazīstas ar citu uzrakstīto, argumentēti vērtē gan paša, gan citu uzrakstīto.

2.

Prozas darba vēstījuma atsevišķu elementu apguve	Vēstījuma ilustratīva atveide	Literārā darba atveide spēlfilmā	Jaunrades darba izveide, izmantojot literatūrai, vizuālajai mākslai un kino raksturīgus izteiksmes līdzekļus
<ul style="list-style-type: none"> • Skolēni, lasot B. Selznika stāstu <i>Hugo Kabrē izgudrojums</i> un atbildot uz jautājumiem, konstatē un secina, kā veidojas vēstījums, kas ir stāstījums un kas – tēlu runa. • Meklē piemērus tēlojuma elementiem – darbības aprakstam, ainavai, raksturojumam, portretam, vēsturiskai atkāpei. 	<ul style="list-style-type: none"> • Pēta stāsta ilustrācijas, zīmējumus, interpretē vēstījuma elementus zīmējumos. • Iepazīst ilustrāciju kā filmas kadru. • Vizuālās mākslas skolotāja vadībā mācās/atkārto attēlot tēlojuma elementus. 	<ul style="list-style-type: none"> • Noskaidro, izmantojot konkrētus piemērus, kuri ir galvenie kino žanri. Salīdzina ar žanru iedalījumu literatūrā un vizuālajā mākslā. • Skatās spēlfilmu vai tās fragmentus un konstatē līdzīgos un atšķirīgos izteiksmes līdzekļus literārajā darbā un spēlfilmā. Raksturo tos. Salīdzina, minot konkrētus piemērus, kā atbilstošais izteiksmes līdzeklis izteikts literārajā darbā un filmā. • Noskaidro, kuru profesiju speciālisti strādā spēlfilmu uzņemšanā. • Raksturo abu mākslas darbu emocionālo iedarbību, pamato to. 	<ul style="list-style-type: none"> • Raksta spēlfilmu fragmenta scenāriju. • Skolēni attēlo paša veidotu stāstījumu vai stāsta iespējamo turpinājumu, vai citu stāstu zīmējumus, ilustrācijās, turpinot stāsta sižetu. Tēlu runu atveido ar komiksu elementiem. • Sadarbībā ar citiem veido projekta darbu – stāsta/stāsta fragmenta ekranizāciju.

Mācību līdzekļi**Mācību materiāli**

- *Skola2030* mācību līdzeklis
- Blaumanis, R. *Nāves ēnā. // Noveles*. Rīga : Zvaigzne ABC, 1999. 159 lpp. ISBN 9984171574
- Grīns, Džons. *Mūsu zvaigžņu vaina*. Rīga : Zvaigzne ABC, 2013. 269 lpp. ISBN 9789934037894
- *Kino skolās*. Metodiskais materiāls skolotājiem. Rīga : Nacionālais kino centrs 2015. 112 lpp.
- Selzniks, B. *Hugo Kabrē izgudrojums*. Rīga : Zvaigzne ABC, 2013. 534 lpp. ISBN 993402814X
- Informācija par Žoržu Meljesu [tiešsaiste]. b. g. [skatīts 2019. g. 25. aug.]. Pieejams: <http://www.studija.lv/?parent=1750>.
- *Nāves ēnā*. Spēlfilma [tiešsaiste]. 1971. g. [skatīts 2019. g. 20. aug.]. Pieejams: www.filmas.lv
- Par animācijas filmu veidošanu [tiešsaiste]. b. g. [skatīts 2019. g. 25. aug.]. Pieejams: <http://dom.lndb.lv/data/obj/file/162335.pdf>
- Izmantojamas mācību grāmatas literatūrā 7. klasei no Valsts izglītības satura centra apstiprinātā mācību literatūras saraksta, sk. Apstiprinātās un izdotās mācību literatūras saraksts [tiešsaiste]. 2014. g. [skatīts 2019. g. 5. sept.]. Pieejams: <https://visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/maclit.shtml>

Starppriekšmetu saikne

Vizuālā māksla	Prozas darba vēstījuma elementu zīmēšana, ilustrēšana.
Datorika	Vēstījuma atveide spēlfilmā fragmentā. Filmas skaņu celiņa izveide.
Mūzika	Muzikālais noformējums literāra darba interpretācijai.
Sociālās zinības	Klasē organizē realitātes spēli ar dalībnieku izslēgšanu par kādu aktuālu situāciju, kurā ir ierobežoti resursi. Skolēni pēc spēles dalās piedzīvotajās izjūtās. Drošība – rīcība nelaiemes gadījumā, ekstremālās situācijās; var aktualizēt jautājumu par tiesībām.

Metodiskais komentārs

Saturs	<p>Dzīvības vērtības aspektā var lasīt un analizēt arī aktuālas mūsdienu autoru noveles, to var darīt papildus. Svarīgi, ka šajā tematā tiek iegūts priekšstats par noveles žanru. Var iepazīt O'Henri noveles, piemēram, <i>Gudro dāvana</i>. Var noskatīties spēlfilmu <i>Vainīgas ir zvaigznes</i> (<i>The Fault in Our Stars</i>), 2014.</p> <p>Kino un literatūras – divu (pat vairāku) mākslu – sintēzes aktualizācijai. Tematā īpaša uzmanība pievērsta literārā darba ekranizācijai, lai skolēnus rosinātu lasīt literāro darbu un skatīties tā ekranizāciju, salīdzināt dažādus izteiksmes līdzekļus un novērtēt literārā darba interpretācijas iespējas kino.</p> <p>Ja tiek lasīts cits literārais darbs, kur vēstījumā vēsturisku atkāpju nav, par šo elementu nerunā. Norādītā stāsta vietā var izmantot citu darbu, kurā ir ilustrācijas un kurš ir ekranizēts. Vizuālās mākslas un kino izteiksmes līdzekļu nopietnākai izpratnei ieteicama sadarbība ar vizuālās mākslas, kulturoloģijas, tehnoloģiju, datorikas vai citu skolotāju.</p>
Vērtēšana	Noveles vai stāsta vērtēšanā ieteicams izmantot jaunrades darba snieguma līmeņa aprakstu (SLA).
Caurviju prasmes	Šajā tematā aktualizētas šādas caurviju prasmes: kritiskās domāšana un problēmrisināšana; jaunrade un uzņēmējspēja; digitālā pratība; sadarbība; pilsoniskā līdzdalība.
Papildiespējas	<p>Var izvēlēties citas latviešu autoru noveles.</p> <p>Ja tiek lasīti Dž. Grīna darbi, var piedalīties labdarības pasākumos; uzzināt, kā palīdzēt bērniem un jauniešiem, kuriem diagnosticēts vēzis, sk. vietni: <i>The Esther Effect</i> [tiešsaiste]. 2018. g. [skatīts 2019. g. 20. aug.]. Pieejams: https://www.tswgo.org/ vai latviešu valodā <i>Dzīvības koks</i> [tiešsaiste]. b. g. [skatīts 2019. g. 20. aug.]. Pieejams: http://www.dzivibaskoks.lv/</p> <p>Var organizēt kino vakaru, iesakot stāstu izlasīt arī vecākiem. Iespējams noskaidrot, kādas balvas tiek piešķirtas katrā mākslas veidā.</p>

<p>7.1. Mājas</p> <p>Kā literāros darbos tiek parādīta mājas un tur sastapto cilvēku nozīme personības veidošanā?</p>	<p>7.2. Laiks</p> <p>1. Kā izmantot dzīves situācijas, raksturojot un radot romānu?</p> <p>2. Kā literārs darbs turpina savu dzīvi citu mākslu interpretācijās?</p>	<p>7.3. Tradīcijas</p> <p>Kā latviešu folklorā un literārajos darbos atklājas latviešu tautas tradīcijas un cilvēka dzīve gadskārtu ritumā?</p>	<p>7.4. Daba</p> <p>Kā, analizējot miniatūras un radot savu tekstu, ar spilgtiem tēlainās izteiksmes līdzekļiem atklāt mazo lietu skaistumu dabā?</p>	<p>7.5. Vēsture</p> <p>Kā prognozēt detektīvstāsta sižetu, tēlu rīcību? Kā apkopot literārā darba sižeta veidošanai nepieciešamās laikmeta liecības?</p>	<p>7.6. Draugi</p> <p>Kā literāra darba iepazīšana palīdz atrast virtuālus draugus?</p>	<p>7.7. Pasaules izziņa</p> <p>Kā paplašināt ceļotāja pieredzi, iepazīstot piedzīvojumu literatūru?</p>
--	--	--	--	---	--	--

7.3. Tradīcijas. Kā latviešu folklorā un literārajos darbos atklājas latviešu tautas tradīcijas un cilvēka dzīve gadskārtu ritumā?

Ieteicamais laiks temata apguvei: 8 mācību stundas.

Temata apguves mērķis: iepazīstot gadskārtu ieražas folklorā un literatūrā, piedāvāt iespēju izprast cilvēka dzīvi gadskārtu ritumā, apzināties sevi kā kultūras tradīciju veidotāju un glabātāju.

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes
<ul style="list-style-type: none"> Gadskārtu ieražas atklājas dažādos folkloras žanros, kā ticējumos, sakāmvārdos, mīklās, tautasdziesmās, un autobiogrāfiskos stāstos. (K.Li.1.) Apgūtās gadskārtu ieražas un izpētītā informācija var tikt izmantota kolektīvā kalendāra veidošanā. (K.Li.3.) Apgūstot dažādos folkloras žanros atklātās gadskārtu tradīcijas, pētām un paužam savu nacionālo identitāti, izmantojam iepazītās tradīcijas laikmetīgā produktā. (K.Li.3.) Tautas gadskārtu tradīciju apguve attīsta estētisko un kultūras izpratni. (K.Li.4.) 	<ul style="list-style-type: none"> Pēta folkloras žanrus, gadskārtas, atsevišķas gadskārtu ieražas, svētkiem raksturīgākās tradīcijas. (K.9.1.10.) Sadarbojas un atbildīgi īsteno radošā darba (kalendāra) ideju. (K.9.3.2.) Prot pamatot gadskārtu nozīmi cilvēka dzīvē, gadskārtu ieražās ietvertās ētiskās vērtības. (K.9.4.3.) Apzinās tradīciju nozīmi tautas identitātes izpratnē, tradīciju saglabāšanas nepieciešamību. (K.9.3.6.)
Komplekss sniedzamais rezultāts	Ieradumi
<p>Sadarbojoties un izmantojot pieredzi un iegūtās zināšanas par gadskārtu svētku tradīcijām, iesaistās klases projekta (kalendāra) veidošanā. (K.9.3.1.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> Attīsta ieradumu patstāvīgi lasīt folkloru un literārus darbus, lai pilnveidotu savu izpratni par attēlotajām gadskārtu tradīcijām un tajās paustajām vērtībām. (Tikums – atbildība; vērtība – kultūra) Attīsta ieradumu ar skolotāja palīdzību analizēt folklorā un literārajos darbos izmantotos līdzekļus, kas atklāj gadskārtu tradīcijas. (Tikums – gudrība; vērtība – kultūra) Attīsta ieradumu radoši, sadarbojoties ar citiem, veidot gadskārtu kalendāru, ievērojot autortiesību normas. (Tikums – drosmes; vērtība – brīvība) Attīsta ieradumu izvērtēt sava radošā darba procesu un rezultātu. (Tikums – tolerance; vērtība – brīvība)
<p>Jēdzieni: brahiloģismi (mīklas, sakāmvārdi, parunas, ticējumi), folkloras, gadskārtu tradīcijas, kalendārs, proza, ritms, tautasdziesmas, tēlojums.</p>	

Temata apguves norise

Gadskārtu tradīciju latviešu folklorā un literārajos darbos iepazīšana	Radoša kolektīvā gadskārtu kalendāra veidošana
<ul style="list-style-type: none"> Iepazīstas ar gadskārtu svētkiem gada ritumā dažādos folkloras žanros. Stāsta par savu pieredzi un tradīcijām svētkos. Pēta saules tēla nozīmi cilvēka dzīvē, to atainojumu folklorā (mīklas, tautasdziesmas). Iepazīstas ar latviešu tautas sakāmvārdiem par darbu, pēta sakāmvārdu struktūru. Patstāvīgi pēta latviešu mitoloģiskās dievības un to darbības sfēras. Izraksta patstāvīgi atrastajās tautasdziesmās gadskārtu svētku tradīcijas, analizē tās. Spriež par laika vērojumu nozīmi latviešu gadskārtu svētkos (ticējumi). Lasa literārus darbus par gadskārtu svētkiem, salīdzina ar iepriekš izpētīto un zināmo informāciju. 	<ul style="list-style-type: none"> Sadarbojoties veido radošu darbu (klases gadskārtu kalendārs). Vāc informāciju atbilstoši grupā noteiktajam uzdevumam, atlasa to, saskaņo ar citu grupas dalībnieku iecerēm. Plāno laiku, konsultējas, meklē dažādus dizaina risinājumus noformējumā. Izvērtē padarīto.

Mācību līdzekļi

Mācību materiāli

- *Skola2030* mācību līdzeklis
- Brūveris, P. *Mēs te ap eglīti*. Rīga : Zvaigzne ABC, 2010. 64 lpp. ISBN 9789934017254
- Jaunsudrabiņš, J. *Zaļā grāmata*, tēlojuma Jāņu nakts fragments. Rīga : Zvaigzne ABC, 2007. 412 lpp. ISBN 9984374513
- Brigadere, A. triloģija *Dievs. Daba. Darbs*, fragments *Ķekatas nāk*. [tiešsaiste]. b. g. [skatīts 2019. g. 5. sept.]. Pieejams: <https://las.am/lv/e-content/dievs-daba-darbs>
- Jaunsudrabiņš, J. *Baltā grāmata*, tēlojuma *Lieldienas* fragments. [tiešsaiste]. b. g. [skatīts 2019. g. 5. sept.]. Pieejams: www.letonika.lv
- *Puika*. Spēlfilma [tiešsaiste]. 1977. g. [skatīts 2019. g. 5. sept.]. Pieejams: www.filmas.lv
- Virza, E. *Straumēni*. [tiešsaiste]. b. g. [skatīts 2019. g. 5. sept.]. Pieejams: <https://www.letonika.lv/literatura/>
- Izmantojamas mācību grāmatas literatūrā 7. klasei no Valsts izglītības satura centra apstiprinātā mācību literatūras saraksta, sk. Apstiprinātās un izdotās mācību literatūras saraksts [tiešsaiste]. 2014. g. [skatīts 2019. g. 5. sept.]. Pieejams: <https://visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/maclit.shtml>

Starppriekšmetu saikne

Latviešu valoda	Vecvārdi, salikta pakārtota teikuma veidošanas principi utt.
Vizuālā māksla	Kalendāra noformēšana.
Dizains un tehnoloģijas	Digitāla kalendāra izveide.
Mūzika	Tradicionālie godu rituāli.

Metodiskais komentārs

Saturs	<p>Apģūstot ŗo tematu, svarīgi rosināt skolēnu domāt par to, ka cilvēku dzīve ir cieši saistīta ar norisēm dabā. ŗajā tematā skolēni rosināmi, apģūstot folklorā izvirzītās vērtības, veidot savu vērtību pasauli. Būtu jārada iespēja saskatīt, ka folklorā aktualizētās tautas vērtības, tradīcijas ir dzīvas arī mūsdienās.</p> <p>ŗajā tematā skolēni ne tikai pēta tradīcijas, folkloras vienību veidojuma īpatnības, bet gan izmēģina paši atdarināt un radīt jaunus tekstus, kā arī veido klases kopprojektu – gadskārtu kalendāru. ŗajā tematā skolēni tiek motivēti daudz strādāt patstāvīgi, pētot dažādus avotus un meklējot nepieciešamo informāciju kalendāra veidošanai. Īpaša uzmanība tiek pievērsta sakāmvārdu veidošanas formulām, ieteicams salikta pakārtota teikuma princīpus aktualizēt arī latviešu valodas stundās. Aktualizējama arī informācija par tautasdziesmu ritmiku. Mīklu minēšanai var izmantot spēli ABRA. Tā kā viens no temata mērķiem ir ļaut skolēniem secināt, ka folklorā aktualizētās vērtības nav zudušas, būtu jāpārrunā, ko no folklorā un literatūrā minētajām tradīcijām izmantojam arī mūsdienās, kas mainījies, ko darām citādi.</p> <p>Temata apģuvē tiek akcentēta tradīciju un folkloras vērtību pārnese laikmetīgā produktā.</p> <p>Apģūstot ŗo tematu, vēlams izmantot arī vizuālus materiālus, piemēram, noskatīties spēlfīlmas <i>Puika</i> fragmentus.</p> <p>Kalendāra izveide var kļūt par kopīgu mākslas jomas projektu. Ja klase ir liela, racionāli ir strādāt 2 vai 3 grupās un veidot 2 vai 3 neatkarīgus projektus. Temata ietvaros tiek piedāvāta iespēja skolēniem pašiem izmēģināt spēkus pasākuma organizēšanā.</p>
Vērtēšana	<p>Pārdomu darbs tiek vērtēts pēc pārsaprieduma vērtēšanas kritērijiem. Skolotājs, izvērtējot konkrētās klases iespējas un prasmes, var izvēlēties vai veidot vienu kolektīvu darbu, kas pieprasa sareģītāku sadarbību un saskaņošanu, vai izvēlēties darbu mazākās grupās vai darboties individuāli. Vēlams pirms darba veikšanas vienoties par informācijas daudzumu, kas tiek iekļauts kalendārā, un vērtēšanas kritērijiem. Svarīgi kopīgi vienoties par kalendāra apjomu, iekļaujamo vienību skaitu un kritērijiem, kurus izmantosiet vērtēšanai. Skolēniem pašvērtēšanai tiek piedāvāta vērtējuma matrica, kuru, protams, var izmantot arī summatīvajā vērtēšanā.</p>
Caurviju prasmes	<p>ŗajā tematā aktualizētas šādas caurviju prasmes: jaunrade un uzņēmējspēja; sadarbība; pašvadīta mācīšanās.</p>
Papildiespējas	<p>Pēta folkloras žanru struktūru – atveido tautasdziesmu ritmu shematiski, mēcās noteikt tautasdziesmu pantmēru. Analizē ticējumu veidošanas shēmu. Saskata mīklu metaforisko dabu; izmantojot temata apģuvē iegūto informāciju, vienojas par kādas gadskārtu tradīciju norises inscenēšanu. Sadarbojoties plāno un inscenē kādu svētku tradīciju (mīklu minēšana, vainagu pīšana, olu krāsošana, stāstu stāstīšana utt.). Organizē mīklu minēšanas pēcpusdienu.</p>

<p>7.1. Mājas</p> <p>Kā literāros darbos tiek parādīta mājas un tur sastapto cilvēku nozīme personības veidošanā?</p>	<p>7.2. Laiks</p> <p>1. Kā izmantot dzīves situācijas, raksturojot un radot romānu?</p> <p>2. Kā literārs darbs turpina savu dzīvi citu mākslu interpretācijās?</p>	<p>7.3. Tradīcijas</p> <p>Kā latviešu folklorā un literārajos darbos atklājas latviešu tautas tradīcijas un cilvēka dzīve gadskārtu ritumā?</p>	<p>7.4. Daba</p> <p>Kā, analizējot miniatūras un radot savu tekstu, ar spilgtiem tēlainās izteiksmes līdzekļiem atklāt mazo lietu skaistumu dabā?</p>	<p>7.5. Vēsture</p> <p>Kā prognozēt detektīvstāsta sižetu, tēlu rīcību? Kā apkopot literārā darba sižeta veidošanai nepieciešamās laikmeta liecības?</p>	<p>7.6. Draugi</p> <p>Kā literāra darba iepazīšana palīdz atrast virtuālus draugus?</p>	<p>7.7. Pasaules izziņa</p> <p>Kā paplašināt ceļotāja pieredzi, iepazīstot piedzīvojumu literatūru?</p>
--	--	--	--	---	--	--

7.4. Daba. Kā, analizējot miniatūras un radot savu tekstu, ar spilgtiem tēlainās izteiksmes līdzekļiem atklāt mazo lietu skaistumu dabā?

Ieteicamais laiks temata apguvei: 8 mācību stundas.

Temata apguves mērķis: veicināt prasmi saskatīt miniatūru formu skaistumu, novērtēt to nozīmi dabā un kultūrā, izzinot miniatūras žanru literatūrā un tēlainās izteiksmes līdzekļu lietojumu tajās.

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes
<ul style="list-style-type: none"> • Miniaturai raksturīgi noteikti izteiksmes līdzekļi. (K.Li.1.) • Radot savu miniatūru, var izmēģināt dažādas pieejas. (K.Li.2.) • Radot miniatūru cilvēks pēta un pauž savu identitāti, pieņem atšķirīgus pasaules uzskatus. (K.Li.3.) • Miniatūru analīze un radīšana veido daudzveidīgu pieredzi, attīsta estētisko un kultūras izpratni un spēj radīt pārmaiņas sabiedrībā. (K.Li.4.) 	<ul style="list-style-type: none"> • Zina miniatūras žanra pazīmes un saskata tās tekstā. (K.9.1.10.) • Zina un saskata miniatūrā izmantotos tēlainās izteiksmes līdzekļus (salīdzinājumu, personifikāciju, deminutīvu, epitetu, metaforu u. c.) un pārnestās vārdu nozīmes. Izprot, kāpēc tie tiek tekstā lietoti. (K.9.1.9.) • Saskata un analizē literārā darbā ietvertās estētiskās un ētiskās vērtības, saista ar savu pieredzi un emocijām. Interpretē tekstu tā, lai demonstrētu par to savu izpratni. (K.9.4.3.) • Rada miniatūras tekstu, izmantojot tēlainās izteiksmes līdzekļus. (K.9.3.3.) • Rada savas miniatūras ilustrāciju, izvēloties idejas realizācijai piemērotu tehniku (fotogrāfija, akvarelis, kolāža u. tml.). (K.9.2.1.) • Izvērtē savu un citu snieguma kvalitāti atbilstoši ieceres mērķim. Izvērtē savu izaugsmi. (K.9.3.9.)
Komplekss sniedzamais rezultāts	Ieradumi
<p>legūstot zināšanas par miniatūras žanru, rada savu jaunrades darbu, noformē to un prezentē literārajā pēcpusdienā. (K.9.3.2.; K.9.3.3.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Attīsta ieradumu patstāvīgi lasīt miniatūras, lai pilnveidotu izpratni par sev un citiem būtiskām dzīves un mākslas vērtībām. (Tikums – atbildība; vērtība – kultūra) • Attīsta ieradumu interpretēt jaunradītu darbu, sadarbojoties, izmantojot citu mākslas veidu līdzekļus. (Tikums – gudrība; vērtība – kultūra) • Attīsta ieradumu ar skolotāja atbalstu noteikt, kuri izteiksmes līdzekļi tiek izmantoti miniatūrā, kā to izmantojums atšķiras no citiem mākslas darbiem. (Tikums – gudrība; vērtība – kultūra) • Attīsta ieradumu ar skolotāja atbalstu analizēt miniatūras saturu un formu. (Tikums – centība; vērtība – kultūra) • Attīsta ieradumu radoši rakstīt miniatūru; ar izpratni lietot autortiesību dažādos aspektus. (Tikums – drosmība; vērtība – brīvība)
<p>Jēdzieni: epitets, metafora, miniatūra, pārnesta vārda nozīme, proza, salīdzinājums.</p>	

Temata apguves norise

Miniatūras žanra pazīmju izpēte	Miniatūru salīdzināšana un analīze	Jaunrades darba radīšana un vērtēšana
<ul style="list-style-type: none"> Attēlu galerijas izpētes procesā saskata detaļas saistību ar veselumu. Izmantojot attēlu galeriju, veido salīdzinājumus un metaforas savas domas izteikšanai. Detalizēti pētot vienu miniatūru, gūst pieredzi, kā var interpretēt tekstu, kādiem elementiem jāpievērš uzmanība. 	<ul style="list-style-type: none"> Salīdzinot un analizējot dažādu autoru darbus, apgūst miniatūras žanra pazīmes. Saskata autora individuālo izteiksmi. Saskata tēlainās izteiksmes līdzekļus un izprot to lietojuma nozīmi satūra atklāsmē. Sadarbojoties grupā, veido infografiku par miniatūras žanru. 	<ul style="list-style-type: none"> Izvēloties vienu no piedāvātajām shēmām, rada savu miniatūru. Izvērtē savu un citu jaunrades darbu, izmantojot piedāvāto kritēriju rubriku. Prezentē savu radošo darbu literāro lasījumu pēcpusdienā.

Mācību līdzekļi

Mācību materiāli

- Skola2030 mācību līdzeklis
- Indrāne, I. *Basām kājām*. Rīga : Liesma, 1970. 119 lpp.
- Ezera, R. *Zvaigžņu lietus*. Rīga : Preses nams, 1994. 95 lpp. 9984000583
- Kvīte, M. *Nostalgija saulrieta krāsā*. Rīga : Atēna, 2006. 230 lpp. ISBN 9984374513
- Ķempe, M. *Izlase*. Skolas bibliotēka. Rīga : Zvaigzne, 1982. 188 lpp.
- Sudrabkalns, J. *Izlase*. Skolas bibliotēka. Rīga : Zvaigzne, 1982. 224 lpp.
- Tammsāre, A. *Miniatūras*. Rīga : Liesma, 1978. 86 lpp.
- Vērdirš, K. *Bastarda forma: Latviešu dzejprozas vēsture. Latviešu dzejprozas antoloģija*. Rīga : LU Literatūras, folkloras un mākslas institūts, 2011. 334 lpp. ISBN 9934803291
- Izmantojamas mācību grāmatas literatūrā 7. klasei no Valsts izglītības satūra centra apstiprinātā mācību literatūras saraksta, sk. Apstiprinātās un izdotās mācību literatūras saraksts [tiešsaiste]. 2014. g. [skatīts 2019. g. 5. sept.].
Pieejams: <https://visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/maclit.shtml>

Starpriekšmetu saikne

Vizuālā māksla	Kā radoši noformēt miniatūru un atklāt tās ideju.
Teātra māksla	Literāra darba publisks lasījums.

Metodiskais komentārs

Saturs	<p>Apgūstot šo tematu, svarīgi skolēnam radīt priekšstatu par miniatūras žanru un iedrošināt pašam mēģināt radīt jaunrades darbu. Tā kā miniatūras žanrā doma ir izteikta koncentrēti un tēlaini, nepieciešams attīstīt skolēnu prasmi koncentrēti un tēlaini izteikt savu domu.</p> <p>Skolēni apgūst prasmi salīdzināt miniatūras. Skolotājs var piedāvāt salīdzināšanai citas miniatūras. Metodiskajā līdzeklī piedāvātas 5 zināmāko miniatūras žanra pārstāvju miniatūras. Skolēniem tiek dota izvēle, kuras miniatūras salīdzināt.</p> <p>Zināšanu par miniatūras žanru nostiprināšana, veidojot infografiku. Ja skolēniem ir iemaņas, šo darbu var veikt digitāli. Tāpat skolotāja ziņā, vai to darīt nelielās grupās vai individuāli. Radītās infografikas noteikti kopīgi jāizvērtē. Ja skolotājs izmanto punktu sistēmu vērtēšanā, šis var būt vērtējama darbs.</p> <p>Skolēni rosināmi paši radīt miniatūru, izvēloties vienu no piedāvātajām shēmām. Dažkārt vieglāk radīt tekstu, ja ir skaidra vīzija par tēlu – vizualizācija.</p>
Vērtēšana	<p>Jaunrades darbu izvērtēšanai piedāvāti kritēriji, kuri izmantojami arī summatīvajai vērtēšanai. Liela uzmanība pievēršama arī skolēnu refleksijai par savu darbu. Ieteicams ne tikai vērtēt punktus, bet arī rakstīt pozitīvas atsauksmes par radītajām miniatūrām.</p>
Caurviju prasmes	<p>Šajā tematā aktualizētas šādas caurviju prasmes: kritiskā domāšanas un problēmrisināšana; jaunrade un uzņēmējspēja.</p>
Papildiespējas	<p>Veido un piedalās miniatūru priekšmetu izstādē vai veido foto galeriju par noteiktām miniatūrām lietām vai izpausmēm, ievērojot autortiesības regulējošas normas.</p>

<p>7.1. Mājas</p> <p>Kā literāros darbos tiek parādīta mājas un tur sastapto cilvēku nozīme personības veidošanā?</p>	<p>7.2. Laiks</p> <p>1. Kā izmantot dzīves situācijas, raksturojot un radot romānu?</p> <p>2. Kā literārs darbs turpina savu dzīvi citu mākslu interpretācijās?</p>	<p>7.3. Tradīcijas</p> <p>Kā latviešu folklorā un literārajos darbos atklājas latviešu tautas tradīcijas un cilvēka dzīve gadskārtu ritumā?</p>	<p>7.4. Daba</p> <p>Kā, analizējot miniatūras un radot savu tekstu, ar spilgtiem tēlainās izteiksmes līdzekļiem atklāt mazo lietu skaistumu dabā?</p>	<p>7.5. Vēsture</p> <p>Kā prognozēt detektīvstāsta sižetu, tēlu rīcību? Kā apkopot literārā darba sižeta veidošanai nepieciešamās laikmeta liecības?</p>	<p>7.6. Draugi</p> <p>Kā literāra darba iepazīšana palīdz atrast virtuālus draugus?</p>	<p>7.7. Pasaules izziņa</p> <p>Kā paplašināt ceļotāja pieredzi, iepazīstot piedzīvojumu literatūru?</p>
--	--	--	--	---	--	--

7.5. Vēsture. Kā prognozēt detektīvstāsta sižetu, tēlu rīcību? Kā apkopot literārā darba sižeta veidošanai nepieciešamās laikmeta liecības?

Ieteicamais laiks temata apguvei: 8 mācību stundas.

Temata apguves mērķis: prognozēt literārā (detektīvstāsta) darba sižetu, saskatot un interpretējot stāstā ietvertās laikmeta liecības, vides raksturojumu un tēlu rīcību.

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes
<ul style="list-style-type: none"> • Detektīvistāstam raksturīgi noteikti izteiksmes līdzekļi. (K.Li.1.) • Detektīvistāstā var tikt atspoguļoti vēsturisko laiku raksturojoši notikumi. (K.Li.4.) 	<ul style="list-style-type: none"> • Raksturo detektīvliteratūras vēstījuma īpatnības: kas ir stāstītājs, personu runa, vēstījuma veids (reālistisks, romantisks), noskaņa, telpa, rakstnieka izvēle noteiktu situāciju risinājumā u. c. (K.9.1.10.) • Noskaidro detektīvromāna/stāsta žanra iezīmes. Izzina pasaules detektīvliteratūrā tēlotos izmeklētājus. (K.9.1.10.) • Raksturo stāsta galvenos tēlus, to rīcību. (K.9.1.10.) • Analizē teksta fragmenta un daiļdarba kopumā lasītāja pieredzes situāciju. (K.9.4.5.)
Komplekss sniedzamais rezultāts	Ieradumi
<p>Organizē diskusiju par literāru darbu un iesaistās tajā, apgūstot un pilnveidojot prasmes analizēt informāciju, secināt, piedāvāt problēmu risinājumus u. tml. (K.9.4.3.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Attīsta ieradumu patstāvīgi un mērķtiecīgi lasīt pilna apjoma daiļliteratūras darbus. (Tikums – gudrība; vērtība – kultūra) • Attīsta ieradumu lasīt, lai pilnveidotu izpratni par sev un citiem būtiskām dzīves un mākslas vērtībām. (Tikums – centība; vērtība – cilvēka cieņa) • Attīsta ieradumu ar skolotāja atbalstu salīdzināt, ar kuriem izteiksmes līdzekļiem detektīvistāstā var tikt radīts un atšķirties no citiem mākslas darbiem. (Tikums – gudrība; vērtība – kultūra) • Attīsta ieradumu ar skolotāja atbalstu analizēt detektīvistāsta specifiskos līdzekļus, raksturot literārā darba saturu un formu. (Tikums – gudrība; vērtība – kultūra) • Attīsta ieradumu ar skolotāja atbalstu izvērtēt dažādus informācijas avotus. (Tikums – atbildība; vērtība – kultūra)
<p>Jēdzieni: detektīvs, laiks, proza, sižets, stāsts, tēls, vēstījums, vēstures notikumi.</p>	

Temata apguves norise

Žanra specifikas izpēte	Pagātnes konteksta izpēte	Aktīvs darbs ar tekstu
<ul style="list-style-type: none"> Grupē un izpēta detektīvžanra literatūras pazīmes. Individuāli vai grupā prognozē, modelē detektīvžanra definīciju. Patstāvīgi izvērtē sadarbības prasmes un prasmi veidot pamatotus secinājumus. 	<ul style="list-style-type: none"> Izpēta un vērtē dažādu informāciju par M. Runguļa detektīvistā attēloto vēsturisko laiku. Eksperimentāli noskaidro vēstures zīmju šifrēšanas nozīmi literārā teksta izpratnē. Prognozē informācijas lietojuma un izvēles iespējas, derīgumu. Izvēlas patstāvīgu informācijas izpētes gaitu: intervija par pagātnes notikumiem, stāstījums par tagadnē īpašajām norisēm vai stāsts par literārā darbā nosauktām vēsturiskām lietām u.tml. 	<ul style="list-style-type: none"> Prognozē literārā darba sižeta attīstību pēc ilustrācijām. Veido lasītāja – detektīva – iespaidu dienasgrāmatu. Lasot literārā darba fragmentus vai pilnu tekstu, analizē noteiktas epizodes; izvērtē lasītāja pieredzi un iespējas. Veido diskusiju par savu detektīva pieredzi, prasmi saskatīt detaļas un prognožu apstiprināšanos.

Mācību līdzekļi

Mācību materiāli

- Skola2030 mācību līdzeklis
- Nemiera, L. *Kaķa lāsts*. Rīga : Zvaigzne ABC, 2012. 304 lpp. ISBN 9789934023446
- Ozoliņa, D. *Atmaskot direktori*. Rīga : Zvaigzne ABC, 2010. 185 lpp. ISBN 9789934009785
- Rungulis, M. *Lapsu kalniņa mīklas*. Rīga : Liels un Mazs, 2014. 246 lpp. ISBN 9984820947
- Bunkura celtniecība. [tiešsaiste]. b. g. [skatīts 2019. g. 6. jūn.]. Pieejams: <https://mezabrāli.wordpress.com/bunkura-celtnieciba/>
- XX gs. 40.–50. gadi, nacionālās pretošanās kustība, mežabrāļi; deportācijas; padomju laiks – noklusētā vēsture. Edmunda Jansona dokumentālā animācijas filma *Čīža acīm*. [tiešsaiste]. b. g. [skatīts 2019. g. 6. jūn.]. Pieejams: <https://www.filmas.lv/movie/2628/>.
- Rozītis, P. *Valmieras puikas* [tiešsaiste]. b. g. [skatīts 2019. g. 12. jūn.]. Pieejams: <https://las.am/lv/e-content/valmieras-puikas>
- Segvārds *Vientulis*. Radiointervija ar režisoru u. c. personām. Fragmenti no Viestura Kairiša spēlfilmas *Melānijas hronika*. [tiešsaiste]. b. g. [skatīts 2019. g. 6. jūn.]. Pieejams: https://www.youtube.com/watch?v=PYHlwW_i4Z8
- Citi resursi. Atsauce uz iepriekš lasīto – Luīzes Pastores detektīvistu sēriju par mākslu *Mākslas detektīvi* [tiešsaiste]. b. g. [skatīts 2019. g. 6. jūn.]. Pieejams: <http://www.luizepastore.com/gramatas/makslas-detektivi/>
- Izmantojamas mācību grāmatas literatūrā 7. klasei no Valsts izglītības satura centra apstiprinātā mācību literatūras saraksta, sk. Apstiprinātās un izdotās mācību literatūras saraksts [tiešsaiste]. 2014. g. [skatīts 2019. g. 5. sept.]. Pieejams: <https://visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/maclit.shtml>

Starpriekšmetu saikne

Latvijas un pasaules vēsture	Informācija par partizānu kustības laiku. Cilvēku pagātnes pieredze ir saistīta ar vēstures notikumiem.
-------------------------------------	---

Metodiskais komentārs

Saturs	Skolotājs var piedāvāt skolēniem vai aicināt skolēnus pašus izpētīt rakstnieka Māra Runguļa daiļradi, interesantākos dzīves faktus. Tā kā žanru robežas ir grūti definējamas, metodiskajā materiālā izmantots jēdziens detektīvžanrs. Papildinot detektīva ideju, ieteicams salīdzināšanai izmantot arī fragmentu no M. Runguļa detektīvstāsta <i>Lapsu kalniņa mīklas</i> (220.–227. lpp.) un noskatīties video materiālu par Īles bunkura ieņemšanu, sk. Kaujas rekonstrukcija pirms 62 gadiem notikušajam uzbrukumam Īles nacionālo partizānu bunkuram [tiešsaiste]. 2011. g. 18. apr. [skatīts 2019. g. 12. jūn.] Pieejams: https://www.youtube.com/watch?v=7sb0NCym2lc
Vērtēšana	Vērtēšanai ieteicams izmantot detektīva runu, detektīva dienasgrāmatu, ziņojumu par detektīva lietu, piedalīšanos diskusijā. Temata noslēgumā skolēniem var piedāvāt rakstīt radošu darbu – detektīvstāstu vai daļu no iespējamā stāsta izplānot un rakstīt ideju plānu.
Caurviju prasmes	Šajā tematā aktualizētas šādas caurviju prasmes: kritiskā domāšana un problēmrisināšana; sadarbība.
Papildiespējas	Sadarbībā ar vēstures skolotāju var iepazīt partizānu kustības lieciniekus, skatoties dokumentālās filmas vai apmeklējot bunkurus, pierakstīt savu tuvinieku (piemēram, vecvecāku) vai citu personu (piemēram, politiski represēto personu) dažāda laika (piemēram, 1949. g. deportāciju) vēstures atmiņas. Atmiņas var tikt atainotas digitālā vai drāmas darbā, kurā piedalās pats skolēns. Var pierakstīt bērnības (piemēram, vecāku) atmiņas, veidot albumu kontekstā ar atbilstošā laika vēstures notikumiem vai izvēlēties tos mūsdienā notikumus, kas varētu būt vēsturiski nozīmīgi, pamatot savu izvēli vai fiksēt mežabrāļu bunkurā esošās liecības (priekšmetus u. tml.) un radīt savu stāstu par kādu no tām, mēģinot ievērot arī atbilstošā laika vēstures notikumus. Var veidot savas klases/pilsētas/novada grāmatu par kādu konkrētu laika periodu, ietverot notikumu aprakstu, fotogrāfijas, vēstures liecības u. c., radīt digitālu dizainu, digitāli saglabāt (var arī skolas muzejā) konkrētā laika liecības. Izspēlēt situāciju spēli, organizējot pasaules detektīvu konferenci, kurā tiek atrisināta kāda piedāvāta vai pašu izdomāta problēmsituācija.

<p>7.1. Mājas</p> <p>Kā literāros darbos tiek parādīta mājas un tur sastapto cilvēku nozīme personības veidošanā?</p>	<p>7.2. Laiks</p> <p>1. Kā izmantot dzīves situācijas, raksturojot un radot romānus?</p> <p>2. Kā literārs darbs turpina savu dzīvi citu mākslu interpretācijās?</p>	<p>7.3. Tradīcijas</p> <p>Kā latviešu folklorā un literārajos darbos atklājas latviešu tautas tradīcijas un cilvēka dzīve gadskārtu ritumā?</p>	<p>7.4. Daba</p> <p>Kā, analizējot miniatūras un radot savu tekstu, ar spilgtiem tēlainās izteiksmes līdzekļiem atklāt mazo lietu skaistumu dabā?</p>	<p>7.5. Vēsture</p> <p>Kā prognozēt detektīvstāsta sižetu, tēlu rīcību? Kā apkopot literārā darba sižeta veidošanai nepieciešamās laikmeta liecības?</p>	<p>7.6. Draugi</p> <p>Kā literāra darba iepazīšana palīdz atrast virtuālus draugus?</p>	<p>7.7. Pasaules izziņa</p> <p>Kā paplašināt ceļotāja pieredzi, iepazīstot piedzīvojumu literatūru?</p>
--	---	--	--	---	--	--

7.6. Draugi. Kā literāra darba iepazīšana palīdz atrast virtuālus draugus?

Ieteicamais laiks temata apguvei: 8 mācību stundas.

Temata apguves mērķis: lasot noteiktu literāru darbu, spriež par grāmatas/mākslas darba nozīmi; iesaka paša izvēlētu grāmatu/mākslas darbu citiem, daloties savā izvēles pieredzē un rakstot anotāciju.

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes
<ul style="list-style-type: none"> Lasot literāru darbu, lasītājs iegūst dažādas dzīves pieredzes un emocijas, top pamudināts rīkoties. (K.Li.4.) Vērtējot literāru darbu, drosmīgi atklājas autora un arī lasītāja subjektīvā attieksme pret pasauli. (K.Li.4.) Literārā darba/mākslas darba izvēle ļauj iepazīt literāro darbu un tā lasītāju. (K.Li.4.) 	<ul style="list-style-type: none"> Vērtē savu kultūras pieredzi, paužot savu attieksmi pret dzīves un kultūras vērtībām, ko rosinājuši noteikti mākslas darbi, iesaka tos citiem. (K.9.4.1.) Analizē literārā/mākslas darbā ietvertas sev un sabiedrībai nozīmīgas pamatvērtības. (K.9.4.3.) Vērtē un raksta anotāciju literāram darbam, izvēlas literāro darbu pēc anotācijas. (K.9.4.1.)
Komplekss sniedzamais rezultāts	Ieradumi
<ul style="list-style-type: none"> Izvirza un pamato hipotēzi, vai un kāpēc grāmata/cits mākslas darbs var/nevar būt draugs. (K.9.4.5.) Paša rakstītā anotācijā iesaka citiem lasīšanai nozīmīgu literāro darbu. (K.9.4.1.) 	<ul style="list-style-type: none"> Attīsta ieradumu patstāvīgi izvēlēties un lasīt pilna apjoma literāros darbus. (Tikums – centība; vērtība – kultūra) Attīsta ieradumu lasīt, lai pilnveidotu izpratni par sev un citiem būtiskām dzīves un mākslas vērtībām. (Tikums – centība; vērtība – cilvēka cieņa) Attīsta ieradumu apzināti pilnveidot savu emocionālo pasauli, lasot un interpretējot literāru darbu. (Tikums – tolerance; vērtība – cilvēka cieņa) Attīsta ieradumu radoši rakstīt saskaņā ar piedāvāto paraugu vai patstāvīgi. (Tikums – drosmība; vērtība – brīvība)
<p>Jēdzieni: anotācija, hipotēze, intriga, literārs darbs, mākslas darbs, proza, romāns, reklāma.</p>	

Temata apguves norise

Grāmatas un citu mākslas darbu nozīmes atainojums literārā darbā	Paša izvēlēta grāmata, kura palīdzējusi un kuru ieteikt citiem	Anotāciju paraugu izpēte un to rakstīšanas apguve	Anotācijas rakstīšana citiem iesakāmai grāmatai/mākslas darbam
<ul style="list-style-type: none"> • Lasa fragmentus no Markusa Zusaka romāna <i>Grāmatu zagle</i> vai cita literārā darba, kur atainota grāmatas/mākslas darba nozīme cilvēka dzīvē, apkopo piemērus. • Diskutē, uz ko var rosināt grāmata/mākslas darbs. 	<ul style="list-style-type: none"> • Dalās pieredzē, emocijās un zināšanās, kāpēc grāmata iesakāma citiem. • Pārrunā grupā, cik nozīmīga grāmatas izvēlē ir reklāmas ietekme. • Pēta grāmatu reklāmas. • Izveido klasei pieejamu tiešsaistes dokumentu, kur iespējams iepazīties ar informāciju par vienaudžu ieteiktajiem darbiem. • Skolēni dalās grāmatu/mākslas darbu izvēles pieredzē. • Izvirza un pamato hipotēzi, vai un kāpēc grāmata/cits mākslas darbs var/nevar būt draugs. 	<ul style="list-style-type: none"> • Lasa grāmatu/mākslas darbu anotācijas. • Analizē anotāciju paraugus. • Analizē un vingrinās rakstīt piemērus, secina, kas ir anotācija, kāpēc tā nepieciešama (tās mērķis), ko tajā vajadzētu rakstīt, ko nerakstīt; pamato, kādam vajadzētu būt anotācijas apjomam, kāpēc anotācijā būtu ieteicami atslēgas vārdi. • Salīdzina dažādu mākslas darbu anotācijas, lai secinātu, kas ir būtiskā informācija katram mākslas veidam. 	<ul style="list-style-type: none"> • Raksta anotāciju kopīgi lasītam literāram darbam/grāmatai vai paša izvēlētam literāram darbam/grāmatai. • Anonīmi salīdzina vienam literāram darbam rakstītās anotācijas un izvēlas to, kura visskaidrāk/intrigējoši radījusi priekšstatu par lasāmo darbu/grāmatu. Ja raksta anotāciju paša izvēlētam darbam, tad sarīko balsošanu, balsotājam argumentējot savu izvēli.

Mācību līdzekļi

Mācību materiāli

- Skola2030 mācību līdzeklis
- Džounss, L. *Misters Fips*. Rīga : Dienas Grāmata, 2010. 212 lpp. ISBN 9984847284
- Letrija, Ž., Ž.; Letrija, A. *Ja es būtu grāmata*. Rīga : Liels un mazs, 2017. 56 lpp. ISBN 9789934533839
- Trapa, M, A. *Mūzikas skaņas*. Rīga : Zvaigzne ABC, 2007. 294 lpp. ISBN 998436576X
- Zusaks, M. *Grāmatu zagle*. Rīga : Zvaigzne ABC, 2013. 549 lpp. ISBN 9934034832
- Izmantojamas mācību grāmatas literatūrā 7. klasei no Valsts izglītības satura centra apstiprinātā mācību literatūras saraksta, sk. Apstiprinātās un izdotās mācību literatūras saraksts [tiešsaiste]. 2014. g. [skatīts 2019. g. 5. sept.]. Pieejams: <https://visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/maclit.shtml>

Starppriekšmetu saikne

Sociālās zinības	Radoša klases projekta izveide, kā iepriecināt/glābt citus, atsaucoties uz romānā lasīto, piemēram, kopīgu sniegavīra celšanu; lietas un problēmas, no kurām “jāglābj” mūsdienās.
Vizuālā māksla, mūzika	Mākslas darbi, kuri “glābuši” cilvēkus.
Dizains un tehnoloģijas	Dizaina priekšmets – grāmatzīme – reklāma. Uz grāmatzīmēm var rakstīt citātus, kuri varētu būt spēka avots situācijās, kad ir grūti. Jāveido tādas formas grāmatzīmes, lai tās turētos grāmatā.

Metodiskais komentārs

Saturs	Temata apgūvē var aktualizēt personifikācijas izpratni, jautājumu par estētiskajām kategorijām literārā darbā. Skolēni, analizējot anotāciju paraugus un vingrinoties, paši var izveidot anotācijas atgādni. Temata apgūvē ieteicams izmantot spēlfilmu <i>Grāmatu zagle (The Book Thief)</i> , 2013. <i>The Sound of Music. Forum Cinemas DVD, 2007.</i>
Vērtēšana	Mācību procesa laikā izmanto formatīvo vērtēšanu, skolēni var atzīmēt, kuru uzdevumu daļēji vai pilnīgi izpildījuši (iekrāsojot vai vienojoties par noteiktiem simboliem – apgūts, daļēji apgūts, nav apgūts. Mācību materiālu var strukturēt vertikālās slejās, kurā blakus uzdevumam skolēns iezīmē (ielīmē, iekopē) noteiktu skaitu grāmatzīmju, pats novērtējot sava darba rezultātu (piemēram, nav nevienas grāmatzīmes – šo uzdevumu neesmu veicis; viena grāmatzīme – uzdevumu esmu tikai iesācis; divas grāmatzīmes – uzdevumu esmu daļēji veicis; trīs grāmatzīmes – uzdevums tikai jāpabeidz; četras grāmatzīmes – ar visu esmu ticis galā!) un arī uzrakstot, kas ir apgūts, ko vēl jātrenējas darīt; pārrunā ar skolotāju, kā to darīt.
Caurviju prasmes	Šajā tematā aktualizētas šādas caurviju prasmes: sadarbība; kritiskā domāšana un problēmrisināšana.
Papildiespējas	Veido atgādni par anotāciju. Izmantojot atgādni, grupā veido, piedāvā un vērtē grāmatas/cita mākslas darba reklāmu.

<p>7.1. Mājas</p> <p>Kā literāros darbos tiek parādīta mājas un tur sastapto cilvēku nozīme personības veidošanā?</p>	<p>7.2. Laiks</p> <p>1. Kā izmantot dzīves situācijas, raksturojot un radot romānu?</p> <p>2. Kā literārs darbs turpina savu dzīvi citu mākslu interpretācijās?</p>	<p>7.3. Tradīcijas</p> <p>Kā latviešu folklorā un literārajos darbos atklājas latviešu tautas tradīcijas un cilvēka dzīve gadskārtu ritumā?</p>	<p>7.4. Daba</p> <p>Kā, analizējot miniatūras un radot savu tekstu, ar spilgtiem tēlainās izteiksmes līdzekļiem atklāt mazo lietu skaistumu dabā?</p>	<p>7.5. Vēsture</p> <p>Kā prognozēt detektīvstāsta sižetu, tēlu rīcību? Kā apkopot literārā darba sižeta veidošanai nepieciešamās laikmeta liecības?</p>	<p>7.6. Draugi</p> <p>Kā literāra darba iepazīšana palīdz atrast virtuālus draugus?</p>	<p>7.7. Pasaules izziņa</p> <p>Kā paplašināt ceļotāja pieredzi, iepazīstot piedzīvojumu literatūru?</p>
--	--	--	--	---	--	--

7.7. Pasaules izziņa. Kā paplašināt ceļotāja pieredzi, iepazīstot piedzīvojumu literatūru?

Ieteicamais laiks temata apguvei: 8 mācību stundas.

Temata apguves mērķis: ieraudzīt pasaules daudzveidību un apzināties dabas un kultūras bagātības un to ilgtspējīgas izmantošanas un atjaunošanas nepieciešamību, iepazīstot piedzīvojumu literatūru (prozu).

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes
<ul style="list-style-type: none"> Piedzīvojumu romānam ir tam raksturīgi izteiksmes līdzekļi. (K.Li.1.) Literārs darbs var rosināt idejas literāra piedzīvojuma parka izveidei. (K.Li.2.) Radošu projektu var realizēt atbildīgi sadarbojoties. (K.Li.3.) Pieredze veidojas, stāstot par saviem ceļojumiem un lasot piedzīvojumu literatūru, uz klausot citus. (K.Li.4.) 	<ul style="list-style-type: none"> Analizē un vērtē piedzīvojuma/zinātniskās fantastikas romāna izteiksmes veidu. (K.9.1.10.) Argumentēti pamato piedzīvojuma/zinātniskās fantastikas romāna pazīmes. (K.9.1.10.) Rada savu literāra piedzīvojuma parka ideju, prezentē to. (K.9.2.1.) Atrod un pamato radošu ideju sabiedrībā un sev aktuāliem mērķiem. Izmanto daudzveidīgus radošās domāšanas paņēmienus ideju precizēšanā. Mākslinieciskā tēla papildināšanai izmanto tekstu, skaņu, attēlu, kustību un dažādas tehnoloģijas. (K.9.3.2.) Paplašina savu kultūras pieredzi, lasot piedzīvojuma literatūras darbus, stāstot un uz klausot citus. (K.9.4.5.)
Komplekss sniedzamais rezultāts	Ieradumi
<p>Atsaucoties uz literārā darbā atrodamiem faktiem un izmantojot savu pieredzi, rada savu ideju literāram piedzīvojuma parkam, prezentē to. (K.9.2.1.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> Attīsta ieradumu patstāvīgi lasīt, lai pilnveidotu izpratni par sev un citiem būtiskām dzīves un mākslas vērtībām. (Tikums – tolerance; vērtība – cilvēka cieņa) Attīsta ieradumu ar skolotāja atbalstu analizēt literatūras specifiskos līdzekļus un paņēmienus, veidus un žānrus, raksturot literārā darba saturu un formu. (Tikums – gudrība; vērtība – kultūra) Attīsta ieradumu ar izpratni lietot autortiesību dažādos aspektus. (Tikums – atbildība; vērtība – brīvība) Attīsta ieradumu sadarbojoties izvērtēt savu radošā literārā darba procesu un rezultātu, uz klausīt dažādus viedokļus un izteikt argumentētu vērtējumu citiem. (Tikumi – atbildība, tolerance; vērtība – brīvība)
<p>Jēdzieni: fakti, hipotēze, piedzīvojumu romāns, proza, vietvārdi, zinātniskā fantastika.</p>	

Temata apguves norise

Dalīšanās pieredzē, jēdzienu apguve	Teksta lasīšana un analīze	Idejas radīšana un realizēšana
<ul style="list-style-type: none"> Dalās savā ceļotāja pieredzē, stāsta par piedzīvojumiem ceļojumos, vērtē stāstījumus. Mācās analizēt informāciju, faktus, raksta secinājumus. Apgūst jēdzienus – piedzīvojums, romāns, fantāzija, zinātnisks; izmanto tos citu jēdzienu definēšanā. 	<ul style="list-style-type: none"> Izvirza hipotēzi par lasāmo darbu. Analizē zinātniskās fantastikas/piedzīvojumu romāna fragmentus. Iepazīst vietvārdu jēdzienu, pēta savas tuvākās apkārtnes vietvārdus, rada savus vietvārdus. Pārbauda izvirzīto hipotēzi. 	<ul style="list-style-type: none"> Izvēlas uzdevuma veidu savas idejas radīšanā (piedzīvojumu parks, ceļojuma maršruts utt.). Prezentē savu ideju, vērtē savu un citu radītās idejas.

Mācību līdzekļi

Mācību materiāli

- *Skola2030* mācību līdzeklis
- Defo, D. *Robinsons Krūzo*. Rīga : Zvaigzne ABC, 2018. 304 lpp. ISBN 9789934028175
- Verns, Ž. Kapteiņa Granta bērni. Rīga : Zvaigzne ABC, 2006. 704 lpp. ISBN 9984370909
- Verns, Ž. *Noslēpumu sala*. Rīga : Zvaigzne ABC, 2013. 640 lpp. ISBN 9789934019692
- Izmantojamas mācību grāmatas literatūrā 7. klasei no Valsts izglītības satura centra apstiprinātā mācību literatūras saraksta, sk. Apstiprinātās un izdotās mācību literatūras saraksts [tiešsaiste]. 2014. g. [skatīts 2019. g. 5. sept.].
Pieejams: <https://visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/maclit.shtml>

Starppriekšmetu saikne

Latviešu valoda	Vietvārdu jēdziens, vietvārdi – vides raksturotāji.
------------------------	---

Metodiskais komentārs

Saturs	<p>Apģūstot ŗo tematu, ieteicams sadarboties, varbģt veidot kopprojektu ar citu mģcģbu priekŗmetu skolotģjiem (ģeogrģfģja, matemģtika, dabaszģnģbas utt.). ŗ. Verna romģns ir lielģks pamats, kģ nostģprinģt zinģšanas par hipotģzi un tģs pierģdģšanu. Romģns dod iespģjas daudz eksperimentģt un pģrlģicinģties paŗiem par iespģjģm izmantot zinģšanas izdzģvoŗanģi. Temata ietvaros var aplģkot arī citus ŗ. Verna darbus, kģ, piemģram, <i>Kapteiņa Granta bērni</i>, <i>80 dienģs ap zemeslodi</i> u. c., kģ arī Daniela Defo romģnu <i>Robinsons Krģzo</i>. Tģ kģ ŗie darbi ir daudzveidģgi interpretģti kino, iespģjams skatģties un salģdzģnģt daŗģdas interpretģcijas. Pģc tam ieteicama saruna par literģrģ darba interpretģcijģm un iespģjģm attģlot izfantazģto ar konkrģtģ laika kino un tģ tehnikas iespģjģm.</p> <p>Īpaŗi akcentģjama izpratne par vietvģrdģiem, prasme ieraudzģt, grupģt, noskaidrot to izcelsmi. Skolģnus var rosinģt veidot savas tuvģkģs apkģrtnes vietvģrdu vģrdnģcu.</p> <p>Skolģni rosinģmi iepazīties ar visu literģro darbu.</p>
Vģrtģŗana	Racionģli temata apģuvģ paredzģto hipotģzes pierģdģjumu organizģt kģ projekta darbu, ar skolģniem vienoģties par vģrtģŗanas kritģrijiem, apjomu, laiku utt.
Caurvģju prasmes	ŗajģ tematģ aktualģzģtas ŗģdas caurvģju prasmes: sadarbģba; jaunrade un uzņģmģjŗspģja.

8. klase

<p>8.1. Draugi</p> <p>Kā notiek literāru darbu profesionālas izvērtēšanas process?</p> <p>Kā veidoju savas lasītāja pieredzes apkopojumu?</p>	<p>8.2. Daba</p> <p>Kā motīvs dzejā atklāj izteiksmes daudzveidību?</p> <p>Cik pārlicinoši protu rakstīt un prezentēt pārdomu darbu, lasot latviešu autoru prozas darbus par cilvēka un dabas mijiedarbi?</p>	<p>8.3. Fantāzija</p> <p>Kā eksperimentālā literārā jaunrades darbā izmantoju iepazītā laikmetīgās latviešu literatūras (fantāzijas žanrs, literārā pasaka u. c.) darba spēles noteikumus?</p>	<p>8.4. Mājas</p> <p>Cik daudzveidīgi līroepikas žanri (balāde, poēma) pilnveido lasītāja pieredzi un attieksmi pret mājām, tautas pagātnes pieredzi un nākotnes iecerēm?</p>	<p>8.5. Tradīcijas</p> <p>Kā tradicionālās kultūras norises (latviešu godi) iegūst jaunu interpretāciju, iekļaujoties mūsdienu rituālos?</p>	<p>8.6. Pasaule</p> <p>Kā literāru darbu iepazīšana palīdz pasaules kultūras zīmju izziņāšanā?</p> <p>Kas ir nepieciešams patstāvīgā radošā darbā, pēc izvēles izmēģinot rakstnieka vai tulkotāja lomu?</p>	<p>8.7. Laiks</p> <p>Kā salīdzināt savu pieredzi ar latviešu autoru prozas darbos radīto priekšstatu par skolu dažādos laikos, izmantojot iepazīto literāro darbu iespaidus, citātos diskusijā par nākotnes skolu?</p>	<p>8.8. Spēle</p> <p>Kas nepieciešams, lai sadarbības grupā iepazītu radioteātra specifiku un realizētu savas dramaturģiskas epizodes radīšanu un prezentēšanu?</p>
--	--	---	--	---	--	---	--

8.1. Draugi. Kā notiek literāru darbu profesionālas izvērtēšanas process? Kā veidoju savas lasītāja pieredzes apkopojumu?

Ieteicamais laiks temata apguvei: 8 stundas.

Temata apguves mērķis: izziņot vērtības patstāvīgi lasītajā literatūrā, veidot priekšstatu par tradicionāliem kultūras pasākumiem literatūrā un teātra mākslā Latvijā.

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes
<ul style="list-style-type: none"> Kopīgas literāras intereses, gaume vieno cilvēkus, rada pamatu daudzveidīgai sadarbībai. (K.Li.4.) Literāri darbi tiek profesionāli novērtēti dažādos konkursos un tradicionālos literāros pasākumos. (K.Li.4.) Laikmetīgajā literatūrā tiek atklātas jauniešiem aktuālas problēmas. (K.Li.3.) Katrs var kļūt par literāru darbu novērtētāju. (K.Li.2.) 	<ul style="list-style-type: none"> Analizē un diskutē par literārā darbā ietvertajām jauniešiem aktuālajām problēmām. (K.9.4.3.) Vērtē jaunāko literatūru sabiedrības uzskatu veidošanā. Analizē autoru un viņu darbu popularitāti noteiktā laikā. (K.9.4.5.) Veic aptaujas datu apkopojumu, analizē rezultātus. (K.9.3.4.) Atrod un pamato radošu ideju, izmanto daudzveidīgus radošās domāšanas paņēmienus ideju precizēšanā, prezentē savu ideju. (K.9.2.1.)
Komplekss sniedzamais rezultāts	Ieradumi
<ul style="list-style-type: none"> Pētīt literāru darbu izvērtēšanas tradīcijas Latvijā, piedalās kādā paša radītā literāra darba popularizēšanas norisē. (K.9.2.1.) Iepazīstoties ar pasaules literatūras darbiem, piedalās diskusijā par tajos ietvertajām jauniešu problēmām. (K.9.4.3.) 	<ul style="list-style-type: none"> Attīsta ieradumu apzināti pilnveidot savu emocionālo pasauli, lasot un interpretējot folkloru un literārus darbus. (Tikumi – tolerance, godīgums; vērtība – cilvēka cieņa) Attīsta prasmi darboties ar literārajiem darbiem un papildu tekstiem, izmantojot bibliotēku un citus nepieciešamos (arī digitālos) resursus. (Tikumi – tolerance, atbildība; vērtība – kultūra) Attīsta ieradumu būt ziņošam, kulturālam un intelektuāli atvērtam, lasot dažādu kultūras laikmetu literāros tekstus, saskatot un salīdzinot citu laikmetu kultūras zīmes laikmetīgajā literatūrā, apzinoties tulkota literāra darba specifiku. (Tikumi – gudrība, centība; vērtība – kultūra) Attīsta prasmi saskatīt literāra darba māksliniecisko vērtību, izprotot augstvērtīgas literatūras nozīmi, daudzveidīgi interpretējot izlasītās grāmatas vai jaunrades procesus. (Tikumi – gudrība, atbildība; vērtība – kultūra)
<p>Jēdzieni: Baltā Vilka balva, Dzejas dienas, lasītāja pieredze, Latvijas Literatūras gada balva, Prozas lasījumi, Spēlmaņu nakts, vēstījuma formas (1., 2., 3. personas vēstījums).</p>	

Temata apguves norise

Lasītāja paradumu izpēte	Darbs ar tekstu	Literāro tradīciju un paradumu izpēte, savas idejas piedāvājums un izvērtējums
<ul style="list-style-type: none"> • Rada ideju sava lasītāja kluba veidošanai – izveido anketu, rada logo, izdomā nosaukumu, moto, raksta noteikumus. • Izvērtē klasesbiedru piedāvājumu. • Veic anketēšanu par klasesbiedru lasīšanas paradumiem. • Apkopo informāciju par profesionāļu vērtējumiem Latvijā tradicionālos pasākumos. • Apkopo iegūto informāciju, prezentē to. • Iesaistās diskusijā par lasītāja gaumi. • Apkopo diskusijā izteiktos viedokļus. 	<ul style="list-style-type: none"> • Lasa pasaules laikmetīgās literatūras darbus par jauniešu attiecību veidošanos. • Izvērtē lasītajos darbos ietvertās problēmas. • Saskata dažādas vēstījuma formas (1., 3. personas noteikšana vēstījumā), lai izvērtētu teksta iedarbīgumu. • Saista aktualizētās problēmas lasītajos darbos ar savu pieredzi. • Novērtē lasītos darbus pēc noteiktiem kritērijiem. • Salīdzina savu vērtējumu ar klasesbiedru novērtējumu. • Iesaistās diskusijā par labas lasāmvielas izvēli. 	<ul style="list-style-type: none"> • Grupā pēta literatūras novērtēšanas un popularizēšanas tradīcijas Latvijā. • Prezentē savu pētījumu. • Izvēlas vienu no piedāvātajiem veidiem, kā popularizēt literārus darbus, un veic to. • Kopā ar klasesbiedriem veido kritērijus patstāvīgo darbu izvērtēšanai. • Izvērtē savu un citu padarīto.

Mācību līdzekļi

Mācību materiāli

- Skola2030 mācību līdzeklis
- Saga, Z. *Meitene tīmeklī*. Rīga : Egmont Latvija, 2016. 351 lpp. ISBN 9789934163609
- Smita, E. Dž. *Iespēja iemīlēties no pirmā skatiena*. Rīga : Zvaigzne ABC, 2017. 204 lpp. ISBN 9789934065866
- Vallika, A. *Kā tev klājas, Anna?* Rīga : Zvaigzne ABC, 2002. 214 lpp. ISBN 9789984226050
- Vilkinsone, Š. *Es joprojām kritu*. Rīga : Lietusdārzs, 2017. 207 lpp. ISBN 9789984869911
- Aktuālā informācija par Baltvilka balvu [tiešsaiste] b. g. [skatīts 2019. g. 20. sept.]. Pieejams: <https://www.facebook.com/IBBYLV/> (IBBY Latvia // Latvijas Bērnu un jaunatnes literatūras padomes informācija)

- Aktuālā informācija par Dzejas dienām [tiešsaiste]. b. g. [skatīts 2019. g. 20. sept.]. Pieejams: www.dzejasdienas.com
- Aktuālā informācija par Latvijas Literatūras gada balvu [tiešsaiste]. b. g. [skatīts 2019. g. 20. sept.]. Pieejams: www.laligaba.lv
- Aktuālā informācija par Prozas lasījumiem [tiešsaiste]. b. g. [skatīts 2019. g. 20. sept.]. Pieejams: www.prozaslasijumi.lv
- Aktuālā informācija par teātra mākslas norisēm [tiešsaiste]. b. g. [skatīts 2019. g. 20. sept.]. Pieejams: www.spelmanunakts.lv; www.kroders.lv
- Izmantojamas mācību grāmatas literatūrā 8. klasei no Valsts izglītības satura centra apstiprinātā mācību literatūras saraksta, sk. Apstiprinātās un izdotās mācību literatūras saraksts [tiešsaiste]. 2014. g. [skatīts 2019. g. 5. sept.]. Pieejams: <https://visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/maclit.shtm>

<p>8.1. Draugi</p> <p>Kā notiek literāru darbu profesionālas izvērtēšanas process?</p> <p>Kā veidoju savas lasītāja pieredzes apkopojumu?</p>	<p>8.2. Daba</p> <p>Kā motīvs dzejā atklāj izteiksmes daudzveidību?</p> <p>Cik pārliecinoši protu rakstīt un prezentēt pārdomu darbu, lasot latviešu autoru prozas darbus par cilvēka un dabas mijiedarbi?</p>	<p>8.3. Fantāzija</p> <p>Kā eksperimentālā literārā jaunrades darbā izmantoju iepazītā laikmetīgās latviešu literatūras (fantāzijas žanrs, literārā pasaka u. c.) darba spēles noteikumus?</p>	<p>8.4. Mājas</p> <p>Cik daudzveidīgi liroepikas žanri (balāde, poēma) pilnveido lasītāja pieredzi un attieksmi pret mājām, tautas pagātnes pieredzi un nākotnes iecerēm?</p>	<p>8.5. Tradīcijas</p> <p>Kā tradicionālās kultūras norises (latviešu godi) iegūst jaunu interpretāciju, iekļaujoties mūsdienu rituālos?</p>	<p>8.6. Pasaule</p> <p>Kā literāru darbu iepazīšana palīdz pasaules kultūras zīmju izzināšanā?</p> <p>Kas ir nepieciešams patstāvīgā radošā darbā, pēc izvēles izmēģinot rakstnieka vai tulkotāja lomu?</p>	<p>8.7. Laiks</p> <p>Kā salīdzināt savu pieredzi ar latviešu autoru prozas darbos radīto priekšstatu par skolu dažādos laikos, izmantojot iepazīto literāro darbu iespaidus, citātus diskusijā par nākotnes skolu?</p>	<p>8.8. Spēle</p> <p>Kas nepieciešams, lai sadarbības grupā iepazītu radioteātra specifiku un realizētu savas dramaturģiskas epizodes radīšanu un prezentēšanu?</p>
--	---	---	--	---	--	---	--

8.2. Daba. Kā motīvs dzejā atklāj izteiksmes daudzveidību?

Cik pārliecinoši protu rakstīt un prezentēt pārdomu darbu, lasot latviešu autoru prozas darbus par cilvēka un dabas mijiedarbi?

Ieteicamais laiks temata apguvei: 16 mācību stundas.

Temata apguves mērķis:

1. Radoši iepazīstot un interpretējot dabas motīvu risinājumu latviešu autoru dzejā, veidot atbildīgu attieksmi pret dabas neparastumu.
2. Nostiprinot priekšstatu sistēmu "cilvēks – atbildība – daba", iepazīt problēmas daudzveidīgu risinājumu latviešu autoru prozas darbos.

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes
<ul style="list-style-type: none"> Tēlainās izteiksmes līdzekļi atklāj dabas neparastumu un nianšes. (K.Li.1.) Attīstot savas prasmes diskutēt par cilvēka atbildību pret dabu, nepieciešama drosmē, neatlaidība un gatavība izmēģināt dažādas pieejas. (K.Li.2.) Apkopojot asociatīvā un radošajā darbībā literāra darba iespaidus, cilvēks pēta un pauž savu identitāti. (K.Li.3.) Iepazīstot daiļdarbus, kuros atklāta cilvēka un dabas saikne, attīsta ne tikai kultūras izpratni, bet arī spēju radīt pārmaiņas sabiedrībā, veicinot atbildīgu attieksmi pret apkārtējo vidi. (K.Li.4.) 	<ul style="list-style-type: none"> Saskata dzejā un īsprozas darbā izmantotos tēlainās izteiksmes līdzekļus, interpretē to nozīmi tekstā. Vērtē literāra teksta valodas savdabību. (K.9.1.9.) Izmanto daudzveidīgus radošās domāšanas paņēmienus kolāžas veidošanā. (K.9.2.1.) Sekojojot paša plānotiem radošā procesa soļiem, daudzveidīgi izmanto tēlainās izteiksmes līdzekļus atbilstoši ieceres mērķim, apvieno dažādus mākslas veidus radoša darba izveidē, mērķtiecīgi izmanto digitālās tehnoloģijas. Atbildīgi izvērtē savu un citu paveikto pēc kopīgi veidotiem kritērijiem. (K.9.3.1.) Pārdomu darbā analizē cilvēka un dabas attiecības. (K.9.3.5.) Analizē un diskutē par mākslas darbā ietvertajām vērtībām. (K.9.4.3.)
Komplekss sniedzamais rezultāts	Ieradumi
<ul style="list-style-type: none"> Pēc iepazīšanās ar kāda latviešu dzejnieka (J. Baltvilks, O. Vācietis, I. Ziedonis u. c.) dzejas kopu veido kolāžu, grupējot un vizuāli atšifrējot spilgtākos dabas tēlus lasītajā dzejas kopā un savos dabas novērojumos. Iekārto kolāžu izstādi klasē. (K.9.3.3.) Rada ideju, plāno un raksta pārdomu vai radošu darbu par cilvēka un dabas attiecībām, veido sava darba vizuālo noformējumu (izmantojot dabas materiālus). Prezentē savu darbu klasē, piedaloties neparasto dabas pētnieku salidojumā. (K.9.2.1.) 	<ul style="list-style-type: none"> Veido ieradumu būt ieinteresētam un zinošam lasītājam, patstāvīgi izvēloties un lasot noteiktam mērķim, mācību uzdevumam atbilstošus, pilna apjoma daiļliteratūras darbus vai folkloras tekstus. (Tikums – centība; vērtība – kultūra) Attīsta ieradumu pilnveidot izpratni par sev un citiem būtiskām dzīves un mākslas vērtībām, lasot daudzveidīgus literārus darbus un folkloras tekstus. (Tikumi – tolerance, centība; vērtība – cilvēka cieņa) Attīsta ieradumu analizēt literāru darbu, pētot tēlus, ideju, sižeta u. c. elementus, literatūras specifiskos izteiksmes līdzekļus un paņēmienus, veidus un žanus, raksturojot satura un formas vienotību. (Tikums – centība; vērtības – kultūra, latviešu valoda) Attīsta ieradumu brīvi un patstāvīgi izkopt savas radošās prasmes, rakstot saskaņā ar dotu paraugu vai patstāvīgi; ar izpratni lietojot autortiesību dažādos aspektus. (Tikums – atbildība; vērtība – brīvība)
<p>Jēdzieni: dzejproza; dzejas tēlainie, valodiskie, formas līdzekļi; epifānija; motīvs dzejā; tematika īsprozā; zemteksts.</p>	

Temata apguves norise

1.

Dzejoļu kopas iepazīšana	Kolāžas veidošana	Darbu prezentēšana un izvērtēšana
<ul style="list-style-type: none"> • Lasa dzeju, dzejprozu (epifānijas), brīvā formā pierakstot iespaidus par lasīšanas gaitu. • Saskata dzejoļos izmantotos tēlainās izteiksmes, valodiskos un formas līdzekļus. • Raksturo dabas tēlus. • Piedalās dzejas publiskajā lasījumā. • Diskutē par dzejoļu formas un satura vienību. • Reflektē par dzejas lasījuma (individuālā un publiskā) iegūtajiem iespaidiem. 	<ul style="list-style-type: none"> • Atlasa, sistematizē dzejas tēlus un to raksturojumu lasītajā dzejoļu kopā. • Veic vērojumus dabā, pieraksta iespaidus, savā tekstā izvēloties spilgtus tēlainās izteiksmes līdzekļus. • Rada ideju savu iespaidu apkopojumam kolāžā. • Veido kolāžu par dzejas vai dzejprozas, vai epifāniju iespaidiem (tēli, atziņas), attīstot poētiskas domas un izteiksmes uztveri. 	<ul style="list-style-type: none"> • Iekārto kolāžu izstādi, organizē izstādes atklāšanas (prezentācijas) norises. • Izvēlas prezentēšanas stratēģiju. • Vienojas par kolāžu vērtēšanas kritērijiem. • Vērtē izveidotus darbus pēc izveidotajiem kritērijiem. Veic pašvērtējumu. • Diskutē par literātu popularitātes faktoriem un fenomenu.

2.

Darbs ar literāru un informatīvu tekstu	Diskusija	Pārdomu vai radoša darba izveide un izvērtējums
<ul style="list-style-type: none"> • Lasa prozas darbus, izzinot attieksmju sistēmu “cilvēks – atbildība – daba”. • Veido radošu pārskatu par lasītāja iespaidiem. • Izvēlas un iepazīst biogrāfisko informāciju par autoriem. • Reflektē par to, kā atšķirt un pazīt kvalitatīvu informāciju. 	<ul style="list-style-type: none"> • Vienojas par diskusijas tēmu. • Atlasa faktus diskusijai, izstrādā argumentāciju. • Debatē par cilvēka atbildību pret dabu (Vai cilvēks tiešām ir dabas kronis?). • Reflektē par diskusijas gaitu un savu ieguldījumu diskusijas veiksmīgā norisē. 	<ul style="list-style-type: none"> • Izvēlas vai vienojas par nozīmīgu tematu. • Rada iecerī savam darbam. Izvēlas sava darba žanru. • Raksta pārdomu vai radošu darbu, vērtē savu attieksmi pret dzīvo dabu. • Veido pārdomu darba vizuālo noformējumu, izmantojot dabas materiālus • Izvēlas prezentācijas stratēģiju. Prezentē darbu klasē. • Vērtē savu un kolēģu sniegumu pēc vienotiem kritērijiem. • Dalās pieredzē par atbildīgas rīcības motivāciju, akcentējot pašvērtējumu.

Mācību līdzekļi

Mācību materiāli

- *Skola2030* mācību līdzeklis
- Ābele, I. *Atgāzenes stacijas zirgi*. Rīga : Atēna, 2013. 101 lpp. ISBN 9789984342115
- Bankovskis, P. *Zvēru zvaigznājs*. Rīga : Dienas Grāmata, 2012. 112 lpp. ISBN 9789984887022
- CD ar biogrāfiskiem, muzikāli poētiskiem O. Vācieša, I. Ziedoņa, J. Baltvilka, M. Melgalva daiļrades piemēriem.
- *Dokumentālais cikls. Rakstnieks tuvplānā. I. Ziedonis*. DVD. Rīga : Zvaigzne ABC, 2013. ISBN 9789934035241
- *Dokumentālais cikls. Rakstnieks tuvplānā. R. Ezera*. DVD. Rīga : Zvaigzne ABC, 2014. ISBN 9789934039577
- Ezera, R. *Cilvēkam vajag suni*. Rīga : Zvaigzne ABC, 1999. 310 lpp. ISBN 9789934055218
- Ezera, R. *Slazds*. Rīga : Liesma, 1979. 239 lpp.
- Rukšāne, D. *Ķīpsalas putni*. Rīga : Dienas Grāmata, 2009. 152 lpp. ISBN 9789984847063
- Ojāra Vācieša muzeja aktuālā informācija [tiešsaiste]. b. g. [skatīts 2019. g. 20. sept.]. Pieejams: www.vaciesamuzejs.lv
- Imanta Ziedoņa fonda aktivitātes [tiešsaiste]. b. g. [skatīts 2019. g. 20. sept.]. Pieejams: www.viegli.lv
- Izmantojamas mācību grāmatas literatūrā 8. klasei no Valsts izglītības satura centra apstiprinātā mācību literatūras saraksta, sk. Apstiprinātās un izdotās mācību literatūras saraksts [tiešsaiste]. 2014. g. [skatīts 2019. g. 5. sept.]. Pieejams: <https://visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/maclit.shtml>

Starppriekšmetu saikne

Vizuālā māksla	Kolāžas veidošanas paņēmieni; dabas materiālu izmantojums radošajā darbā.
Mūzika	Raimonda Tigula muzikālā interpretācija I. Ziedoņa epifānijām; ambientā mūzika – dabas skaņas mūzikas izteiksmes līdzekļu daudzveidībā.
Sociālās zinības un vēsture	Atbildība, atbildīga rīcība; sociālās lomas, spēja izvērtēt savu rīcību – sarunu temati, kas izriet no literāro darbu apgaves.

Metodiskais komentārs

Saturs	<p>Temata ietvaros skolotājam ir iespējas izvēlēties citu dzejnieku un citu prozaiku darbus, piemēram, Daces Rukšānes stāsts <i>Cizis</i> vai <i>Gailis</i>, vai <i>Zvirbulēns</i> (krājumās <i>Ķīpsalas putni</i>) vai Ingas Ābeles īsproza (dzejprozas krājums <i>Atgāzenes stacijas zirgi</i>); Paula Bankovska īsproza (pasaku krājums <i>Zvēru zvaigznājs</i>). Atbilstoši iespējām skolotājs izvēlas kopā ar skolēniem apgūt viena autora daiļrades piemērus vai piedāvā izvēlei dažādu dzejnieku dzejoļu kopu vai krājumus.</p> <p>Drošticamas informācijas izvēle Skolēniem jārada stabils priekšstats par drošticamām vietnēm, kur rast rakstnieku biogrāfijas izpētei; iespējams sagatavot materiālus no dažādiem avotiem. Šajos materiālos ieteicams akcentēt literāta un dabas saistību.</p> <p>Lasīšanas stratēģija: no asociācijām līdz viedoklim Mērķtiecīgi izmantojama dzejas tekstu apgūvē, jo palīdz skolēniem apgūt pārliecību, ka dzejas uztvere (aktualizējot personifikācijas, salīdzinājuma, hiperbolu, arī zemteksta iedarbīgumu) atbilst viņu iemaņām.</p>
Vērtēšana	<p>Tā kā dzejas un īsprozas darbu iespaidu apkopojums iespējams radošā veidā (kolāžu izstāde, pārdomu darbs u. tml.), procesā svarīgi ietvert pašvērtējumu kā būtisku posmu sava snieguma korigēšanai un pilnveidei. Pārdomu darba izvērtēšanā un prezentēšanā izmantojams jaunrades darba SLA.</p>
Caurviju prasmes	<p>Šajā tematā aktualizētas šādas caurviju prasmes: kritiskā domāšana un problēmrisināšana; jaunrade un uzņēmējspēja; pašvadīta mācīšanās; sadarbība.</p>
Papildiespējas	<p>Prozas un dzejas darbus var izvēlēties saistībā ar konkrētās vides aktualitāti, izceļot konkrētā novada vai reģiona literātus.</p> <p>Alternatīva iespēja – iespēja literāro darbu apgūvē iesaistīt āra nodarbības, organizējot ekskursijas uz dabas objektiem, kas raksturoti dzejas vai prozas darbos vai paredzot diskusijas (arī pārdomu darba rakstīšanas) citādu norises vietu u. tml.</p>

<p>8.1. Draugi</p> <p>Kā notiek literāru darbu profesionālas izvērtēšanas process?</p> <p>Kā veidoju savas lasītāja pieredzes apkopojumu?</p>	<p>8.2. Daba</p> <p>Kā motīvs dzejā atklāj izteiksmes daudzveidību?</p> <p>Cik pārlicinoši protu rakstīt un prezentēt pārdomu darbu, lasot latviešu autoru prozas darbus par cilvēka un dabas mijiedarbību?</p>	<p>8.3. Fantāzija</p> <p>Kā eksperimentālā literārā jaunrades darbā izmantoju iepazītā laikmetīgās latviešu literatūras (fantāzijas žanrs, literārā pasaka u. c.) darba spēles noteikumus?</p>	<p>8.4. Mājas</p> <p>Cik daudzveidīgi līroepikas žanri (balāde, poēma) pilnveido lasītāja pieredzi un attieksmi pret mājām, tautas pagātnes pieredzi un nākotnes iecerēm?</p>	<p>8.5. Tradīcijas</p> <p>Kā tradicionālās kultūras norises (latviešu godi) iegūst jaunu interpretāciju, iekļaujoties mūsdienu rituālos?</p>	<p>8.6. Pasaule</p> <p>Kā literāru darbu iepazīšana palīdz pasaules kultūras zīmju izzināšanā?</p> <p>Kas ir nepieciešams patstāvīgā radošā darbā, pēc izvēles izmēģinot rakstnieka vai tulkotāja lomu?</p>	<p>8.7. Laiks</p> <p>Kā salīdzināt savu pieredzi ar latviešu autoru prozas darbos radīto priekšstatu par skolu dažādos laikos, izmantojot iepazīto literāro darbu iespaidus, citātus diskusijā par nākotnes skolu?</p>	<p>8.8. Spēle</p> <p>Kas nepieciešams, lai sadarbības grupā iepazītu radioteātra specifiku un realizētu savas dramaturģiskas epizodes radīšanu un prezentēšanu?</p>
--	--	---	--	---	--	---	--

8.3. Fantāzija. Kā eksperimentālā literārā jaunrades darbā izmantoju iepazītā laikmetīgās latviešu literatūras (fantāzijas žanrs, literārā pasaka u. c.) darba spēles noteikumus?

Ieteicamais laiks temata apguvei: 8 mācību stundas.

Temata apguves mērķis: veidojot priekšstatu par realitātes un izdomas mijiedarbību daiļliteratūrā un veicinot patstāvīgu lasītāja izvēli, attīstīt un pilnveidot skolēnu iztēles spējas.

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes
<ul style="list-style-type: none"> Fantāzijas literatūras darbam ir unikāli izteiksmes līdzekļi. (K.Li.1.) Radošā fantāzijas jaunrades darbā iespējams izmantot citu literāru darbu pieredzi. (K.Li.2.) Radošajā darbībā, eksperimentāli veidojot patstāvīgu tekstu, cilvēks pēta un pauž savu identitāti. (K.Li.3.) Fantāzijas žanra darbi veido daudzveidīgu pieredzi, attīsta estētisko un kultūras izpratni. (K.Li.4.) 	<ul style="list-style-type: none"> Argumentēti pamato fantāzijas literatūras pazīmes latviešu literāros darbos. (K.9.1.10.) Iesaistās radošā eksperimentā, veidojot fantāzijas literatūras jaundarbu. (K.9.2.1.) Analizē atklājuma, līdzpārdzīvojuma, radīšanas prieka, uzdrīkstēšanās un problēmu risināšanas pieredzi radošajā procesā un sadarbībā. (K.9.3.4.) Literārajās piezīmēs un sarunās analizē fantāzijas literatūrai raksturīgo. Mācās atšķirt un izvēlēties augstvērtīgus mākslas darbus. (K.9.4.4.)
Komplekss sniedzamais rezultāts	Ieradumi
<p>Piedaloties pasaku lasījumos klasē, iepazīst literāros tekstus, izpēta autora piedāvātos spēles noteikumus. Raksta savu fantāzijas stāstu, izmantojot iepazītos radošos spēles noteikumus. Noformē savu jaunradīto tekstu ar piemērotām ilustrācijām. (K.9.3.1.)</p>	<p>Attīsta ieradumu analizēt literāru darbu, pētot tēlus, ideju, sižeta u. c. elementus, literatūras specifiskos izteiksmes līdzekļus un paņēmienus, veidus un žanrus, raksturojot satura un formas vienotību. (Tikumi – gudrība, centība; vērtības – kultūra, latviešu valoda)</p> <ul style="list-style-type: none"> Attīsta ieradumu brīvi un patstāvīgi izkopt savas radošās prasmes, rakstot saskaņā ar piedāvāto paraugu vai patstāvīgi; ar izpratni lietojot autortiesību dažādos aspektus. (Tikumi – atbildība, godīgums; vērtības – brīvība, latviešu valoda) Veido un attīsta ieradumu nebaidīties kļūdīties un izmēģināt dažādas pieejas, izvērtējot savu radošā literārā darba procesu un rezultātu, uz klausot dažādus viedokļus un izsakot argumentētu vērtējumu citiem. (Tikums – drosmē; vērtība – brīvība)
<p>Jēdzieni: anotācija, fantāzijas žanrs, nosacītība literārā darbā, stāsts, vairākas sižeta līnijas darbā.</p>	

Temata apguves norise

Savas literārās pieredzes izzināšana	Darbs ar informatīviem tekstiem par fantāzijas literatūru	Personiskās pieredzes aktualizācija	Teksta interpretācija
<ul style="list-style-type: none"> Izvērtē savus lasītāja paradumus. Apkopo aptaujā iegūto informāciju. Reflektē par lasītāja pieredzi, ieguvumu, iepazīstot pilna apjoma daiļdarbu. Diskutē par patstāvīgi lasītajos darbos pieteiktajām problēmām. 	<ul style="list-style-type: none"> Lasa informatīvus tekstus par fantāzijas literatūru. Veido atbilstošu pierakstu sistēmu. Apkopo informāciju par fantāzijas literatūras pazīmēm, salīdzinot dažādu autoru viedokļus. Veido domu karti. 	<ul style="list-style-type: none"> Izvēlas fantāzijas literatūras darbu (latviešu autori) patstāvīgai lasīšanai. Uzstājas ar stāstījumu par lasīto darbu. Iepazīst un vērtē literārās pasakas interpretāciju citos mākslas veidos. Diskutē ar vienaudžiem. Izprot literāra darba nosacītību: fantāzijas žanra darbu specifiku iepretim reālistiskam darbam. 	<ul style="list-style-type: none"> Lasa G. Bereļa stāstu, salīdzina tā saturu ar savu pieredzi. Brīvā formā veido lasītāja iespaidu pierakstus. Piedalās teksta šifrēšanas spēlē. Izvēlas un izmēģina dažādas radošās rakstīšanas spēles, veidojot variācijas par iepriekš zināmiem, populāriem tautas vai literāro pasaku sižetiem. Izvērtē savu radošo eksperimentu.

Mācību līdzekļi

Mācību materiāli

- Skola2030 mācību līdzeklis
- Berelis, G. *Rūdolfs Blaumanis. Velniņi // Mīnotaura medības*. Rīga : Atēna, 1999. 303 lpp. ISBN 9984635228
- Dokumentālais cikls. Rakstnieks tuvplānā*. G. Berelis. DVD, Rīga : Zvaigzne ABC, 2013. ISBN 9789934035258
- Jundze, A. *Kristofers un Ēnu ordenis*. Rīga : Zvaigzne ABC, 2015. 299 lpp. ISBN 9789934050701
- Kreicbergs, T. *Dubultnieki un citi stāsti*. Rīga : Zvaigzne ABC, 2011. 172 lpp. ISBN 9789934035845
- Pilnmetrāžas animācijas filma *Velniņi, 1999*, studija *Rija*.
- Izmantojamas mācību grāmatas literatūrā 8. klasei no Valsts izglītības satura centra apstiprinātā mācību literatūras saraksta, sk. Apstiprinātās un izdotās mācību literatūras saraksts [tiešsaiste]. 2014. g. [skatīts 2019. g. 5. sept.].
Pieejams: <https://visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/maclit.shtml>

Starppriekšmetu saikne

Vizuālā māksla	Fantāzija un realitāte, rakstnieka izdoma un reāls notikums u.tml. – jautājumi, kas apgūstami un pastiprināmi mākslas darbu (arī literatūras) procesā.
Vizuālā māksla	Literāra darba interpretācija citā mākslā (kino u. tml.).
Mūzika	Literāra darba interpretācija citā mākslā.

Metodiskais komentārs

Saturs	<p>Apģūstot ŗo tematu, svarīgi ir pilnveidot prasmi patstāvīgi lasīt un vērtēt literāru (fantāzijas literatūras) darbu, izkopt publiskās runas prasmi, kā arī veicināt spēles prieku, darbojoties ar radošu literāra teksta komentēšanu. Skolotājs var pēc saviem ieskatiem rosināt lasīt konkrētus fantāzijas literatūras darbus vai atļaut skolēniem tos izvēlēties. Iespējams izmantot arī ārzemju autoru darbus.</p> <p>Tā kā skolotājs var kopā ar skolēniem vienoties par fantāzijas grāmatas teksta kopumā iepazīšanu (variācijas: visi lasa vienu izvēlētu grāmatu; katrs lasa citu grāmatu), svarīgi ir lasītāja pieredzes procesā izmantot daiļliteratūras tekstu anotācijas. Tas palīdzēs mērķtiecīgi plānot un organizēt visam procesam nepieciešamo laiku.</p> <p>Lasīšanas paradumu izzināšanā, izpētē svarīgs un mērķtiecīgi virzāms ir jautājums par daiļliteratūras tekstu apjomu: kuros gadījumos nepieciešams izvēlēties fragmentu, kuros gadījumos savukārt nepieciešama pilna teksta pārzināšana.</p> <p>Darbā ar tekstu mērķtiecīgi izmantojama metožu dažādība. Skolēniem, klasē iepazīstot tekstus un organizējot viedokļu apmaiņu, iespējams apģūt un nostiprināt dažādu krāsu lietojumu informācijas apstrādei, domu kartes (arī digitālās) mērķtiecīgu lietojumu u. c. ŗāda pieeja ir būtiska komentāru rakstīšanā, arī literāro iespaidu fiksācijai dienasgrāmatā vai vlogā ievietotajā prezentācijā, attīstot valodas kultūras izpratni. Klases vlogs veidojams, korekti ievērojot pieejamības un datu aizsardzības principus, vislabāk tas izdosies, ja vietnes veidotājs (īpašnieks) būs skolotājs, bet skolēni darbosies lokāli uzaicinātu dalībnieku statusā.</p>
Vērtēšana	<p>Kompleksā SR vērtējumā aktuāls ir pašvērtējuma un savstarpējās vērtēšanas aspekts, izmantojot kopā ar skolēniem precizētus, pārrunātus radošo uzdevumu izpildes SLA vai grupas darba konkrētās situācijas SLA (sadarbība grupā, tekstveides radošums u. c.).</p> <p>Skolēnu prezentācijas runas vērtēšanā iespējams izmantot jau zināmos vērtēšanas principus un kritērijus.</p>
Caurviju prasmes	<p>ŗajā tematā aktualizētas ŗādas caurviju prasmes: kritiskā domāšana un problēmrisināšana; jaunrade un uzņēmējspēja; pašvadīta mācīšanās.</p>
Papildiespējas	<p>Pēc skolotāja ieskatiem var vērtēt vienu vai vairākas pasakas <i>Velniņi</i> interpretācijas, skolēni rosināmi domāt par mākslas darba pārveidi jau citā patstāvīgā mākslas darbā.</p> <p>Iespējams aktīvi realizēt dažādus radošas tekstveides sižetiskos un valodiskos uzdevumus, daudzveidīgas vārdu spēles, attīstot iztēli un valodisko pasaules uztveri.</p>

<p>8.1. Draugi</p> <p>Kā notiek literāru darbu profesionālas izvērtēšanas process?</p> <p>Kā veidoju savas lasītāja pieredzes apkopojumu?</p>	<p>8.2. Daba</p> <p>Kā motīvs dzejā atklāj izteiksmes daudzveidību?</p> <p>Cik pārlicinoši protu rakstīt un prezentēt pārdomu darbu, lasot latviešu autoru prozas darbus par cilvēka un dabas mijiedarbi?</p>	<p>8.3. Fantāzija</p> <p>Kā eksperimentālā literārā jaunrades darbā izmantoju iepazītā laikmetīgās latviešu literatūras (fantāzijas žanrs, literārā pasaka u. c.) darba spēles noteikumus?</p>	<p>8.4. Mājas</p> <p>Cik daudzveidīgi liroepikas žanri (balāde, poēma) pilnveido lasītāja pieredzi un attieksmi pret mājām, tautas pagātnes pieredzi un nākotnes iecerēm?</p>	<p>8.5. Tradīcijas</p> <p>Kā tradicionālās kultūras norises (latviešu godi) iegūst jaunu interpretāciju, iekļaujoties mūsdienu rituālos?</p>	<p>8.6. Pasaule</p> <p>Kā literāru darbu iepazīšana palīdz pasaules kultūras zīmju izzināšanā?</p> <p>Kas ir nepieciešams patstāvīgā radošā darbā, pēc izvēles izmēģinot rakstnieka vai tulkotāja lomu?</p>	<p>8.7. Laiks</p> <p>Kā salīdzināt savu pieredzi ar latviešu autoru prozas darbos radīto priekšstatu par skolu dažādos laikos, izmantojot iepazīto literāro darbu iespaidus, citātos diskusijā par nākotnes skolu?</p>	<p>8.8. Spēle</p> <p>Kas nepieciešams, lai sadarbības grupā iepazītu radioteātra specifiku un realizētu savas dramaturģiskas epizodes radīšanu un prezentēšanu?</p>
--	--	---	--	---	--	---	--

8.4. Mājas. Cik daudzveidīgi liroepikas žanri (balāde, poēma) pilnveido lasītāja pieredzi un attieksmi pret mājām, tautas pagātnes pieredzi un nākotnes iecerēm?

Ieteicamais laiks temata apguvei: 8 mācību stundas.

Temata apguves mērķis: iepazīstot balādes (un poēmas) žanru daiļliteratūrā, veicināt emocionālu attieksmi par savu māju (dzimtu, novadu, pilsētu, valsti – Latviju), akcentējot nākotnes iespēju un pagātnes pieredzes saikni.

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes
<ul style="list-style-type: none"> Balādei un poēmai raksturīgi unikāli izteiksmes līdzekļi. (K.Li.1.) Sava jaundarba (balādes vai poēmas ideja) radīšanā nepieciešama neatlaidība un gatavība izmēģināt dažādas pieejas. (K.Li.2.) Radošā darba satura izvēlē tiek pausta identitāte. (K.Li.3.) Balādēs un poēmās atklājas noteikta laikmeta un kultūras mijiedarbība, tie spēj radīt pārmaiņas sabiedrībā. (K.Li.4.) 	<ul style="list-style-type: none"> Argumentēti pamato balādes vai poēmas pazīmes latviešu un cittautu literāros darbos. (K.9.1.10.) Atrod un pamato radošu ideju savam jaundarbam. Mākslinieciskā tēla papildināšanai izmanto skaņu, attēlu, kustību un dažādas tehnoloģijas. (K.9.2.1.) Analizē atklājuma, līdzpārdzīvojuma, radīšanas prieka pieredzi radošajā procesā un sadarbībā. Ievēro autortiesības regulējošas normas. (K.9.3.4.) Interpretē darbus to veselumā (saturs un forma) ar jau izmantotām stratēģijām un metodēm. (K.9.4.2.)
Komplekss sniedzamais rezultāts	Ieradumi
<p>Izmantojot iegūtās zināšanas par balādes un poēmas žanru, rada sava jaundarba pieteikumu (piemēru, fragmentu) par savam laikam nozīmīgu vēstures notikumu. (K.9.2.1.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> Attīsta ieradumu pilnveidot izpratni par sev un citiem būtiskām dzīves un mākslas vērtībām, lasot daudzveidīgus literārus darbus un folkloras tekstus. (Tikumi – tolerance, līdzietība; vērtība – cilvēka cieņa) Attīsta prasmi saskatīt literāra darba māksliniecisko vērtību, izprotot augstvērtīgas literatūras nozīmi, daudzveidīgi interpretējot izlasītās grāmatas vai jaunrades procesus. (Tikums – gudrība; vērtības – kultūra, latviešu valoda) Attīsta ieradumu saskatīt literāra darba atšķirību no citiem mākslas darbiem, salīdzinot, analizējot un interpretējot dažādu mākslas veidu izteiksmes līdzekļus. (Tikums – centība; vērtība – kultūra)
<p>Jēdzieni: balāde, liroepika, personisks atmiņu stāstījums, poēma.</p>	

Temata apguves norise

Žanra iepazīšana	Darbs ar tekstu	Teksta interpretācija citos mākslas veidos	Publiskās uzstāšanās prasme	Jaunrades darba izveide
<ul style="list-style-type: none"> Izveido uzskates līdzekli (atgādni) par liroepikas žanriem. Apkopo un pārbauda internetā atrastu informāciju, izvērtē informācijas kvalitāti. 	<ul style="list-style-type: none"> Lasa pilna apjoma balādes tekstus. Analizē balādes saturu un formas vienībā, atbildot uz jautājumiem. Salīdzina balādes. Veido pierakstu sistēmu, lasot pilna apjoma mūsdienu poēmu tekstus. Veido prezentāciju vai stāstījumu par lasīto poēmu. Reflektē par lasītāja iespaidiem, iepazīstot liroepikas darbus. 	<p>Iepazīst un vērtē R. Blaumaņa balādes <i>Tālavas taurētājs</i> interpretāciju citos mākslas veidos (animācijas kino u. c.).</p>	<ul style="list-style-type: none"> Veido instrukciju teksta iegaumēšanai. Salīdzina dažādas teksta iegaumēšanas stratēģijas. Izteiksmīgi lasa vai monodeklamē R. Blaumaņa balādi <i>Tālavas taurētājs</i> vai cita autora darbu, izmantojot vizuālu atbalsta materiālu. 	<ul style="list-style-type: none"> Piedāvā radošu ideju savam jaundarbam. Pēc parauga raksta balādes vai poēmas idejas pieteikumu, fragmentu u. tml. par kādu būtisku vēstures notikumu. Izvēlas piemērotāko prezentēšanas veidu. Apspriežas par savu sniegumu, salīdzinot ar kolēģu veikumu.

Mācību līdzekļi

Mācību materiāli

- *Skola2030* mācību līdzeklis
- Blaumanis, R. *Tālavas taurētājs* // *Kopoti raksti*, 1. sēj. Rīga : apgāds Cīrulis, 1993. 687 lpp.
- Plūdonis, V. *ANNO DOMINI MCCLXV u. c.* // *Lirika un liroepika*. Rīga : Zvaigzne ABC, 2006. 214 lpp. ISBN 9789984375676
- Ostups A. *Trīs fotogrāfijas* // *Žesti*. Rīga: Neputns, 2016. 46 lpp. ISBN 9789934512803
- Izmantojamas mācību grāmatas literatūrā 8. klasei no Valsts izglītības satura centra apstiprinātā mācību literatūras saraksta, sk. Apstiprinātās un izdotās mācību literatūras saraksts [tiešsaiste]. 2014. g. [skatīts 2019. g. 5. sept.]. Pieejams: <https://visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/maclit.shtml>

Starppriekšmetu saikne

Vizuālā māksla	Literāras tēmas risinājums citā mākslā: Tālavas taurētāja tēla risinājums animācijā, pieminekļi u. c.
Mūzika	Jāzepa Vītola muzikālā balāde <i>Dūkņu sils</i> u. c.; dažādu latviešu komponistu versijas par R. Blaumaņa balādi <i>Tālavas taurētājs</i> .
Sociālās zinības	Vērtības mūsdienu pasaulē: mainīgās un stabilās; savu vērtību izpratne.
Latvijas un pasaules vēsture	Atbalsta materiāli par literārajos darbos veidotajām atsaucēm uz notikumiem Latvijas vēsturē (atbilstoši izvēlētajam literārajam tekstam).

Metodiskais komentārs

Saturs	<p>Skolotājs kopā ar skolēniem var izvēlēties arī cita autora (piemēram, E. Virza) darbus. No V. Plūdoņa balādēm ieteicams izvēlēties tās, kuras iekļaujamas t. s. vēsturisko balāžu klāstā.</p> <p>Ja iespējams, vēlams iepazīt arī V. Plūdoņa poēmu <i>Atraitnes dēls</i>. Darbā izmantojamas jau esošās, dažādos mācību līdzekļos atrodamās iestrādes, lai veselumā iepazītu daiļdarba saturu un formu.</p> <p>Interesants ir poēmas žanra iespēju mēģinājums XXI gs. latviešu literatūrā, kas tika organizēts kā žurnāla <i>Latvju Teksti</i> konkurss (2013), konkursā uzvarējušie darbi: Arta Ostupa poēma <i>Trīs fotogrāfijas</i> (krājumā <i>Žesti</i>), Annas Auziņas <i>Identitāte</i>, Ingas Gailēs <i>Ledus karaliene</i>, Jura Kronberga <i>Atmiņas par sākumu</i>, Rutas Štelmaheres <i>Piezīmes uz kalendāra malām</i> (publicēti žurnālā <i>Latvju Teksti</i>, 2013. gada 5. numurā).</p> <p>Tā kā liroepiski darbi ir starpveids starp episko un dzejas mākslu, daiļdarbu apgūvē skolēni mudināmi izmantot iztēles gleznu pieraksta paņēmieni. Tādējādi parādās laba iespēja papildināt liroepikai raksturīgo vēstījoso elementu (notikumu gaita) papildināt ar poētiskajai izteiksmei raksturīgo asociāciju klāstu. Iztēles gleznu veidošana – paņēmiens, kas palīdz nedaudz rotaļīgā veidā poētiskā tekstā aptvert zemtekstus, pārnestas nozīmes vārdus, simbolus utt. Iztēles gleznas ir arī viens no paņēmieniem, kā pilnveidot savas prasmes iemācīties monodeklamēt tekstu no galvas (vai lasīt).</p> <p>Iepazīstot laikmetīgās literatūras piemērus, darba process loģiski uzsākams ar SR kopīgu formulēšanu (tas var būt kopīgs klasei, bet var arī būt katram skolēnam individuāli izvēlēts): no radošā projekta gala rezultāta (dzejas priekšnesums, prezentācija, literatūras darba atveide citā mākslā u. tml.) atkarīga plānošana, norises gaita. Ar skolotāja atbalstu skolēni apgūst darba plānošanas grafika izveides principus, lai savus lasītāja iespaidus vispārliciecinātāk prezentētu kolēģiem.</p>
Vērtēšana	Radošā uzdevuma vērtēšanā izmantojams arī pašvērtējuma posms, bet noslēguma darba vērtējumā izmantojams jaunrades darba vērtēšanas SLA (pilnā apjomā vai modificēti).
Caurviju prasmes	Šajā tematā aktualizētas šādas caurviju prasmes: jaunrade un uzņēmējspēja; pilsoniskā līdzdalība; pašvadīta mācīšanās.
Papildiespējas	V. Plūdoņa poēmu <i>Atraitnes dēls</i> iespējams lasīt elektroniskās grāmatas formātā vietnē www.letonika.lv .

<p>8.1. Draugi</p> <p>Kā notiek literāru darbu profesionālas izvērtēšanas process?</p> <p>Kā veidoju savas lasītāja pieredzes apkopojumu?</p>	<p>8.2. Daba</p> <p>Kā motīvs dzejā atklāj izteiksmes daudzveidību?</p> <p>Cik pārlicinoši protu rakstīt un prezentēt pārdomu darbu, lasot latviešu autoru prozas darbus par cilvēka un dabas mijiedarbi?</p>	<p>8.3. Fantāzija</p> <p>Kā eksperimentālā literārā jaunrades darbā izmantoju iepazītā laikmetīgās latviešu literatūras (fantāzijas žanrs, literārā pasaka u. c.) darba spēles noteikumus?</p>	<p>8.4. Mājas</p> <p>Cik daudzveidīgi līroepikas žanri (balāde, poēma) pilnveido lasītāja pieredzi un attieksmi pret mājām, tautas pagātnes pieredzi un nākotnes iecerēm?</p>	<p>8.5. Tradīcijas</p> <p>Kā tradicionālās kultūras norises (latviešu godi) iegūst jaunu interpretāciju, iekļaujoties mūsdienu rituālos?</p>	<p>8.6. Pasaule</p> <p>Kā literāru darbu iepazīšana palīdz pasaules kultūras zīmju izzināšanā?</p> <p>Kas ir nepieciešams patstāvīgā radošā darbā, pēc izvēles izmēģinot rakstnieka vai tulkotāja lomu?</p>	<p>8.7. Laiks</p> <p>Kā salīdzināt savu pieredzi ar latviešu autoru prozas darbos radīto priekšstatu par skolu dažādos laikos, izmantojot iepazīto literāro darbu iespaidus, citātos diskusijā par nākotnes skolu?</p>	<p>8.8. Spēle</p> <p>Kas nepieciešams, lai sadarbības grupā iepazītu radioteātra specifiku un realizētu savas dramaturģiskas epizodes radīšanu un prezentēšanu?</p>
--	--	---	--	---	--	---	--

8.5. Tradīcijas. Kā tradicionālās kultūras norises (latviešu godi) iegūst jaunu interpretāciju, iekļaujoties mūsdienu rituālos?

Ieteicamais laiks temata apguvei: 8 mācību stundas.

Temata apguves mērķis: iesaistoties radošās aktivitātēs, attīstīt ieinteresētu un tolerantu attieksmi pret senu tradicionālās kultūras norišu dzīvīgumu mūsdienās.

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes
<ul style="list-style-type: none"> • Folkloru raksturo unikāli izteiksmes līdzekļi. (K.Li.1.) • Gatavojot folkloras iestudējumu, nepieciešama drosmē, neatlaidība un gatavība izmēģināt dažādas pieejas. (K.Li.2.) • Folkloras tradīcijas mūsdienās radoši transformējas. (K.Li.4.) 	<ul style="list-style-type: none"> • Atšķir un analizē latviešu godu tradīcijas dažādos folkloras žanros. Novērtē folkloras unikalitāti. (K.9.1.10.) • Nosaka latviešu tautasdziesmu noteikto formu un ritmu. (K.9.1.9.) • Analizē latviešu godu atspoguļojumu dažādos mākslas veidos, vērtē, kā tie palīdz atklāt un interpretēt godu tradīcijas. (K.9.2.1.) • Pamato savu unikālo pieredzi noteiktai kultūrai un dzīves videi. Novērtē sevi kā kultūras mantojuma veidotāju. (K.9.3.6.) • Novērtē savas un citu tautu literatūras un nacionālā kultūras mantojuma un tradīciju nozīmi un kultūru atšķirības. (K.9.4.5.)
Komplekss sniedzamais rezultāts	Ieradumi
<p>Klausās latviešu tautasdziesmu piemērus. Izmanto visus pieejamos paņēmienus un atšifrē, kāpēc dziesmu ritms ir dažāds. Izmanto atbalsta materiālus par dzejas (folkloras) ritmiem un prognozē, kurai no dziesmām atbilst katrs no tiem. Mēģina sacerēt savu oriģinālu veltījumu (vēlējumu) mazam bērniņam trīsdalīgajā ritmā. (K.9.1.9.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Veido ieradumu būt ieinteresētam un zinīgam lasītājam, patstāvīgi izvēloties un lasot noteiktam mērķim, mācību uzdevumam atbilstošus, pilna apjoma daiļliteratūras darbus vai folkloras tekstus. (Tikumi – gudrība, centība; vērtības – kultūra, ģimene, latviešu valoda) • Attīsta prasmi darboties ar literārajiem darbiem un papildu tekstiem, izmantojot bibliotēku un citus nepieciešamos (arī digitālos) resursus. (Tikumi – gudrība, centība; vērtība – kultūra) • Attīsta ieradumu apzināti pilnveidot savu emocionālo pasauli, lasot un interpretējot folkloru un literārus darbus. (Tikumi – atbildība, tolerance; vērtība – cilvēka cieņa) • Veido un attīsta ieradumu nebaidīties kļūdīties un izmēģināt dažādas pieejas, izvērtējot sava radošā literārā darba procesu un rezultātu, uzklusot dažādus viedokļus un izsakot argumentētu vērtējumu citiem. (Tikums – drosmē; vērtība – brīvība)
<p>Jēdzieni: etnogrāfija (godu tērpi, ornamentī), latviešu folklorā (tematika, ritms), mūža godi.</p>	

Temata apguves norise

Tradicionālo godu norišu iepazīšana	Godu tradīciju izspēlēšana	Tautasdziesmu ritmu iepazīšana	Vēstījums nākamajām paaudzēm
<ul style="list-style-type: none"> Lai dziļāk iepazītu godu tradīcijas, izpēta informāciju un veido domu karti par latviešu godiem. Reflektē par tradīcijām, kuras tiek ievērotas mūsdienās. Zina latviešu folkloras materiālos iepazīstamo godu (krustabas, vedības, bedības) pamatiezīmes. Izvēlas kvalitatīvu un uzticamu informāciju tiešsaistē. 	<ul style="list-style-type: none"> Iestudē grupā godu epizodi (piemēram, pādes dīdīšana). Izpēta atbalsta materiālus, folkloras tekstus. Skatās mācību filmas fragmentus. Izmanto folkloras tekstus atbilstoši iestudējuma nolūkam. Gatavo epizodi, izmantojot etnogrāfiskās zīmes, tautastērpus u. c. Reflektē par negaidīto, pārsteidzošo un atšķirīgo pieredzi seno rituālu iepazīšanā. Izmanto dažādas stratēģijas folkloras tekstu iespaidu apkopošanā; sadarbojas ar citiem, gatavojot priekšnesumu. 	<ul style="list-style-type: none"> Eksperimentāli apgūst folkloras ritmu (trohajs, daktils) nozīmi tautasdziesmās vai rotaļu dejās. Nosaka tautasdziesmu ritmu (divdaļīgs, trīsdaļīgs) un demonstrē to ar skaņas vai kustības palīdzību. Demonstrē priekšnesumus, savstarpēji tos vērtē. 	<ul style="list-style-type: none"> Diskutē (vai piedalās sarunā ar ekspertu) par seno rituālu iezīmēm mūsdienas godos. Raksta vēstījumu 19. gadsimta latvietim pēc noteikta plāna. Vēstījumu noformē pēc saviem ieskatiem, respektējot, ka adresāts ir 19. gadsimta latvietis.

Mācību līdzekļi

Mācību materiāli

- Skola2030 mācību līdzeklis
- Izmantojamas mācību grāmatas literatūrā 8. klasei no Valsts izglītības satura centra apstiprinātā mācību literatūras saraksta, sk. Apstiprinātās un izdotās mācību literatūras saraksts [tiešsaiste]. 2014. g. [skatīts 2019. g. 5. sept.]. Pieejams: <https://visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/maclit.shtml>

Starppriekšmetu saikne

Vizuālā māksla	Latviešu etnogrāfiskās zīmes, to izmantojums dažādos rituālos.
Mūzika	Latviešu tautas mūzika, rotaļas un dejas – mūža godu rituālu elementi, ritma rotaļas.
Sociālās zinības un vēsture	Toleranta attieksme pret savas un citu tautu tradicionālās kultūras piemēriem.

Metodiskais komentārs

Saturs	<p>Skolotājs koordinē praktiskos (informācijas izpēte, folkloras izteiksmes un ritma elementu izzināšana) un radošos (latviešu tautasdziesmu virknēšana u. c.) eksperimentus mūža godu iepazīšanā. Sagatavo un izvēlas atbalsta materiālus tiešsaistē: mācību raidījumi, folkloras teksti; senvārdu izpētes iespējas. Šī temata apgūvē ieteicama sadarbība ar citiem kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslu jomas skolotājiem.</p> <p>Latviešu folkloras materiāli, kas noderēs mācību procesā, atrodami vietnēs: www.lfk.lv; www.garamantas.lv; www.dainuskapis.lv; http://www.lnkc.gov.lv/ u. c. Izglītojošs un interesants ir raidījuma <i>Klēts</i> veidotais cikls <i>Mūža godi</i> (Latvijas Televīzijas arhīva materiāli).</p> <p>Ieteicams organizēt reālu vai virtuālu ekskursiju uz tradicionālās kultūras vietām vai tikšanos ar folkloristiem, folkloras kopu dalībniekiem u. tml.</p>
Vērtēšana	<p>Kompleksā SR vērtēšanā iespējams lietot SLA projekta darbam vai jaunrades darbam (izvēloties vai papildinot tekstveides aspektus ar citiem radošu priekšnesumu vērtējošiem aspektiem).</p>
Caurviju prasmes	<p>Šajā tematā aktualizētas šādas caurviju prasmes: kritiskā domāšana un problēmrisināšana; jaunrade un uzņēmējspēja; sadarbība.</p>
Papildiespējas	<p>Mācību ekskursija uz Latvijas Nacionālo bibliotēku – LU LFMI Folkloras krātuves apmeklējums, iepazīšanās ar Dainu skapi vai mācību ekskursija uz Brīvdabas muzeju, vai tikšanās ar sava novada kādas folkloras kopas dalībniekiem.</p>

<p>8.1. Draugi</p> <p>Kā notiek literāru darbu profesionālas izvērtēšanas process?</p> <p>Kā veidoju savas lasītāja pieredzes apkopojumu?</p>	<p>8.2. Daba</p> <p>Kā motīvs dzejā atklāj izteiksmes daudzveidību?</p> <p>Cik pārlicinoši protu rakstīt un prezentēt pārdomu darbu, lasot latviešu autoru prozas darbus par cilvēka un dabas mijiedarbi?</p>	<p>8.3. Fantāzija</p> <p>Kā eksperimentālā literārā jaunrades darbā izmantoju iepazītā laikmetīgās latviešu literatūras (fantāzijas žanrs, literārā pasaka u. c.) darba spēles noteikumus?</p>	<p>8.4. Mājas</p> <p>Cik daudzveidīgi līroepikas žanri (balāde, poēma) pilnveido lasītāja pieredzi un attieksmi pret mājām, tautas pagātnes pieredzi un nākotnes iecerēm?</p>	<p>8.5. Tradīcijas</p> <p>Kā tradicionālās kultūras norises (latviešu godi) iegūst jaunu interpretāciju, iekļaujoties mūsdienu rituālos?</p>	<p>8.6. Pasaule</p> <p>Kā literāru darbu iepazīšana palīdz pasaules kultūras zīmju izzināšanā? Kas ir nepieciešams patstāvīgā radošā darbā, pēc izvēles izmēģinot rakstnieka vai tulkotāja lomu?</p>	<p>8.7. Laiks</p> <p>Kā salīdzināt savu pieredzi ar latviešu autoru prozas darbos radīto priekšstatu par skolu dažādos laikos, izmantojot iepazīto literāro darbu iespaidus, citātus diskusijā par nākotnes skolu?</p>	<p>8.8. Spēle</p> <p>Kas nepieciešams, lai sadarbības grupā iepazītu radioteātra specifiku un realizētu savas dramaturģiskas epizodes radīšanu un prezentēšanu?</p>
--	--	---	--	---	---	---	--

8.6. Pasaule. Kā literāru darbu iepazīšana palīdz pasaules kultūras zīmju izzināšanā? Kas ir nepieciešams patstāvīgā radošā darbā, pēc izvēles izmēģinot rakstnieka vai tulkotāja lomu?

Ieteicamais laiks temata apguvei: 8 mācību stundas.

Temata apguves mērķis: dažādojot ieinteresētā lasītāja pieredzi, gūt tulkotāja vai rakstnieka pieredzi, iepazīstot tēlu popularitātes piemērus un neparasta lasījuma pieredzi.

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes
<ul style="list-style-type: none"> Literārajai pasakai (detektīvromānam) ir unikāli izteiksmes līdzekļi. (K.Li.1.) Lai iesaistītos literārā eksperimentā, nepieciešama drosmē. (K.Li.2.) Radošajā darbībā cilvēks pēta un pauž savu identitāti. (K.Li.3.) Mākslas darbu iepazīšana attīsta estētisko un kultūras izpratni. (K.Li.4.) 	<ul style="list-style-type: none"> Salīdzina literārās pasakas un tradicionālās pasakas (vai detektīvromāna) pazīmes atbilstošajos darbos. (K.9.1.10.) Izmanto daudzveidīgus radošās domāšanas paņēmienus, iesaistoties literārajā eksperimentā. (K.9.2.1.) Atbildīgi izvērtē savu un citu paveikto pēc kopīgi veidotiem kritērijiem. (K.9.3.1.) Analizē un apraksta literāro pasaku formu un estētisko aspektu. Interpretē pasaku veselumā (saturs un forma) ar jau izmantotām stratēģijām un metodēm. (K.9.4.2.)
Komplekss sniedzamais rezultāts	Ieradumi
<p>Izvēlas vienu no literārā eksperimenta lomām – tulkotājs vai rakstnieks. Atbilstoši savai izvēlei iekārto tulkošanas studiju (klases telpas daļu) vai rakstnieka darba studiju (klases telpas daļu). Tulko izlozēto teksta fragmentu vai raksta savu literāro pasaku. Izmanto nepieciešamos atbalsta materiālus. (K.9.3.1.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> Veido ieradumu būt ieinteresētam un zinošam lasītājam, patstāvīgi izvēloties un lasot noteiktam mērķim, mācību uzdevumam atbilstošus pilna apjoma daiļliteratūras darbus vai folkloras tekstus. (Tikumi – centība, atbildība; vērtības – kultūra, latviešu valoda, lībiešu valoda) Attīsta ieradumu būt zinošam, kulturālam un intelektuāli atvērtam, lasot dažādu kultūras laikmetu literāros tekstus, saskatot un salīdzinot citu laikmetu kultūras zīmes laikmetīgajā literatūrā, apzinoties tulkota literāra darba specifiku. (Tikums – gudrība; vērtība – kultūra) Attīsta ieradumu brīvi un patstāvīgi izkopt savas radošās prasmes, rakstot saskaņā ar piedāvāto paraugu vai patstāvīgi; ar izpratni lietojot autortiesību dažādos aspektus. (Tikums – atbildība; vērtība – brīvība)
<p>Jēdzieni: citu tautu kultūras zīmes latviešu literatūrā, klasika, tulkotājs (atdzejojājs).</p>	

Temata apguves norise

Teksta iepazīšana	Teksta interpretācija	Teksta tulkošanas specifikas iepazīšana	Jaunrades darba veidošana
<ul style="list-style-type: none"> • Patstāvīgi lasa cittautu un latviešu prozas darbus. Izmanto dažādas lasīšanas stratēģijas. • Nosaka citas tautas kultūras zīmes (tēli, sižeti u. c.) latviešu rakstnieku darbos. Reflektē par iegūto lasītāja – cittautu kultūras zīmju pētnieka – pieredzi. • Formulē attieksmi par detektīvžanra u. c. klasikas darbu, tā dzīvīgumu mūsdienu kultūras kontekstā. • Zina ticamus informācijas avotus cittautu kultūras tēlu vai sižetu izpratnei. 	<ul style="list-style-type: none"> • Atkārtoti sev zināmos teksta interpretācijas (teksta saprašanas) paņēmienus. • Interpretē lasīto literāro pasaku, izmantojot piedāvātos jautājumus. • Salīdzina tradicionālo un literāro pasaku vai citu žanru darbu savstarpējo saistību. 	<ul style="list-style-type: none"> • Iepazīst tulkošanas darba specifiku. • Iekārto tulkošanas studiju (klases telpas daļu). • Eksperimentāli veido un prezentē cittautu literatūras darba fragmenta tulkojumu. 	<ul style="list-style-type: none"> • Iekārto rakstnieka darba studiju (klases telpas daļu). • Veido jaunrades darbu (literāro pasaku, stāstu u. tml.), ievērojot piedāvātos nosacījumus. • Izvēlas labākos prezentācijas izveides paņēmienus.

Mācību līdzekļi

Mācību materiāli

- Skola2030 mācību līdzeklis
- Ikstena, N. *Lībietis dūņās un miglā // Pasakas ar beigām*. Rīga : Pētergailis, 2002. 55 lpp. ISBN 9984330265
- Konans Doils, A. *Misters Šerloks Holms // Etīde purpura toņos*. Rīga : Liesma, 1976. 317 lpp.

- Lībiešu kultūras, vēstures un valodas portāls [tiešsaiste]. b. g. [skatīts 2019. g. 21. sept.]. Pieejams: www.livones.net.
- Izmantojamas mācību grāmatas literatūrā 8. klasei no Valsts izglītības satura centra apstiprinātā mācību literatūras saraksta, sk. Apstiprinātās un izdotās mācību literatūras saraksts [tiešsaiste]. 2014. g. [skatīts 2019. g. 5. sept.]. Pieejams: <https://visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/maclit.shtml>

Starpriekšmetu saikne

Svešvaloda	Tulkotāja pieredzes elementi, pārnestās nozīmes un sinonīmu lietojuma, idiomu tulkošanas specifika.
-------------------	---

Metodiskais komentārs

Saturs	<p>Skolotājam ir iespēja individualizēt mācību procesu atbilstoši skolēnu interesēm un spējām – vēlams skolēniem piedāvāt izvēlēties vai nu literārās pasakas tulkojumu, vai jaunrades darba izveidi.</p> <p>Skolotājam ir plašas iespējas izvēlēties literārās pasakas, stāstus, kas raisa lasītājā interesi par jaunas pasaules atklāšanu un iepazīšanu, piemēram, Annas Sakses literārās pasakas (<i>Narciss, Magnolija</i>).</p> <p>Atbilstoši interesēm iespējams aktualizēt vai nu tiešu tulkošanas pieeju, vai arī kultūras zīmju izpratnes (šifrēšanas, tulkošanas) iespēju.</p>
Vērtēšana	Paveiktā darba (tulkojuma vai jaundarba prezentācija) izvērtējumā iespējams izvēlēties jaunrades darba SLA, to atbilstoši piemērojot konkrētajiem noteikumiem, kas iepriekš pārrunāti ar skolēniem.
Caurviju prasmes	Šajā tematā aktualizēta šāda caurviju prasme: jaunrade un uzņēmējspēja.
Papildiespējas	<p>Šerloka Holmsa tēls detektīvliteratūrā un citos mākslas veidos, piemēram, kino – A. Konana Doila detektīvžanra stāstu ekranizācijas.</p> <p>Kultūras izpratnes kontekstā interesanti ir izzināt Šerloka Holmsa dzimšanas dienas tradīcijas Rīgā.</p>

<p>8.1. Draugi</p> <p>Kā notiek literāru darbu profesionālas izvērtēšanas process?</p> <p>Kā veidoju savas lasītāja pieredzes apkopojumu?</p>	<p>8.2. Daba</p> <p>Kā motīvs dzejā atklāj izteiksmes daudzveidību?</p> <p>Cik pārlicinoši protu rakstīt un prezentēt pārdomu darbu, lasot latviešu autoru prozas darbus par cilvēka un dabas mijiedarbi?</p>	<p>8.3. Fantāzija</p> <p>Kā eksperimentālā literārā jaunrades darbā izmantoju iepazītā laikmetīgās latviešu literatūras (fantāzijas žanrs, literārā pasaka u. c.) darba spēles noteikumus?</p>	<p>8.4. Mājas</p> <p>Cik daudzveidīgi liroepikas žanri (balāde, poēma) pilnveido lasītāja pieredzi un attieksmi pret mājām, tautas pagātnes pieredzi un nākotnes iecerēm?</p>	<p>8.5. Tradīcijas</p> <p>Kā tradicionālās kultūras norises (latviešu godi) iegūst jaunu interpretāciju, iekļaujoties mūsdienu rituālos?</p>	<p>8.6. Pasaule</p> <p>Kā literāru darbu iepazīšana palīdz pasaules kultūras zīmju izzināšanā?</p> <p>Kas ir nepieciešams patstāvīgā radošā darbā, pēc izvēles izmēģinot rakstnieka vai tulkotāja lomu?</p>	<p>8.7. Laiks</p> <p>Kā salīdzināt savu pieredzi ar latviešu autoru prozas darbos radīto priekšstatu par skolu dažādos laikos, izmantojot iepazīto literāro darbu iespaidus, citātus diskusijā par nākotnes skolu?</p>	<p>8.8. Spēle</p> <p>Kas nepieciešams, lai sadarbības grupā iepazītu radioteātra specifiku un realizētu savas dramaturģiskas epizodes radīšanu un prezentēšanu?</p>
--	--	---	--	---	--	---	--

8.7. Laiks. Kā salīdzināt savu pieredzi ar latviešu autoru prozas darbos radīto priekšstatu par skolu dažādos laikos, izmantojot iepazīto literāro darbu iespaidus, citātus diskusijā par nākotnes skolu?

Ieteicamais laiks temata apguvei: 8 mācību stundas.

Temata apguves mērķis: raisot personisku attieksmi par ģimenes (dzimtas) atmiņā īpašiem stāstiem, veidot salīdzinājumu starp pagātnes un tagadnes skolas pieredzi, tās atveidojumu literāros daiļdarbos.

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes
<ul style="list-style-type: none"> • Salīdzinot savu pieredzi un padomju laika skolas pieredzi literāros darbos, viedokļa paušanā nepieciešama drosmē, neatlaidība un gatavība izmēģināt dažādas pieejas. (K.Li.2.) • Radošajā darbībā, veicot savām radošajām spējām un teksta izpratnei atbilstošu uzdevumu, cilvēks pēta un pauž savu identitāti. (K.Li.3.) • Mākslas darbi rodas noteikta laikmeta un kultūras mijiedarbībā, padomju laika skolas atveidojums daiļliteratūrā asociatīvi veido daudzveidīgu pieredzi. (K.Li.4.) 	<ul style="list-style-type: none"> • Publiskās uzstāšanās (diskusijā) laikā mērķtiecīgi izmanto apgūtās prasmes (runa, kustība, iztēle). Izvērtē savu un citu snieguma kvalitāti atbilstoši ieceres mērķim. Izvērtē savu izaugsmi. (K.9.2.3.) • Analizē un diskutē par mākslas darbā ietvertajām individuālajām un sabiedrībai kopumā svarīgām pamatvērtībām, attīsta prasmi salīdzināt savu pieredzi ar cita laikmeta norisēm skolā. (K.9.4.3.) • Analizē mākslas darbu un tēlu nozīmi dažādu ideoloģiju un politikas izpausmēs, tuvojoties priekšstatam par padomju skolas atveidi daiļliteratūrā. (K.9.4.5.)
Komplekss sniedzamais rezultāts	Ieradumi
<p>Izvēlas vienu no iespējām literārajam eksperimentam: dienasgrāmatas pieraksti par vienu nedēļu skolā vai skolas (klases) avīzes rakstu sērija, vai arī ģimenes pārstāvju skolas atmiņu seriāls. (K.9.4.3.)</p>	<p>Veido ieradumu būt ieinteresētam un zinošam lasītājam, patstāvīgi izvēloties un lasot noteiktam mērķim, mācību uzdevumam atbilstošus, pilna apjoma daiļliteratūras darbus vai folkloras tekstus. (Tikums – centība; vērtība – kultūra)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Attīsta prasmi darboties ar literārajiem darbiem un papildu tekstiem, izmantojot bibliotēku un citus nepieciešamos (arī digitālos) resursus. (Tikumi – atbildība, centība; vērtība – kultūra) • Attīsta ieradumu būt zinošam, kulturālam un intelektuāli atvērtam, lasot dažādu kultūras laikmetu literāros tekstus, saskatot un salīdzinot citu laikmetu kultūras zīmes laikmetīgajā literatūrā, apzinoties tulkota literāra darba specifiku. (Tikumi – gudrība, centība; vērtība – kultūra) • Attīsta ieradumu brīvi un patstāvīgi izkopt savas radošās prasmes, rakstot saskaņā ar dotu paraugu vai patstāvīgi; ar izpratni lietojot autortiesību dažādos aspektus. (Tikumi – godīgums, drosmē; vērtība – brīvība)
<p>Jēdzieni: darbības tēlojums, mūsdienīga pagātnes interpretācija, padomju laika skolas tematika daiļliteratūrā, pārstāsts, remarku nozīme lugā, stāstījums, vēstījums, personas runa, vēsturiskā pieredze.</p>	

Temata apguves norise

Tekstu iepazīšana	Personiskās pieredzes aktualizācija	Radošā projekta gaita
<ul style="list-style-type: none"> • Patstāvīgi lasa ieteiktos vai kopīgi izvēlētos literāros darbus. • Raksta literārās piezīmes pēc patstāvīgi lasīta darba izlasīšanas. • Izvēlas stāsta epizodi skaļajai lasīšanai klasē. • Dalās savā emocionālajā pieredzē lasīšanas gaitā – kas veicina un kas kavē lasīšanas gaitu. 	<ul style="list-style-type: none"> • Pēta dažādus informācijas līdzekļus, salīdzina ar literārajiem darbiem. • Stāsta par vienu epizodi skolā. • Izpēta padomju laika pieredzi skolā literārajos tekstos; modelējot un izspēlējot dažādas epizodes, iesaistoties lomu spēlēs. • Veido prezentāciju, salīdzinot literārā darba iespaidus un pašu pieredzi mūsdienā skolā. • Reflektē par saviem un kolēģu vērojumiem, salīdzinot tagadējo un agrāko laiku skolas gaitu pieredzi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Izvēlas vienu no iespējām literārajam eksperimentam: vienas skolas nedēļas dienasgrāmatas pieraksti vai skolas (klases) avīzes rakstu sērija, vai arī ģimenes pārstāvju skolas atmiņu seriāls. • Izvērtē padarīto un izvēlas darba prezentācijas veidu.

Mācību līdzekļi

Mācību materiāli

- *Skola2030* mācību līdzeklis
- Bankovskis, P. *Skola*. Rīga : Valters un Rapa, 2006. 222 lpp. ISBN 9789984768783
- Ērgle, Z. *Starp mums, meitenēm, runājot*. Rīga : Liesma, 1984. 125 lpp.
- Ignats, G. *Bez jakas*. Rīga : Dienas Grāmata, 2009. 158 lpp. ISBN 9789984789941
- Putniņš, P. *Es savos zābakos*. Rīga : Liesma, 1987. 96 lpp.
- Repše, G. *Alvas kļiedziens*. Rīga : Pētergailis, 2002. 138 lpp. ISBN 9789984330214
- Izmantojamas mācību grāmatas literatūrā 8. klasei no Valsts izglītības satura centra apstiprinātā mācību literatūras saraksta, sk. Apstiprinātās un izdotās mācību literatūras saraksts [tiešsaiste]. 2014. g. [skatīts 2019. g. 5. sept.]. Pieejams: <https://visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/maclit.shtml>

Starppriekšmetu saikne

Latvijas un pasaules vēsture	Padomju laika fenomens Latvijas vēsturē (padomju skolas noteikumi) – viens no jautājumiem, kas parādīsies sarunās ar vecākiem vai vecvecākiem.
Sociālās zinības un vēsture	Individuālās un vispārcilvēciskās vērtības.

Metodiskais komentārs

<p>Saturs</p>	<p>Daiļliterāras darbos daudzveidīgi risinātais temats – padomju laika skola – ir aktuāls, jo ļauj iesaistīt sociālās un kultūras pieredzē arī skolēnu vecāku, vecvecāku pieredzi. Apgūstot šo tematu, skolēni rosināmi rūpīgi lasīt literārus darbus un pamanīt tajos ietvertās laika, kultūras zīmes.</p> <p>Ja ir iespēja, vēlams apmeklēt skolas, novada novadpēdniecības muzeju, pievēršot uzmanību pārmaiņām skolā. (sk. vietnes: https://www.skolumuzejubiedriba.lv/; http://skolumuzejs.lv/ u. c.).</p> <p>Literāros darbus, kurus analizēt klasē, var izvēlēties brīvi. Ar G. Repšes romānu, P. Putniņa lugu iespējams iepazīties, izmantojot jau esošos mācību līdzekļus. Izvērtējot klases skolēnus, skolotājs var pieņemt lēmumu, vai šajā tematā izmantot P. Bankovska stāsta <i>Pagarinātās dienas grupa</i> (sk. Pagarinātās dienas grupa [tiešsaiste]. b. g. [skatīts 2019. g. 26. nov.]. Pieejams: https://soundcloud.com/oyaars/skola audio ierakstu (37 min), tajā ļoti labi atklātas skolas laika problēmas, bet ir ietvertas arī situācijas, kuras, iespējams, skolēniem vēl ir par agru analizēt.</p> <p>Lai sniegtu informāciju par tekstu autoriem, var izmantot video sižetus, piemēram, izmantojama interneta žurnāla <i>Satori</i> saruna ar rakstnieku Gundaru Ignatu (sk. Gundars Ignats sarunā ar <i>Satori</i> [tiešsaiste]. 2014. g. 15. apr. [skatīts 2019. g. 26. nov.]. Pieejams: https://www.youtube.com/watch?v=HzdvUPppTdY) vai raidījuma <i>Personība. 100 g kultūras</i> ieraksts par rakstnieci Gundegu Repši (sk. Personība. 100g Kultūras. Gundega Repše [tiešsaiste]. 2016. g. 25. okt. [skatīts 2019. g. 26. nov.]. Pieejams: https://lvtv.lsm.lv/lv/raksts/25.10.2016-personiba.-100g-kulturas.-gundega-repse.id82785/).</p> <p>Ieteicams izmēģināt klasē skaļās lasīšanas konkursu. Lai būtu labāk redzams laiks, kurā jāiekļaujas, vēlams izmantot virtuālu taimeri.</p> <p>Informācijas apkopojums lasīšanas gaitā</p> <p>Lai precīzi datētu noteiktu informāciju, notikuma gaitu (īpaši – garāka apjoma literārajos tekstos), ieteicams skolēniem ierādīt t. s. laika skalas modeli, kurā aktualizējas informācijas atlases vizuālās priekšrocības.</p>
<p>Vērtēšana</p>	<p>Vērtējams ar ieskaitīts/neieskaitīts vai punktiem visa temata garumā.</p> <p>Šajā tematā ir iespējami uzdevumi, kuros skolēniem pašiem jāvienojas, kā šo uzdevumu labāk veikt, ko konkrēti izvērtēt – pašvērtējums, savstarpējs vērtējums vai eksperta (skolotāja) vērtējums. Tas svarīgi kontekstā ar iegūto un papildināto prasmju apzinātu fiksēšanu.</p> <p>Temata noslēgumā skolēniem tiek piedāvāts rakstīšanas uzdevums, kurš noteikti vērtējams pēc pārsprieduma vai jaunrades darba SLA.</p>
<p>Caurviju prasmes</p>	<p>Šajā tematā aktualizētas šādas caurviju prasmes: kritiskā domāšana un problēmrisināšana; jaunrade un uzņēmējspēja; pašvadīta mācīšanās.</p>
<p>Papildiespējas</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Alternatīva: kopīgi organizē radošo pasākumu <i>Visi reiz gājām skolā</i> kopā ar klases vecākiem. • Alternatīva: diskusija klasē par mūsdienīgas skolas iespējām un izaicinājumiem, atsaucoties uz daiļliteratūrā iepazīto un salīdzinot.

<p>8.1. Draugi</p> <p>Kā notiek literāru darbu profesionālas izvērtēšanas process?</p> <p>Kā veidoju savas lasītāja pieredzes apkopojumu?</p>	<p>8.2. Daba</p> <p>Kā motīvs dzejā atklāj izteiksmes daudzveidību?</p> <p>Cik pārlicinoši protu rakstīt un prezentēt pārdomu darbu, lasot latviešu autoru prozas darbus par cilvēka un dabas mijiedarbību?</p>	<p>8.3. Fantāzija</p> <p>Kā eksperimentālā literārā jaunrades darbā izmantoju iepazītā laikmetīgās latviešu literatūras (fantāzijas žanrs, literārā pasaka u. c.) darba spēles noteikumus?</p>	<p>8.4. Mājas</p> <p>Cik daudzveidīgi līroepikas žanri (balāde, poēma) pilnveido lasītāja pieredzi un attieksmi pret mājām, tautas pagātnes pieredzi un nākotnes iecerēm?</p>	<p>8.5. Tradīcijas</p> <p>Kā tradicionālās kultūras norises (latviešu godi) iegūst jaunu interpretāciju, iekļaujoties mūsdienu rituālos?</p>	<p>8.6. Pasaule</p> <p>Kā literāru darbu iepazīšana palīdz pasaules kultūras zīmju izzināšanā?</p> <p>Kas ir nepieciešams patstāvīgā radošā darbā, pēc izvēles izmēģinot rakstnieka vai tulkotāja lomu?</p>	<p>8.7. Laiks</p> <p>Kā salīdzināt savu pieredzi ar latviešu autoru prozas darbos radīto priekšstatu par skolu dažādos laikos, izmantojot iepazīto literāro darbu iespaidus, citātus diskusijā par nākotnes skolu?</p>	<p>8.8. Spēle</p> <p>Kas nepieciešams, lai sadarbības grupā iepazītu radioteātra specifiku un realizētu savas dramaturģiskas epizodes radīšanu un prezentēšanu?</p>
--	--	---	--	---	--	---	--

8.8. Spēle. Kas nepieciešams, lai sadarbības grupā iepazītu radioteātra specifiku un realizētu savas dramaturģiskas epizodes radīšanu un prezentēšanu?

Ieteicamais laiks temata apguvei: 8 mācību stundas

Temata apguves mērķis: attīstot jaunu literārās spēles pieredzi (dramaturģisks teksts radio teātrī), pilnveidot teksta klausīšanās prasmes un atdarināšanas audiāli daudzveidīgās iespējas.

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes
<ul style="list-style-type: none"> • Radioteātra tekstam ir specifiski izteiksmes līdzekļi. (K.Li.1.) • Lai veidotu radioteātra tekstu, ir nepieciešama drosme, neatlaidība un gatavība izmēģināt dažādas pieejas. (K.Li.2.) • Radioteātra teksti atklāj noteikta laika aktualitāti, tie veido daudzveidīgu pieredzi, attīsta estētisko un kultūras izpratni un spēj radīt pārmaiņas sabiedrībā. (K.Li.4.) 	<ul style="list-style-type: none"> • Saskata radioteātra tekstā izmantotos tēlainās izteiksmes līdzekļus, interpretē to nozīmi tekstā. Vērtē literāra teksta valodas savdabību. (K.9.1.9.) • Atrod un pamato radošu ideju sabiedrībā un sev aktuāliem mērķiem. Izmanto daudzveidīgus radošās domāšanas paņēmienus ideju precizēšanā. Mākslinieciskā tēla papildināšanai izmanto tekstu, skaņu, attēlu, kustību un dažādas tehnoloģijas. (K.9.2.1.) • Iepazīstot laikmetīgās dramaturģijas tekstu, vērtē mākslas darba, tā autora ietekmi un atbildību sabiedrības uzskatu veidošanā. (K.9.4.5.)
Komplekss sniedzamais rezultāts	Ieradumi
<p>Sadarbojoties ar klasesbiedriem, izveido un ieskaņo vienu asprātīgu un savai skolai raksturīgu dzīves ainiņu (epizodi). Sadala atbildības jomas grupā: dialogu un monologu teksta autori, teksta remarku autori, atbildīgie par skaņu elementiem utt. Ieskaņo kopā ar klasesbiedriem pašu radīto epizodi. (K.9.3.1.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Attīsta prasmi darboties ar literārajiem darbiem un papildu tekstiem, izmantojot bibliotēku un citus nepieciešamos (arī digitālos) resursus. (Tikums – atbildība; vērtība – kultūra) • Attīsta ieradumu brīvi un patstāvīgi izkopt savas radošās prasmes, rakstot saskaņā ar dotu paraugu vai patstāvīgi; ar izpratni lietojot autortiesību dažādos aspektus. (Tikums – atbildība; vērtība – brīvība) • Veido un attīsta ieradumu nebaidīties kļūdīties un izmēģināt dažādas pieejas, izvērtējot sava radošā literārā darba procesu un rezultātu, uzklusot dažādus viedokļus un izsakot argumentētu vērtējumu citiem. (Tikumi – drosme, tolerance; vērtība – brīvība)
<p>Jēdzieni: lugas teksta klausītājs, radioteātris, raidluga, scenārijs (librets).</p>	

Temata apguves norise

Lasītāja un klausītāja pieredzes izvērtējums	Radioteātra tekstu specifiskas iepazīšana	Radošais eksperiments
<ul style="list-style-type: none"> • Dalās pieredzē par savu lasītāja pieredzi – kuras īpašības veicina un kuras traucē dažādu radošu darbu veikšanā. • Anketē savus vienaudžus. • Apkopo un analizē informāciju par vienaudžu lasīšanas paradumiem un vēlmēm. 	<ul style="list-style-type: none"> • Eksperimentāli iepazīst radioteātra iestudējuma specifiku (teksta un skaņu dzirdamības jēgpilns izmantojums). • Patstāvīgi vai kolektīvi iepazīst laikmetīgās dramaturģijas iestudējumu radioteātrī. • Diskutē par iepazītā darba aktualitāti: tēma, tēli, problēmas. 	<ul style="list-style-type: none"> • Grupā veido dramaturģiska fragmenta tekstu (tēmas izvēle saskaņā ar savām interesēm) un ieskaņo to. • Raksta scenāriju. • Veic teksta lasījumu, izvēlas tehniskos palīg līdzekļus. • Prezentē klasesbiedriem patstāvīgi ieskaņotās dramaturģiskās epizodes piemēru. • Apspriežas par savu veikumu – uzklusot kolēģu ieteikumus un ierosinājumus.

Mācību līdzekļi

Mācību materiāli

- *Skola2030* mācību līdzeklis
- Birbele, A. *Būda mežā* [tiešsaiste]. Rīga : Latvijas radioteātris, 2014. g. [skatīts 2019. g. 12. augustā]. Pieejams: <http://www.latvijaradio.lsm.lv/lv/tema/restarts-buda-meza.b173/>
- Bugavičute, R., Neimanis, Z. *Starpbrīži* [tiešsaiste]. Rīga : Latvijas radioteātris, 2016. g. [skatīts 2019. g. 12. augustā]. Pieejams: <http://www.latvijaradio.lsm.lv/lv/tema/restarts-starpridid.b158/>

- Izmantojamas mācību grāmatas literatūrā 8. klasei no Valsts izglītības satura centra apstiprinātā mācību literatūras saraksta, sk. Apstiprinātās un izdotās mācību literatūras saraksts [tiešsaiste]. 2014. g. [skatīts 2019. g. 5. sept.]. Pieejams: <https://visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/maclit.shtml>

Mācību vide

Mācību procesā aktuālas audioieraksta veidošanas tehniskās iespējas; iespēja strādāt katrai radošajai grupai citā telpā vai koordinējot ierakstīšanas dažādos laikos.

Starppriekšmetu saikne

Valoda (latviešu valoda)	Scenārija veidošana un pierakstīšana.
Mūzika	Skaņas tēlu veidošanas iespējas; fona skaņu nozīme koptēla radīšanā; audioieraksta veidošana un atskaņošana.
Teātra māksla	Radioteātra epizodes veidošana no teksta līdz atskaņojumam; laikmetīgās dramaturģijas iestudējumi jauniešiem valsts un projektu teātros vai amatierteātros.

Metodiskais komentārs

Saturs	<p>Ja nav iespējas noklausīties kādu raidlugu un skolotājs nesaskata iespēju veikt radioteātra iestudējuma eksperimentu, var izvēlēties kādu laikmetīgās dramaturģijas darbu, to iestudējot. Skolēniem, iepazīstot laikmetīgās dramaturģijas darbu, tomēr ir iespēja izzināt arī radioteātra leģendāru ierakstu fragmentus. Informāciju par iestudējumiem Latvijas radioteātrī, sk. vietnē https://lr1.lsm.lv/lv/radioteatris/</p> <p>Līdzšinējo lasītāja pieredzes izpēti loģiski papildina jauns aspekts – teātra apmeklējuma pieredze, piemēram, izvērsti atbildot uz anketas jautājumiem. Arī teātra repertuāra teksta izpēte ir darbs ar jaunu, mazāk lietotu informācijas avotu, ar citādi strukturētu informāciju.</p> <p>Tā kā radioteātra specifiskie elementi (teksts, mūzika, fona skaņas, balss ieraksts u. c.) katrs par sevi attiecas uz dažādām izpausmes jomām, šī temata apguvi iespējams organizēt kā vairāku priekšmetu (literatūra, valoda, mūzika, teātris, tehnoloģijas) sadarbības projektu.</p> <p>Mācību procesā būs nepieciešami sadzīves skaņu atdarināšanas elementi, arī mūzikas instrumenti u. tml.</p>
Vērtēšana	<p>Mācību procesā svarīgs ir pašvērtējums kā radošā procesa elements, lai pilnveidotu iesākto savas raidlugas epizodes ierakstu audio failā.</p> <p>Noslēguma darba vērtēšanā iespējams izmantot jaunrades darba SLA, kombinējot ar projekta darba SLA.</p>

Caurviju prasmes	Šajā tematā aktualizētas šādas caurviju prasmes: kritiskā domāšana un problēmrisināšana; jaunrade un uzņēmējspēja; pašvadīta mācīšanās; digitālā prasme.
Papildspējas	Sadarbojoties izpēta laikmetīgās dramaturģijas piedāvājumu jauniešiem. Lasa un iestudē kādu aktuālu laikmetīgās dramaturģijas darbu. Organizē laikmetīgās latviešu dramaturģijas iestudējuma apmeklējumu valsts vai projektu teātrī, vai savas pilsētas/novada amatiereteātrī.

9. klase

<p>9.1. Fantāzija Kā patstāvīgi izvēlēta lasāmviela atspoguļo lasītāja pieredzi?</p>	<p>9.2. Tradīcijas Kāpēc mūsdienās svarīgi izziņāt latviešu senos mītus un folkloru?</p>	<p>9.3. Pasaule Kā eposs veido nacionālo vērtību pamatu gan tapšanas laikā, gan XXI gs. jaunieša pieredzē?</p>	<p>9.4. Laiks 1. Kā esejas žanrā apvienojas laikmeta aktualitātes un personiskais redzējums? 2. Kuri ir aktuālie laikmetīgajā latviešu literatūrā risinātie jautājumi?</p>	<p>9.5. Daba Kā dokumentālās literatūras un daiļliteratūras darbos atklājas rakstnieka paša pieredzētais (autobiogrāfiskie elementi)?</p>	<p>9.6. Mājas Kā dzejā (motīvi, tēli, izteiksme) atklājas attieksme katram pret savu īsto vietu pasaulē – mājām?</p>	<p>9.7. Draugi Cik daudzveidīgi parādās komiskais literārā darbā (vienas vai dažādu valstu literatūras piemēros)?</p>	<p>9.8. Spēle Kāpēc noteikti darbi literatūrā – gan klasiskajā, gan laikmetīgajā – kļūst populāri; vai popularitāte un mākslinieciskā vērtība vienmēr ir līdzsvarā?</p>
---	---	---	---	--	---	--	--

9.1. Fantāzija. Kā patstāvīgi izvēlēta lasāmviela atspoguļo lasītāja pieredzi?

Ieteicamais laiks temata apguvei: 8 mācību stundas.

Temata apguves mērķis: motivēt daudzveidīgu un radošu lasītāja izvēles procesu, aktualizējot patstāvīgas izvēles iespējas un izaicinājumus, veicinot pašvērtējumu.

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes
<ul style="list-style-type: none"> • Patstāvīgai lasīšanai, izvēlei un iespaidu prezentācijai nepieciešama neatlaidība un gatavība izmēģināt dažādas pieejas. (K.Li.2.) • Patstāvīgi izvēlētas daiļliteratūras pieredzes analīze veido priekšstatu par literatūras dažādību, veido daudzveidīgu pieredzi. (K.Li.4.) • Fantāzijas žanra darbiem (to dažādajām modifikācijām) ir tam raksturīgi izteiksmes līdzekļi. (K.Li.1.) 	<ul style="list-style-type: none"> • Patstāvīgi izvēlas un lasa mācīšanās mērķim atbilstošus darbus, paplašinot savu ētisko un estētisko pieredzi. Mācās atšķirt un izvēlēties augstvērtīgus mākslas darbus. (K.9.4.4.) • Veidojot lasītāja iespaidu videoblogu, idejas realizēšanai izmanto tekstu, skaņu, attēlu, kustību un dažādas tehnoloģijas. (K.9.2.1.) • Lasītāja pieredzes apkopošanā – analizē ideju radīšanas procesu, izvērtē savu ieguldījumu, pieredzi un grupas darbību. Prezentējot ideju, atbildīgi un cieņpilni izturas pret mērķauditoriju. (K.9.2.2.)
Komplekss sniedzamais rezultāts	Ieradumi
<p>Patstāvīgi izvēlētas fantāzijas žanra grāmatas prezentēšana – savas lasītāja pieredzes apkopojums klases videoblogā, mērķtiecīgi veidojot pierakstus, papildinot tos ar vizuāliem elementiem un organizējot savstarpēju viedokļu apmaiņu. (K.9.3.1., K.9.4.3.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Attīsta prasmi darboties ar literārajiem darbiem un papildu tekstiem, izmantojot bibliotēku un citus nepieciešamos (arī digitālos) resursus. (Tikums – atbildība; vērtība – kultūra) • Attīsta prasmi saskatīt literāra darba māksliniecisko vērtību, izprotot augstvērtīgas literatūras nozīmi, daudzveidīgi interpretējot izlasītās grāmatas vai jaunrades procesus. (Tikums – gudrība; vērtības – kultūra, darba tikums) • Veido un attīsta ieradumu nebaidīties kļūdīties un izmēģināt dažādas pieejas, izvērtējot sava radošā literārā darba procesu un rezultātu, uz klausot dažādus viedokļus un izsakot argumentētu vērtējumu citiem. (Tikumi – drosmība, centība; vērtība – brīvība)
<p>Jēdzieni: lasītāja pieredze, romāns.</p>	

Temata apguves norise

Teksta iepazīšana	Teksta interpretācija	Personiskās pieredzes aktualizācija	Radošā projekta gaita
<ul style="list-style-type: none"> • Veido pārskatu par aktuālo piedāvājumu izdevniecību mājaslapās. • Patstāvīgi izvēlas lasāmo literāro darbu, respektējot norādes par fantāzijas žanru. (Iespējams, ka izvēle un lasījums notiek iepriekš – vasarā.) • Noskaidro specifisko fantāzijas žanra darbos tēlu, situāciju veidojumā. • Eksperimentāli veicot salīdzinājumu, izzina fantāzijas žanra un reālistiskas literatūras iespējas. 	<ul style="list-style-type: none"> • Shematiski veido patstāvīgi lasītās grāmatas galveno varoņu un notikumu raksturojumu. • Apkopo grāmatas video bloga prezentācijai vai diskusijai, vai lasītāja ieteikumu materiālam nepieciešamās asociācijas – krāsa, skaņa (mūzika), telpa, noskaņa, intonācija, īpašas zīmes (norādes). 	<ul style="list-style-type: none"> • Izvērtē autortiesību jautājumus, veidojot videobloga lappusi vai argumentējot diskusijā, vai izstrādājot lasītāja ieteikumu materiālu. • Izvērtē savas prasmes un zināšanas radošā projekta realizēšanai. Izstrādā patstāvīgās rīcības plānu (varu – daru – vēl jāpadomā). • Izvēlas sev nepieciešamo papildu informāciju vai aktuālo atbalsta formu klases videobloga epizodes filmēšanai vai diskusijas organizēšanai, lasītāja pieredzes materiāla izveidē. 	<ul style="list-style-type: none"> • Izvēlas piemērotu formu (telpas elementi, skaņas fons u. tml.) sava viedokļa apkopošanai, veidojot klases videobloga lappusi. • Patstāvīgi (individuāli vai grupā) veic epizodes filmēšanu; ievieto uzfilmēto materiālu skolotāja veidotajā klases videoblogā. • Reflektē par klasesbiedru – lasītāju – pieredzi un prasmi prezentēt. • Organizē balsojumu par labākajiem darbiem – prezentācijām. • Raksta vērtējošus komentārus un atbild kolēģiem, kas izteikuši savu viedokli.

Mācību līdzekļi

Mācību materiāli

- Skola2030 mācību līdzeklis
- Beorns, P.; Edgāra, S. 14–14. Rīga : Jāņa Rozes apgāds, 2017. 250 lpp. ISBN 9789984236339
- Melgalve, I. *Mājas bez durvīm*. Rīga : Zvaigzne ABC, 2016. 318 lpp. ISBN 978-9934064197
- Melgalve, I. *Mirušie nepiedod*. Rīga : Zvaigzne ABC, 2013. 272 lpp. ISBN 978-9934039393
- Ness, P. *Septiņas minūtes pēc pusnakts*. Rīga : Zvaigzne ABC, 2015. 214 lpp. ISBN 978993405099-2
- Izmantojamas mācību grāmatas literatūrā 9. klasei no Valsts izglītības satura centra apstiprinātā mācību literatūras saraksta, sk. Apstiprinātās un izdotās mācību literatūras saraksts [tiešsaiste]. 2014. g. [skatīts 2019. g. 5. sept.]. Pieejams: <https://visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/maclit.shtml>

Starppriekšmetu saikne

Vizuālā māksla	Videobloga fona izveide, telpas iekārtojums atbilstoši lasītajam darbam.
Mūzika	Videobloga muzikālā fona izveide atbilstoši lasītajam darbam.
Sociālās zinības	Tiesības un pienākumi tiešsaistes vidē klases videobloga izveides procesā.

Metodiskais komentārs

Saturs	<p>Tematu apgūstot, iespējams izvēlēties citu autoru darbus, kā arī iespējams organizēt patstāvīgās lasīšanas ievirzi jau 8. klases izskaņā, lai skolēni būtu patstāvīgi un atbildīgi iesaistīti ieteicamās literatūras izvēlē. Pēc tam 9. klases sākums jau veidojams kā aktīvs klases projekta (videobloga izveides) posms. Bet iespējams vienoties par videobloga prezentācijas noslēguma laiku, piemēram, esošā semestra beigās.</p> <p>Skolotājam, motivējot skolēnus apkopot un interesanti prezentēt savu lasītāja pieredzi, ir iespēja aktualizēt šādus jautājumus:</p> <p>Kāpēc tiek radīts literārs darbs?</p> <p>Kā citu mākslu (vizuālā māksla, mūzika) izteiksmes līdzekļi palīdz interpretēt literāro darbu?</p> <p>Kā izmantot papildu informāciju, lai atrastu savām interesēm, savām emocijām un idejām atbilstošu literāro darbu?</p> <p>Kā literārais darbs veido pieredzi par notikumiem pasaulē?</p> <p>Kā literārajā darbā atklājas autora un lasītāja subjektīvā attieksme pret pasauli?</p> <p>Ko literāro darbu vai to interpretācijas izvēle vēsta par lasītāju?</p> <p>Aktuālas informācijas izvēlē iespējams izmantot dažādu izdevniecību mājaslapas (Dienas Grāmata, Jānis Roze, Valters un Rapa, Zvaigzne ABC u. c.), bet LNB bērnu un jauniešu žūrijas vērtēšanas procesā aktuālo darbu (sk. vietni www.lnb.lv) patstāvīga iepazīšana veido ieradumu iesaistīties plašākā lasīšanas procesā. Skolēni, veicot patstāvīgu izvēli un paplašinot savu pieredzi, var izmantot profesionālu vērtējumu, noderēs vietnes www.laligaba.lv; www.ubisunt.lv u. c.</p> <p>Šajā tematā lasītāja pieredzes izpētes centrā ir viena žanra pazišana, ko iespējams papildināt ar viedokli par literārā teksta oriģināla vai tulkojuma izvēles skaidrojumu. Ceļā uz patstāvīgas reklāmas realizāciju labi noder darbs ar tāda žanra kā anotācija tekstiem.</p>
Vērtēšana	<p>Vērtēšanā vēlams izmantot jaunrades darba SLA vai projekta darba vērtēšanas SLA.</p> <p>Svarīgs ir savas grupas un citu grupu vērtēšanas posms, kas veicina darba pilnveidi, papildināšanu un uzlabošanu, turklāt svarīga ir sociāli emocionālā situācija – grupas ir sadarbības firmas, nevis konkurenti.</p>
Caurviju prasmes	<p>Šajā tematā aktualizētas šādas caurviju prasmes: pašvadīta mācīšanās; jaunrade un uzņēmējspēja; digitālā prasība.</p>
Papildiespējas	<p>Alternatīvs kompleksais uzdevums (1): Pēc patstāvīgi izvēlētās grāmatas (romāna) izlasīšanas – vērtēšanas un salīdzināšanas aptaujas organizēšana, datu apstrāde un analīze, veidojot atraktīvu ieteikumu un padomu materiālu <i>Mani vienaudži izvēlas un lasa.</i> (K.9.1.8.)</p> <p>Alternatīvs kompleksais uzdevums (2): Diskusijas (literārās pēcpusdienas, klases lasījumu u. tml.) <i>Pasaki, ko tu lasi, es pateikšu, kas esi tu pats</i> organizēšana, akcentējot literārajos darbos pieteiktās jauniešiem būtiskās tēmas, atziņas. (K.9.4.3.)</p>

<p>9.1. Fantāzija</p> <p>Kā patstāvīgi izvēlēta lasāmviela atspoguļo lasītāja pieredzi?</p>	<p>9.2. Tradīcijas</p> <p>Kāpēc mūsdienās svarīgi izziņāt latviešu senos mītus un folkloru?</p>	<p>9.3. Pasaule</p> <p>Kā eposs veido nacionālo vērtību pamatu gan tapšanas laikā, gan XXI gs. jaunieša pieredzē?</p>	<p>9.4. Laiks</p> <p>1. Kā esejas žanrā apvienojas laikmeta aktualitātes un personiskais redzējums? 2. Kuri ir aktuālie laikmetīgajā latviešu literatūrā risinātie jautājumi?</p>	<p>9.5. Daba</p> <p>Kā dokumentālās literatūras un daiļliteratūras darbos atklājas rakstnieka paša pieredzētais (autobiogrāfiskie elementi)?</p>	<p>9.6. Mājas</p> <p>Kā dzejā (motīvi, tēli, izteiksme) atklājas attieksme katram pret savu īsto vietu pasaulē – mājām?</p>	<p>9.7. Draugi</p> <p>Cik daudzveidīgi parādās komiskais literārā darbā (vienas vai dažādu valstu literatūras piemēros)?</p>	<p>9.8. Spēle</p> <p>Kāpēc noteikti darbi literatūrā – gan klasiskajā, gan laikmetīgajā – kļūst populāri; vai popularitāte un mākslinieciskā vērtība vienmēr ir līdzsvarā?</p>
--	--	--	--	---	--	---	---

9.2. Tradīcijas. Kāpēc mūsdienās svarīgi izziņāt latviešu senos mītus un folkloru?

Ieteicamais laiks temata apguvei: 8 mācību stundas.

Temata apguves mērķis: iepazīstot mītiskās domāšanas zīmes folkloras tekstos un aktualizējot nacionālās kultūras zīmju radošu lietojumu mūsdienīgās izpausmēs, veicināt latviskās identitātes izpratni.

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes
<ul style="list-style-type: none"> Katram mākslas veidam, arī folkloras žanriem, ir tam raksturīgi izteiksmes līdzekļi. (K.Li.1.) Folkloras žanru piemēru iepazīšana veido daudzveidīgu pieredzi, attīsta estētisko un kultūras izpratni un spēj radīt pārmaiņas sabiedrībā. (K.Li.3.) Radošajā darbībā, mūsdienīgā situācijā iesaistot folkloras elementus, cilvēks pēta un pauž savu identitāti, novērtē mantojumu un mākslinieciskas inovācijas. (K.Li.4.) 	<ul style="list-style-type: none"> Analizē un vērtē latviešu folkloras darbu kompozīciju un izteiksmes veidu. (K.9.1.8.) Sadarbojas un atbildīgi īsteno radošā darba ideju, folklorā iepazītus elementus iesaistot mūsdienu skatījumā. (K.9.3.2.) Pamato nepieciešamību radīt, izmantojot arī folkloras un etnogrāfijas elementus, apzinās radošo procesu kā autora pašizpaušmes un uzņēmības rezultātu. (K.9.3.7.) Analizē (folkloras) popularitāti noteiktā laikā. (K.9.4.5.)
Komplekss sniedzamais rezultāts	Ieradumi
<p>Izzinot latviešu mitoloģiskās sistēmas pamatus, paplašinot prasmi darboties ar dažādu folkloras žanru informāciju, sadarības grupās izstrādāts un realizēts radošs projekts – klases (vai skolas) dekorēšanas skice Latvijas valsts proklamēšanas vai citam īpašam pasākumam. (K.9.3.1.; K.9.3.3.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> Attīsta ieradumu apzināti pilnveidot savu emocionālo pasauli, lasot un interpretējot folkloru un literārus darbus. (Tikumi – gudrība, centība; vērtības – cilvēka cieņa, kultūra) Attīsta ieradumu pilnveidot izpratni par sev un citiem būtiskām dzīves un mākslas vērtībām, lasot daudzveidīgus literārus darbus un folkloras tekstus. (Tikumi – tolerance, godīgums; vērtības – cilvēka cieņa, kultūra) Veido un attīsta ieradumu nebaidīties kļūdīties un izmēģināt dažādas pieejas, izvērtējot sava radošā literārā darba procesu un rezultātu, uz klausot dažādus viedokļus un izsakot argumentētu vērtējumu citiem. (Tikumi – atbildība, drosmē; vērtības – brīvība)
<p>Jēdzieni: etnogrāfiskās zīmes, folklorā: teikas par pasaules un cilvēku rašanos, Latvijas Folkloras krātuve, latviskā identitāte, mitoloģija, mītiskās pasaules aina latviešu tautasdziesmās, mīts un mītiskā domāšana.</p>	

Temata apguves norise

Folkloras tekstu iepazīšana	Folkloras tekstu interpretācija	Radošā projekta gaita
<ul style="list-style-type: none"> • Lasa un patstāvīgi izvēlas atbilstoši mācību uzdevumam dažādu latviešu folkloras žanru darbus, gūstot priekšstatu par mītisko slāni senajā domāšanā. • Iepazīst digitālos latviešu folkloras arhīvus, to iespējas dažādu folkloras un papildinformācijas tekstu apzināšanai. 	<ul style="list-style-type: none"> • Apkopo informāciju par galvenajām latviešu folklorā iepazītajām dievībām, to funkcijām. • Radošā darbā interpretē gūto priekšstatu par nacionālajām un vispārcilvēciskajām vērtībām dažādos latviešu folkloras tekstos. • Veic eksperimentālas izpētes uzdevumus par dažādu folkloras žanru kompozīciju un māksliniecisko izteiksmi, pilnveidojot prasmes strādāt ar tiešajām un pārnestajām nozīmēm. • Modelējot pieredzes shēmu, apkopo svarīgāko un vērtē savas pieredzes veidošanās gaitu. 	<ul style="list-style-type: none"> • Patstāvīgi izvēlas uzdevuma veikšanai piemērotas stratēģijas informācijas sistematizēšanai un apstrādei. • Veido folkloras tekstu izlasi vai izvēlas veiksmīgāko atbalsta materiālu. • Organizē un veic situācijas izpēti, lai plānotu un organizētu dekorāciju skices izveides procesu. • Veido individuāli vai grupā patstāvīgu idejas pieteikumu, izmantojot senās etnogrāfiskās zīmes, folkloras piemēros iepazītos tēlus, simbolus vai sižetus dekorācijas elementu izstrādē.

Mācību līdzekļi

Mācību materiāli

- Skola2030 mācību līdzeklis
- Kursīte, J. *Dainu kodekss*. Rīga : Rundas, 2018. 800 lpp. ISBN 9789934829741
- Mackova, J. *Atraktā debess*. Rīga : Preses nams, 1995. 95 lpp. ISBN 9984000656
- Šmits, P. *Latviešu mitoloģija*. Code : Aleksandrs Aleksandrovš, 2019. 173 lpp. ISBN 9789934876509
- Lesīte, A. *Pasaules un cilvēka rašanās Mītu koordinātes latviešu mākslā apkopotas izstādē* [tiešsaiste]. Rīga : ltvpanorama, 2016. g. [skatīts 2019. g. 11. augustā].
Pieejams: https://www.youtube.com/watch?v=52scYJ04o_o
- Izmantojamas mācību grāmatas literatūrā 9. klasei no Valsts izglītības satura centra apstiprinātā mācību literatūras saraksta, sk. Apstiprinātās un izdotās mācību literatūras saraksts [tiešsaiste]. 2014. g. [skatīts 2019. g. 5. sept.].
Pieejams: <https://visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/maclit.shtml>

Starppriekšmetu saikne

Vizuālā māksla	Etnogrāfiskās zīmes latviešu folkloras tekstu tēlu izpratnē, patstāvīgs, jaunradošs savas idejas risinājums (senās zīmes mūsdienu pasaulē).
Mūzika	Teksta un mūzikas (ritma) mijiedarbe latviešu folklorā: latviešu tautasdziesmu mītiskais slānis.
Latviešu valoda	Ornamentu izmantošana senos rakstības veidos (t. s. īpašumzīmes) u. c.
Latvijas un pasaules vēsture	Latviskie simboli nacionālās atmodas posmos vēsturē.

Metodiskais komentārs

Saturs	<p>Skolotājam ir iespēja izmantot dažādu latviešu folkloras tekstu jau esošus apkopojumus, kā arī demonstrēt (atkārtojot, nostiprinot viņu zināšanas) daudzpusīgas un kvalitatīvas informācijas avotus internetā.</p> <p>Tā kā skolēniem – dejojājiem, koristiem, teātra spēlētājiem, folkloras kopu u. c. dalībniekiem – ir pieredze ar dziesmu un deju svētku tradīciju, tad tas var būt svarīgs pamats, lai priekšstatus par senajām latviešu folklorā iekodētajām vērtībām padarītu ļoti personisku, izjustu un emocionālu, piemēram, analizējot Raiņa poēmas <i>Daugava</i> tekstu, kas ir pamatā komponista Mārtiņa Brauna kora dziesmai <i>Saule, Pērkons, Daugava</i> (sk. <i>Dziesmas Saule, Pērkons, Daugava aizmirstais pants skan tikai skolēnu dziesmu svētkos</i> [tiešsaiste]. 2017. g. 17. janv. [skatīts 2019. g. 11. aug.]. Pieejams: http://www.lsm.lv/lv/raksts/dziesmu-un-deju-svetki/kultura/dziesmas-saule-perkons-daugava-aizmirstais-pants-skan-tikai-skolenu-dziesmu-svetkos.a219511). Temata jaunie jēdzieni – mīts, mītiskais – vislabāk apgūstami salīdzināšanas procesā. Tādējādi vislabāk izprast senās domāšanas atšķirīgās prioritātes, kā arī iemācīties saskatīt veidus, kur un kā joprojām ir saikne, kāpēc mītu radīšana ir arvien aktuāls process sabiedrībā.</p>
Vērtēšana	<p>Kopīgi veidots prasmju saraksts, prasmju izvērtējums – veiksmīgi var rezumēt klases (vai interešu grupas) radošo projektu, izceļot pašvērtējumu un radošā procesa gaitas izpratni.</p> <p>Vērtēšanā vēlams izmantot jaunrades darba SLA vai projekta darba SLA.</p>
Caurviju prasmes	Šajā tematā aktualizēta šāda caurviju prasme: pašvadīta mācīšanās.
Papildiespējas	<p>Patstāvīgi organizēt vai piedalīties iespējamā ekskursijā uz latviešu tradicionālās kultūras objektiem tuvākajā reģionā.</p> <p>Alternatīva ideja kompleksajam sasniedzamajam rezultātam: Izzinot latviešu mitoloģiskās sistēmas pamatus, paplašinot prasmi darboties ar dažādu folkloras žanru informāciju, individuāli vai sadarbības grupās piedalās aktuālos folkloras saglabāšanas (digitalizācijas) projektos, tādējādi apgūstot pieredzi izmantot arī aktuālus informācijas avotus: www.lfk.lv; www.letonika.lv; www.garamantas.lv; www.iesaisties.lv .</p>

<p>9.1. Fantāzija Kā patstāvīgi izvēlēta lasāmviela atspoguļo lasītāja pieredzi?</p>	<p>9.2. Tradīcijas Kāpēc mūsdienās svarīgi izzināt latviešu senos mītus un folkloru?</p>	<p>9.3. Pasaule Kā eposs veido nacionālo vērtību pamatu gan tapšanas laikā, gan XXI gs. jaunieša pieredzē?</p>	<p>9.4. Laiks 1. Kā esejas žanrā apvienojas laikmeta aktualitātes un personiskais redzējums? 2. Kuri ir aktuālie laikmetīgajā latviešu literatūrā risinātie jautājumi?</p>	<p>9.5. Daba Kā dokumentālās literatūras un daiļliteratūras darbos atklājas rakstnieka paša pieredzētais (autobiogrāfiskie elementi)?</p>	<p>9.6. Mājas Kā dzejā (motīvi, tēli, izteiksme) atklājas attieksme katram pret savu īsto vietu pasaulē – mājām?</p>	<p>9.7. Draugi Cik daudzveidīgi parādās komiskais literārā darbā (vienas vai dažādu valstu literatūras piemēros)?</p>	<p>9.8. Spēle Kāpēc noteikti darbi literatūrā – gan klasiskajā, gan laikmetīgajā – kļūst populāri; vai popularitāte un mākslinieciskā vērtība vienmēr ir līdzsvarā?</p>
---	---	---	---	--	---	--	--

9.3. Pasaule. Kā eposs veido nacionālo vērtību pamatu gan tapšanas laikā, gan XXI gs. jaunieša pieredzē?

Ieteicamais laiks temata apguvei: 8 mācību stundas.

Temata apguves mērķis: izpētīt latviešu un cittautu mītiskās pasaules ainas neparastumu un iepazīstot pasaules izpratnes sistēmu eposā, veicināt kultūras daudzveidīguma izpratni, veidot izpratni un toleranci pret atšķirīgo.

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes
<ul style="list-style-type: none"> Eposa žanram ir tam raksturīgi izteiksmes līdzekļi. (K.Li.1.) Eposa žanra darbi būtiski raksturo noteikta laikmeta un kultūras mijiedarbību, tie veido daudzveidīgu pieredzi, attīsta estētisko un kultūras izpratni un spēj radīt pārmaiņas sabiedrībā. (K.Li.3.) 	<ul style="list-style-type: none"> Saskata eposā izmantotos tēlainās izteiksmes līdzekļus (simbols, asonanse, aliterācija), interpretē to nozīmi tekstā. Vērtē literāra teksta valodas savdabību. (K.9.1.9.) Argumentēti pamato dažādu folkloras un literatūras veidu (liriskā un žanru (eposs, poēma) pazīmes latviešu un cittautu literāros darbos. (K.9.1.10.) Vērtē mākslas darba (eposa), tā autora ietekmi un atbildību sabiedrības uzskatu veidošanā. Analizē Andreja Pumpura eposa <i>Lāčplēsis</i> popularitāti aktuālajā laikā. (K.9.4.5.)
Komplekss sniedzamais rezultāts	Ieradumi
<p>A. Pumpura eposa <i>Lāčplēsis</i> (fragmentu) iepazīšanas gaitā veido dubulto dienasgrāmatu – sastatījumu starp atziņām tekstā, skaidrojošu papildu informāciju un patstāvīgām pārdomām un vērtējumiem. Organizē diskusiju. (K.9.4.3.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> Attīsta ieradumu pilnveidot izpratni par sev un citiem būtiskām dzīves un mākslas vērtībām, lasot daudzveidīgus literārus darbus un folkloras tekstus. (Tikumi – gudrība, tolerance; vērtība – cilvēka cieņa) Attīsta ieradumu saskatīt literāra darba atšķirību no citiem mākslas darbiem, salīdzinot, analizējot un interpretējot dažādu mākslas veidu izteiksmes līdzekļus. (Tikums – gudrība; vērtība – kultūra) Attīsta ieradumu analizēt literāru darbu, pētot tēlus, ideju, sižeta u. c. elementus, literatūras specifiskos izteiksmes līdzekļus un paņēmienus, veidus un žanrus, raksturojot satura un formas vienotību. (Tikumi – gudrība, centība; vērtības – kultūra, latviešu valoda)
<p>Jēdzieni: eposs, kultūras dažādība, pasaules radīšanas mīti (latviešu, sengrieķu, ebreju, skandināvu, krievu u. c.), rokopera, simbols.</p>	

Temata apguves norise

Teksta iepazīšana	Teksta interpretācija	Radošā projekta gaita
<ul style="list-style-type: none"> Izzina cittautu mītu fragmentus par pasaules un cilvēku radīšanu, organizē informāciju, salīdzina un prezentē kopīgo un atšķirīgo. Veido shematisku pārskatu par eposa žanra pamatiezīmēm. 	<ul style="list-style-type: none"> Izmanto daudzveidīgas lasīšanas stratēģijas: pārskata lasīšana, tuvlasīšana. Prot izvēlēties iederīgu informācijas apkopšanas veidu – shēma, tabula, attēls ar komentāriem. Izvēlas mērķtiecīgākos atbalsta materiālus aktuālai A. Pumpura eposa izpētei, papildinot un precizējot iespaidus par tēliem (simboliem), darba kompozīciju (dziedājumi) un māksliniecisko risinājumu (vēstījoša dzejas forma, folkloras elementu iekļāvums). 	<ul style="list-style-type: none"> Patstāvīgi veido dubulto dienasgrāmatu – izvēlas svarīgus citātus, veido komentārus, fiksē idejas un emocijas lasīšanas gaitā. Patstāvīgi noskaidro, cik populāri un cik bieži izmantoti ir eposa <i>Lāčplēsis</i> tēli, epizodes. Radoši prezentē priekšstatu par A. Pumpura eposu <i>Lāčplēsis</i>, reflektē par iespaidiem, veidojot salīdzinājumu – <i>Katram laikmetam ir savs Lāčplēsis</i>. Veido eposa tapšanas laikā aktuālo ideju pārskatu eposā <i>Lāčplēsis</i> un diskutē par tām XXI gs. jauniešu skatījumā.

Mācību līdzekļi

Mācību materiāli

- Skola2030 mācību līdzeklis
- Lāms, O. *Lāčplēša zvaigznājs*. Rīga : Zinātne, 2008. 291 lpp. ISBN 9789984808468
- Pumpurs, A. *Lāčplēsis*. Rīga : Jumava, 2016. 211 lpp. ISBN 9789934119606

- Izmantojamas mācību grāmatas literatūrā 9. klasei no Valsts izglītības satura centra apstiprinātā mācību literatūras saraksta, sk. Apstiprinātās un izdotās mācību literatūras saraksts [tiešsaiste]. 2014. g. [skatīts 2019. g. 5. sept.].
Pieejams: <https://visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/maclit.shtml>

Starppriekšmetu saikne

Vizuālā māksla	A. Pumpura eposa ilustrāciju tradīcija un mūsdienu variācijas (Kao Viets Ngujens, Agris Liepiņš u. c.).
Mūzika	Zigmara Liepiņa rokopera <i>Lāčplēsis</i> (1988 – 2008 – 2018).
Latvijas un pasaules vēsture	Nacionālās atmodas laikmets XIX gs. beigās.

Metodiskais komentārs

Saturs	<p>Mācību tematu ir iespējams sākt no aktuālā laikmeta skatījuma, organizējot viedokļu apmaiņu par jaunāko Z. Liepiņa rokoperas <i>Lāčplēsis</i> iestudējumu (iestudējuma fragmentiem) 2018. gadā, iespējams izmantot diskogrāfiju, kas rodama vietnē www.zigmarsliepins.lv. Skolēnam emocionāls jaunas informācijas apguves veids var būt mācību ekskursija, piemēram, uz A. Pumpura piemiņas vietu Lielajos kapos Rīgā; Andreja Pumpura muzeju Lielvārdē u. c.</p> <p>Šajā tematā tiek apgūts jauns jēdziens – eposs – sens un īpašs literatūras žanrs, tā vēstures un attīstības izpētē iespējams izcelt jautājumu par tulkojumu: iespējām, problēmām, izaicinājumiem. Turklāt pēdējā laikā (kopš 2015. gada) ir publicēti jauni un būtiski eposu tulkojumi latviešu valodā, piemēram, <i>Eposs par Gilgamešu</i> (tulkojājs Ilmārs Zvirgzds); <i>Eddas dziesmas</i> (tulkojājs Uldis Bērziņš); <i>Dziesma par manu Sidu</i> (tulkojājs Uldis Bērziņš), <i>Kalevdēls</i> (tulkojājs Guntars Godiņš).</p> <p>Darbojoties ar eposu <i>Lāčplēsis</i>, izmanto daudzveidīgas lasīšanas stratēģijas, piemēram, pārskata lasījums un tuvlasījums.</p>
Vērtēšana	<p>Skolēni šī temata apguves laikā pievērš uzmanību savas lasītprasmes pilnveidei. Vispirms izvērtē pieredzi, veidojot dubulto dienasgrāmatu, temata beigās – vispārīgs vērtējums. Klasē vajadzētu rast laiku skolēnu savstarpējai pieredzes apmaiņai par to, kādas grūtības tika pārvarētas, kāda vērtīga pieredze iegūta, kam mācību procesā vajadzētu pievērst uzmanību. Lietderīgi izveidot ieteikumus, kā varētu pilnveidot lasītprasmi sadarbībā arī ar citiem skolotājiem.</p> <p>Diskusijas pašvērtējumā svarīgi aptvert gan skolēna pieredzes konkrētus piemērus, situāciju posmos, gan emocionālo pieredzi.</p>
Caurviju prasmes	<p>Šajā tematā aktualizētas šādas caurviju prasmes: kritiskā domāšana un problēmrisināšana; pašvadīta mācīšanās.</p>
Papildiespējas	<p>Alternatīvs kompleksais sasniedzamais rezultāts: patstāvīgas mācību ekskursijas plānošana, paredzot apmeklēt kultūras objektus un vietas, saistītas ar A. Pumpura eposa <i>Lāčplēsis</i> iepazīšanas gaitā gūto lasītāja pieredzi.</p>

<p>9.1. Fantāzija</p> <p>Kā patstāvīgi izvēlēta lasāmviela atspoguļo lasītāja pieredzi?</p>	<p>9.2. Tradīcijas</p> <p>Kāpēc mūsdienās svarīgi izziņāt latviešu senos mītus un folkloru?</p>	<p>9.3. Pasaule</p> <p>Kā eposs veido nacionālo vērtību pamatu gan tapšanas laikā, gan XXI gs. jaunieša pieredzē?</p>	<p>9.4. Laiks</p> <p>1. Kā esejas žanrā apvienojas laikmeta aktualitātes un personiskais redzējums?</p> <p>2. Kuri ir aktuālie laikmetīgajā latviešu literatūrā risinātie jautājumi?</p>	<p>9.5. Daba</p> <p>Kā dokumentālās literatūras un daiļliteratūras darbos atklājas rakstnieka paša pieredzētais (autobiogrāfiskie elementi)?</p>	<p>9.6. Mājas</p> <p>Kā dzejā (motīvi, tēli, izteiksme) atklājas attieksme katram pret savu īsto vietu pasaulē – mājām?</p>	<p>9.7. Draugi</p> <p>Cik daudzveidīgi parādās komiskais literārā darbā (vienas vai dažādu valstu literatūras piemēros)?</p>	<p>9.8. Spēle</p> <p>Kāpēc noteikti darbi literatūrā – gan klasiskajā, gan laikmetīgajā – kļūst populāri; vai popularitāte un mākslinieciskā vērtība vienmēr ir līdzsvarā?</p>
--	--	--	---	---	--	---	---

9.4. Laiks.

1. Kā esejas žanrā apvienojas laikmeta aktualitātes un personiskais redzējums?
2. Kuri ir aktuālie laikmetīgajā latviešu literatūrā risinātie jautājumi?

Ieteicamais laiks temata apguvei: 16 mācību stundas (3 vai 4 literārie darbi atkarībā no mācību mērķa un izvēlēto literāro darbu apjoma).

Temata apguves mērķis:

1. Iepazīstot un salīdzinot dažādu laikmetu literāros darbus (esejas žanrs), radoši dažādot prasmi veidot, noformēt un prezentēt žanram atbilstošu un patstāvīgu tekstu.
2. Papildinot lasītāja iespaidus par laikmetīgās latviešu literatūras aktuālajiem jautājumiem, pilnveidot patstāvīgas un atbildīgas rīcības prasmes – no izvēlēto grāmatu saraksta līdz diskusijai.

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes
<ul style="list-style-type: none"> • Dažādu laikmetu literāro darbu (eseja un romāns) sižetu raksturo attēlotais laiks un telpa. (K.Li.1.) • Iepazīstot un patstāvīgi rakstot esejas žanra darbu, cilvēks pēta un pauž savu identitāti. (K.Li.3.) • Esejas un romāna žanra darbi atklāj noteikta laikmeta iezīmes, to iepazīšana veido daudzveidīgu pieredzi. (K.Li.4.) 	<ul style="list-style-type: none"> • Iepazīst un vērtē esejas žanra specifiku, darba valodas savdabību. (K.9.1.9.) • Analizē dažādu laikmetu sabiedrībā aktuālu procesu izpausmes esejā, komentē personiski nozīmīgo, rada savu radošo piemēru. (K.9.3.5.) • Diskutē par patstāvīgi izvēlētiem un iepazītiem literārā darbā ietvertajām individuālajām un sabiedrībai kopumā svarīgām pamatvērtībām un atveidotajiem procesiem. (K.9.4.3.) • Mācās atšķirt un izvēlēties augstvērtīgus mākslas darbus, iesaistoties laikmetīgās literatūras lasāmo darbu saraksta izveidē. (K.9.4.4.)
Komplekss sniedzamais rezultāts	Ieradumi
<ul style="list-style-type: none"> • 1. Pēc esejas žanra pamatu apguves piedalās radošās rakstīšanas norisēs (no rakstīšanas līdz grāmatas atvēršanas svētkiem), sadarbībā veidojot eseju grāmatu, izceļot personisko skatījumu uz dzīvē aktuālo. (K.9.3.1., K.9.4.3.) • 2. Veic radošu pētījumu, noskaidrojot, kā laikmetīgās latviešu literatūras prozas darbos atklājas jauniešiem aktuālas problēmas (no darbu lasījuma līdz diskusijai klasē). (K.9.4.5.; K.9.3.1.) 	<ul style="list-style-type: none"> • Veido ieradumu būt ieinteresētam un zinošam lasītājam, patstāvīgi izvēloties un lasot noteiktam mērķim, mācību uzdevumam atbilstošus, pilna apjoma daiļliteratūras darbus vai folkloras tekstus. (Tikumi – gudrība, centība; vērtība – kultūra) • Attīsta ieradumu būt zinošam, kulturālam un intelektuāli atvērtam, lasot dažādu kultūras laikmetu literāros tekstus, saskatot un salīdzinot citu laikmetu kultūras zīmes laikmetīgajā literatūrā, apzinoties tulkota literāra darba specifiku. (Tikums – gudrība; vērtība – kultūra) • Attīsta ieradumu analizēt literāru darbu, pētot tēlus, ideju, sižeta u. c. elementus, literatūras specifiskos izteiksmes līdzekļus un paņēmienus, veidus un žanus, raksturojot satura un formas vienotību. (Tikumi – gudrība, centība; vērtība – kultūra) • Attīsta ieradumu brīvi un patstāvīgi izkopt savas radošās prasmes, rakstot saskaņā ar dotu paraugu vai patstāvīgi; ar izpratni lietojot autortiesību dažādos aspektus. (Tikumi – godīgums, atbildība, drosmē; vērtība – kultūra)
<p>Jēdzieni: eseja, laikmetīgā latviešu literatūra, romāns, stāsts.</p>	

Temata apguves norise

1.

Teksta iepazīšana	Teksta interpretācija	Personiskās pieredzes aktualizācija	Radošā projekta gaita
<p>Izvēlas piemērotu lasīšanas stratēģiju jauna prozas žanra iepazīšanai, izmantojot piedāvātos atbalsta materiālus un patstāvīgi izvērtējot savu līdzšinējo lasītāja pieredzi.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Salīdzina kopīgo un atšķirīgo renesanses laikmeta esejā un 20.–21. gs. esejā. • Veido spilgtāko esejas žanra iezīmju apkopojumu vai izmanto pētāmā teksta izkrāsošanu, atzīmējot zīmīgas stila, leksikas, arī saturiskās detaļas. • Sadarbojoties izveido plānu vai jautājumu sarakstu, veido lasīšanas stratēģiju, to pārbauda, iepazīstot pazīstama rakstnieka (1–3 dažādi autori) esejas atšifrējumu. 	<ul style="list-style-type: none"> • Patstāvīgi izvērtē savu līdzšinējo lasītāja pieredzi, īpaši – jauna žanra apguves iemaņas. • Ar izpratni un argumentiem aizpilda lasītāja pieredzes anketu. • Reflektē par jauniegūto lasītāja pieredzi (jaunu žanru pieredze). 	<ul style="list-style-type: none"> • Klasē iekārto radošās rakstīšanas darbnīcu. • Radošās rakstīšanas darbnīcā raksta savu eseju, izvēloties pēc savas izvēles interesantāko, radošāko no iepazītajiem žanra modeļiem. • Veido noformējumu savai esejai. • Apkopo radošos eksperimentus klases eseju grāmatā. • Iesaistās klases eseju grāmatas atvēršanas svētku organizēšanā. • Izvērtē savus iespaidus par iesaistīšanos un pieredzi diskusijā.

2.

Teksta iepazīšana	Teksta interpretācija	Personiskās pieredzes aktualizācija	Radošā projekta gaita
<ul style="list-style-type: none"> • Piedalās darbībās, lai organizētu tikšanos ar kādu no laikmetīgās literatūras autoriem, vai izvēlas atbilstošu interviju internetā vai citos informācijas avotos. • Atbilstoši iespējām apmeklē kādu no Prozas lasījumu pasākumiem vai klausās klasē skolotāja izvēlētu lasījuma fragmentu, vai lasa kādu no iepriekšējo gadu lasījumu darbu publikācijām. 	<p>Veido lasītāja pieredzes iespaidu materiālu (dubultā dienasgrāmata, lasītāja vērtību ģerbonis u. c.), apkopojot spilgtākos jautājumus (problēmas), tēlus, notikumus laikmetīgās literatūras prozas darbā.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ar izpratni un argumentiem aizpilda lasītāja pieredzes anketu. • Reflektē par jauniegūto lasītāja pieredzi (aktuālās tematikas izpratne laikmetīgās literatūras darbos). 	<ul style="list-style-type: none"> • Izveido prognožu sarakstu – aktuālie jautājumi dzīvē vienaudžu vērtējumā (informatīvs plakāts, ideju siena u. tml.). • Laikmetīgās literatūras darbu apguves laikā papildina, korigē iesākto aktuālo jautājumu prognožu sarakstu. • Diskutē par iepazītajos darbos pieteiktajām tēmām, atziņām, problēmām. • Izvērtē savus iespaidus par iesaistīšanos un pieredzi diskusijā.

Mācību līdzekļi

Mācību materiāli

- *Skola2030* mācību līdzeklis
- Mauriņa, Z. *Domu varavīksne*. Rīga : Liesma, 1992. 333 lpp. ISBN 5410009797
- Monteņs, de, M. *Esejas I. // Fragmenti no 1. sējuma*. No franču valodas tulkojis Pēteris Zvārgulis. Rīga : Zvaigzne ABC, 1981. 175 lpp.
- Monteņs, de, M. *Esejas III. // Fragmenti no 2. un 3. sējuma*. No franču valodas tulkojis Pēteris Zvārgulis. Rīga : Zvaigzne ABC, 1984. 227 lpp.
- Rokpelnis, J. *Rīgas iestaigāšana*. Rīga : Mansards, 2012. 297 lpp. ISBN 9789984872407
- Izmantojamas mācību grāmatas literatūrā 9. klasei no Valsts izglītības satura centra apstiprinātā mācību literatūras saraksta, sk. Apstiprinātās un izdotās mācību literatūras saraksts [tiešsaiste]. 2014. g. [skatīts 2019. g. 5. sept.].
Pieejams: <https://visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/maclit.shtml>

Starppriekšmetu saikne

Vizuālā māksla	Patstāvīgās esejas noformējuma izveidē iespējams aktualizēt atsauces uz mākslas norisēm renesansē.
Latviešu valoda	Iedarbīgi valodas līdzekļi esejas rakstīšanā, sava individuālā stila elementu izvēle.

Metodiskais komentārs

Saturs	<p>Tā kā iespējama mācību laiks ir decembris vai janvāris, atbilstoši skolotāja iecerei var sākt ar eseju apguvi, veidojot simbolisku semestra izskaņas dāvanu – klases digitālo eseju grāmatu. Otrādi plānojot procesu un sākot ar laikmetīgās literatūras darbu iepazīšanu, iespējams aktualizēt decembrī kā prozai aktuālu mēnesi latviešu kultūrtelpā.</p> <p>Laikmetīgās literatūras prozas darbu (stāstu/stāstu krājumu/romānu) piedāvājumu ieteicams veidot tā, lai skolēniem parādās izvēles iespējas.</p> <p>Tādējādi veidosies situācija, kad, cits cita viedokli uz klausot, skolēni piedalās netiešā reklamēšanā. Laikmetīgās literatūras izvēles saraksta izveidē iespējams un ieteicams iesaistīt skolēnus; šo procesu iespējams organizēt semestra sākumā, piemēram, septembrī, paredzot, ka lasīšanas galarezultāts un diskusija notiek pēc vairākiem mēnešiem. Laikmetīgās literatūras darbu aktuālajai izvēlei iespējams izmantot šādas vietnes: www.laligaba.lv/; https://lnb.lv/lv/aktuali/lasinasan-veicinanas-programma-bernu-jauniesu-un-vecaku-zurija; https://www.punctummagazine.lv/; www.satori.lv.</p> <p>Tematu apgūstot, iespējams izvēlēties citu autoru citus darbus, piemēram, Imanta Ziedoņa, Gundegas Repšes u. c. autoru esejas. Mācīšanās procesā svarīgi veidot skolēnam izpratni, ka eseja ir gan daiļliteratūras žanrs, gan arī ļoti plaši lietots apzīmējums rakstu darba raksturošanai. Kā mācību uzdevuma formu to pieņemts dēvēt par argumentēto eseju, tādējādi uzsverot vienu no prasmēm, kas nepieciešama šāda teksta izveidē, proti – argumentācija. Savas esejas rakstīšanas pieredze – pārbaudīts veids, kā konstatēt noteikta žanra pazīmju apguves līmeni.</p>
---------------	--

Saturs	<p>Lasītāja pieredzes iespaidu apkopošanas gaitā var izcelt dažādas pieejas, piemēram, par – pret – secinājums, kas veicina dažādu aspektu un argumentu izvērtēšanas pieredzi. Savas pieejas (stratēģijas, rīcības plāna) izveide, kā darboties ar iepriekš nezināma prozas žanra darbu, ir ne tikai skolēna atbildības veicināšana par savu mācību rezultātu konkrēta viena teksta apguvē, tas skolotājam ļauj pārredzēt situāciju, kādas darbības formas piesaista skolēnus, lai arvien vairāk varētu koordinēt viņu pašvadītas mācīšanas pieredzi.</p> <p>Izmantojot klases eseju grāmatas plānošanas sistēmu, svarīgi apgūt pieeju – skatīties uz procesu kā veselumu, tātad plānojumā viss jāskata no beigām (no galarezultāta, no noslēguma datuma u. tml.).</p> <p>Laikmetīgās literatūras situācijas izpētē var noderēt arī digitālie avoti: Latvijas Literatūras gada balvas mājaslapa un LNB bērnu un jauniešu žūrijas aktualitātes. Par laika un procesa plānošanas pieredzes apkopojumu var izmantot <i>diskusijas kāpnes</i>. Bet informācijas apkopošanas pieeja (par – pret – interesanti) ļauj neatteikties no nevienas iespējas.</p>
Vērtēšana	<p>Vērtēšanā vēlams izmantot jaunrades darba SLA.</p> <p>Viedokļa vērtēšanā ir svarīgi ievērot skolēniem jau pazīstamu sistēmu, lai veidotos loģiska saikne starp dažādiem mācību priekšmetiem.</p> <p>Diskusijas pašvērtējumā svarīgi aptvert gan skolēna pieredzes konkrētus piemērus, situāciju posmos, gan emocionālo pieredzi.</p>
Caurviju prasmes	<p>Šajā tematā aktualizētas šādas caurviju prasmes: pašvadīta mācīšanās; jaunrade un uzņēmējspēja; pilsoniskā līdzdalība.</p>
Papildiespējas	<p>Iespējams plānot arī muzeju apmeklējumu (Z. Mauriņa, I. Ziedonis u. c.) vai arī apmeklēt kādu no decembrī notiekošajiem Prozas lasījumu pasākumiem, klātienē pieredzot laikmetīgās literatūras pasākumu.</p> <p>Pirms vai pēc skolēnu diskusijas par laikmetīgajā latviešu literatūrā iepazītajiem aktuālajiem problēmjautājumiem iespējama arī klātienē tikšanās ar kādu no lasāmo darbu sarakstā iekļauto darbu autoriem.</p> <p>Veidojot klases eseju grāmatu, var turpināt visa mācību gada garumā videobloga ideju, lai skolēnu esejas apkopotu autoru lasījuma formātā.</p>

<p>9.1. Fantāzija Kā patstāvīgi izvēlēta lasāmviela atspoguļo lasītāja pieredzi?</p>	<p>9.2. Tradīcijas Kāpēc mūsdienās svarīgi izziņāt latviešu senos mītus un folkloru?</p>	<p>9.3. Pasaule Kā eposs veido nacionālo vērtību pamatu gan tapšanas laikā, gan XXI gs. jaunieša pieredzē?</p>	<p>9.4. Laiks 1. Kā esejas žanrā apvienojas laikmeta aktualitātes un personiskais redzējums? 2. Kuri ir aktuālie laikmetīgajā latviešu literatūrā risinātie jautājumi?</p>	<p>9.5. Daba Kā dokumentālās literatūras un daiļliteratūras darbos atklājas rakstnieka paša pieredzētais (autobiogrāfiskie elementi)?</p>	<p>9.6. Mājas Kā dzejā (motīvi, tēli, izteiksme) atklājas attieksme katram pret savu īsto vietu pasaulē – mājām?</p>	<p>9.7. Draugi Cik daudzveidīgi parādās komiskais literārā darbā (vienas vai dažādu valstu literatūras piemēros)?</p>	<p>9.8. Spēle Kāpēc noteikti darbi literatūrā – gan klasiskajā, gan laikmetīgajā – kļūst populāri; vai popularitāte un mākslinieciskā vērtība vienmēr ir līdzsvarā?</p>
---	---	---	---	--	---	--	--

9.5. Daba. Kā dokumentālās literatūras un daiļliteratūras darbos atklājas rakstnieka paša pieredzētais (autobiogrāfiskie elementi)?

Ieteicamais laiks temata apguvei: 8 mācību stundas (1 vai 2 literārie darbi).

Temata apguves mērķis: veidojot interesi par sev tuvu kultūrvidi un mudinot uz iespaidu pierakstīšanu, pilnveidot pašvērtējumu un rosināt pašizpēti.

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes
<ul style="list-style-type: none"> • Gan dokumentālajai, gan daiļliteratūrai ir raksturīgi izteiksmes līdzekļi. (K.Li.1.) • Ideju, emociju un viedokļa paušanā nepieciešama drosme, neatlaidība un gatavība izmēģināt dažādas pieejas, kā pierakstīt un sakrāt savus iespaidus. (K.Li.2.) 	<ul style="list-style-type: none"> • Analizē un vērtē gan dokumentālās, gan daiļliteratūras darba kompozīciju un izteiksmes veidu. (K.9.1.8.) • Argumentēti pamato dažādu literatūras žanru (ceļojuma piezīmes) pazīmes latviešu un/vai cittautu literāros darbos. (K.9.1.10.) • Izvēlas savām interesēm atbilstošus kultūras notikumus. Mutiski un rakstiski vērtē savu kultūras pieredzi, balstoties uz patstāvīgi realizēto iespaidu pierakstu. (K.9.4.1.)
Komplekss sniedzamais rezultāts	Ieradumi
<p>Plāno un organizē radošu procesu – no tekstu lasīšanas līdz patstāvīgam pieredzes stāstam, veidojot dienasgrāmatas piezīmes, izceļot savā tekstā autobiogrāfiskumu. (K.9.3.2.; K.9.3.3.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Attīsta ieradumu apzināti pilnveidot savu emocionālo pasauli, lasot un interpretējot folkloru un literārus darbus. (Tikumi – godīgums, tolerance; vērtība – cilvēka cieņa) • Attīsta ieradumu analizēt literāru darbu, pētot tēlus, ideju, sižeta u. c. elementus, literatūras specifiskos izteiksmes līdzekļus un paņēmienus, veidus un žanrus, raksturojot satura un formas vienotību. (Tikumi – gudrība, centība; vērtība – kultūra) • Attīsta ieradumu brīvi un patstāvīgi izkopt savas radošās prasmes, rakstot saskaņā ar piedāvāto paraugu vai patstāvīgi; ar izpratni lietojot autortiesību dažādos aspektus. (Tikums – atbildība; vērtība – brīvība)
<p>Jēdzieni: autobiogrāfiskums, dokumentālā literatūra un daiļliteratūra.</p>	

Temata apguves norise

Teksta iepazīšana	Teksta izpētes stratēģijas	Radošā projekta gaita
<p>Lasa prozas darbu paraugus (daiļliteratūra, dokumentālā literatūra), analizē informāciju, ar patstāvīgi izvēlētu paņēmieni izceļot rakstnieku izmantoto autobiogrāfisko informāciju.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Izmantojot <i>insert</i> lasīšanu vai zinu – komentēju – secinu lasīšanas stratēģiju, izzina autobiogrāfiskuma elementus literārā darbā. • Veido instrukciju, apkopojot savu pieredzi, kas nepieciešams autobiogrāfiskas informācijas noteikšanai literārā darbā. • Lasīšanas un izpētes procesā izvērtē savu lasītāja pieredzi, attieksmes veidošanos, reflektē par jauniegūto pieredzi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Piedalās āra nodarbībās, fiksējot un poētiski raksturojot iespaidus par tuvākās apkārtnes kultūras objektu. • Pāros vai individuāli veido aprakstu par kultūras objektu; prezentē to. • Raksta autobiogrāfisku stāstu (vai papildina jau izveidoto klases videoblogu ar mutvārdu stāstu).

Mācību līdzekļi

Mācību materiāli

- *Skola2030* mācību līdzeklis
- Ezera, R. *Visticamāk, ka ne...* (Stundu kalendārs). Rīga : Liesma, 1993. 142 lpp. ISBN 5410010108
- Repše, G. *Antonijas ielas sliekas // Vīrs tapīrs un citas radības*. Rīga : Zvaigzne ABC, 2013. 128 lpp. ISBN 9789934034367
- *Literature 3. sērija. Berelis un prozas ragana* [tiešsaiste]. Rīga : Latvijas televīzija, 2019. g. [skatīts 2019. g. 11. augustā]. Pieejams: <https://replay.lsm.lv/lv/ieraksts/lv/150945/literature-3-serija>
- Izmantojamas mācību grāmatas literatūrā 9. klasei no Valsts izglītības satura centra apstiprinātā mācību literatūras saraksta, sk. Apstiprinātās un izdotās mācību literatūras saraksts [tiešsaiste]. 2014. g. [skatīts 2019. g. 5. sept.]. Pieejams: <https://visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/maclit.shtml>

Starppriekšmetu saikne

Vizuālā māksla	Pašportreta vizuālajā risinājumā, pašvērtējums zīmējumā.
-----------------------	--

Metodiskais komentārs

Saturs	<p>Tematu apgūstot, iespējams izvēlēties arī citu autoru darbus, kā arī iespējams izcelt kādu īpašu dokumentālās literatūras žanru, piemēram, skolēnu interesēm labi atbilstu – ceļojuma piezīmes. Interesanti piemēri rodami Ingas Ābeles dokumentālās prozas grāmatā <i>Austrumos no saules un ziemeļos no zemes. Dienasgrāmatas un ceļojumu apraksti</i>. Rīga : Atēna, 2005.</p> <p>Dokumentālās un daiļliteratūras situācijas iepazīšana ir literatūras procesa daudzveidības un daudzpusības aspekts.</p> <p>Radošais rakstīšanas uzdevums ar dienasgrāmatas lapušu izveidi īsa eksperimenta veidā paredzēts un iespējams ikvienam, bet individuāla vēlme radošo darbu turpināt ir veicināma, bet nav uzskatāma par obligātu visiem. Galvenais kritērijs radošā projekta turpināšanai – 2 vai 3 kultūras notikumu pieredzējums un iespaidu prezentēšana. Autobiogrāfisko (personisko) faktu izmantojumā iespējams ietvert būtisku starppriekšmetu saikni ar vizuālo mākslu, kur radoši analogiska ir situācija ar pašvērtējumu zīmējumā, proti, pašportretā.</p> <p>Konkrētā temata ietvaros ir lieliska iespēja aktualizēt konkrētu novadu izpēti radošā ceļojumā pa apkārtnes kultūrvietām, iepazīstot neparastus un īpašus cilvēkus, vienlaikus pilnveidojot sava teksta pierakstīšanas un prezentēšanas prasmes.</p> <p>Skolēni jau iepriekšējā mācību gaitā ir pamazām apguvuši pietiekamu apjomu dažādu teksta lasīšanas un teksta izpētes veidu, tāpēc, skolēniem piedāvājot vairākas pieejas, tiek aktivizēta viņa iesaiste uzdevuma veikšanā.</p> <p>Šajā tematā tiek apgūts jauns jēdziens – autobiogrāfisks – ar savu tiešo, nepastarpināto pieredzi un iespaidu saistītais. Šā jēdziena apguvē un izpratnē svarīgi akcentēt mākslā svarīgo nosacītību, izspēlējot un analizējot skolēniem raksturīgo kļūdu – itin visu, ko teicis autors kādā daiļdarbā, – uzskatīt par tiešu faktu autora dzīves pieredzē.</p>
---------------	---

Vērtēšana	Noslēguma darba vērtēšanā iespējams izmantot adaptētu jaunrades darba SLA. Radošā procesa veicināšanā svarīgi izmantot daudzveidīgas pieejas, kā realizēt pašvērtējumu un savstarpēju vērtēšanu.
Caurviju prasmes	Šajā tematā aktualizētas šādas caurviju prasmes: kritiskā domāšana un problēmrisināšana; sadarbība; jaunrade un uzņēmējspēja.
Papildiespējas	<p>Alternatīvs kompleksais sasniedzamais rezultāts (1): skolēni veido savu kultūras iespaidu prezentāciju (noformē un prezentē savu iespaidu apkopojumu, veidojot strukturētu savas kultūras pieredzes CV).</p> <p>Alternatīvs kompleksais sasniedzamais rezultāts (2): skolēni organizē un realizē āra nodarbības tuvējā apkārtnē, lai veidotu savas ceļojuma piezīmes (iespējamā izvēle – dabas objekti, kultūras objekti).</p>

<p>9.1. Fantāzija Kā patstāvīgi izvēlēta lasāmviela atspoguļo lasītāja pieredzi?</p>	<p>9.2. Tradīcijas Kāpēc mūsdienās svarīgi izzināt latviešu senos mītus un folkloru?</p>	<p>9.3. Pasaule Kā eposs veido nacionālo vērtību pamatu gan tapšanas laikā, gan XXI gs. jaunieša pieredzē?</p>	<p>9.4. Laiks 1. Kā esejas žanrā apvienojas laikmeta aktualitātes un personiskais redzējums? 2. Kuri ir aktuālie laikmetīgajā latviešu literatūrā risinātie jautājumi?</p>	<p>9.5. Daba Kā dokumentālās literatūras un daiļliteratūras darbos atklājas rakstnieka paša pieredzētais (autobiogrāfiskie elementi)?</p>	<p>9.6. Mājas Kā dzejā (motīvi, tēli, izteiksme) atklājas attieksme katram pret savu īsto vietu pasaulē – mājām?</p>	<p>9.7. Draugi Cik daudzveidīgi parādās komiskais literārā darbā (vienas vai dažādu valstu literatūras piemēros)?</p>	<p>9.8. Spēle Kāpēc noteikti darbi literatūrā – gan klasiskajā, gan laikmetīgajā – kļūst populāri; vai popularitāte un mākslinieciskā vērtība vienmēr ir līdzsvarā?</p>
---	---	---	---	--	---	--	--

9.6. Mājas. Kā dzejā (motīvi, tēli, izteiksme) atklājas attieksme katram pret savu īsto vietu pasaulē – mājām?

Ieteicamais laiks temata apguvei: 8 mācību stundas (1 vai 2 literārie darbi atkarībā no mācību mērķa un izvēlēto literāro darbu apjoma).

Temata apguves mērķis: attīstot spēju saskatīt noteikta motīva risinājumu dzejā, veidot izpratni par vides poētisko un emocionālo kontekstu.

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes
<ul style="list-style-type: none"> Katram mākslas veidam – dzejai, dzejprozai – ir tam raksturīgi izteiksmes līdzekļi. (K.Li.1.) Kopīgā dzejas priekšnesuma gaitā ideju, emociju un viedokļa paušanā nepieciešama drosme, neatlaidība un gatavība izmēģināt dažādas pieejas. (K.Li.2.) Radošajā darbībā – lasot dzeju un veidojot dzejas kompozīciju – cilvēks pēta un pauž savu identitāti, izprot atšķirīgus pasaules uzskatus un tradīcijas, novērtē mantojumu un mākslinieciskas inovācijas. (K.Li.4.) 	<ul style="list-style-type: none"> Saskata literārā darbā izmantotos tēlainās izteiksmes līdzekļus (piemēram, epitets, metafora, simbols, asonanse, aliterācija u. c.), interpretē to nozīmi tekstā. Vērtē literāra teksta valodas savdabību. (K.9.1.9.) Publiskās uzstāšanās laikā mērķtiecīgi izmanto apgūtās prasmes (runa, kustība, iztēle). Izvērtē savu un citu snieguma kvalitāti atbilstoši ieceres mērķim. Izvērtē savu izaugsmi. (K.9.2.3.) Analizē atklājuma, līdzpārdzīvojuma, radīšanas prieka, uzdrīkstēšanās un problēmu risināšanas pieredzi radošajā procesā un sadarbībā. Ievēro autortiesības regulējošas normas. (K.9.3.4.)
Komplekss sniedzamais rezultāts	Ieradumi
Sadarbojoties dzejas lasīšanas gaitā (kollektīvā lasījuma darbnīca), veido dzejas kompozīciju – priekšnesumu/radošu prezentāciju. (K.9.3.1.)	<ul style="list-style-type: none"> Attīsta ieradumu pilnveidot izpratni par sev un citiem būtiskām dzīves un mākslas vērtībām, lasot daudzveidīgus literārus darbus un folkloras tekstus. (Tikumi – gudrība, centība; vērtība – cilvēka cieņa) Attīsta ieradumu saskatīt literāra darba atšķirību no citiem mākslas darbiem, salīdzinot, analizējot un interpretējot dažādu mākslas veidu izteiksmes līdzekļus. (Tikumi – gudrība, centība; vērtība – kultūra)
Jēdzieni: dzejas cikls, dzejas krājums, dzejas lasītāja pieredze, motīvs dzejā, zemteksts.	

Temata apguves norise

Teksta iepazīšana	Teksta interpretācija	Radošā projekta gaita
<ul style="list-style-type: none"> Kolektīvi (sadarbojoties, apmainoties iespaidiem, kopīgi meklējot atbildes) lasa dzeju, iespaidus papildinot ilustrācijās, skicēs. Klases dzejas plauktā/pie dzejas sienas/uz dzejas tāfeles u. tml. (dzejas piedāvājums – izstāde) balso par spilgtākajiem māju motīva iespaidiem dzejas piemēros. Dzejas lasījuma iespaidus apkopo, veidojot savu dzejoļu topu. 	<ul style="list-style-type: none"> Iepazīstot dzejas piemērus, šifrē zemtekstu; raksturo dzejas tēlus – veido dzejoļu vizuālu interpretāciju (sava redzējuma izklāstu). Veic dzejas izpētes treniņa uzdevumus darbā ar poētisku valodu. Reflektē par savu dzejas interpretēšanas pieredzi, izpētot un salīdzinot viedokļus, veido izpratni par profesionāla vērtējuma nozīmi mākslas darba vērtējumā. 	<ul style="list-style-type: none"> Sadarbojoties izveido dzejas (dzejoļu) izlasi (viens autors vai autoru kopa), veicot atlasī dzejas uzvedumam – priekšnesumam. Izvēlas nepieciešamos atbalsta resursus, lai sagatavotu priekšnesumu. Kopīgi izstrādā (vai precīzē, korigē) snieguma līmeņa kritērijus dzejas uzveduma prezentācijai. Radoši prezentē dzeju, izmantojot pašu izvēlētos citu mākslu līdzekļus.

Mācību līdzekļi

Mācību materiāli

- *Skola2030* mācību līdzeklis
- Elsbergs, K. *Dzeja*. Rīga : Mansards, 2009. 429 lpp. ISBN 9789984812434
- Izmantojamas mācību grāmatas literatūrā 9. klasei no Valsts izglītības satura centra apstiprinātā mācību literatūras saraksta, sk. Apstiprinātās un izdotās mācību literatūras saraksts [tiešsaiste]. 2014. g. [skatīts 2019. g. 5. sept.].
Pieejams: <https://visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/maclit.shtml>

Starppriekšmetu saikne

Mūzika, vizuālā māksla, teātra māksla, datorika	Dzejas radošās prezentācijas izveidē aktuālie radošie un tehniskie palīg līdzekļi un izmantotie paņēmieni.
--	--

Metodiskais komentārs

Saturs	<p>Tematu apgūstot, iespējams izvēlēties citu autoru darbus, kā arī veidot dažādu dzejnieku darbu izlasi vienojoša motīva ietvaros. Iesaistot skolēnus izlases veidošanā, mācību process eksperimentāli padziļina līdzdalību, līdzatbildību par rezultātu.</p> <p>Literāri muzikālās kompozīcijas izveides un prezentācijas process var būt labs vairāku mākslas jomas priekšmetu kopprojekts.</p> <p>Zinot, ka skolēni nereti tieši dzeju atzīst par grūtāk uztveramo no literatūras veidiem, ir svarīgi izmantot teksta uztveri motivējošas metodes (zīmēt asociācijas paralēli dzejas lasījumam u. tml.), kā arī mērķtiecīgi izmantot dzejas analīzes atgādni – informāciju par dažādiem soļiem dzejas teksta izpratnē.</p> <p>Skolēnu dzejas lasītāju iespaidu darbu var izvēlēties atbilstoši prasmju līmenim un interesēm: plakāts, dzejas izlase, dzejas kompozīcija vai priekšnesums par patstāvīgi izvēlētu un iepazītu XXI gs. autora dzeju. Vietnes, kurās gūt informāciju par aktualitātēm literatūrā: www.laligaba.lv, www.punctummagazine.lv, www.satori.lv.</p>
Vērtēšana	Noslēguma darba vērtēšanā iespējams izmantot adaptētu jaunrades darba SLA. Radošā procesa veicināšanā svarīgi izmantot daudzveidīgas pieejas, kā realizēt pašvērtējumu un savstarpējo vērtēšanu.
Caurviju prasmes	Šajā tematā aktualizētas šādas caurviju prasmes: pašvadīta mācīšanās; sadarbība; jaunrade un uzņēmējspēja.
Papildiespējas	Alternatīvas idejas latviešu autoru dzejas izvēlē: viena autora dzejas kopas padziļināta izpēte vai dažādu paaudžu autoru dzejas kopas izpēte (temats – Manas mājas/Mana pilsēta/Mana valsts u. tml.; A. Čaks (pilsētas motīvs), I. Zandere (Latvijas upes), A. Rancāne (mans novads) u. c.).

<p>9.1. Fantāzija Kā patstāvīgi izvēlēta lasāmviela atspoguļo lasītāja pieredzi?</p>	<p>9.2. Tradīcijas Kāpēc mūsdienās svarīgi izzināt latviešu senos mītus un folkloru?</p>	<p>9.3. Pasaule Kā eposs veido nacionālo vērtību pamatu gan tapšanas laikā, gan XXI gs. jaunieša pieredzē?</p>	<p>9.4. Laiks 1. Kā esejas žanrā apvienojas laikmeta aktualitātes un personiskais redzējums? 2. Kuri ir aktuālie laikmetīgajā latviešu literatūrā risinātie jautājumi?</p>	<p>9.5. Daba Kā dokumentālās literatūras un daiļliteratūras darbos atklājas rakstnieka paša pieredzētais (autobiogrāfiskie elementi)?</p>	<p>9.6. Mājas Kā dzejā (motīvi, tēli, izteiksme) atklājas attieksme katram pret savu īsto vietu pasaulē – mājām?</p>	<p>9.7. Draugi Cik daudzveidīgi parādās komiskais literārā darbā (vienas vai dažādu valstu literatūras piemēros)?</p>	<p>9.8. Spēle Kāpēc noteikti darbi literatūrā – gan klasiskajā, gan laikmetīgajā – kļūst populāri; vai popularitāte un mākslinieciskā vērtība vienmēr ir līdzsvarā?</p>
---	---	---	---	--	---	--	--

9.7. Draugi. Cik daudzveidīgi parādās komiskais literārā darbā (vienas vai dažādu valstu literatūras piemēros)?

Ieteicamais laiks temata apguvei: 8 mācību stundas (1 vai 2 literārie darbi atkarībā no mācību mērķa un izvēlēto literāro darbu apjoma).

Temata apguves mērķis: attīstot izpratni par smieklu (komikas) daudzveidīgo emocionālo iedarbību, iepazīstot vērtējošos, izglītojošos, atbrīvojošos smieklus literārā darbā un personiskajā pieredzē saskarsmē ar draugiem.

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes
<ul style="list-style-type: none"> • Komiskajā estētikā veidotam literāram darbam ir tam raksturīgi izteiksmes līdzekļi. (K.Li.1.) • Lai iegūtu jautru, ironisku, satīrisku u. tml. tekstu nepieciešama neatlaidība un gatavība izmēģināt dažādas pieejas. (K.Li.2.) • Radošajā darbībā cilvēks pēta, kā komiskais, vērtējot un parādot citādi problēmas, ļauj iepazīt atšķirīgus pasaules uzskatus un tradīcijas. (K.Li.4.) 	<ul style="list-style-type: none"> • Vērtē literāra darba māksliniecisko kvalitāti salīdzinājumā ar citiem tekstiem un mākslas darbiem. (K.9.1.8.) • Idejas realizēšanai izmanto tekstu, skaņu, attēlu, kustību un dažādas tehnoloģijas. (K.9.2.1.) • Sadarbojas un atbildīgi īsteno radošā darba ideju. (K.9.3.2.) • Analizē un apraksta mākslas darbu formu un estētisko aspektu. Interpretē darbus to veselumā (saturs un forma). (K.9.4.2.)
Komplekss sniedzamais rezultāts	Ieradumi
<p>Raksta humoristisku tekstu un prezentē to klasē. Organizē savstarpēju vērtēšanu – piedalās <i>smieklu mērīšanas sistēmas</i> izveidē klasē (komiskā dažādo aspektu skala vai izpausmes apraksts). (K.9.3.2.; K.9.3.3.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Attīsta ieradumu apzināti pilnveidot savu emocionālo pasauli, lasot un interpretējot folkloru un literārus darbus. (Tikumi – savaldība, tolerance; vērtība – cilvēka cieņa) • Attīsta ieradumu būt ziņošam, kulturālam un intelektuāli atvērtam, lasot dažādu kultūras laikmetu literāros tekstus, saskatot un salīdzinot citu laikmetu kultūras zīmes laikmetīgajā literatūrā, apzinoties tulkota literāra darba specifiku. (Tikumi – gudrība, centība; vērtība – kultūra) • Veido un attīsta ieradumu nebaidīties kļūdīties un izmēģināt dažādas pieejas, izvērtējot sava radošā literārā darba procesu un rezultātu, uz klausot dažādus viedokļus un izsakot argumentētu vērtējumu citiem. (Tikumi – atbildība, drosmē; vērtība – brīvība)
<p>Jēdzieni: komiskā estētika: asprātīgais, ironiskais, humoristiskais, sarkastiskais, vārdu pārnestā nozīme.</p>	

Temata apguves norise

Teksta iepazīšana	Personiskās pieredzes aktualizācija	Radošā lasīšana un rakstīšana
<ul style="list-style-type: none"> Iepazīstas ar atbalsta materiālu par dažādām komiskā izpausmēm literatūrā un citos mākslas veidos. Eksperimentālā lasījumā iepazīst dažādas komiskā izpausmes – humors, asprātība, ironija, sarkasms – literāros darbos (to fragmentos). Izvērtējot komiskā iedarbīgumu, strādā ar vārdu pārnestajām nozīmēm, īpašajām leksikas grupām un frazeoloģiju. Analizē pēc savas izvēles vienā no tekstiem vairākus komiskā slāņus: tēlu komika, situācijas komika, valodas komika. 	<p>Diskutē (digitāla sarakste, viedokļu izteikšana un komentēšana) par smieklu vērtējošo, izglītojošo, atbrīvojošo, ietekmējošo spēku savā personiskajā pieredzē saskarsmē ar draugiem.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Iepazīstot dažādu tautu un/vai dažādu paaudžu rakstnieku literāros darbus, eksperimentāli veido savu komisko tekstu. Izstrādā savstarpējās vērtēšanas sistēmu, kā izmērīt (raksturot, salīdzināt) komisko dažādos piemēros. Prezentē pašu radītos tekstus. Raksturo savu jauno lasītāja un rakstītāja pieredzi.

Mācību līdzekļi

Mācību materiāli

- Skola2030 mācību līdzeklis
- Contra. *Tik grūti ir būt latvietim*. Rīga : Pētergailis, 2019. 123 lpp. ISBN 9789984334851
- Eipurs, A. *Minimas jeb vienā istabā ar Antonu Vēbernu*. Rīga : Dienas Grāmata, 2008. 116 lpp. ISBN 9789984789934
- Harmss, D. *Par Puškinu // Prozas izlase*. Rīga : Mansards, 2014. 235 lpp. ISBN 9789934120404
- Bērziņš, M. *Gūtenmorgens un Dzejnieks* [tiešsaiste]. Rīga : Kultūras Diena, 2012. [skatīts 2019. g. 12. aug.]. Pieejams: <https://www.diena.lv/raksts/kd/zinas/gutenmorgens-un-dzejnieks-13965767>
- Izmantojamas mācību grāmatas literatūrā 9. klasei no Valsts izglītības satura centra apstiprinātā mācību literatūras saraksta, sk. Apstiprinātās un izdotās mācību literatūras saraksts [tiešsaiste]. 2014. g. [skatīts 2019. g. 5. sept.]. Pieejams: <https://visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/maclit.shtml>

Starpriekšmetu saikne

Latviešu valoda	Daiļliteratūras valodas stils, dažādi valodas līdzekļi valodas komikas radīšanai.
Teātra māksla	Komisms klasiskos dramaturģijas tekstos un prozā, to atveidošanas specifika teātrī un literatūrā.

Metodiskais komentārs

Saturs	<p>Tematu apgūstot, iespējams izvēlēties citu autoru darbus, piemēram, R. Blaumanis, J. Ezeriņš, E. Ādamsons, V. Belševica, R. Ezera, A. Jakubāns, P. Bankovskis, A. Čehovs, J. Hašeks, D. Harms, A. Kivirekhs, Contra u. c. Atbilstoši klases skolēnu interesēm (vai balsojumam) iespējams sastatīt piemēram, latviešu, lietuviešu un igauņu literatūras (un citu kaimiņtautu) piemērus (idejas sk. avotu sarakstā).</p> <p>Lai komiskais parādītos dažādu mākslas veidu piemēros, iespējams organizēt kinofilmas vai teātra izrādes (vai fragmentu) skatīšanos, veicinot daudzpusīgu komiskā izpratni skolēnu pieredzē. Ar komisko skolēni faktiski satiekas dažādās mācību norisēs, bet ne vienmēr par to aizdomājas (piemēram, datordrukas fonts <i>Comic Sans MS</i>). Tas nozīmē, ka ir svarīgi nostiprināt gribu palūkoties uz apkārt esošo un zināmo no dažādiem rakursiem.</p> <p>Pirms sava teksta eksperimentēšanas kopā ar skolēniem svarīgi ne tikai pārrunāt dažādos iepazītos literāros darbus (tēlu komika, situāciju komika vai valodas komika), bet arī radoši izmēģināt dažādas improvizācijas spēles. Temata apguves radošajā gaitā noteikti iespējams izmantot, piemēram, arī frazeoloģismu vai sinonīmu u. tml. papildu iespējas.</p>
Vērtēšana	Skolēnu eksperimentālo tekstu noslēguma vērtējumā ieteicams izmantot jaunrades darba SLA.
Caurviju prasmes	Šajā tematā aktualizētas šādas caurviju prasmes: pašvadīta mācīšanās; sadarbība; jaunrade un uzņēmējspēja; digitālā pratība.

<p>9.1. Fantāzija Kā patstāvīgi izvēlēta lasāmviela atspoguļo lasītāja pieredzi?</p>	<p>9.2. Tradīcijas Kāpēc mūsdienās svarīgi izziņāt latviešu senos mītus un folkloru?</p>	<p>9.3. Pasaule Kā eposs veido nacionālo vērtību pamatu gan tapšanas laikā, gan XXI gs. jaunieša pieredzē?</p>	<p>9.4. Laiks 1. Kā esejas žanrā apvienojas laikmeta aktualitātes un personiskais redzējums? 2. Kuri ir aktuālie laikmetīgajā latviešu literatūrā risinātie jautājumi?</p>	<p>9.5. Daba Kā dokumentālās literatūras un daiļliteratūras darbos atklājas rakstnieka paša pieredzētais (autobiogrāfiskie elementi)?</p>	<p>9.6. Mājas Kā dzejā (motīvi, tēli, izteiksme) atklājas attieksme katram pret savu īsto vietu pasaulē – mājām?</p>	<p>9.7. Draugi Cik daudzveidīgi parādās komiskais literārā darbā (vienas vai dažādu valstu literatūras piemēros)?</p>	<p>9.8. Spēle Kāpēc noteikti darbi literatūrā – gan klasiskajā, gan laikmetīgajā – kļūst populāri; vai popularitāte un mākslinieciskā vērtība vienmēr ir līdzsvarā?</p>
---	---	---	---	--	---	--	--

9.8. Spēle. Kāpēc noteikti darbi literatūrā – gan klasiskajā, gan laikmetīgajā – kļūst populāri; vai popularitāte un mākslinieciskā vērtība vienmēr ir līdzsvarā?

Ieteicamais laiks temata apguvei: 8 mācību stundas

Temata apguves mērķis: pilnveidot zinīgā lasītāja pieredzi, interpretācijas procesā gūstot priekšstatu par literāra darba popularitātes fenomenu.

Temata apguves norise

Teksta iepazīšana un interpretācija	Personiskās pieredzes aktualizācija	Radošais projekts (iestudējums vai idejas prezentācija)
<ul style="list-style-type: none"> • Lasa un izvērtē latviešu teātra vēsturē visvairāk iestudētās lugas – R. Blaumaņa lugas <i>Skroderdienas Silmačos</i> – popularitātes fenomenu. • Mūsdienu autora lugas izvēles gadījumā – izvērtē lasītāja vai skatītāja iespārdus, veido recenziju par iepazīto darbu. • Salīdzinot iepazīstas ar popularitātes fenomena daudzslāņainību – no vienkāršas (patīk – nepatīk) uztveres līdz profesionāļu (literatūras un teātra kritiķu) atzinībai. • Iepazīstas ar profesionāļu vērtējumu par R. Blaumaņa lugu <i>Skroderdienas Silmačos</i> un pēc parauga veido savu īsrezezi par kādu no lugas tēliem vai situācijām. • Pārbauda, cik droši zina veidus, kā pārbaudīt nepieciešamās papildinformācijas ticamību. • Apmeklē teātra izrādi vai skatās teātra izrādes iestudējuma ierakstu. 	<p>Veido pašvērtējumu (stāstījumu), iejutoties kāda tēla lomā vai izspēlējot kādu no attēlotajām situācijām.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Grupā (vai individuāli) sagatavo oriģinālu idejas pieteikumu jaunam iestudējumam vai kinoīmai, izvēloties kādu no lomām – režisors, scenogrāfs, kostīmu mākslinieks vai komponists. • Izklāsta savas idejas un organizē savstarpēju vērtējumu un ieteikumu analīzi.

Mācību līdzekļi

Mācību materiāli

- *Skola2030* mācību līdzeklis
- Blaumanis, R. *Skroderdienas Silmačos*. Rīga : Nordik, 2006. 142 lpp. ISBN 9789984792101
- Vītola, I. *Skroderdienas Silmačos Druvienā – 30*. Gulbene : Vītola izdevniecība, 2016. 159 lpp. ISBN 2100003631497
- *Blaumaņa Skroderdienu raibais mūžs* (videofilma, 2012, autori: M. Balode, J. Siliņš)

- Gundars, L. *Advents Silmačos* [tiešsaiste]. b. g. [skatīts 2019. g. 12. aug.]. Pieejams: www.laurisgundars.lv; Pieejams: http://www.laurisgundars.lv/upload/pdf/lv/Advents_Silmacos_Luga.pdf
- Izmantojamas mācību grāmatas literatūrā 9. klasei no Valsts izglītības satura centra apstiprinātā mācību literatūras saraksta, sk. Apstiprinātās un izdotās mācību literatūras saraksts [tiešsaiste]. 2014. g. [skatīts 2019. g. 5. sept.]. Pieejams: <https://visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/maclit.shtml>

Starpriekšmetu saikne

Vizuālā māksla	Literāro tēlu vai sižetu neparastas interpretācijas vizuālajā mākslā, teātrī vai kino.
Mūzika	Literāro tēlu vai sižetu neparastas interpretācijas dažādos mūzikas žanros, stilos.
Latviešu valoda	Iedarbīgu valodas līdzekļu izvēle tekstveidē.
Teātra māksla	Pasākuma vadīšana vai iestudējuma veidošana, izmantojot lugas <i>Skroderdienas Silmačos</i> tekstus.

Metodiskais komentārs

Saturs	<p>Konkrētā temata ietvaros popularitātes fenomenu iespējams izmēģināt, apgūstot visu literatūras veidu darbus: gan dramaturģijas, gan prozas vai dzejas darbus. Visos variantos ir laba iespēja runāt par aktuālo literatūras procesos (balvas, festivāli, konkursi, tulkojumi utt.).</p> <p>Piedāvājums radoši darboties ar Rūdolfu Blaumaņa lugu <i>Skroderdienas Silmačos</i> ne tikai aktualizē klasiskās (legendārās), bet arī arvien dažādās laikmetīgās interpretācijas iespējas, zinot, ka tieši šī luga ir visvairāk latviešu teātros iestudētā R. Blaumaņa luga, kuru sākumā ne visi kritiķi novērtēja atzinīgi. Salīdzinājumam interesanta ir iespēja sastatīt R. Blaumaņa lugas tekstu ar dramaturga Laura Gundara lugu <i>Advents Silmačos</i>. Noderīga un mācīšanās procesā interesanta informācija ir atrodama vietnē: www.braki.lv.</p> <p>Izvēloties radošajā procesā iepazīt kādu laikmetīgās literatūras (arī dramaturģijas) darbu, skolēni tiek iesaistīti prognozēšanas un sava viedokļa argumentēšanas procesā, vienlaikus par svarīgu kļūst jautājums, kuri kritēriji mākslā (literatūrā) ir tie, kas ne tikai garantē popularitāti konkrētā īslaicīgā periodā, bet arī ilgstošā laikposmā. Tādējādi ar jauniešiem veidojas saruna par to, kas viņu iepazītajos literārajos piemēros sniedz priekšstatu par mākslas vērtībām, kuras būs aktuālas arī pēc vairākām desmitgadēm un vēl ilgāk.</p>
Vērtēšana	Noslēguma darba vērtēšanā izmantojams adaptēts jaunrades darba vai projekta darba vērtēšana SLA.
Caurviju prasmes	Šajā tematā aktualizētas šādas caurviju prasmes: pašvadīta mācīšanās; sadarbība; jaunrade un uzņēmējspēja.
Papildiespējas	Alternatīvs kompleksais sasniedzamais rezultāts – klases šovs par iepazīto populāro daiļliteratūras darbu, literārajiem varoņiem, situācijām. Kopīgi plāno un organizē, un realizē klases šovu (pārraidi, aktīvu norisi klātienē u. c.) par iepazīto populāro daiļliteratūras darbu.

Pielikumi

1. pielikums

Mācību priekšmetu programmu paraugos lietotie kodi

Atsaucei uz standartu* mācību priekšmetu programmās izmantoti šādi plānoto skolēnam sasniedzamo rezultātu (SR) un lielo ideju (Li) kodi. (Standarta pielikumi, kuros lietoti šie kodi, atrodami *Skola2030* tīmekļa vietnē.)

SR kodi

Piemērs:

VLM.3.2.1.9.					
VLM. Mācību joma (visu mācību jomu apzīmē- jumus sk. tabulā)	3. Izglītības posma pēdējās klases numurs	2.1.9. Mācību jomas SR kārtas numurs standartā			
		<table border="1"> <tr> <td>2.1.9. Saprot, ka teksteide ir process, kura laikā tekstu vairākkārt var uzlabot. Pēc parauga un pedagoga ieteikumiem labo un pilnveido tekstu</td> <td>2.1.9. Labo un pilnveido savu tekstu, sniedz un iegūst atgriezenisko saiti par teksta saturu un noformējumu. Prot strādāt individuāli un sadarboties teksta pilnveides laikā</td> <td>2.1.9. Redīgē savu tekstu. Sniedz un saņem konstruktīvu atgriezenisko saiti. Izmanto dažādus paņēmienus teksta uzlabošanai, piemēram, jautājumu formulēšanu, diskusijas, nepieciešamo avotu un resursu izmantošanu, laika plānojumu</td> </tr> </table>	2.1.9. Saprot, ka teksteide ir process, kura laikā tekstu vairākkārt var uzlabot. Pēc parauga un pedagoga ieteikumiem labo un pilnveido tekstu	2.1.9. Labo un pilnveido savu tekstu, sniedz un iegūst atgriezenisko saiti par teksta saturu un noformējumu. Prot strādāt individuāli un sadarboties teksta pilnveides laikā	2.1.9. Redīgē savu tekstu. Sniedz un saņem konstruktīvu atgriezenisko saiti. Izmanto dažādus paņēmienus teksta uzlabošanai, piemēram, jautājumu formulēšanu, diskusijas, nepieciešamo avotu un resursu izmantošanu, laika plānojumu
2.1.9. Saprot, ka teksteide ir process, kura laikā tekstu vairākkārt var uzlabot. Pēc parauga un pedagoga ieteikumiem labo un pilnveido tekstu	2.1.9. Labo un pilnveido savu tekstu, sniedz un iegūst atgriezenisko saiti par teksta saturu un noformējumu. Prot strādāt individuāli un sadarboties teksta pilnveides laikā	2.1.9. Redīgē savu tekstu. Sniedz un saņem konstruktīvu atgriezenisko saiti. Izmanto dažādus paņēmienus teksta uzlabošanai, piemēram, jautājumu formulēšanu, diskusijas, nepieciešamo avotu un resursu izmantošanu, laika plānojumu			

Li kodi

Piemērs:

S.Li.8.						
S. Mācību joma	Li. Lielā ideja	8. Mācību jomas Li kārtas numurs standartā				
		<table border="1"> <tr> <td>8. Informācijas avoti, kas atspoguļo norises sabiedrībā pagātnē un mūsdienās, ir izvērtējami kritiski</td> <td>8.1. Raksturo dažādu plašsaziņas līdzekļu sniegtās informācijas izmantošanas iespējas, atrod un atlasa faktus</td> <td>8.1. Kritiski izvērtē un izmanto dažādu plašsaziņas līdzekļu un vēstures avotu sniegto informāciju. Salīdzina dažādos informācijas avotos atrodamos faktus, meklē līdzības un atšķirības</td> <td>8.1. Analizē un skaidro plašsaziņas līdzekļu iespējas atspoguļot un ietekmēt cilvēku politiskos, sabiedriskos, estētiskos priekšstatus un uzskatus, manipulēt ar personisko un kultūras identitātes izpratni, priekšstatiem par kultūras mantojumu un vērtībām</td> </tr> </table>	8. Informācijas avoti, kas atspoguļo norises sabiedrībā pagātnē un mūsdienās, ir izvērtējami kritiski	8.1. Raksturo dažādu plašsaziņas līdzekļu sniegtās informācijas izmantošanas iespējas, atrod un atlasa faktus	8.1. Kritiski izvērtē un izmanto dažādu plašsaziņas līdzekļu un vēstures avotu sniegto informāciju. Salīdzina dažādos informācijas avotos atrodamos faktus, meklē līdzības un atšķirības	8.1. Analizē un skaidro plašsaziņas līdzekļu iespējas atspoguļot un ietekmēt cilvēku politiskos, sabiedriskos, estētiskos priekšstatus un uzskatus, manipulēt ar personisko un kultūras identitātes izpratni, priekšstatiem par kultūras mantojumu un vērtībām
8. Informācijas avoti, kas atspoguļo norises sabiedrībā pagātnē un mūsdienās, ir izvērtējami kritiski	8.1. Raksturo dažādu plašsaziņas līdzekļu sniegtās informācijas izmantošanas iespējas, atrod un atlasa faktus	8.1. Kritiski izvērtē un izmanto dažādu plašsaziņas līdzekļu un vēstures avotu sniegto informāciju. Salīdzina dažādos informācijas avotos atrodamos faktus, meklē līdzības un atšķirības	8.1. Analizē un skaidro plašsaziņas līdzekļu iespējas atspoguļot un ietekmēt cilvēku politiskos, sabiedriskos, estētiskos priekšstatus un uzskatus, manipulēt ar personisko un kultūras identitātes izpratni, priekšstatiem par kultūras mantojumu un vērtībām			

Mācību jomu apzīmējumi

V	Valodu mācību joma	
	VL	Latviešu valoda
	VLM	Latviešu valoda un literatūra izglītības iestādēs, kas īsteno mazākumtautību izglītības programmas
	VS	Svešvaloda
	VM	Mazākumtautības valoda
K	Kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā mācību joma	
S	Sociālā un pilsoniskā mācību joma	
D	Dabaszinātņu mācību joma	
M	Matemātikas mācību joma	
T	Tehnoloģiju mācību joma	
F	Veselības un fiziskās aktivitātes mācību joma	

* Ministru kabineta 2018. gada 27. novembra noteikumi Nr. 747 "Noteikumi par valsts pamatzglītības standartu un pamatzglītības programmu paraugiem".

2. pielikums

Plānotie skolēnam sasniedzamie rezultāti caurviju prasmēs, beidzot 3., 6. un 9. klasi

Beidzot 3. klasi	Beidzot 6. klasi	Beidzot 9. klasi
1. Kritiskā domāšana un problēmrisināšana		
1.1. Formulē atvērtus, uz izziņu vērstus jautājumus ar personisko pieredzi saistītās situācijās. Vienkāršu informāciju salīdzina, interpretē, novērtē, savieno un grupē pēc dotajiem kritērijiem. Meklē pārbaudītus faktus, pats tos pārbauda.	1.1. Formulē atvērtus, uz izziņu vērstus jautājumus situācijās ar dažādiem kontekstiem. Salīdzina, interpretē, novērtē, savieno informāciju, grupē to pēc dotajiem un paša radītajiem kritērijiem. Pārlicinās, vai iegūta pietiekami vispusīga un precīza informācija, pārbauda tās ticamību.	1.1. Formulē atvērtus, uz izziņu vērstus jautājumus problēmsituācijās un situācijās, kas ietver vairākas jomas. Izvērsti un plānveidīgi raksturo rezultātus, savu darbību. Mērķtiecīgi izzina, analizē, izvērtē un savieno dažādu veidu informāciju un situācijas, izprot to kontekstu. Tiecas iegūt vispusīgu un precīzu informāciju, nosaka atsevišķus faktorus, kas traucē iegūt patiesu informāciju.
1.2. Veido savā pieredzē un viedoklī balstītu argumentāciju. Formulē savus secinājumus pēc norādījumiem.	1.2. Spriež no konkrētā uz vispārīgo. Atšķir svarīgo no mazāk svarīgā, situācijai atbilstošo no neatbilstošā. Veido dotajā kontekstā faktos balstītu argumentāciju. Formulē tiešus, vienkāršus secinājumus.	1.2. Veido loģiskus spriedumus, spriež no konkrētā uz vispārīgo un no vispārīgā uz konkrēto. Abstrahē, vispārina vienkāršās situācijās. Atšķir faktos balstītu apgalvojumu no pieņēmuma, faktus no viedokļa. Izvirza argumentus un vērtē to atbilstību. Secina, vai argumentācija ir pietiekama un korekta. Formulē pamatotus secinājumus.
1.3. Atpazīst un formulē problēmu saistošā, ar personisko pieredzi saistītā kontekstā. Ar pedagoga atbalstu izvirza mērķi, piedāvā risinājumus, izvēlas labāko risinājumu.	1.3. Ar pedagoga atbalstu nosaka reālas vajadzības – atpazīst un formulē problēmu saistībā ar noteiktu lielumu (īpašībām, uzbūvi, darbību, izpausmēm u. tml.), parādību, procesu dotajā kontekstā, izsaka un skaidro idejas problēmsituācijās. Izvirza mērķi, piedāvā risinājumus, izvēlas labāko un nolemj to īstenot.	1.3. Nosaka reālas vajadzības un raksturo problēmas būtību – atpazīst un formulē problēmu kontekstā, kuru raksturo savstarpēji atkarīgi lielumi, aspekti, cēloņsakarības. Izsaka, skaidro un analizē idejas problēmsituācijās, formulē kontekstā balstītu un strukturētu pieņēmumu. Izvirza mērķi, piedāvā risinājumus, izvēlas labāko un nolemj to īstenot.
1.4. Raksturo savu pieredzi līdzīgās situācijās, izsaka idejas risinājumam. Ar pedagoga atbalstu veido izvēlētās problēmas risinājuma plānu, īsteno to, mācoties vairākas problēmrisināšanas stratēģijas, un izvērtē rezultātu.	1.4. Veido izvēlētās problēmas risinājuma plānu, īsteno to, izmantojot situācijai piemērotas problēmrisināšanas stratēģijas, – eksperimentē domās un praktiski, veidojot reālus modeļus un objektus, izpētot īpašības un pārbaudot pieņēmumu, veic pilno pārlasi, sadala problēmu daļās, pāriet uz vienkāršāku problēmu, izvērtē paveikto pēc paša radītiem kritērijiem un iesaka uzlabojumus.	1.4. Veido izvēlētās problēmas risinājuma plānu, īsteno to un, ja nepieciešams, darba gaitā plānu pielāgo situācijai. Kompleksās situācijās lieto piemērotas problēmrisināšanas stratēģijas – veic plānveida eksperimentu pieņēmuma pamatošanai. Spriež “atpakaļgaitā”, atrod pretpiemēru, veido situācijas abstrakto, vispārīgo modeli, pārbauda iegūtos rezultātus problēmas kontekstā. Meklē citu pieeju, paņēmienu, ja tas nepieciešams. Izvērtē paveikto un plāno uzlabojumus turpmākajam darbam.

Beidzot 3. klasi	Beidzot 6. klasi	Beidzot 9. klasi
2. Jaunrade un uzņēmējspēja		
2.1. Ir atvērts jaunai pieredzei. Ar prieku fantazē par iespējamiem neierastiem risinājumiem.	2.1. Nebijušas situācijas uztver ar ieinteresētību, izmanto iztēli un spontanitāti, lai veidotu neikdienišķas sakarības. Uzdrīkstas mēģināt paveikt kaut ko jaunu.	2.1. Uz pasauli raugās ar zinātkāri, iztēlojas nebijušus risinājumus. Ir gatavs pieņemt nenoteiktību un jaunus izaicinājumus.
2.2. Uzdod jautājumus par esošo situāciju un ar pieaugušā atbalstu izmanto vairākas radošās domāšanas stratēģijas. Lai radītu idejas, iedvesmojas no citu darbiem.	2.2. Izvērtē situāciju un izmanto radošās domāšanas stratēģijas, lai nonāktu pie idejām tās pilnveidei, iedvesmojas no citu idejām, tās papildina. Izzina pieejamos resursus (cilvēku, zināšanu, kapitāla, infrastruktūras) un rod jaunus, lai īstenotu iecerī.	2.2. Izzina situāciju no dažādiem skatpunktiem, lieto un pielāgo situācijai atbilstošas radošās domāšanas stratēģijas, lai nonāktu pie jaunām un noderīgām idejām, iedvesmojas no citu pieredzes. Elastīgi un izsvērti izmanto pieejamos resursus (cilvēku, zināšanu, kapitāla, infrastruktūras) un rod jaunus, lai īstenotu savu iecerī.
2.3. Ar pedagoga atbalstu nonāk pie sev jaunas un noderīgas idejas un īsteno to, nepadodas, ja neizdodas to īstenot, bet mēģina vēlreiz.	2.3. Viens vai grupā spēj jau esošiem risinājumiem vai produktiem vairot pievienoto vērtību, plāno darbu un apzina resursus, lai īstenotu radīto ideju. Saskaņojas ar grūtībām, meklē atbalstu un izmanto to.	2.3. Viens vai grupā spēj radīt jaunu un sev vai citiem noderīgu produktu vai risinājumu, prot vadīt procesu no idejas radīšanas līdz tās īstenošanai. Saskaņojas ar grūtībām, neatlaidīgi meklē un rod risinājumu.

Beidzot 3. klasi	Beidzot 6. klasi	Beidzot 9. klasi
3. Pašvadīta mācīšanās		
3.1. Ar pieaugušā atbalstu izvirza mērķi mācību uzdevumā un plāno savas darbības soļus, lai to izpildītu.	3.1. Patstāvīgi izvirza vairākus mācīšanās mērķus un plāno, kā tos īstenot gan vienatnē, gan grupā.	3.1. Izvirza īstermiņa un ilgtermiņa mērķus, plāno to īstenošanas soļus, uzņemas atbildību par to izpildi.
3.2. Pastāsta par savas mācīšanās progresu un prasmēm, kas padodas vislabāk, kā arī neizdošanos un kļūdām.	3.2. Nosauc savas darbības stiprās un vēl pilnveidojamās puses, analizē personiskās īpašības un uzvedību, kas ietekmē izvēli, panākumus vai neizdošanos. Prot pastāstīt par sava padarītā progresu, izmantojot vienotu kritēriju sistēmu.	3.2. Patstāvīgi analizē savas darbības saistību ar personiskajām īpašībām un uzvedību. Atpazīst savas darbības stiprās puses un ar pieaugušā atbalstu rod dažādus veidus, kā attīstīt savas domāšanas un uzvedības pilnveidojamās puses.
3.3. Nosauc un izmanto vairākas uzmanības noturēšanas, iegaumēšanas un atcerēšanās stratēģijas.	3.3. Lieto dažādas domāšanas stratēģijas atbilstoši mācību kontekstam.	3.3. Izmanto savas domāšanas stiprās puses un situācijai atbilstošas domāšanas stratēģijas, lai attīstītu savas spējas un uzlabotu sniegumu.
3.4. Skaidro dažādu emociju ietekmi uz savu domāšanu un uzvedību. Ikdienišķās situācijās emocijas pauž sociāli pieņemami.	3.4. Pauž savas emocijas sociāli pieņemami arī neikdienišķās situācijās. Skaidro faktorus, kas mācību situācijā rada dažādas emocijas, motivē sevi darbībai. Patstāvīgi lieto apgūtos stresa pārvaldīšanas paņēmienus.	3.4. Mācību procesa laikā vada emocijas un uzvedību sociāli pieņemami. Analizē domu un emociju ietekmi uz atbildīgu personisko lēmumu pieņemšanu.
3.5. Mācību procesā ar pedagoga atbalstu seko iepriekš izvirzītu snieguma kritēriju izpildei un novērtē savu mācību darbu un mācīšanās pieredzi.	3.5. Patstāvīgi seko iepriekš izvirzītu snieguma kritēriju izpildei un mācību procesā nosaka, vai un kā sniegumu uzlabot.	3.5. Patstāvīgi veido savus kritērijus, kas liecina par mērķa sasniegšanu, izzina sava padarītā progresu un nosaka, vai un kā uzlabot sniegumu. Kļūdas izmanto, lai mērķtiecīgi mainītu savu darbību. Mācīšanās gaitā pārplāno dažus soļus, lai nonāktu pie labāka risinājuma.

Beidzot 3. klasi	Beidzot 6. klasi	Beidzot 9. klasi
4. Sadarbība		
4.1. Pauž vārdos savas vajadzības, domas un emocijas, kā arī skaidro, kā citu sejas izteiksme un ķermeņa valoda saistās ar konkrētu emociju un kā emocijas ietekmē attiecības ar citiem.	4.1. Ar pedagoga atbalstu aktualizējot savu rīcību, mācās patstāvīgi pārvaldīt savas emocijas un saglabā labvēlīgu attieksmi saskarsmē ar citiem.	4.1. Izvērtē citu cilvēku emocijas un rīcības iemeslus, izrāda empātiju un pielāgo savu uzvedību un komunikācijas veidu atbilstoši situācijai.
4.2. Pārlicinās, kā sarunas partneris ir sapratis teikto. Ar pedagoga atbalstu mērķtiecīgi virza sarunu, lai saprastos, un apzināti lieto savas sociālās prasmes, lai ar citiem nodibinātu un uzturētu pozitīvas attiecības un iesaistītos sociālās aktivitātēs.	4.2. Saziņā ar citiem atbilstoši situācijai lieto dažādus saziņas veidus un veido sarunu ar cilvēku, kuram ir atšķirīgs viedoklis. Atzīst un respektē viedokļu dažādību, pieņem kopējus lēmumus par piemērotāko rīcību un risina konfliktus pazīstamās situācijās.	4.2. Pauž savu un uzklausa otra viedokli, ievērojot cieņu pret sarunas partneri, rod vienojošu viedokli situācijā, kad pusēm ir atšķirīgi uzskati. Ja nepieciešams, uzņemas sarunas vadību. Sasniedz abpusēji pieņemamus kompromisus un tiecas pēc taisnīga risinājuma.
4.3. Sadarbojas ar citiem kopēju konstruktīvu uzdevumu veikšanai.	4.3. Strādā komandā, orientējas uz līdzvērtīgu ieguldījumu, pieņem un sadarbojas ar dažādiem cilvēkiem, lai sasniegtu konkrētu mērķi.	4.3. Sadarbojas ar citiem atbilstoši situācijai, kā arī veido un vada komandu, ievērojot citu cilvēku vajadzības.

Beidzot 3. klasi	Beidzot 6. klasi	Beidzot 9. klasi
5. Pilsoniskā līdzdalība		
5.1. Saskata vienkāršas kopsakarības sabiedrībā (klasē, skolā, ģimenē un vietējā kopienā).	5.1. Saskata kopsakarības sabiedrībā, vidē un kopienā nacionālā mērogā, kā arī savu ietekmi, lomu un nepieciešamību iesaistīties savas kopienas dzīves uzlabošanā. Skaidro vienas rīcības dažādās sekas (to ietekmi uz citiem cilvēkiem, attiecībām, vidi).	5.1. Skaidro savu skatījumu par kopsakarībām sabiedrībā, vidē, kopienā Eiropas mērogā un pamato to, saistot ar dažādos avotos gūtu informāciju un statistikas datiem. Analizē, kā atsevišķu indivīdu rīcība ietekmē sabiedrību un vidi.
5.2. Ievēro, ka dažādiem cilvēkiem ir atšķirīgi viedokļi, nosauc savas vērtības. Ar pedagoga atbalstu rīkojas saskaņā ar savām vērtībām.	5.2. Meklē pamatojumu citu rīcībai un viedokļiem, nosauc un pamato savas, ģimenes locekļu, skolas vērtības. Rīkojas saskaņā ar savām vērtībām.	5.2. No pieredzes, kā arī analizējot dažādus avotus secina, kā vērtības laika gaitā var mainīties. Balstoties savās vērtībās, izvēlas pasākumus, kuros iesaistīties, un, ja nepieciešams, iesaista citus, paskaidro un pamato savu izvēli vai iemeslus neiesaistīties. Virza savu rīcību saskaņā ar savām vērtībām, pamato savas izvēles.
5.3. Piedalās noteikumu un ar mācīšanos saistītu lēmumu pieņemšanā un ar pedagoga atbalstu rīkojas atbilstoši sabiedrībā pieņemtajām normām. Veic uzticētos pienākumus, saskata, ka rīcībai ir sekas, un uzņemas atbildību par savu darbu.	5.3. Piedalās noteikumu un ar mācīšanos saistītu lēmumu pieņemšanā, mācību procesa plānošanā, pamato ar to saistītās izvēles, meklē visiem iesaistītajiem labāko risinājumu un ievēro sev izvirzītos noteikumus, lai uz viņu varētu paļauties. Uzņemas atbildību ģimenē un attiecībās ar draugiem, skaidro, kā rīkoties atbildīgi un veidot uzticēšanos.	5.3. Patstāvīgi ievēro sev izvirzītos noteikumus, lai būtu uzticams un uz viņu varētu paļauties. Analizē savu iesaisti globālos procesos un rīkojas atbildīgi. Skaidro savas rīcības sekas un uzņemas par to atbildību.
5.4. Ar pedagoga atbalstu iesaistās skolas dzīves uzlabošanā un nosaka, kas pēc tam ir mainījies.	5.4. Iesaistās vietējās kopienas dzīves uzlabošanā un analizē, vai un kā iesaiste mainījusi kopienas dzīvi.	5.4. Piedāvā īstenojamus un ilgtspējīgus risinājumus vietējās kopienas dzīves uzlabošanai. Sadarbībā ar citiem kādu no tiem īsteno un pamato savas iesaistes jēgu.

Beidzot 3. klasi	Beidzot 6. klasi	Beidzot 9. klasi
6. Digitālā pratība		
6.1. Izmanto digitālās tehnoloģijas mācību uzdevumu veikšanai pēc norādījumiem.	6.1. Izmanto digitālās tehnoloģijas zināšanu ieguvei, apstrādei, prezentēšanai, pārraidei un pamato digitālo tehnoloģiju lietojuma nepieciešamību.	6.1. Izvēlas un izmanto iecerei vai uzdevumam piemērotākās digitālo tehnoloģiju sniegtās iespējas, lieto tās pašrealizācijai un daudzveidīga satura radīšanai.
6.2. Nosaka digitālās komunikācijas veidus.	6.2. Nosaka digitālās komunikācijas veidus, to mērķus, formātus un ietekmi uz auditoriju. Izmanto digitālās tehnoloģijas komunikācijai un sadarbībai.	6.2. Atbildīgi izmanto digitālo komunikāciju konkrētiem mērķiem, izvērtējot tās piemērotību mērķgrupas vajadzībām.
6.3. Atpazīst mediju radītus un popularizētus tēlus un simbolus.	6.3. Analizē mediju lomu realitātes konstruēšanā un novērtē dažādu informācijas avotu, to skaitā digitālā formā pieejamo avotu ticamību.	6.3. Kritiski analizē mediju radīto realitāti un informācijas ticamību, rada savu mediju saturu.
6.4. Skaidro, kā digitālās tehnoloģijas ietekmē ikdienu, ar pedagoga atbalstu veido veselīgus un drošus paradumus digitālo tehnoloģiju lietošanā.	6.4. Skaidro savu izpratni par digitālo tehnoloģiju lomu sabiedrībā un pašrealizācijā. Ievēro veselīgus un drošus tehnoloģiju lietošanas paradumus.	6.4. Analizē un novērtē tehnoloģiju ietekmi uz garīgo un fizisko veselību, sabiedrību un vidi. Ievēro veselīgus un drošus tehnoloģiju lietošanas paradumus, pamato to nepieciešamību. Konstruē, kontrolē un pārvalda savu digitālo identitāti.

3. pielikums

Skolēnam attīstāmie ieradumi literatūrā

- Attīsta ieradumu apzināti pilnveidot savu emocionālo pasauli, lasot un interpretējot folkloru un literārus darbus.
- Attīsta ieradumu pilnveidot izpratni par sev un citiem būtiskām dzīves un mākslas vērtībām, lasot daudzveidīgus literārus darbus un folkloras tekstus.
- Attīsta ieradumu brīvi un patstāvīgi izkopt savas radošās prasmes, rakstot saskaņā ar dotu paraugu vai patstāvīgi; ar izpratni lietot autortiesību dažādos aspektus.
- Veido un attīsta ieradumu nebaidīties kļūdīties un izmēģināt dažādas pieejas, izvērtējot sava radošā literārā darba procesu un rezultātu, uzklusot dažādus viedokļus un izsakot argumentētu vērtējumu citiem.
- Veido ieradumu būt ieinteresētam un zinošam lasītājam, patstāvīgi izvēloties un lasot noteiktam mērķim, mācību uzdevumam atbilstošus pilna apjoma daiļliteratūras darbus vai folkloras tekstus.
- Attīsta prasmi darboties ar literārajiem darbiem un papildu tekstiem, izmantojot bibliotēku un citus nepieciešamos (arī digitālos) resursus.
- Attīsta ieradumu būt zinošam, kulturālam un intelektuāli atvērtam, lasot dažādu kultūras laikmetu literāros tekstus, saskatot un salīdzinot citu laikmetu kultūras zīmes laikmetīgajā literatūrā, apzinoties tulkota literāra darba specifiku.
- Attīsta prasmi saskatīt literāra darba māksliniecisko vērtību, izprotot augstvērtīgas literatūras nozīmi, daudzveidīgi interpretējot izlasītās grāmatas vai jaunrades procesus.
- Attīsta ieradumu analizēt literāru darbu, pētot tēlus, ideju, sižeta u. c. elementus, literatūras specifiskos izteiksmes līdzekļus un paņēmienus, veidus un žanrus, raksturojot satura un formas vienotību.
- Attīsta ieradumu saskatīt literāra darba atšķirību no citiem mākslas darbiem, salīdzinot, analizējot un interpretējot dažādu mākslas veidu izteiksmes līdzekļus.

4. pielikums

Literatūras programmas tematu pārskats

4. klase								
4.1. Mājas Kā rada literāru tēlu un ar tā palīdzību atklāj mājas un ģimenes vērtības?	4.2. Daba Kā folkloras teksti (tautasdziesmas, mīklas, ticējumi, teikas) veido izpratni un saudzīgu attieksmi pret dabu?	4.3. Spēle Kā dažādu laiku literārajos darbos atklājas cilvēku savstarpējās attiecības un ētiskās vērtības?	4.4. Laiks Kā literārajā pasakā ietvertos tēlus, motīvus un atziņas par vērtībām izmanto citos mākslas veidos?	4.5. Fantāzija Kā ar personifikācijas palīdzību veido tēlu, akcentējot būtiskas īpašības?	4.6. Māksla Kā atšķiras literārā darbā un citu mākslas veidu darbos izmantotie izteiksmes līdzekļi un paņēmieni?	4.7. Draugi Kā radīt sev nozīmīgas lietas stāstu, izmantojot iztēlē vai realitātē veidotu spilgtu tēlu?	4.8. Skola Kā rakstnieku darbos un cilvēku pieredzes stāstos atklājas skolas ikdienu dažādos laikos?	4.9. Pasaule Kā, iepazīstot literārus darbus un citus avotus par svešām zemēm un valstīm, veido piederības izjūtu dzimtajai vietai?
5. klase								
5.1. Laiks Kā apkopo informāciju par skolas pieredzi, kas iegūta, lasot literāros darbus un intervējot cilvēkus?	5.2. Daba Kā dzejā motīvi, tēli, izteiksmes līdzekļi atklāj dabas skaistumu gadalaikos un sakārtotā vidē?	5.3. Draugi 1. Kā tēlojumos un atmiņu stāstos atklāj laikmetam raksturīgās parādības un notikumus, un draudzības nozīmi? 2. Kā detektīvžanra stāstos un savā jaunradē veido sižetu un tēlus?	5.4. Mājas Kā dramaturģiskā darbā risina tēlu attiecības, raksturo vidi, bagātinot pieredzi par vērtībām?	5.5. Tradīcijas Kā latviešu tautas pasakās un sakāmvārdos atklājas ģimenes attiecības un vērtības?	5.6. Pasaule Kā cittautu pasakās atklājas cilvēku identitāte un vērtības?	5.7. Fantāzija Kā personifikāciju izmanto jaunradē, iepazīstot spoku stāstus un pasakas (fantāzijas stāstus)?	5.8. Spēle Cik daudzveidīgi dzejā izmanto vārdu spēles un ritma elementus, atskaņas, aliterācijas, asonanses?	

6. klase								
6.1. Laiks Kā laika zīmes tekstā palīdz raksturot literāru darbu un veidot savu radošo darbu, piemēram, teiku?	6.2. Fantāzija Kā literārajās pasākās, raksturojot laiku, telpu un tēlus, saskaras fantāzija un realitāte?	6.3. Darbs Kā latviešu folklorā atklājas attieksme pret darbu un darba tikumu?	6.4. Daba un cilvēks Kā dabas tēli palīdz raksturot dabas un cilvēka attiecības? Kā tās spilgtāk pārnest dzejas klausītājam un lasītājam, deklamējot dzejoli vai veidojot vizuālu dzejas izlasi?	6.5. Mājas Kā tiek veidots dramaturģisks darbs, kurā īpaša nozīme ir māju vides attēlojumam?	6.6. Pasaule Kā raksturot literāru tēlu prozas darbā, iepazīstot pasaules literatūras spilgtākos darbus?	6.7. Spēle Kā raksturot dzejoļu formu, iepazīstot un radoši spēlējoties ar iepazītajām dzejoļu formām?	6.8. Draugi Kā anekdotes žanrs veicina prasmi veselīgi pasmieties par sevi un dzīves situācijām, nostiprinot draudzību?	6.9. Draugi Kā prozas darbā, prasmīgi uzdodot jautājumus un sadarbojoties, var izprast jauniešu attiecību veidošanos?
7. klase								
7.1. Mājas Kā literāros darbos tiek parādīta mājas un tur sastapto cilvēku nozīme personības veidošanā?	7.2. Laiks 1. Kā izmantot dzīves situācijas, raksturojot un radot noveli? 2. Kā literārs darbs turpina savu dzīvi citu mākslu interpretācijās?	7.3. Tradīcijas Kā latviešu folklorā un literārajos darbos atklājas latviešu tautas tradīcijas un cilvēka dzīve gadskārtu ritumā?	7.4. Daba Kā, analizējot miniatūras un radot savu tekstu, ar spilgtiem tēlainās izteiksmes līdzekļiem atklāt mazo lietu skaistumu dabā?	7.5. Vēsture Kā prognozēt detektīvstāsta sižetu, tēlu rīcību? Kā apkopot literārā darba sižeta veidošanai nepieciešamās laikmeta liecības?	7.6. Draugi Kā literāra darba iepazīšana palīdz atrast virtuālus draugus?	7.7. Pasaule Kā paplašināt ceļotāja pieredzi, iepazīstot piedzīvojumu literatūru?		

8. klase							
<p>8.1. Draugi</p> <p>Kā notiek literāru darbu profesionālas izvērtēšanas process?</p> <p>Kā veidoju savas lasītāja pieredzes apkopojumu?</p>	<p>8.2. Daba</p> <p>Kā motīvs dzejā atklāj izteiksmes daudzveidību?</p> <p>Cik pārlicinoši protu rakstīt un prezentēt pārdomu darbu, lasot latviešu autoru prozas darbus par cilvēka un dabas mijiedarbi?</p>	<p>8.3. Fantāzija</p> <p>Kā eksperimentālā literārā jaunrades darbā izmantoju iepazītā laikmetīgās latviešu literatūras (fantāzijas žanrs, literārā pasaka u. c.) darba spēles noteikumus?</p>	<p>8.4. Mājas</p> <p>Cik daudzveidīgi liroepikas žanri (balāde, poēma) pilnveido lasītāja pieredzi un attieksmi pret mājām, tautas pagātnes pieredzi un nākotnes iecerēm?</p>	<p>8.5. Tradīcijas</p> <p>Kā tradicionālās kultūras norises (latviešu godi) iegūst jaunu interpretāciju, iekļaujoties mūsdienu rituālos?</p>	<p>8.6. Pasaule</p> <p>Kā literāru darbu iepazīšana palīdz pasaules kultūras zīmju izzināšanā? Kas ir nepieciešams patstāvīgā radošā darbā, pēc izvēles izmēģinot rakstnieka vai tulkotāja lomu?</p>	<p>8.7. Laiks</p> <p>Kā salīdzināt savu pieredzi ar latviešu autoru prozas darbos radīto priekšstatu par skolu dažādos laikos, izmantojot iepazīto literāro darbu iespaidus, citātus diskusijā par nākotnes skolu?</p>	<p>8.8. Spēle</p> <p>Kas nepieciešams, lai sadarbības grupā iepazītu radioteātra specifiku un realizētu savas dramaturģiskas epizodes radīšanu un prezentēšanu?</p>
9. klase							
<p>9.1. Fantāzija</p> <p>Kā patstāvīgi izvēlēta lasāmviela atspoguļo lasītāja pieredzi?</p>	<p>9.2. Tradīcijas</p> <p>Kāpēc mūsdienās svarīgi izzināt latviešu senos mītus un folkloru?</p>	<p>9.3. Pasaule</p> <p>Kā eposs veido nacionālo vērtību pamatu gan tapšanas laikā, gan XXI gs. jaunieša pieredzē?</p>	<p>9.4. Laiks</p> <p>1. Kā esejas žanrā apvienojas laikmeta aktualitātes un personiskais redzējums?</p> <p>2. Kuri ir aktuālie laikmetīgajā latviešu literatūrā risinātie jautājumi?</p>	<p>9.5. Daba</p> <p>Kā dokumentālās literatūras un daiļliteratūras darbos atklājas rakstnieka paša pieredzētais (autobiogrāfiskie elementi)?</p>	<p>9.6. Mājas</p> <p>Kā dzejā (motīvi, tēli, izteiksme) atklājas attieksme katram pret savu īsto vietu pasaulē – mājām?</p>	<p>9.7. Draugi</p> <p>Cik daudzveidīgi parādās komiskais literārā darbā (vienas vai dažādu valstu literatūras piemēros)?</p>	<p>9.8. Spēle</p> <p>Kāpēc noteikti darbi literatūrā – gan klasiskajā, gan laikmetīgajā – kļūst populāri; vai popularitāte un mākslinieciskā vērtība vienmēr ir līdzsvarā?</p>

5. pielikums

Tematu apkopojums kultūras izpratnes un pašizpausmes mākslā mācību jomā 1.–9. klasei

1. KLASE					
Vizuālā māksla	1.1. Es krāsās un līnijās. Glezniecība Kā es sevi varu attēlot mākslā?	1.2. Krāsu kompozīcija Kā, vienojoties ar klasesbiedriem, kopīgi gleznot mākslas darbu?	1.3. Vizuālas zīmes Kā es varu izmantot zīmes, lai sazinātos bez vārdiem?	1.4. Ilustrācija. Akvarelis Kā ilustrācijas palīdz labāk saprast tekstu?	1.5. Latviešu etnogrāfijā lietotās zīmes Kā latviešu etnogrāfijā apzīmē saules, mēness un zvaigžņu zīmes?
Mūzika	1.1. Skaņu pasaule Kā es dziedot un spēlējot varu izmantot dažādas skaņu īpašības?	1.2. Mana Latvija Ko es varu uzzināt par Latviju, klausoties mūziku un dziedot?	1.3. Ziemassvētki Kuras dziesmas dzied un kurās rotaļās iet Ziemassvētkos?	1.4. Dabas ainavas mūzikā Kā es muzicējot varu atainot dažādas dabas norises un parādīt kustībās savas emocijas?	1.5. Skaņu raksti Kā muzicēšanā var lietot skaņu rakstu?
Teātra māksla	1. Pasakas radīšana Kā stāstīt, ar kustībām un intonācijām parādīt pašsacerētu notikumu?				

2. KLASE					
Vizuālā māksla	2.1. Krāsa ainavā Kādas krāsas lieto, lai uzgleznotu noskaņu?	2.2. Faktūra kolāžā Ar kuriem kolāžas materiāliem atdarina dažādas apkārtējā vidē ieraudzītas faktūras?	2.3. Zīmju grafika Kā radošajā darbā izmanto kultūras mantojumā lietoto etnogrāfisko zīmju grafisko atveidu?	2.4. Apkārtnes skaistums Kā vides objekti ietekmē manu apkārtni?	2.5. Mākslas darbi iedvesmo Kā, iedvesmojoties no mākslas darbiem muzejā vai izstādē, tos var attēlot citos mākslas veidos?
Mūzika	2.1. Rudens tēli mūzikā Kurus mūzikas izteiksmes līdzekļus es varu izmantot, lai ar balsi un instrumentiem veidotu "skaņu gleznas" – attēlot rudens dabas tēlus?	2.2. Manas Latvijas ainava Ko es varu saklausīt un izjust dziesmās un skaņdarbos, kuri veltīti Latvijai?	2.3. Ziemas noskaņas mūzikā Ar kuriem radošās darbības veidiem es varētu atainot ziemas noskaņas?	2.4. Deja Kā es, klausoties mūziku, varu atpazīt deju – valsī? Kā es to varu raksturot?	2.5. Sadarbība muzicēšanā Kas man jādara, lai, muzicējot kopā, veidotos pozitīva sadarbība?
Teātra māksla	2. Leļļu teātris Kā ar pašgatavotām lellēm vai objektiem izstāstīt un attēlot notikumu?				
3. KLASE					
Vizuālā māksla	3.1. Krāsu jaukšana Cik daudz vienai krāsai ir nokrāsu, un kāda nozīme ir krāsai dažādās kultūrās?	3.2. Svētku simboli. Stilizācija Kā stilizē objektu formas, lai simboliski attēlotu svētkus?	3.3. Mākslas piedzīvošana Kā izvēlas mākslas darbus un rada virtuālu izstādi?	3.4. Fantāzijas tēlu zīmēšana Kā var radīt idejas, lai izdomātu un uzzīmētu fantāzijas tēlu?	3.5. Arhitektūra. Makets Kā uzbūvēt māju, kas ir ērta tās iedzīvotājiem?
Mūzika	3.1. Mūzikas izteiksmes līdzekļi Kā temps, dinamika, reģistrs un skanējuma nokrāsa izmaina mūzikas raksturu?	3.2. Latvijas dabas ainava mūzikā Ko es varu saklausīt un izjust dziesmās un instrumentālos skaņdarbos, kas veltīti Latvijai?	3.3. Ziemas saulgrieži Kā es varu dziesmās, dejās un rotaļās iepazīt tautas tradīcijas?	3.4. Mažora un minora noskaņas Kā es klausoties atpazīšu un muzicējot izmantošu mažora un minora skaņkārtas?	3.5. "Skaņu gleznas" Kā es, izmantojot dažādus mūzikas izteiksmes līdzekļus, varu veidot "skaņu gleznas"? Kādi būs mani galvenie uzdevumi, veidojot priekšnesumu?
Teātra māksla	3. Maska Kā ar tērpu un masku veidot savam paštēlam atšķirīgu tēlu?				

4. KLASE										
Vizuālā māksla	4.1. Maska Kāda ir krāsu un laukumu nozīme, veidojot telpisku tēlu?		4.2. Jūtas un emocijas kinomākslā Kā atspoguļo jūtas un emocijas kinomākslā?		4.3. Zīmes un simboli – veids, kā lasīt pasauli Kā ieraudzīt un atšķirt zīmes un simbolus apkārtējā vidē, un kā radīt savu zīmi un simbolu?		4.4. Ķermeņa kustība tēlniecībā Kā attēlot cilvēka ķermeņa kustību tēlniecībā?		4.5. Fotografēšana Kā vērtēt un fotografēt mākslas un kultūras objektus?	
Mūzika	4.1. Mājas. Šūpuļdziesmas. Mājas muzicēšanas tradīcijas Kā mājas muzicēšanas tradīcijas un šūpuļdziesmu dziedāšana palīdz labāk saprast mūziku?	4.2. Daba folklorā, dziesmās un instrumentālajā mūzikā Kā daudzveidīgi dabas tēli un parādības tiek atspoguļotas folklorā, dziesmās un instrumentālajā mūzikā?	4.3. Latvija – mājas Kā dažādu komponistu mūzikā un dziesmās var piedzīvot māju un Latvijas izjūtu?	4.4. Ziemas-svētki Kā līdzdarbojoties un muzicējot padarīt Ziemassvētkus par gaišiem un īpašiem svētkiem sev un citiem?	4.5. Iztēle un mūzika Kā eksperimentēt ar dažādiem mūzikas izteiksmes līdzekļiem, lai radītu skaņdarbu vai "skaņu gleznas"?	4.6. Opera un balets Kā iepazīt operu un baletu ar citu mākslas veidu palīdzību?	4.7. Mūzika animācijas filmās Kā tiek radīta mūzika animācijas filmām?	4.8. Populāras Baltijas un Ziemeļvalstu bērnu dziesmas Kā, pētot populāras Baltijas un Ziemeļvalstu bērnu dziesmas, iepazīt kopīgo un atšķirīgo dažādu valstu mūziku?	4.9. Mūzika. Mīlestība. Ģimene Kā radīt muzikālus svētkus ģimenei?	
Literatūra	4.1. Mājas Kā rada literāru tēlu un ar tā palīdzību atklāj mājas un ģimenes vērtības?	4.2. Daba Kā folkloras teksti (tautasdziesmas, mīklas, ticējumi, teikas) veido izpratni un saudzīgu attieksmi pret dabu?	4.3. Spēle Kā dažādu laiku literārajos darbos atklājas cilvēku savstarpējās attiecības un ētiskās vērtības?	4.4. Laiks Kā literārajā pasākā ietvertos tēlus, motīvus un atziņas par vērtībām izmanto citos mākslas veidos?	4.5. Fantāzija Kā ar personifikācijas palīdzību veido tēlu, akcentējot būtiskas īpašības?	4.6. Māksla Kā atšķiras literārā darbā un citu mākslas veidu darbos izmantotie izteiksmes līdzekļi un paņēmieni?	4.7. Draugi Kā radīt sev nozīmīgas lietas stāstu, izmantojot iztēli vai realitātē veidotu spilgtu tēlu?	4.8. Skola Kā rakstnieku darbos un cilvēku pieredzes stāstos atklājas skolas ikdiens dažādos laikos?	4.9. Pasaule Kā, iepazīstot literārus darbus un citus avotus par svešām zemēm un valstīm, veido piederības izjūtu dzimtajai vietai?	
Teātra māksla	4. Etīde Kā skatuviskā darbībā, izspēlējot cilvēku attiecības, gūt jaunu pieredzi?									

5. KLASE									
Vizuālā māksla	5.1. Telpiskums mākslas darbā Kā plāknē attēlot telpiskumu, izmantojot perspektīvas likumsakarības?		5.2. Burti un cipari mākslā Kā izteikt ideju mākslā ar burtu un ciparu palīdzību?		5.3. Arhitektūras uztvere ar piecām maņām Kā izjust un iejusties apbūves, tās proporciju, materiālu un izgaismojuma uztverē?		5.4. Jaunrade un fantāzija Kā radīt fantāzijas tēla portretu?		5.5. Dabas formas un materiāli mākslas darbā Kā dabā atrastie materiāli iedvesmo radošam darbam?
Mūzika	5.1. Laiks Kā mūziku mācījās senāk un kā – tagad?	5.2. Daba kameramūzikā Ar kuriem mūzikas izteiksmes līdzekļiem komponisti atklāj dabas skaistumu kameramūzikā?	5.3. Latvija – mājas – draugi Kāda ir tautas mūzikas un latviešu komponistu mūzikas loma valsts svētku svinēšanā?	5.4. Ziemassvētki Kā, dziedot korī un klausoties kora mūziku, Ziemassvētkos var piedzīvot dažādas noskaņas?	5.5. Kora mūzika pasaulē un Latvijā Kāda ir mana kora dziedāšanas pieredze?	5.6. Mūzikas instrumenti un to grupas. Simfoniskais orķestris Pēc kurām pazīmēm iedala mūzikas instrumentus? Kā piedzīvot saspēli orķestrī?	5.7. Dziesmu un deju svētki Kā var piedzīvot Dziesmu un deju svētkus? Kāda nozīme katra cilvēka dzīvē ir mākslinieciskajai pašizpausmei?		
Literatūra	5.1. Laiks Kā apkopo informāciju par skolas pieredzi, kas iegūta, lasot literāros darbus un intervējot cilvēkus?	5.2. Daba Kā dzejā motīvi, tēli, izteiksmes līdzekļi atklāj dabas skaistumu gadalaikos un sakārtotā vidē?	5.3. Draugi 1. Kā tēlojumos un atmiņu stāstos atklāj laikmetam raksturīgās parādības un notikumus, un draudzības nozīmi? 2. Kā detektīvžanra stāstos un savā jaunradē veido sižetu un tēlus?	5.4. Mājas Kā dramaturģiskā darbā risina tēlu attiecības, raksturo vidi, bagātinot pieredzi par vērtībām?	5.5. Tradīcijas Kā latviešu tautas pasākās un sakāmvārdos atklājas ģimenes attiecības un vērtības?	5.6. Pasaule Kā cittautu pasākās atklājas cilvēku identitāte un vērtības?	5.7. Fantāzija Kā personifikāciju izmanto jaunradē, iepazīstot spoku stāstus un pasakas (fantāzijas stāstus)?	5.8. Spēle Cik daudzveidīgi dzejā izmanto vārdu spēles un ritma elementus, atskaņas, aliterācijas, asonanses?	
Teātra māksla	5. Runa Kā uzstāties ar saprotamu, klausītājam uztveramu runu un sadarboties ar auditoriju?								

6. KLASE										
Vizuālā māksla	6.1. Cilvēka ķermeņa attēlojums zīmējot Kā izmantot dažādas zīmēšanas tehnikas, attēlojot cilvēka ķermeni?		6.2. Kinomāksla Kā vērtēt kinofilmas un veidot savu video?		6.3. Reālistisks klusās dabas gleznojums Kā panākt telpiskumu, gleznojot kluso dabu?		6.4. Dažādu tautu ornamentu Kā rada ritmisku kompozīciju, izmantojot dažādu tautu ornamentus un piešķirot tiem simbolisku nozīmi?		6.5. Perspektīvas radošs pielietojums Kā dažādi skatpunkti maina mākslas darba ideju?	
Mūzika	6.1. Laikmeta atspoguļojums mūzikā Kā mūzikā atspoguļoti dažādi laikmeti un notikumi?	6.2. Tēli mūzikā Kā dažādus tēlus var atveidot mūzikā?	6.3. Cilvēka rakstura īpašību un emociju atspoguļojums mūzikā Kuras cilvēka rakstura īpašības un emocijas mūzikā atspoguļot ir vieglāk, kuras – grūtāk?	6.4. Populārā mūzika Ziemassvētkos Kā skolas Ziemassvētku koncertos var izmantot jaunāko un aktuālo Ziemassvētku tematikas mūziku?	6.5. Kinomūzika Kāda nozīme mūzikai, skaņām filmu veidošanā?	6.6. Mūzika dažādās zemēs un valstīs Kā, dziedot un klausoties dažādu zemju un valstu mūziku, iepazīt šo zemju kultūru?	6.7. Populāras personības mūzikā Kā spilgtas personības ietekmē un iedvesmo sabiedrību?	6.8. Mūzika Lietuvā un Igaunijā Kā skan mūzika Lietuvā un Igaunijā? Kas tai kopīgs, kas – atšķirīgs, salīdzinot ar mūziku Latvijā?	6.9. Mūzika un spēles Kā kopā veidot spēles, lai attīstītu radošumu un muzikālās prasmes?	
Literatūra	6.1. Laika zīmes tekstā Kā laika zīmes tekstā palīdz raksturot literāru darbu un veidot savu radošu darbu, piemēram, teiku?	6.2. Fantāzija Kā literārajās pasakās, raksturojot laiku, telpu un tēlus, saskaras fantāzija un realitāte?	6.3. Darbs Kā latviešu folklorā atklājas attieksme pret darbu un darba tikumu?	6.4. Daba un cilvēks Kā dabas tēli palīdz raksturot dabas un cilvēka attiecības? Kā tās spilgtāk pārnest dzejas klausītājam un lasītājam, deklamējot dzejoli vai veidojot vizuālu dzejas izlasi?	6.5. Mājas Kā tiek veidots dramaturģisks darbs, kurā īpaša nozīme ir māju vides attēlojumam?	6.6. Pasaule Kā raksturot literāru tēlu prozas darbā, iepazīstot pasaules literatūras spilgtākos darbus?	6.7. Spēle Kā raksturot dzejoļu formu, iepazīstot un radoši spēlējoties ar dažādām dzejoļu formām?	6.8. Draugi Kā anekdotes žanrs veicina prasmi veselīgi pasmieties par sevi un dzīves situācijām, nostiprinot draudzību?	6.9. Draugi Kā prozas darbā, prasmi uzdotot jautājumus un sadarbojoties, var izprast jauniešu attiecību veidošanos?	
Teātra māksla	6. Pretstati (lugas fragmenta iestudējums) Kā no dramaturga radīta teksta veidot skatuvisku lomu, atdarinot un pētot cilvēku rīcības motīvus, izturēšanos saskarsmē, savstarpējās attiecībās?									

7. KLASE									
Vizuālā māksla	7.1. Gaisma mākslā Kā lietot gaismu kā izteiksmes līdzekli?		7.2. Fantāzijas tēli dažādās kultūrās Kā vizuāli attēlot tēla īpašības?		7.3. Pozitīvais un negatīvais laukums kā ierosmes avots radošam darbam Kā uzzīmēt sarežģītu objektu, pētot pozitīvo un negatīvo laukumu attiecības?		7.4. Jūtu un emociju ekspresija portretā Kā veidot fotogrāfiju kolekciju, lai veiksmīgāk uzgleznotu ekspresīvu portretu?		7.5. Arhitektūra un vide Kā pamanīt sakarības starp būvi un vietu, kur tā atrodas?
Mūzika	7.1. Ritms, mūzika, kustības Kā es varu apgūtos ritma elementus izmantot savas radošās idejas realizācijai?	7.2. Ģimenes godi Kā atspoguļojas ģimenes godi Latvijas komponistu daiļradē, folkloras un postfolkloras grupu priekšnesumos?	7.3. Teksta nozīme mūzikas satura atklāsmē Kādas ir teksta un mūzikas mijietekmes?	7.4. Teātris un mūzikls Kāda nozīme mūzikai ir teātra uzvedumos, kāda – mūziklos?	7.5. No mutvārdu tradīcijas līdz nošu pierakstam Kā es varu nošu rakstu izmantot savas kompozīcijas pierakstā?	7.6. Bruņinieku laikmeta un mūsdienu mīlas dziesmas Kas ir kopīgs un kas ir atšķirīgs bruņinieku laikmeta un mūsdienu mīlas dziesmās?	7.7. Viduslaiku un mūsdienu populārā mūzika Kas raksturo mūzikas popularitāti viduslaikos un kas mūsdienās?	7.8. Ceļojumi. Daba un dabas skaņas kā iedvesmas avots Kā dabas skaistums un dabas skaņas rosina komponistu daiļradi?	
Literatūra	7.1. Mājas Kā literāros darbos tiek parādīta mājas un tur sastapto cilvēku nozīme personības veidošanā?	7.2. Laiks 1. Kā izmantot dzīves situācijas, raksturojot un radot romānus? 2. Kā literārs darbs turpina savu dzīvi citu mākslu interpretācijās?	7.3. Tradīcijas Kā latviešu folklorā un literārajos darbos atklājas latviešu tautas tradīcijas un cilvēka dzīve gadskārtu ritumā?	7.4. Daba Kā, analizējot miniatūras un radot savu tekstu, ar spilgtiem tēlainās izteiksmes līdzekļiem atklāt mazo lietu skaistumu dabā?	7.5. Vēsture Kā prognozēt detektīvstāsta sižetu, tēlu rīcību? Kā apkopot literārā darba sižeta veidošanai nepieciešamās laikmeta liecības?	7.6. Draugi Kā literāra darba iepazīšana palīdz atrast virtuālus draugus?	7.7. Pasaule Kā paplašināt ceļotāja pieredzi, iepazīstot piedzīvojumu literatūru?		
Teātra māksla	7. Improvizācija Kā, spontāni darbojoties un ar auditoriju efektīvi sadarbojoties, radīt skatuvisku improvizācijas priekšnesumu?								

8. KLASE									
Vizuālā māksla	8.1. Popkultūra un reklāma Kā rada mūsdienīgu reklāmu?		8.2. Mākslas objekts un daba Kā dabas formas iedvesmo mākslas darbu radīšanu?		8.3. Humors plakātā Kā izmantot humoru plakātā, lai pievērstu sabiedrības uzmanību aktuālām problēmām?		8.4. Dažādu mākslas veidu sintēze Kā attēlo vispārcilvēciskās vērtības mākslā?		8.5. Animācija . Kā veidot mācību materiālu animācijas tehnikā?
Mūzika	8.1. Kanonu daudzveidība Kā sacerēt savu kanonu?	8.2. Opera baroka laikā un rokopera Ar ko baroka opera atšķiras no rokoperas?	8.3. Ziemassvētki galmā un baznīcā Kā svinēja Ziemassvētkus J. S. Baha laikā, un kā tos svin mūsdienās?	8.4. Tradīcijas, paraugi mūzikā Kas ir klasicisms, un ko mēdz dēvēt par klasiku mūzikā?	8.5. Mūzika revolūciju laikā Kāda nozīme mūzikai ir revolūciju laikā?	8.6. Nacionālās identitātes meklējumi mūzikā Latvijā Kas raksturo mūzikas dzīvi Latvijā 18. un 19. gs.?		8.7. Dziesmu un deju svētku tradīcija Latvijā Kā iepazīt Dziesmu un deju svētku tradīcijas aizsākumu Latvijā 19. gs., veidojot kopīgu pētniecības projektu?	
Literatūra	8.1. Draugi Kā notiek literāru darbu profesionālas izvērtēšanas process? Kā veidoju savas lasītāja pieredzes apkopojumu?	8.2. Daba Kā motīvs dzejā atklāj izteiksmes daudzveidību? Cik pārlicinoši protu rakstīt un prezentēt pārdomu darbu, lasot latviešu autoru prozas darbus par cilvēka un dabas mijiedarbību?	8.3. Fantāzija Kā eksperimentālā literārā jaunrades darbā izmantoju iepazīt laikmetīgās latviešu literatūras (fantāzijas žanrs, literārā pasaka u. c.) darba spēles noteikumus?	8.4. Mājas Cik daudzveidīgi līroepikas žanri (balāde, poēma) pilnveido lasītāja pieredzi un attieksmi pret mājām, tautas pagātnes pieredzi un nākotnes iecerēm?	8.5. Tradīcijas Kā tradicionālās kultūras norises (latviešu godi) iegūst jaunu interpretāciju, iekļaujoties mūsdienu rituālos?	8.6. Pasaule Kā literāru darbu iepazīšana palīdz pasaules kultūras zīmju izzināšanā? Kas ir nepieciešams patstāvīgā radošā darbā, pēc izvēles izmēģinot rakstnieka vai tulkotāja lomu?	8.7. Laiks Kā salīdzināt savu pieredzi ar latviešu autoru prozas darbos radīto priekšstatu par skolu dažādos laikos, izmantojot iepazīto literāro darbu iespaidus, citātus diskusijā par nākotnes skolu?	8.8. Spēle Kas nepieciešams, lai sadarbības grupā iepazītu radioteātra specifiku un realizētu savas dramaturģiskas epizodes radīšanu un prezentēšanu?	
Teātra māksla	8. Procesā veidots iestudējums Kā piedzīvot māksliniecisku sadarbību, grupā pašradot scenāriju par aktuālu tēmu, izmantojot dažādus teātra mākslas izteiksmes līdzekļus un kopīgi veidojot skatuvisku iestudējumu?								

9. KLASE									
Vizuālā māksla	9.1. Skaistuma un estētikas izpratne senajā pasaulē un antīkajā laikmetā Kā atšķirt un komentēt mākslas darbā attēloto garīgo un fizisko skaistumu?		9.2. Viduslaiku māksla Kā viduslaiku mākslu attēlot ar laikmetīgās mākslas izteiksmes līdzekļiem un paņēmieniem?		9.3. Renesanses un baroka stila studijas Kādu estētisku un emocionālu pārdzīvojumu rada renesanses un baroka laika māksla?		9.4. Modernisms mākslā un tā rašanās iemesli Kas ir modernisms, un kā raksta manifestu?		9.5. Identitāte un laikmets mākslā Kā izvēlēties un attēlot sev raksturīgo pašportretā?
Mūzika	9.1. Vadmotīvi mūzikā Kāda ir vadmotīvu loma mūzikā, kā tie palīdz atklāt skaņdarba galvenās idejas?	9.2. Miniatūras mūzikā Kuros mūzikas žanros un ar kuriem mūzikas izteiksmes līdzekļiem vislabāk atspoguļot romantisma laikmetam raksturīgo cilvēka iekšējo pārdzīvojumu pasauli?	9.3. Mana Latvija Kā latviešu mūzikas klasiķu kompozīcijās paustais patriotisms, mīlestība pret dzimteni veido nacionālo vērtību pamatu manā pieredzē?	9.4. Ziemas noskaņas Ar kuriem kompozīcijas paņēmieniem komponisti skaņdarbos atklāj savas izjūtas, vērojot ziemas noskaņas dabā?	9.5. Opera 19. gs. Kā tautas mūzika un sava laika sabiedriskie notikumi ietekmējuši 19. gs. operas saturu?	9.6. Impresionisms. Ekspresionisms mūzikā Kā es varu izpaust savu acumirkļa iespaidu/noskaņu mūzikā?	9.7. Džeza Kuri mūzikas valodas elementi ir raksturīgi džezam?	9.8. 20. gs. kompozīcijas tehnikas Vai skaņdarba izpildījumā var izpausties interpretācijas brīvība?	9.9. Rokmūzika un populārā mūzika (izvēles temats) Kuri rokmužikas un populārās mūzikas virzieni man ir tuvāki?
Literatūra	9.1. Fantāzija Kā patstāvīgi izvēlēta lasāmviela atspoguļo lasītāja pieredzi?	9.2. Tradīcijas Kāpēc mūsdienās svarīgi izziņāt latviešu senos mītus un folkloru?	9.3. Pasaule Kā eposs veido nacionālo vērtību pamatu gan tā tapšanas laikā, gan XXI gs. jaunieša pieredzē?	9.4. Laiks 1. Kā esejas žanrā apvienojas laikmeta aktualitātes un personiskais redzējums? 2. Kuri ir aktuālie laikmetīgajā latviešu literatūrā risinātie jautājumi?	9.5. Daba Kā dokumentālās literatūras un daiļliteratūras darbos atklājas rakstnieka paša pieredzētais (autobiogrāfiskie elementi)?	9.6. Mājas Kā dzeja (motīvi, tēli, izteiksme) atklājas attieksme par katram savu īsto vietu pasaulē – mājām?	9.7. Draugi Cik daudzveidīgi parādās komiskais literārā darbā (vienas vai dažādu valstu literatūras piemēros)?	9.8. Spēle Kāpēc noteikti darbi literatūrā – gan klasiskajā, gan laikmetīgajā – kļūst populāri; vai popularitāte un mākslinieciskā vērtība vienmēr ir līdzsvarā?	
Teātra māksla	9. Klasiskās teātra formas (komēdija un tragēdija) Kā piedzīvot māksliniecisku sadarbību iestudējuma veidošanā, izmantojot klasiskus dramaturģijas tekstus un dažādus teātra mākslas izteiksmes līdzekļus?								

6. pielikums

Mācību satura apguvei izmantojamie mācību līdzekļi

Konkrētās mācību programmas autoru izvēlēto literāro avotu un folkloras krājumu saraksts, kā arī iespējamā papildu literatūra un citi materiāli nosaukti mācību satura izklāstā. Ikvienam skolotājam ir patstāvīga un mērķtiecīga iespēja izvēlēties arī citu autoru darbus, citus dažādu folkloras žanru piemērus, lai realizētu daudzpusīgu un aktuālu literatūras mācību priekšmeta apguves procesu. Svarīgākie principi literāro avotu izvēlē:

- 1) latviešu un cittautu literatūras proporcija ($\frac{2}{3}$ un $\frac{1}{3}$);
- 2) atbilstoši vecumposmam pārstāvēti visi literatūras (un folkloras) veidi un žanri;
- 3) autoru un literāro darbu izvēlē izmantojama vietne www.literatura.lv u. c.; folkloras piemēru izvēlē – vietne www.garamantas.lv u. c.;
- 4) literatūras klasikas un laikmetīgās literatūras aktualizācijai, skolēnu patstāvīgai vai vadītai izvēlei izmantojamas šādas vietnes: www.laligaba.lv; https://lasamkoks.lv/pieaugusie/lat/bernu_un_jauniesu_zurija/ u. c.

Izmantošanas nolūks	Mācību līdzekļu veids	Mācību līdzekļi
Mācību stundu sagatavošanai un demonstrējumiem	Metodiskie materiāli	Vietnes: http://maciunmacies.valoda.lv/maci ; https://visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/metmat.shtml ; vārdnīcas u. c.
	Darba piederumi	Daudzveidīgi kancelejas piederumi (papīrs, līmlapiņas, šķēres u. c.)
	Modeļi	Didaktiskās spēles
	IT un ierīces, kuras ir savietojamas ar IT	Programmatūra – tekstapstrādei, videoapstrādei u. tml.

Izmantošanas nolūks	Mācību līdzekļu veids	Mācību līdzekļi
Skolēnu darbam (individuālajam /pāru/ grupu darbam)	Mācību materiāli	Literāro darbu teksti atbilstoši programmai vai patstāvīgai izvēlei (https://lasamkoks.lv/lat/bernu_un_jauniesu_zurija/2580-bernu-jauniesu-un-vecaku-zurija-2019)
	Darba piederumi	Daudzveidīgi kancelejas piederumi (papīrs, līmlapiņas, šķēres u. c.)
	Iekārtas	Planšetes vai klēpjatori
	Modeļi	Didaktiskās spēles u. c.
Skolēniem informācijas ieguvei	Drukātā izziņas literatūra	Literārā periodika
	Elektroniskie izziņas avoti	<p>Vietnes daudzveidīgas papildu informācijas atlasei un analīzei: <i>Letonika</i> (skolai jāabonē); garamantas.lv; literatura.lv; latvianliterature.lv u. c.</p> <p>Vietnes līdzdalības aktivitāšu nodrošinājumam: iesaisties.lv; memorialiemuzeji.lv u. c.</p> <p>Vietnes literāru darbu interpretācijai citu mākslu kontekstā: filmas.lv u. c.</p>
	Iekārtas	Projektors; datu kamera; skandas; audioieraksta sistēma; mikrofons; videokamera
	Iekārtas vienai darba vietai	Planšetes vai klēpjatori

**DOMĀT.
DARĪT.
ZINĀT.**

Valsts izglītības satura centra īstenotā projekta "Kompetenču pieeja mācību saturā" mērķis ir izstrādāt, aprobēt un pēctecīgi ieviest Latvijā tādu vispārējās izglītības saturu un pieeju mācīšanai, lai skolēni gūtu dzīvei 21. gadsimtā nepieciešamās zināšanas, prasmes un attieksmes.

Projekts Nr. 8.3.1.1/16/I/002 Kompetenču pieeja mācību saturā

NACIONĀLAIS
ATTĪSTĪBAS
PLĀNS 2020

EIROPAS SAVIENĪBA
Eiropas Sociālais
fonds

I E G U L D Ī J U M S T A V Ā N Ā K O T N Ē